

Tóth Máté

A kálvinizmus bibliai alapjainak vizsgálata

Tartalom

Előszó – A helyes istenismeret fontossága	1
1. Bevezetés – Mi a kálvinizmus?	2
1.1. A kálvinizmus dogmatörténeti háttere.....	2
1.2. A döntő kérdés.....	5
1.3. A reformált teológia és a kálvinizmus öt pontja.....	7
2. Az emberiség gyökeres romlottsága.....	8
2.1. Az eredendő bűn.....	8
2.2. A lelki halál állapota.....	12
2.3. A bukott ember a Sátán fogságában van	13
2.4. Erkölcsi képtelenség.....	14
2.5. Az akarat szabadsága.....	16
2.6. Az újjászületés szükségessége.....	18
2.7. Az ember erkölcsi képtelensége és felelőssége	24
2.8. Az ember erkölcsi képtelensége és Isten felszólításai, ígéretei	25
3. A Szentlélek hatékony elhívása	29
3.1. Monergisztikus újjászületés.....	29
3.2. A hit és a megtérés Isten ajándéka	29
3.3. Hatékony elhívás	31
3.4. Az ellenállhatatlan kegyelem és az ember ellenállása.....	33
4. Az Atya szuverén kiválasztása.....	37
4.1. Isten szuverenitása.....	37
4.2. Isten szuverenitása és szentsége	39
4.3. Isten szuverenitása és az ember felelőssége	41
4.4. Isten szuverén kegyelme és jósága	44
4.5. Isten azt akarja, hogy mindenki üdvözüljön.....	48
4.6. Feltétel nélküli kiválasztás	54
4.7. A kiválasztás és Isten előretudása	61
4.8. Kiválasztás János evangéliumában.....	65
4.9. Kiválasztás a Róma 9:6-13-ban.....	71
4.10. A kiválasztás és Isten igazságossága a Róma 9:14-18-ban.....	79
4.11. A „Fazekas szabadsága” a Róma 9:19-24-ben	84
4.12. Kiválasztás a Róma 11-ben	87
4.13. Kettős predestináció.....	88
5. Krisztus meghatározott engesztelése	91
5.1. Krisztus engesztelésének eredménye	92
5.2. Krisztus engesztelése és közbenjárása.....	95
5.3. Az új szövetség Krisztus vére által.....	98
5.4. Mi volt Isten célja Krisztus engesztelésével?	100

5.5.	Krisztus meghalt az Ő népéért.....	102
5.6.	Krisztus mindenkiért meghalt.....	104
5.7.	Krisztus olyanokat is megváltott, akik elkárhoznak?	109
5.8.	Az evangélium felajánlása minden embernek	111
6.	A szentek megtartatása	114
6.1.	Isten választottai nem fognak elveszni	114
6.2.	Kitartás és megtartatás.....	117
6.3.	A kitartásunk szükségessége és felelőssége	118
6.4.	Isten figyelmeztetései és a szentek megtartatása.....	120
6.5.	A hit elhagyása	123
6.6.	Aki végleg elhagyja a hitet, az soha nem született újjá.....	124
6.7.	A hitehagyók a megtérés sok külső jelét mutathatják	126
6.8.	Az élet könyve és az élet fája	130
6.9.	A Galatákhöz írt levél figyelmeztetései	131
7.	Néhány összefoglaló gondolat a kálvinista szemléletről.....	135
7.1.	Bibliai igazságok kálvinista és nem kálvinista megközelítései.....	135
7.2.	Az újjászületett ember szívbe írt teológiája.....	135
	Függelék.....	138
7.3.	Az evangélizáció és Isten szuverenitása.....	138
7.4.	A „mindenki” jelentései az Újszövetségben.....	144
7.5.	A „világ” jelentései az Újszövetségben.....	146
7.6.	A perfectum tagadása János első levelében.....	146
7.7.	Az imperfectum participium János első levelében.....	147
	Bibliográfia.....	150

Előszó – A helyes istenismeret fontossága

Hívő emberként szeretjük Istent. Őt mindennél értékesebbnek tartjuk. Benne találjuk meg az örömünket, megelégedettségünket, az életünk értelmét és célját. A Westminsteri Káté első kérdése: „Mi az ember végső célja?” A válasz: „Az ember végső célja, hogy dicsőítse Istent és örökké gyönyörködjön Benne.” Istent annak az alapján tudjuk dicsőíteni, és annak az alapján tudunk gyönyörködni Benne, amit megismerünk Belőle. A tiszta, biblikus istenismeret az, ami a Szentlélek segítségével által az újjászületett ember szívében táplálja és egyre jobban felgerjeszti az Isten iránti szeretet és imádat tüzét, amiből fakadóan vágyik arra, hogy szentségre, szeretetre törekedjen, imádkozzon, szolgáljon, hirdesse az evangéliumot. „Az Istenét ismerő nép felbátorodik és cselekszik.” (Dán 11:32, Károli) Isten sokféle ismeretet kinyilatkoztatott Önmagáról, de mind közül a legnagyobb jelentőségű számunkra, ami leginkább arra indít minket, hogy szeressük és dicsőítsük Őt, annak az ismerete, hogy kicsoda Isten számunkra az üdvözítésünkben, és hogyan ment meg minket. Erről szól a kálvinizmus.

1. Bevezetés – Mi a kálvinizmus?

C. H. Spurgeon a kálvinizmus lényegét és jelentőségét a következőképpen foglalta össze: „»Az üdvösség az Úrtól van.« Ez a Kálvinizmus kivonata; ez a lényege és összefoglalása. Ha bárki megkérdezné tőlem, hogy mit értek Kálvinista alatt, akkor ezt válaszolnám: »Olyan valaki, aki azt mondja, hogy az üdvösség az Úrtól van.« Nem tudok más tanítást találni a Szentírásban. Ez a Biblia lényege. [...] A Kálvinizmus az evangélium, és semmi más.»¹

A kálvinista teológiában azért igaz, hogy az üdvösség csakis az Úrtól van, és teljes egészében Neki tulajdonítható, mert az üdvösségre jutásunk Isten monergisztikus munkája, és minden, ami végső soron szükséges és hatékony módon elégséges az üdvösségünkhöz, az Tőle van. Az ember üdvösségének egyedül Isten a szerzője, és a szuverén kegyelméből, mindenható hatalmából a hatékony megvalósítója is. Ezzel szemben a szinergisztikus szemlélet szerint az üdvösséghez bár Isten üdvözítő kegyelme elengedhetetlen és alapvető tényező, de annak hatékonysága végső soron az ember együttműködésétől függ. Az üdvösségre jutásban tehát végső soron a döntő tényező nem Isten kegyelmében, hanem az emberben, az emberi döntésben van. A kálvinizmus szerint viszont a Szentlélek monergisztikus, hatékony, újjászüelő munkája nélkül a lelkiileg halott ember a bűn kötelékében képtelen együttműködni Istennel az üdvössége érdekében. Az ember megtérése, hite nem az oka, hanem a biztosan bekövetkező gyümölcse Isten életre keltő, újjászüelő munkájának.

1.1. A kálvinizmus dogmatörténeti háttere

Spurgeon felhívja a figyelmet arra, hogy a „kálvinizmus” elnevezés félrevezető lehet a tanítás eredetére vonatkozóan:

„A kálvinizmus kifejezést csak a rövidség miatt használjuk. A tanítás, amit kálvinizmusnak neveznek, nem Kálvintól származik; hisszük, hogy minden igazság nagy megalapozójától ered. Talán maga Kálvin leginkább Augustinus írásaiból származtatta. Augustinus a nézeteire kétségtelenül Isten Lelke által jutott el, Pál írásainak buzgó tanulmányozásán keresztül, Pál pedig a Szentlélektől és Jézus Krisztustól, a keresztyén hitrendszer nagy alapítójától kapta meg azokat. A kifejezést tehát nem azért használjuk, mert rendkívüli jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy Kálvin tanította ezeket a tanításokat. Ugyanúgy hajlandóak lennénk bármi más néven nevezni azokat, ha találhatnánk olyat, ami érthetőbb lenne, és ami összességében megfelelné a tényeknek.”²

Fontos ismerni a kálvinizmus dogmatörténeti hátterét ahhoz, hogy helyesebben tudjuk érteni és értékelni a tanításait. Mikor az üdvösség és szabad akarat kapcsolatáról szóló kérdéseket a modern, jelenkori egyházban vitatják, akkor általában a kiválasztás és az eleve elrendelés tágabb témájával kapcsolatos kérdésekre összpontosítanak a viták. Az egyháztörténelem korai időszakában a szabad akaratról szóló viták tágabb kontextusát szintén az eleve elrendelés kérdésköre képezte, a kifejezetten hangsúlyos témája a vitáknak azonban nem a szabad akarat és a kiválasztás, hanem inkább a szabad akarat és az eredendő bűn kapcsolata volt.³

¹ (C. H. Spurgeon: „A Defense of Calvinism”, in: Autobiography Volume 1: The Early Years, Banner of the Truth, Edinburgh, 2011, p. 168)

² (C. H. Spurgeon: „A Defense of Calvinism”, in: Autobiography Volume 1: The Early Years, Banner of the Truth, Edinburgh, 2011, p. 162)

³ (R. C. Sproul: Willing to believe, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 26-27)

1.1.1. Pelágiusz

Pelágiusz egy brit szerzetes volt a 4-5. században. Pelágiusz gondolkodásának egy vezérelve az a meggyőződés volt, hogy Isten soha nem parancsol olyan dolgot, amit az ember képtelen lenne megtenni magától, ezért a teremtettségéből származó adottságain túl nem feltétlenül szükséges isteni kegyelem ahhoz, hogy az ember teljesítse az erkölcsi kötelességét, és engedelmeskedjen Istennek. A pelágianizmus Ádám bűnére úgy tekintett, mint egy egyénnek az emberiségtől elszigetelt a bűnére, amelyhez nem kapcsolódik a mi bűnünk. Ádám bűne csak Ádámra volt hatással, tehát Ádámtól származó bűnösség és romlottság nem öröklődik az utódaira. Isten tanító, megvilágosító és Krisztusban példát adó kegyelme elősegíti az ember jóságát, igaz voltának elérését, de az ember anélkül is képes lehet magától a tökéletesség elérésére.⁴

1.1.2. Augustinus

Augustinus Hippó püspöke volt a 4-5. században. Pelágiusszal ellentétben Augustinus teológiájában a bűnös ember a helyreállításában és Istenhez fordulásában teljes egészében Isten meg nem érdemelt, szabad kegyelmétől függ. Ádám bukása megfertőzte önmagát és az utódait is. Az eredendő bűnről szóló tanítás szerint a bűn nem csupán bizonyos cselekedeteket jelent, hanem az első szüleinktől örökölt, minden újabb generációra átszármazó, romlott, bűnös állapotunkat is. Mivel minden ember Ádám magjából származik, és így ő az egész emberiség képviselőjeként vétkezett, ezért Ádámiban minden leszármazottja el lett ítélve. A bukás következményeképpen az ember elveszítette azt a fajta szabadságát, amelyben a bűn a természetéből fakadóan nem volt szükségszerű a számára, és így a gonoszág kötelékébe került. Istennek az ember megmentésére irányuló szabadító kegyelme megelőző kegyelem, mert meg kell, hogy előzze a bűnös ember Istenhez fordulását, és ellenállhatatlan, mivel hatékonyan megvalósítja Isten szándékát.⁵

1.1.3. Szemipelágianizmus

Bár Pelágiusz tanításait többek között elítélte 418-ban a karthágói zsinat, 431-ben pedig az efezusi, harmadik ökumenikus zsinat, Augustinus nézetei nem lettek általánosan elfogadva minden részletükben. Az augustinusi tanításokkal szembehelyezkedő szemipelágiánusok jelentős szószólója Cassianus volt, a massiliai kolostor apátja. Cassianus a pelágianizmussal szemben kitartott amellett, hogy kegyelem szükséges a megigazulás eléréséhez, viszont elutasította Augustinusnak a nézetét, mely szerint a bukott emberi akarat erkölcsileg képtelen arra, hogy önmagát a jóra, vagy Isten kegyelme felé ösztönözze. Ahhoz, hogy Isten szabadító kegyelme hatékony legyen, az akaratnak együtt kell működnie vele az üdvösségre jutás folyamatának legelejétől kezdve. Az ember a saját erényéből képes arra, hogy magától kezdeményezze az Isten felé való törekvését, és Isten kegyelme segíti ebben tovább.

1.1.4. Római katolikus álláspont

529-ben az orange-i zsinat elítélte a szemipelágianizmus tanítását, és megerősítette a megelőző kegyelem szükségességét. Mikor a 16. században a reformációban hangsúlyossá

⁴ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 32-40)

⁵ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 48-67)

váltak az üdvösségre jutással kapcsolatos vitás kérdések, a római katolikus egyház a tridenti zsinaton adott válaszában megerősítette a pelágianizmus elutasítását, ugyanakkor eltávolodott az akarat augustinusi nézetétől.⁶ A római egyház az orange-i zsinatnak megfelelően vallja, hogy Isten előzetes kegyelme szükséges ahhoz, hogy az ember üdvözüljön, ugyanakkor az ember az akaratával együttműködhet ezzel a kegyelemmel, vagy elutasíthatja azt, és végső soron az ember akaratától, jóra való törekvésétől függ az üdvössége.⁷

1.1.5. Luther

Luther Márton *A szolgáló akarat* című könyvét 1525-ben, a római katolikus Erasmus szabad akaratról szóló írására válaszként írta. Erasmus amellett érvelt, hogy a Biblia felszólításai, ígéretei, figyelmeztetései igazságtalanok, kegyetlenek és haszontalanok, ha az embernek nincs abszolút szabadsága választani, és a választása eleve szükségszerű. Luther szerint Isten változhatatlan akarata és előre tudása miatt a teremtményeinek az adott választásai szükségszerűek abban az értelemben, hogy biztosan bekövetkeznek, de nem kényszerűek. Az ember Isten Lelkének munkája nélkül nem az akarata ellenére cselekszi a gonoszsgot, hanem magától és önként. Az akarat azonban önmagától a saját akaratlagosságát és hajlamát nem tudja megváltoztatni. Isten kegyelme és a Szentlélek munkája nélkül a „szabad akarat” valójában egyáltalán nem szabad, hanem a gonoszsg foglya és rabszolgája. Amikor azonban Isten munkálkodik bennünk, akkor az akaratunk megváltozik, és készségesen és szívesen Isten felé fordul.⁸

1.1.6. Kálvin

A szabad akaratról szóló modern viták gyakran Kálvin János nevéhez kötődnek, és az ő predestinációról elfogadott nézetéhez, mely szerint Isten az újjászületés kegyelmét, amely által megteremti és működésbe hozza az emberben az Isten felé vonzó akaratot, azoknak adja meg, akiket erre kiválasztott. Valójában azonban nem nagyon volt bármi is, ami újdonság lett volna Kálvinnak az akaratral és a predestinációval kapcsolatos tanításaiban, R. C. Sproul szerint Luther például részletesebben írt mindkét témáról. Sproul szerint annak oka, hogy Kálvin neve sokszor olyan nagy jelentőséget kap az akaratralról szóló modern teológiai vitákban az lehet, hogy az ő követői a reformált gyülekezetekben, egyházakban sokat tettek az augustinusi hagyományok megőrzéséért.⁹ Valószínűleg ez az oka annak is, hogy a „kálvinizmus” kifejezést később elterjedten, történelmi kifejezésként használták azokra a szótériológiai tanításokra utalóan, melyeket alapvetően Kálvin is tanított.

1.1.7. Arminius

Jacobus Arminius leideni teológia tanár volt. Arminius egyetértett azzal, hogy a bukás után az ember olyannyira a bűn uralma alá került, hogy Isten különleges kegyelme nélkül a szabad akaratának semmi ereje nincsen, halott a bűneiben, erkölcsi értelemben tehetetlen a jóra, és képtelen arra, hogy elkerülje a gonoszsgot. Az emberi akarat nem szabad arra, hogy jót tegyen, hacsak nem szabadítja meg Isten. Az arminianizmus szerint azonban a Szentlélek az

⁶ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 69-85)

⁷ (A Katolikus Egyház Katekizmusa, Szent István Társulat, Budapest, 2009, pp. 468 (1731., 1732.), 470 (1743.), 520 (1993.))

⁸ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 87-104)

⁹ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 105-124)

univerzális, megelőző, monergisztikus, belső kegyelmi munkája által felülkerekedik az eredendő bűn hatásán, legyőzi a régi természetet, felszabadítja az akaratot. Roger E. Olson arminianus teológus ezt nevezi „részleges újjászületésnek”, amely által a Szentlélek kivétel nélkül minden embert képessé tesz arra, hogy együttműködhessen Istennel és akarhassa elfogadni a kegyelmet.¹⁰ A tényleges akaras azonban már a bűnös ember Istennel együttműködő, szinergisztikus munkája, mivel végső soron az ember akaratán múlik az, ha elfogadja ezt a kegyelmet, és nem utasítja el. A megelőző kegyelem tehát szükséges, de önmagában nem elégséges feltétele az üdvösségnek. Igaz, hogy elegendő abban az értelemben, hogy minden lehetséges dolgot megad, amire az arminianizmus szerint a bűnösnek szüksége van az üdvösségre jutáshoz, azonban nem hatékony, mert nem biztos, hogy általa a bűnös valóban üdvözl. Arminius nézeteinek követői 1610-ben a Remonstrantia nevű hitvallásukban (innen kapták a nevüket: remonstránsok) öt pontban írták le a nézeteiket, melyeket a következőképpen lehet összefoglalni:

1. Isten az előre látott hit, illetve hitetlenség alapján választ ki üdvösségre vagy kárhozatra.
2. Krisztus minden emberért ugyanúgy meghalt, viszont csak a hívők üdvözlnek.
3. Az ember annyira romlott, hogy Isten megelőző, megújító kegyelme szükséges a hitre jutásához vagy bármilyen jó cselekedetéhez.
4. Az ember ellenállhat ennek az üdvözítő kegyelemnek.
5. További vizsgálódást igényel az a kérdés, hogy vajon a valóban újjászületettek bizonyosan kitartanak-e a hitben.¹¹

1618-ban zsinatot hívtak össze Dordrecht városában, mely alapvetően elítélte az arminianizmus rendszerét és megerősítette a történelmi kálvinizmus tanításait. A Dordrehti Kánonok egyes fejezetei az öt remonstráns tantételre válaszként az isteni eleve elrendelést, a Krisztus halála általi megváltást, az ember megromlott állapotát és az Istenhez térésének módját, valamint a szentek állhatatosságát tárgyalják.

1.2. A döntő kérdés

Luther *A szolgálai akarat* című könyvének befejezésében ezt írta a római katolikus Erasmusnak:

„Azért továbbá nagyon dicsérlek téged, és kijelentem, hogy mindenki mástól megkülönböztető kiválóságban egyedül te tapintottál rá magára a [lényegi] dologra, azaz a kérdés nagy fordulópontjára; és nem fárasztottál engem azokkal a mellékes kérdésekkel a pápaságról, purgatóriumról, búcsúról és más hasonlókról, melyek inkább csekélységek, mint [lényegi] ügyek, amelyekkel mindenki próbált megfogni eddig, bár hiába! Te, és te egyedül láttad meg, hogy mi az a

¹⁰ (Roger E. Olson: *Arminian Theology*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, pp. 30-39, 59)

Általánosságban az arminianusok szerint az univerzális megelőző kegyelem miatt „egyetlen ember sincs ténylegesen az abszolút sötétség és romlottság állapotában. Az eredendő bűn miatt a jó cselekvésre való tehetetlenség az emberiség természetes állapota, de Krisztus munkája és a Szentlélek működése miatt univerzálisan egyetlen ember sem létezik ténylegesen ebben a természetes állapotban.” (Roger E. Olson: *Arminian Theology*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, p. 154) Ugyanakkor nem minden arminianus teológus tartja univerzálisnak a megelőző kegyelmet, pl. Simon Episcopus (Roger E. Olson: *Arminian Theology*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, pp. 166-167)

¹¹ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 125-145)

Az 1610-es Remonstrantia, Arminiushoz hasonlóan, nem foglalt állást az üdvösség elveszithetőségének kérdésében. Később viszont a remonstránsok elutasították az üdvösség elveszithetetlenségének tanítását, és sok arminianus követte ebben a remonstránsokat. (Roger E. Olson: *Arminian Theology*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, pp. 32, 187)

nagy zsanér, amin az egész elfordul, és ezért te azonnal az alapvető részt támadtad, amiért szívből hálás vagyok neked.”¹²

James White szerint fontos jól értenünk, hogy mire gondolt Luther, mikor azt írta, hogy „maga a [lényegi] dolog”: „Mi az »a kérdés«, »az egész«, »amin minden elfordul«? Mi az, amire utal? Magára a Reformációra! Luther a Római Katolikus ellenfelének az egész Reformáció lényegi és meghatározó kérdéséről beszél. Mi tehát a »kérdés nagy fordulópontja«, a »lényegi ügy«, a »nagy zsanér, amin minden elfordul«, és »az alapvető rész«? A predesztináció igazsága (Isten szabadsága) és az ember romlottsága (az akaratának megkötözöttsége)!”¹³

Bár Luther az egyedül hit általi megigazulás (sola fide) tanítására mondta azt, hogy ezen áll, vagy bukik az egyház, de meg volt győződve róla, hogy a háttérben, a megigazulásról szóló vita felszíne alatt egy alapvetőbb probléma lapul. Luther *A szolgálai akarat*-ot tartotta a legfontosabb könyvének, melyben az Erasmusszal való szabad akaratról szóló vitája elválaszthatatlanul kapcsolódott a szuverén kiválasztásról való megértéséhez,¹⁴ és melyben kifejezte, hogy Isten abszolút szuverenitásának és az ember abszolút függésének a kérdése valójában az egész reformáció központi kérdése. Az a meggyőződés, hogy Isten szuverén az üdvözítésben, és a bukott ember a bűn szolgátságában a saját erejéből képtelen együttműködni bármilyen felajánlott kegyelemmel, alapvetően meghatározta a reformátorok gondolkodását, és ebből a „teológiai talajból” nőtt ki a reformációnak a sola fide tanítására eső hangsúlya.¹⁵ J. I. Packer és O. R. Johnston *A szolgálai akarat Történelmi és teológiai előszavában* ezt írták:

„Történelmi szempontból egyszerű ténykérdés, hogy Luther Márton és Kálvin János, és ami azt illeti, Ulrich Zwingli, Martin Bucer és az összes vezető protestáns teológus a Reformáció első időszakában pontosan ugyanazon a véleményen voltak ebben. Más kérdésekben megvoltak a maguk különbségei; de annak állításában, hogy az ember tehetetlen a bűnben, és Isten szuverén a kegyelemben, teljesen egyek voltak. Mindnyájuk számára ezek a tanítások a keresztyén hit létfontosságú elemei voltak.”

„A hit általi megigazulás azért volt fontos nekik, mert az biztosította a szuverén kegyelem alapelvét; de valójában az számukra csak egy aspektusát fejezte ki ennek az alapelvnek, és az nem a legmélyebb aspektusa. A kegyelem szuverenitása a gondolkozásukban alapvetőbb szinten jutott kifejeződésre, a monergisztikus újjászületés tanításában – a tanításban mely szerint maga a hit, mely elfogadja Krisztust a megigazulásért, a szuverén Isten ingyen ajándéka, melyet a lelki újjászületés által ad a hatékony elhívásban. A reformátorok számára a döntő kérdés nem egyszerűen az volt, hogy vajon Isten a hívót a törvény cselekedetei nélkül igazítja-e meg. Az átfogóbb kérdés az volt, hogy vajon a bűnösök teljes mértékben tehetetlenek-e a bűneikben, és hogy vajon úgy gondoljuk-e, hogy Isten szabad, feltétel nélküli, legyőzhetetlen kegyelemmel menti meg őket; nem csak megigazítja őket Krisztusra tekintettel, ha hitre jutnak, hanem fel is támasztja őket bűnben való halálból a megelevenítő Lelke által, hogy hitre juttassa őket. Ez volt a döntő kérdés: vajon Isten a szerzője nemcsak a megigazulásnak, hanem a hitnek is; vajon a keresztyénség egy olyan vallás, mely az üdvösségért végső soron teljes mértékben Istenbe veti a bizalmát, vagy önmagára, az önjerejére támaszkodik.”¹⁶

¹² (Martin Luther: *The Bondage of the Will*, Amazon Legacy Publications, Great Britain, 2011, p. 114 (Sect. 168.))

¹³ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, p. 36)

¹⁴ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, p. 20)

¹⁵ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 34, 36)

¹⁶ J. I. Packer and O. R. Johnston: *Historical and Theological Introduction*, Sproul idézi (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 21-22)

1.3. A reformált teológia és a kálvinizmus öt pontja

A reformált teológia alapvetően a 16. századi reformációban széleskörben újra felfedezett biblikus alapelvekre épülő teológia, lényegében tehát nem más, mint biblikus teológia. A reformált teológiának és a kálvinizmusnak a különböző teológiák rendszertanában való alapvető elhelyezéséhez R. C. Sproul meghatározását követem.

A reformált teológia egy rendszeres teológia, mert arra igyekszik, hogy felismerje a Szentírás összefüggő, egymáshoz következetesen kapcsolódó tanításait, és egységes módon értelmezze azokat. Ez az igyekezet arra a hitre épül, hogy a Biblia Isten szava, ezért nincs benne belső ellentmondás vagy zűrzavar.¹⁷

A reformált teológia istenközpontú és nem emberközpontú teológia. Az egész teremtett világmindenség Isten által elrendelt végső céljának Isten dicsőségét tartja, és Isten dicsőségét mindenek felett végtelenül értékesnek látja.¹⁸

A reformált teológia katolikus, azaz egyetemes abban az értelemben, hogy a történelmi keresztyénségen belül más felekezetekkel közös gyökerekkel rendelkezik. Igaz, hogy a 16. századi reformátorok elsődlegesen az apostoli alapokhoz akartak visszatérni, ugyanakkor sok értéket találtak az egyház meglévő hagyományaiban, egyházatyák tanításaiban, és elfogadták például a 325-ben tartott niceai és a 451-ben tartott kalcedoni ökumenikus zsinatok tanításait a Szentháromságról és Krisztus személyéről. A reformált teológia klasszikus értelemben evanglikál vagy evangéliumi, mivel más protestáns felekezetekkel együtt elkötelezett a sola Scriptura és a sola fide történelmi tanításaihoz.¹⁹

A reformált teológiának más protestáns teológiai irányzatokhoz képest az egyik fő megkülönböztető jellegzetessége a szótériológiai szemlélete, melyben Isten monergisztikus kegyelmi munkájának különlegesen meghatározó szerepe van. A „kálvinizmus” kifejezést a reformált teológia egészének a szinonimájaként is használják, ugyanakkor a szűkebb, gyakori értelme szerint a reformált teológia szótériológiai szemléletére utal, én is elsősorban ez utóbbi értelemben használom.

A remonstránsok a reformált teológia tanításának öt alkotóelemével kapcsolatban fogalmazták meg a maguk nézeteit, illetve ellenvetéseit, a dordrehti zsinat viszont mind az öt tantételt megerősítette, mint az ortodox reformált teológia szerves tanítását. Később ezeket a tantételeket a kálvinizmus öt pontjaként kezdték emlegetni, mivel az öt pont elég jól rendszerbe foglalja a kálvinizmus szótériológiai tanításait. Az egyes pontok népszerű, bár néha potenciálisan félrevezető elnevezései következők: teljes romlottság, feltétel nélküli kiválasztás, korlátozott engesztelés, ellenállhatatlan kegyelem, a szentek kitartása. A továbbiakban a kálvinizmus öt pontját fogom kifejteni, azok bibliai alapjait fogom vizsgálni, és más, elsősorban protestáns alapokra épülő arminiánus, illetve szemipelágiánus szótériológiai nézetekkel összehasonlítva fogom a kálvinizmust értékelni.

¹⁷ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 27-28)

¹⁸ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 29-32)

¹⁹ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 33-37) Az „evanglikál” kifejezést ma már sokan némileg más értelemben használják, és nehéz pontosan definiálni a modern jelentését.

2. Az emberiség gyökeres romlottsága

Az ember megromlott állapotára vonatkozó kálvinista tanítás népszerű elnevezése, a *teljes romlottság* félrevezető lehet, mivel azt a benyomást keltheti, hogy az ember annyira gonosz, amennyire csak lehetséges, ez azonban nem igaz. Az ember romlottsága abban az értelemben teljes, hogy az ember lényének egészére kiterjed, tehát nincs olyan része, ami mentes lenne a bűn romboló hatásától. A gyökeres romlottság arra utal, hogy a bűn a lényünk velejéig hatol, azaz nem csak érintőlegesen, felszínesen, járulékosan adódik hozzá az emberi természethez, hanem a lényünk középpontjában, a szívünkben gyökerezik, és onnan kiindulva az egész lényünket megfertőzi.²⁰

2.1. Az eredendő bűn

Az eredendő bűn Ádám és Éva bűnbeesésének az egész emberiségre kiható következménye, az ember bűnös természete, ami az első szüleink bűnének büntetéseként minden utódokra öröklődik. A bukás miatt az emberi természet erkölcsileg romlottá, a gonoszságra hajlamossá vált. Augustinus szerint a bukás előtt az embernek megvolt a képessége, hogy vétkezzen (*posse peccare*), de a vétkezése nem volt szükségszerű, mivel arra is megvolt a képessége, hogy ne vétkezzen (*posse non peccare*). A bukás után viszont az ember a romlott természete miatt már nem képes nem vétkezni (*non posse non peccare*).²¹

2.1.1. Velünk született romlottság

Pelágus tagadta az eredendő bűnt. Szerinte az emberi természet a teremtettségéből fakadóan alapvetően jó, ezért a bűn mindig csak a felszínen, a viselkedésben megjelenő cselekedet, ami nem teszi romlottá az ember természetét. Ennek megfelelően Ádám bűne nem okozta Ádám természetének romlottságát, és ez kizárja a bűnös természet öröklődését az utódaira. Emiatt minden ember ugyanolyan erkölcsi állapotban születik, mint amilyen Ádámnak volt a bukás előtt.²² Ezzel szemben Kálvin, Augustinussal egyetértésben a következőképpen írt az eredendő bűnről:

„Ez ama örökletes romlás, amelyet a régiek eredendő bűnnek neveztek, bűn alatt pedig a korábban jó és tiszta természet elfajulását értették. [...] Mikor aztán meggyőzték a Szentírás egyértelmű bizonyítékaival [Peláguszt], hogy az első ember bűne minden utódára is elhatott, azzal keresett kibúvót, hogy a bűn elhatolása utánzás révén történt, nem pedig átszármazással. A derék atyák (s mindenekelőtt Augustinus) tehát azon fáradoztak, hogy kimutassák: nem eltanult gonoszság miatt romlottunk meg, hanem az anyaméhtől kezdve hordozzuk a velünk született romlottságot.”²³

Az embernek már az anyaméhben is meglévő romlottságára utal Dávid az 51. zsoltárban: „Lásd, én bűnben születtem, anyám vétekben fogant engem.” (Zsolt 51:7) A bukott ember Isten haragjára nem csak a felszínen megjelenő helytelen viselkedése miatt méltó, hanem a bukott természeténél fogva, ahogy Pál is írja: „a harag fiai voltunk *természetünknel fogva*, éppen úgy, mint a többiek.” (Ef 2:3)

²⁰ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 137-138)

²¹ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 144)

²² (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 34-38)

²³ (Kálvin János: *Institutio I.*, Kálvin János Kiadó, Budapest, 2014, p. 185 (2.1.5))

2.1.2. A szív romlottsága

Jézus így tanított az ember bűnös viselkedésének és természetének kapcsolatáról:

„Nem jó fa az, amely rossz gyümölcsöt terem, és ugyanúgy nem rossz fa az, amely jó gyümölcsöt terem. Mert minden fát a maga gyümölcseről ismernek meg. Hiszen túskebokorról nem szednek fügét, csipkebokorról sem szüretelnek szőlőt. A jó ember szíve jó kincséből hozza elő a jót, a gonosz ember pedig a gonoszból hozza elő a gonoszt. Mert amivel csordultig van a szív, azt szólja a száj.” (Lk 6:43-45)

A Bibliában a szív alapvetően az emberi értelem, gondolkozás központját, a vágyak, kívánságok forrását, az akarat, elhatározás székhelyét jelenti, tehát a szív az ember lényének középpontja, mely meghatározza az ember döntéseit, viselkedését. A jó szívből jó cselekedetek, a gonosz szívből pedig gonosz cselekedetek fakadnak. Ahhoz hasonlóan, ahogyan egy fát nem a rossz gyümölcse változtatja romlottá, hanem az eleve romlott fa terem rossz gyümölcsöt, úgy alapvetően nem az tesz minket bűnösökké, hogy bűnöket követünk el, hanem azért követünk el bűnöket, mert az emberi természetünk és szívünk veleszületett módon romlott, bűnös. „Csalárdabb a szív mindennél, javíthatatlan”. (Jer 17:9). „Ráadásul az emberek szíve tele van gonoszsággal, és esztelenség van bennük, amíg csak élnek.” (Préd 9:3)

Noé idejében, mikor Isten özönvízzel árasztotta el a földet, az ember gonoszságának elburjánzásáról ezt írja a Biblia: „Amikor látta az ÚR, hogy az emberi gonoszság mennyire elhatalmasodott a földön, és az ember szívének minden szándéka és gondolata szüntelenül csak gonosz, megbánta az ÚR, hogy embert alkotott a földön” (1Móz 6:5). Luther szerint a Biblia itt nem egyszerűen a jó természetünkhöz egy esetlegesen hozzáadódó rosszra való készségről beszél, melyet hatalmunkban áll felgerjeszteni, vagy féken tartani, hanem „a gonosz akarat iránti szolgálatkészséget, annak folyamatos megragadását és szenvedélyes vágyát kívánja szemléltetni.”²⁴

Az emberi gonoszság ilyen mértékű elhatalmasodása nem korlátozódik az özönvíz előtti időkre. Az özönvíz után Isten ismét kijelentést adott az ember szívének romlottságáról: „Nem átkozom meg többé a földet az ember miatt, bár gonosz az ember szívének szándéka ifjúságától fogva” (1Móz 8:21). Mintha csak ezt mondta volna: „ha az ember gonoszságának megfelelően cselekednék, akkor a pusztító ítéletemet soha nem kellene megszakítanom”.²⁵ Isten tehát az özönvíz előtt és után is kijelenti, hogy az ember gonosz, és az utóbbi kijelentés kiegészül azzal a megjegyzéssel, hogy az ember szíve már az ifjúságától fogva gonosz. Az özönvíz tehát nem mosta el az emberiség Ádámtól örökölt, veleszületett gyökeres romlottságát, és továbbra is igaz, hogy: „Pártütők a bűnösök, már amikor a világra jönnek, tévelygők a hazugok, amint megszületnek.” (Zsolt 58:4). Az ember bűnben fogan, és az anyaméhtől kezdve elidegenül Istentől. A bűnös azért követ el gonoszságot, mert gonoszság lakik benne, ami átítatja és megfertőzi a gondolatait, szavait, cselekedeteit (Róm 1:29-32).

Az ember magától képes és fogékony mindenféle gonosz cselekedetre. A romlott ember „úgy issza az álnokságot, mint a vizet!” (Jób 15:16) Ha ez nem nyilvánul meg az életében folyamatosan látványos intenzitással, az nem az ember szívének jóságát bizonyítja, hiszen az ember testi természetében nem lakik semmi jó (Róm 7:18), hanem azt, hogy Isten a

²⁴ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, pp. 191-192)

²⁵ (Martin Luther: The Bondage of the Will, Amazon Legacy Publications, Great Britain, 2011, p. 81 (Sect. 114.))

kegyelméből nem szolgáltatva ki az adott embert teljes egészében a szíve gonosz vágyainak (vö. Róm 1:24, 26, 28).

2.1.3. Róma 3:9-18

Pál apostol a következőképpen tanít a bűnös állapot minden egyes bukott emberre kiterjedő hatásáról, különös tekintettel az ember Istenhez való viszonyulására:

„Hogyan van tehát? Különbek vagyunk? Egyáltalán nem! Hiszen előbb már bebizonyítottuk, hogy zsidók is, görögök is mind bűn alatt vannak, amint meg van írva: »Nincsen igaz ember egy sem, nincsen, aki értse, nincsen, aki keresse Istent. Mind elhajlottak, valamennyien megromlottak, és nincsen, aki jót tegyen, nincs egyetlen egy sem. Nyitott sír a torkuk, nyelvükkel ámitanak, kígyóméreg az ajkukon; szájuk átokkal és keserűséggel van tele. Lábuk gyors a vérontásra, romlás és nyomorúság jár a nyomukban, és a békesség útját nem ismerik: Isten félelmével nem törődnek.«” (Róm 3:9-18)

Nincsen, aki jót tegyen (Róm 3:12)

Pál nem azt állítja, hogy emberként a bűn keveredik bennünk az igazsággal és jósággal, és ezért senki sem tökéletes, hanem azt, hogy bukott emberként soha egyetlen igaz vagy jó dolgot sem teszünk. Igaz, hogy a bukott emberek is képesek alkalmazkodni Isten bizonyos törvényeihez külsőleg, az erényes, akár önfeláldozó viselkedésükkel, és ezt bizonyos értelemben jónak tartjuk. Az ember jóságáról alkotott fogalmunk azonban relatív, mivel más emberekkel összehasonlítva, másokhoz mérve ítélünk valakit jónak. A jóság igazi mércéje azonban Isten tökéletes törvénye, ami az Ő tökéletes jellemét tükrözi. Isten pedig nemcsak a viselkedésünket, hanem az azok mögött levő motivációinkat, a szívünket is vizsgálja. A nagy parancsolat szerint a legfontosabb kötelességünk, mely minden mást meg kellene, hogy határozzon az életünkben az, hogy szeressük az Urat, az Istenünket teljes szívünkkel, teljes lelkünkkel és teljes elménkkel (Mt 22:37). Az emberek viszont mind romlottak, és soha, egyetlen tettük vagy gondolatuk sem fakad Isten iránti igaz, őszinte szeretetből, hanem még a „legjobbna” mondható, legerényesebbnek tűnő cselekedeteik motivációjában is keverednek a saját érdekeik, az önzésük, öngazolásuk. Isten általános kegyelme is korlátozza az emberi gonosztságot, aminek eredményeképpen az ember jónak tűnő, a társadalom rendezett működésére irányuló cselekedeteket is tesz, de ezek sem az ember jóságából fakadó valódi jó cselekedetek. Mivel Isten abszolút törvényéhez mérten az ember folyamatosan kudarcot vall a legfontosabb felelősségében, ezért az apostol ítélete nem túlzás, hanem helyénvaló: „nincsen, aki jót tegyen”.²⁶

Hasonló gondolatot fejez ki Pál a Róm 7:18-ban: „Mert tudom, hogy énbennem, vagyis a testemben nem lakik jó”. A testi természetünk teljes egészében csak rossz, és semmi jó nem származik belőle. Pál a „vagyis a testemben” megjegyzéssel jelzi, hogy a Szentlélek benne végzett bármilyen munkáját és gyümölcsét jónak tartja. „A »test« az emberre a természetes állapotában utal, Isten Lelkének a munkáján kívül.” A testi természetünkből fakadóan minden, amit gondolunk, érzünk és teszünk, az nem jó.²⁷

²⁶ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 82-85)

²⁷ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, pp. 20-21)

„Mert mindaz, ami nem hitből van, bűn.” (Róm 14:23) Ha az ember úgy tesz vagy gondol bármit, hogy nem Istenre támaszkodik és nem Benne bíz, akkor ezáltal magának akarja megtartani a dicsőséget és érdemet. Ez bűn, még akkor is, ha az adott cselekedet külsőleg igazodik Isten kijelentett jóakaratahoz.

Nincsen, aki keresse Istent (Róm 3:11)

A Róm 3:11 szerint „nincsen, aki keresse Istent”. Igaz, hogy az emberek keresik az életük értelmét, a boldogságot, elfogadást, békességet, bűnből való feloldozást, és más hasonló, számukra kívánatos dolgokat. És az is igaz, hogy ezeket igazán csak Istenben lehet megtalálni. A bukott ember azonban valójában csak az Istentől jövő előnyöket akarja, de nem vágyik magára az Ajándékozóra, a jótéteményt akarja a Jótévő nélkül, és nem keresi az igaz Istent. A bukott ember bűne a bűnbeesés óta, hogy keresi az Istentől jövő javakat, de közben menekül az élő Isten elől.²⁸

„Azt gondolja magában a bolond, hogy nincs Isten! Romlottak és utálatosak tetteik, senki sem tesz jót. Isten letekint a mennyből az emberekre, hogy lássa, van-e köztük értelmes, aki keresi az Istent. Mindnyájan elpártoltak tőle, egyaránt megromlottak. Senki sem tesz jót, egyetlen ember sem.” (Zsolt 53:3-4)

Az ember magától, a Szentlélek kegyelmes segítségével nélkül nem keresi Istent, mert ki nem állhatja az igazságát, mert az leleplezi a romlottságát és lázadását. Jézust azért gyűlöli a világ, mert Ő arról tanúskodik, hogy „a cselekedetei gonoszak.” (Jn 7:7) Emiatt az ember nem akar Istenhez menni, hanem mindent megtesz, amit csak tud, hogy elkerülje Őt, és elnyomja magában az igazságát, hogy az ne zavarja a lelkiismeretét. Ahogyan egy gonosz, szökevény bűnöző nem hajlik arra, hogy az igazság és a törvény képviselőjét keresse, úgy az ember sem hajlik arra, hogy Istent keresse.²⁹

„Az ítélet pedig az, hogy a világosság eljött a világba, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert a cselekedeteik gonoszak. Mert aki rosszat cselekszik, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra, hogy le ne lepleződjének a cselekedetei.” (Jn 3:19-20)³⁰

Isten félelmével nem törődnek (Róm 3:18)

A Róm 3:18 szerint az emberek „Isten félelmével nem törődnek”, azaz nincs bennük tisztelet Isten iránt, ami imádatra, hódolatra indítaná őket. Az ember megveti Istent, semmibe veszi akaratát, lázad a tekintélye ellen. A bukott ember nem szűnt meg imádó lenni, de imádata már nem az igaz Istenre irányul, hanem valamilyen, a teremtett dolgok kategóriájába tartozó bálványra. Az emberiség univerzális reakciója az általános kijelentésre az, hogy elnyomja magában az igaz istenismeretet, és Isten dicsőségét teremtmények képmásával cseréli fel (Róm 1:21-25).³¹

Pál ezt írja: „Mert ha akkor, mikor ellenségei voltunk, megbékéltettünk Istennel...” (Róm 5:10). „Titeket is, akik egykor Istentől elidegenültetek és ellenséges gondolkodásúak voltatok gonosz cselekedeteitek miatt...” (Kol 1:21). A bukott ember tehát ellenséges viszonyban, háborúban áll Istennel, és rosszindulatot táplál Vele szemben. Sproul az Isten szentsége című könyvében így írt erről:

„Annyira természetes nekünk Isten gyűlölete, mint az esőnek, hogy megnedvesítse a földet. [...] Bűnös természetünkől eredően nem pusztán közömbösen állunk Istenhez, hanem rosszindulatúan.

²⁸ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 85-87)

²⁹ (Paul Washer: The gospel's power and message, Reformation Heritage Books, Grand Rapids, 2012, p. 122)

³⁰ János ezután olyanokról beszél, akik a világosságra mennek: „Aki pedig az igazságot cselekszi, a világosságra megy, hogy nyilvánvalóvá legyen a cselekedeteiről, hogy Isten által lettek munkálva.” (Jn 3:21, saját fordítás) Vannak olyanok, akik Isten kegyelme által tudnak Neki tetsző cselekedeteket tenni, viszont Isten kegyelmes munkálkodása nélkül az ember gyűlöli a világosságot.

³¹ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 147-149)

Szembeszegülünk rendjével, és nem akarjuk, hogy uralkodjon felettünk. [...] Isten a halálos ellenségünk. Ő jelenti a lehető legnagyobb fenyegetést bűnös vágyainkra, hiszen teljességgel elítéli őket, és semmilyen elnézést nem tanúsít ezen a téren. Hiába is gyözködnének bennünket filozófusok, vagy teológusok, nem tudnának szeretetet ébreszteni bennünk Isten iránt. Mindenestül megvetjük Őt, és bármit megtennénk, csak hogy megszabadítsuk szent jelenlététől a világmindenséget.”³²

2.2. A lelki halál állapota

Isten figyelmeztette Ádámot, hogy ha eszik a jó és rossz tudásának fájáról, akkor azon a napon meg fog halni (1Móz 2:17). Ennek megfelelően a bűnbeesés következményeként egyrészt Ádám testében elindult a halál pusztító hatása, ugyanakkor lelki értelemben is valóságosan meghalt. Elidegenedett Istentől, és halott lett a lényének az a része, mely vágyik a Teremtőjével való közösségre, mely fogékony Isten személyére és akaratára, és ami által élő módon megismerheti Őt; viszont fogékonnyá vált minden fajta bűnre és gonosz ösztönzésre. Ádám engedetlenségének következményeként pedig nem csak ő halt meg, hanem az összes utóda; minden ember a természeténél fogva lelkileg halottan születik (vö. 1Kor 15:22).

„Titeket is, akik halottak voltatok a vétkeitekben és bűneitekben, amelyekben egykor jártatok e világ folyása szerint, a levegő hatalmának fedelme szerint, azon lélek szerint, amely most az engedetlenség fiaiban működik, akik között mi is forgolódtunk egykor a testünk kívánságaiban, a test és az elme akaratát cselekedve, és természetnél fogva a harag fiait voltunk, mint a többiek...” (Ef 2:1-3, saját fordítás)

Pál a lelki étellel állítja kontrasztba a lelki halált. A bűneiben halott ember szellemi értelemben halott Isten dolgaira, az Ő igazságára és értékeire nézve. A világ folyása, életmódja, ideológiája szerint él, és a levegő hatalmának fedelméhez, a Sátánhoz igazodik, aki aktívan munkálkodik benne az Isten iránti engedetlenségében. A lelkileg halott ember a testi természetének kívánságaiban él, a testi vágyai szerint cselekszik, és a bukott emberi természete szerint Isten haragjára méltó. Ahhoz ez megváltozzon, az embernek életre kell kelnie (Ef 2:5,6). A halott ember azonban nem tud életet teremteni magában, erre egyedül Isten képes.

R. C. Sproul szerint a legtöbb nem reformált teológiai szemlélet nem veszi elég komolyan azt a tényt, hogy a bukott ember lelkileg halott. Erre utalhat az, hogy evangélizációs felhívásokban az igehirdetők a bűnös ember kegyelemre szorultságának bemutatására olyan illusztrációkat is használnak, melyek az embert halálos betegként, vagy tehetetlen fuldoklóként mutatják be. Az embernek csak el kell fogadnia a Krisztustól jövő gyógyszert, vagy meg kell ragadnia a mentőövet, és megmenekül a haláltól. Az ilyen illusztrációk az ember reménytelen és kegyelemre szorult állapotát igyekeznek hangsúlyozni, ugyanakkor közben úgy mutatják be az embert, mint aki még életben van, mint akiben még maradt egy leheletnyi lelki élet, ami által még képes magát az életben maradásra készíteni. Pál viszont nem súlyosan beteg emberekről, hanem halottakról beszél. Az ember nem egy fuldokló, hanem inkább egy tenger fenekére süllyedt hulla. A gyógyszer felajánlása vagy a mentőöv kidobása már nem segít. Istennek fel kell támasztania a halottat; fel kell hoznia a tenger mélyéről, és életre kell keltenie.³³

A kálvinizmus szerint a lelkileg halott ember a földi életében bár természetesen biológiailag még életben van, tehát képes felfogni, reagálni, dönteni, de halott Isten dolgaira, azaz nem veszi

³² (R. C. Sproul: Isten szentsége, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2017, pp. 172-173)

³³ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 89-91)
Ezeket az illusztrációkat egyébként lehet jól is használni, ha megfelelő szemlélet bemutatására használják.

igazán figyelembe az élő Isten létezésének valóságát és következményeit, így azt sem, hogy Isten akaratának megfelelően kellene élnie az életét. Életben van, de közben halott Isten felé, és úgy él, mintha Isten is halott lenne az ő számára.³⁴ J. I. Packer szerint az, hogy az ember halott a bűnei és vétkei miatt, azt jelenti, hogy „teljes mértékben képtelen arra, hogy bármilyen pozitív választ adjon Isten Igéjére, nem hallja Isten beszédét, nem látja Isten kinyilatkoztatását, nem érzékeli Isten ösztönzését. Ha egy hullához beszélünk, nem kapunk választ; az illető halott. Amikor Isten Igéjét hirdetjük a bűnösöknek, szintén nincs válasz”.³⁵

2.3. A bukott ember a Sátán fogságában van

A bukás miatt az egész emberiség a romlott természetének megfelelően a Sátán és a bűn szolgátságba jutott. „Az egész világ a gonoszságban vesztegel” (1Jn 5:19, Károli), tehát minden ember az ördög uralmába születik bele. Erre utalt Jézus, mikor Pált a pogányokhoz küldte: „Azért küldelek el, hogy nyisd meg a szemüket, hogy a sötétségből a világosságra, és a Sátán hatalmából az Istenhez térjenek”. (ApCsel 26:18) Minden hívő emberre igaz, hogy a sötétség hatalmában volt, mielőtt Isten megszabadította, ezért írja Pál: „Ő szabadított meg minket a sötétség hatalmából, és ő vitt át minket szeretett Fiának országába” (Kol 1:13).

2.3.1. A Sátán aktív munkálkodása az embereken

A sötétség hatalmában levő emberek az ördög csapdjában vannak, aki „foglyul ejtette őket, hogy akaratát teljesítsék.” (2Tim 2:26). J. I. Packer ezt írta: „Pál azt is elmondja, hogy a Sátán (akinek a hatalmát és rosszindulatát sosem becsüli le) állandóan azon munkálkodik, hogy természetes állapotukban tartsa a bűnösöket. A Sátán most is az »engedetlenség fiaiban működik«, hogy véletlenül se engedelmeskedjenek Isten törvényének.”³⁶ A Sátán a hitetlenek gondolkodását megvakította, hogy ne lássák meg a saját nyomorúságukat, ne lássák az evangéliumot, és ne térjenek meg:

„Ha mégis leplezett a mi evangéliumunk, azoknak leplezett, a kik elvesznek: A kikben e világ Istene megvakította a hitetlenek elméit, hogy ne lássák a Krisztus dicsőséges evangéliomának világosságát, a ki az Isten képe.” (2 Kor 4:3-4, Károli)

2.3.2. A bukott ember önkéntes szolgasága

Bár az ember külön nem kérte a saját megvakítását, és az ember az ördög rabszolgája, aki aktívan munkálkodik benne, ez mégsem jelenti azt, hogy az ember csupán egy áldozat, aki az akarata ellenére fogoly. A fogoly és a fogvatartó is ugyanúgy bukott teremtmény, ezért egyetértés van köztük az Istennel szembeni ellenségeskedésükben. Az erkölcsi természetük hasonlósága miatt nevezi Jézus az ördög gyermekeinek az istentelen hitetleneket (Jn 8:44).

2.3.3. Isten szabadítása által lehetséges megszabadulni az ördög csapdjából

„...hátha az Isten megadja nekik egyszer, hogy megtérve megismerjék az igazságot, és felocsúdjanak az ördög csapdjából, aki foglyul ejtette őket, hogy akaratát teljesítsék.” (2Tim 2:25-26)

A Sátán fogságából magunktól nem tudunk megszabadulni. Egyedül Isten képes megszabadítani minket, és egyedül az Ő meg nem érdemelt kegyelme, ha megadja valakinek,

³⁴ (Paul Washer: The gospel's power and message, Reformation Heritage Books, Grand Rapids, 2012, p. 118)

³⁵ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 106)

³⁶ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 106-107)

hogy megtérjen, és felocsúdjon az ördög csapdájából. Ezért mondja Pál az evangéliummal szemben ellenszegülőkről, hogy „hátha azt Isten megadja nekik” ezt.

2.4. Erkölcsi képtelenség

A bukott ember a romlott természetéből fakadóan nem szereti Istent, nem vágyik arra, hogy engedelmeskedjen Neki vagy a tetszésére tegyen. Mivel az ember magától nem akar engedelmeskedni Istennek, így a hajlandóságának hiányában bizonyos értelemben nem is tud engedelmeskedni. Az embernek ezt a fajta képtelenségét nevezzük erkölcsi képtelenségnek. Az 1689-es Baptista Hitvallás így ír erről:

„A bűn állapotába való esése által az ember teljesen elvesztette az akarat minden képességét az üdvösséggel járó bármilyen lelki jóra; így mint természeti ember, aki mindenestül idegenkedik attól a jótól, és halott a bűnben, a saját erejéből nem képes megtéríteni önmagát, vagy erre önmagát felkészíteni.”³⁷

Az erkölcsi képtelenség fogalmának tisztázása érdekében Jonathan Edwards *Az akarat szabadsága (Freedom of the Will)* című könyvében megkülönbözteti a természetes képtelenségtől az erkölcsi képtelenséget. Természetes módon képtelenek vagyunk valamire, ha valamilyen, az akaratunkon kívülálló természetes szükségszerűség, például a testi felépítettségünkől adódó korlátozottság, vagy külső akadályozó körülmény lehetetlenné teszi azt, ezért ha akarjuk sem tudjuk azt megtenni. Az erkölcsi képtelenség viszont nem a természetes képességek, lehetőségek korlátozottságából, hanem a hajlandóság, az elégséges motiváció hiányából vagy az ellentétes vágyak dominanciájából adódik. Például egy gyermek, aki nagyon szereti és tiszteli a szüleit, erkölcsileg képtelen arra, hogy szándékosan megölje az apját. Egy nagyon önző és gonosz ember erkölcsileg képtelen lehet arra, hogy jóindulatot gyakoroljon az ellensége felé, vagy hogy megbocsásson neki.³⁸

Az embernek a bukás után is megmaradt a természetes képessége a jó vagy a rossz választására, mivel van értelme, amivel képes megérteni az Isten kijelentéséből, törvényéből fakadó kötelességét, és van akarata, amivel képes választani, dönteni a saját tetszésének megfelelően. Az erkölcsi képtelensége tehát nem jelenti azt, hogy az embernek nincsenek meg a szükséges természetes képességei ahhoz, hogy engedelmeskedjen Istennek. Az ember nem egy tehetetlen áldozat, aki vágyik arra, hogy engedelmeskedjen, de mégis képtelen erre rajta kívül álló okok miatt, melyek felett nem tud irányítást gyakorolni. Az erkölcsi képtelenség azt jelenti, hogy az ember azért nem tudja alávetni magát Istennek, mert biztosan nem fogja ezt megtenni, és azért nem fogja ezt megtenni, mert nem akarja, és azért nem akarja, mert gyűlöli Istent.³⁹

2.4.1. Róma 8:5-8

„Mert akik test szerint vannak, a test dolgaira törekszenek, akik viszont lélek szerint, a lélek dolgaira. Mert a test törekvése halál, a lélek törekvése viszont élet és békesség. Minthogy a test törekvése ellenségeskedés Istennek, mert Isten törvényének nem veti alá magát, mert nem is képes. Akik pedig testben vannak, nem képesek Istennek kedvesek lenni.” (Róm 8:5-8, saját fordítás)

³⁷ Az 1689-es Baptista Hitvallás, 9.3.

³⁸ (Jonathan Edwards: *Freedom of the Will*, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, p. 20 (Part I. Section IV.))

³⁹ (Paul Washer: *The gospel's power and message*, Reformation Heritage Books, Grand Rapids, 2012, p. 117)

Pál kétféle embert különböztet meg. Egyrészt a testi természetéből fakadóan test szerint élő embert, másrészt a Lélek szerint élő, újjászületett embert, akiben Isten Lelke van (vö. Róm 8:9: „Ti azonban nem test szerint éltek, hanem Lélek szerint, ha Isten Lelke lakik bennetek”). A testi, erkölcsileg romlott ember szereti a gonoszságot, és függetlenséget, autonómiát követel magának, hogy azt tehesse, ami neki tetszik. Emiatt az ember ellenséges a vele szemben álló igazságos Istennel szemben, és gyűlöli az Ő törvényét, ami az Ő igazságosságának kifejeződése. Mivel nem akarja, így – az erkölcsi képtelenségében – „nem is képes” (Róm 8:7) alávetni magát Isten törvényének. A testi természetű emberek a saját erejükből „nem képesek” (Róm 8:8) Isten tetszésére tenni semmilyen módon.

Isten többek között azt parancsolja, hogy higgyünk Krisztusban, tehát a kedvére van az, ha valaki hittel Krisztust választja. Ha a testi, újjá nem született ember képes lenne erre, akkor legalább ebben az egy esetben képes lenne engedelmessé válni Isten parancsának, és az Ő tetszésére tenni. R. C. Sproul megjegyzi, hogy ha ez igaz, akkor az apostol tévedett, mikor azt mondta, hogy a testi ember nem képes engedelmessé válni Istennek, és nem képes az Ő tetszésére tenni. Arra következtethetünk tehát, hogy amíg az ember döntéseit a testi természetéből fakadó vágyai határozzák meg, addig erkölcsileg képtelen Krisztust választani.⁴⁰

2.4.2. 1 Korinthus 2:14

„A nem lelki ember pedig nem fogadja el Isten Lelkének dolgait, mert ezeket bolondságnak tekinti, sőt megismerni sem képes: mert csak lelki módon lehet azokat megítélni.” (1Kor 2:14)

Pál az 1Kor 1:18-25-ben kétféle embert állít kontrasztba. Egyrészt azokat, akiknek az evangélium bolondság, akik elkárhoznak, másrészt azokat, akiknek Isten ereje az evangélium, akik üdvözülnek általa:

„Mert a keresztről szóló beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik üdvözülünk, Istennek ereje.” (1Kor 1:18)

„...mi a megfeszített Krisztust hirdetjük, aki a zsidóknak ugyan megütközés, a pogányoknak pedig bolondság, de maguknak az elhívottaknak, zsidóknak és görögöknek egyaránt az Isten ereje és az Isten bölcsessége.” (1Kor 1:23-24)

Ugyanez a kontraszt jelenik meg az 1Kor 2:14-16-ban is a természeti, érzéki és a lelki ember között. Újjászületett, lelki emberként tudjuk igazán megérteni, helyesen értékelni és elfogadni Isten Lelkének dolgait. Ezzel szemben az érzéki ember „életét emberi (természeti) elgondolásai, szempontjai, lelkülete irányítja”⁴¹, és az elsötétült, hiábavaló gondolkozása miatt erkölcsileg képtelen igazán, lelki módon megismerni az Istentől származó igazságokat, így nem tudja Őt élő, üdvözítő módon megismerni, ahogy Pál írja: „megismerni sem képes” (1Kor 2:14). Ez a tudatlanság nem Isten rejtőzködésének, hanem az ember Isten elől való rejtőzködésének a következménye, hiszen Isten világosan kijelentette magát az embereknek a teremtésen, a történelmen, az Írásokon és végül a Fián keresztül. Az ember azért nem képes megismerni az igazságot, mert ő maga nem akarja elfogadni. Nem ismeri el, nem hajlandó meghallani és megérteni, bolondságnak tekinti, elutasítja és elnyomja azt.⁴² Bár lehet, hogy ha hallja, az

⁴⁰ (R. C. Sproul: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 56-57)

⁴¹ (Varga Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996, p. 1028)

⁴² (Paul Washer: *The gospel's power and message*, Reformation Heritage Books, Grand Rapids, 2012, pp. 120-121)

értelmével felfogja az evangélium üzenetének összefüggéseit, de nem fogadja el az igazságot, mert lelkileg halott.

J. I. Packer párhuzamot von a Róm 8:7 és az 1Kor 2:14 között:

„Pál [mindkét részben] először tényként kimondja az újjá nem született ember kudarcát: »Nem fogadja el az Isten Lelkének dolgait«; »az Isten törvényének nem veti alá magát«. De azután egy második kijelentéssel értelmezi első kijelentését. Lényegében kimondja, hogy ez a kudarc az ember természetének szükségszerű következménye: bizonyos, elkerülhetetlen, egyetemes és megváltozhatatlan, pusztán azért, mert az emberben nincs meg a lehetőség, hogy elkerülje ezt a kudarcot. »Megismerni sem képes«. »Nem is tudja magát alávetni«. Az Ádámiban levő emberben nincs meg az a képesség, hogy felfogja a lelki valóságot, vagy szívből engedelmeskedjen Isten törvényének. Természetének törvénye az Istennel szembeni ellenségeskedés, amely az Istentől való elpártoláshoz vezet. Mondhatni ösztönösen nyomja el, kerüli ki és tagadja Isten igazságát, rázza le Isten tekintélyét és veszi semmibe Isten törvényét – igen, és amikor hallja az evangéliumot, ösztönösen fogadja azt is hitetlenül és engedetlenül.”⁴³

2.5. Az akarat szabadsága

A szabad akarat az emberi természet alapvető alkotóeleme, amely lehetővé teszi a bukás után is, hogy az ember erkölcsileg felelős lény legyen és a cselekedeteinek erkölcsi jelentősége legyen. A „szabadság” általános szóhasználat szerinti értelmének megfelelően az ember akkor szabad, ha van ereje, lehetősége, képessége arra, hogy azt válassza, ami neki tetszik, amit szeretne, és ebben nem kényszeríti és nem korlátozza külső kényszer vagy természetes szükségszerűség.⁴⁴

Jonathan Edwards meghatározása szerint az akarat az az erő vagy képesség, ami által az értelem választ.⁴⁵ Az értelmünk megítélésében az előttünk álló egyes választási lehetőségek a hajlamainknak megfelelően különböző mértékben elfogadhatók, vonzóak, kívánatosak, ezért az egyes lehetőségek különböző mértékű motivációt, indítékot jelentenek az értelemnek. Az akaratot a választásban az az indíték határozza meg, ami az értelem számára a legerősebb vonzerőt, motiváló erőt jelenti.⁴⁶

2.5.1. A szabadság elkerülhetetlen

A szabad akaratunkból fakadóan nem csak, hogy képesek vagyunk a hajlamainknak, vágyainknak megfelelően választani, hanem egy döntési helyzetben biztosan az adott pillanatban legerősebb hajlamunknak megfelelően fogunk választani. A döntéshozatal sokszor bonyolult lehet az előttünk álló sokféle lehetőség és a különböző, egymással rivalizáló vágyaink miatt. Előfordulhat az is, hogy külső kényszerítő körülmények korlátozzák a választási lehetőségeinket. A szabad akarral rendelkező ember azonban egy adott döntésnél, az adott lehetőségek közül mindig azt választja, amire az adott pillanatban a legerősebb hajlama van, amit leginkább szeretne. Ez a fajta szabadság pedig nem választható, hanem elkerülhetetlen. Ebből adódóan minden választásunk egyszerre determinált és szabad. A választásaink nem ok

⁴³ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 105-106)

⁴⁴ (Jonathan Edwards: Freedom of the Will, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, pp. 22-23 (Part I. Section V.))

⁴⁵ (Jonathan Edwards: Freedom of the Will, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, p. 7 (Part I. Section I.))

⁴⁶ (Jonathan Edwards: Freedom of the Will, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, pp. 9-10 (Part I. Section II.))

nélkül, nem „a semmiből”, teljes semlegességből jönnek létre önmaguktól, hanem döntően a saját hajlamaink, a szívünkben fakadó vágyaink határozzák meg a döntéseinket.⁴⁷

2.5.2. A bukott ember a szabad akaratának megfelelően a bűn szolgája

„Ha jó a fa, jó a gyümölcse is, ha rossz a fa, rossz a gyümölcse is. Mert gyümölcseről lehet megismerni a fát. Ti viperafajzatok! Hogyan szólhatnátok jót gonosz létekre? Mert amivel csordultig van a szív, azt szólja a száj. A jó ember jó kincseiből jót hoz elő, a gonosz ember gonosz kincseiből gonoszt hoz elő.” (Mt 12:33-35)

Az ember vágyai a szívéből, a természetéből fakadnak, ezért az ember természete és akarata között elválaszthatatlan kapcsolat van. A jó természetből fakadó jó vágyak erkölcsileg helyes döntéseket, a gonosz természetből fakadó bűnös vágyak bűnös döntéseket eredményeznek. Ha az ember természete erkölcsileg ép és jó lenne, akkor a szívéből fakadóan szent és igaz vágyai lennének, szeretné a szent és igaz Istent, és örömmel engedelmeskedne a parancsainak. Mivel azonban a bukott ember természete erkölcsileg romlott, ezért morálisan romlott dolgok felé vonzódik, és a szabad akaratából elutasítja a szent Istent. Az ember szabad arra, hogy a tetszése szerint válasszon, és az ember tetszésének az felel meg, hogy megmarad a bűnben.⁴⁸

Nem a szabad akaratunk ellenére követünk el tehát bűnöket, és vagyunk a bűn szolgái (vö. Jn 8:34), hanem bizonyos szempontból éppen a szabad akaratunk miatt. Az ember örömét leli a bűnben, bünt akar cselekedni, és szabad arra, hogy azt válassza, amit akar, viszont nem szabad arra, hogy azt válassza, amit nem akar. Nem tudunk örömet, élvezetet, vágyat magunkra erőltetni olyan dolgok cselekvésében, amiket gyűlölünk, amiket nem akarunk. Ennek megfelelően a természetes, testi állapotunkban bár van akaratunk és szabadságunk, de nem tudjuk megtérésre készíteni önmagunkat, mert nem akarunk megtérni.⁴⁹ Az ember tehát a romlott természetéből fakadó kívánságainak a szolgátságában van, ahogy Pál is írja: „Mert régenten mi is esztelenek, engedetlenek, tévelygők, különböző kívánságoknak és gyönyöröknek szolgái, gonoszságban és irigységben élők, gyűlölségesek, egymást gyűlölők valánk.” (Tit 3:3, Károli). A. W. Pink ezt írta: „A bűnös olyan értelemben szabad, hogy nem befolyásolja külső erő. Soha nincs vétkezésre kényszerítve. Arra azonban nem szabad, hogy vagy a jót, vagy a rosszat tegye, mivelhogy a gonosz szív mindig a bűn felé irányítja.”⁵⁰

Augustinus szerint a bűnös ember egyszerre szabad és megkötözött. Ahogy egy rabszolga, aki örömmel teszi ura akaratát, szabadon van fogságban, úgy az ember is szabad arra, hogy a bűn szolgátságában a vágyainak megfelelően szabadon vétkezzen. Amíg azonban az ember nem szabadul meg a bűn szolgátságából, addig nem szabad az igazságra, és nincs is igazi szabadsága. Az igazi szabadság az a szent megkötözöttség, melyben az ember örömét leli az igazság cselekvésében. Az igazi szabadságra pedig egyedül Krisztus tud megszabadítani minket:⁵¹

⁴⁷ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 39-43)

Pál ezt írja a Róm 7:19-ben: „Hiszen nem azt teszem, amit akarok: a jót, hanem azt cselekszem, amit nem akarok: a rosszat.” Hogyan egyeztethető össze ez azzal, hogy egy választási lehetőségben mindig a legerősebb vágyunknak megfelelően választunk? Hívó emberként vágyunk arra, hogy engedelmeskedjünk Istennek, ugyanakkor mégsem engedelmeskedünk mindig, mert nem mindig vágyunk erre elég erősen. Amikor bünt követünk el, akkor bár alapvetően van bennünk vágy a jó cselekvésére, de az adott helyzetben mégis erősebben vágyunk a bűnre, mint a jóra, különben nem vétkeznénk (vö. Gal 5:16-17). (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 157)

⁴⁸ (Paul Washer: The gospel's power and message, Reformation Heritage Books, Grand Rapids, 2012, pp. 120-121)

⁴⁹ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 152)

⁵⁰ (Arthur W. Pink: Isten szuverenitása, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013, p. 112)

⁵¹ (R. C. Sproul: Willing to believe, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 63-64)

„Bizony, bizony, mondom nektek, hogy aki bűnt cselekszik, az a bűn szolgája. [...] Ha tehát a Fiú megszabadít titeket, valóban szabadok lesztek.” (Jn 8:34-36)

2.6. Az újjászületés szükségessége

Mielőtt valaki olyan döntést tudna hozni, ami Isten tetszésére van, először vágyania kell arra, hogy Isten tetszésének megfelelően cselekedjen. Ahhoz, hogy Krisztust válasszuk, Benne bízunk, alárendeljük Neki magunkat, először vágyunk kell Rá. Mivel természetes állapotában a lelkileg halott emberben nincs vágy Krisztusra, ezért hacsak Isten nem ültet ilyen vágyat az emberbe, akkor magától mindenki szabadon el fogja utasítani Őt. A Dordrehti Hitvallás szerint az ember az erkölcsi képtelensége miatt „a Szentlélek új életet adó kegyelmét nélkülözve Istenhez visszatérni, a megromlott természetét jóvá tenni, vagy legalább a megjavítására törekedni nem tud és nem is akar.”⁵² A testi embernek újjá kell születnie ahhoz, hogy megváltozzanak a hajlamai, és így képes legyen Istent szeretni, Hozzá fordulni.

2.6.1. János 6:63-65

„A Lélek az, aki életre kelt, a test nem használ semmit. A beszédek, amelyeket én mondtam nektek lélek és élet. De vannak közületek némelyek, akik nem hisznek. Mert Jézus kezdettől tudta, hogy kik azok, akik nem hisznek, és ki az, aki el fogja árulni őt. És ezt mondta: Ezért mondtam nektek, hogy senki nem képes hozzám jönni, hacsak nem adatott meg neki az Atyától.” (Jn 6:63-65, saját fordítás)

Krisztus a testi természet haszontalanságáról, erkölcsi képtelenségéről beszélt, mikor azt mondta, hogy „senki sem képes hozzám jönni” (Jn 6:65). Krisztushoz menni azt jelenti, hogy a bűnös az evangélium hívására hittel Krisztust választja az üdvössége érdekében (vö. Jn 5:40; 6:35). Magától egyetlen embernek sincs meg a képessége vagy ereje ahhoz, hogy Krisztushoz menjen, hacsak nem valósul meg egy elengedhetetlenül szükséges feltétel, mégpedig az, hogy az Atya megadja ezt neki. Ahhoz, hogy a testi ember Krisztushoz tudjon menni, előbb az Atyának a Szentlélek által le kell győznie benne az erkölcsi képtelenségéből fakadó ellenállását.

2.6.2. János 6:44

„Senki nem képes hozzám jönni, hacsak nem az Atya, aki elküldött engem, vonja őt, és én fel fogom támasztani őt az utolsó napon.” (Jn 6:44, saját fordítás)

Ahhoz, hogy az ember Krisztushoz tudjon menni, az Atyának előbb vonnia kell őt. Van, aki szerint Isten úgy von magához, hogy elénk tárja az Ő jóságát, és ezáltal hívogat és „csalogat” magához. A Szentléleknek ez a megnyerő szándékú győzködése, kérése szükséges előfeltétele annak, hogy bárki Krisztushoz tudjon menni, de ez nem garantálja, hogy az ember ténylegesen Krisztushoz megy, mert lehet, hogy elutasítja a hívást. R. C. Sproul szerint azonban ez az értelmezés nincs összhangban az igeversben szereplő „vonni” (ἔλκω) szó bibliai jelentésével.⁵³ Az ἔλκω jelentései az újszövetségi előfordulásai alapján: húz, von, vonszol, hurcol.⁵⁴ Az alábbi igeversekben az ἔλκω ige fordul elő:

„Vajon nem a gazdagok hatalmaskodnak-e rajtatok, nem ők hurcolnak-e [ἔλκουσιν] titeket törvény elé?” (Jak 2:6)

⁵² (Dordrehti Kánonok, Koinónia, Kolozsvár, 2000, pp. 44 (3-4.3))

⁵³ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 179-181)

⁵⁴ (Varga Zsigmond J.: Újszövetségi görög-magyar szótár, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996, pp. 303-304)

„Felbolydult tehát az egész város, a nép összecsendült, Pált megragadták, kivonszolták [εἰλκον] a templomból, és a kapukat azonnal bezárták.” (ApCsel 21:30)

„Simon Péter beszállt, és kivonta [εἰλκυσεν] a partra a hálót, amely tele volt nagy halakkal” (Jn 21:11)

Az εἰλκω szó jelentése sokkal erőteljesebb, hatékonyabb vonzást jelent, mint egy egyszerű külső hívogatás vagy csalogatás. Ahhoz hasonlóan, ahogy szükséges volt, hogy Péter megfogja és a partra vonja a hálót, mivel az külső kérésekre nem ment volna ki magától, úgy az is szükséges, hogy Isten „megragadjon” a szívünket, és Krisztus felé fordítsa, mert csupán külső kérésekre magunktól nem fogunk Krisztushoz menni.

2.6.3. János 3:3-5

„Jézus válaszolt, és ezt mondta neki: Bizony, bizony mondom neked, ha valaki nem születik újonnan, nem képes meglátni az Isten királyságát.” (Jn 3:3, saját fordítás)

„Jézus így válaszolt: Bizony, bizony mondom neked, ha valaki nem születik víztől és lélektől, nem képes bemenni az Isten királyságába.” (Jn 3:5, saját fordítás)

Az ember nem képes meglátni Isten királyságát, és nem tud bemenni Isten királyságába, hacsak nem születik újonnan a Szentlélek által. A kálvinizmus szerint mielőtt az ember Krisztust választja, újjá kell születnie. Abban a pillanatban, amikor valaki hittel elfogadja Krisztust, belép Isten királyságába. Az újjá nem született ember azonban nem képes erre, mert nem tud bemenni oda. A lelkiileg halott állapotában nem is látja azt, ezért nem is tudja azt választani, hogy belépjen Isten királyságába. Sproul ezt írta:

„A szemipelágianizmus [...] tévhiteket táplál azon képességünket illetően, hogy [...] »dönthetünk« az újjászületésünkről. Azt hirdeti, hogy a bukott embereket, akik ellenséges viszonyban állnak Istennel, még azelőtt rá lehet venni a megbékélésre, hogy bűnös szívük megváltozna. Mintha még az újjászületés előtt álló emberek megláthatnák azt az országot, illetve beléphetnének abba az országba, amelyről Krisztus kijelentette, hogy újjászületés nélkül nem lehet meglátni, sem oda belépni. Evangéliumi körökben úgy tartják, hogy a megtéretlen bűnösök, akik halottak a bűneik és vétkeik miatt, életre kelthetik magukat azzal, hogy az újjászületés mellett döntenek. Krisztus világossá tette, hogy a holtak semmiről sem képesek dönteni, hogy a test nem számít semmit, és hogy újjá kell születnünk a Szentlélektől ahhoz, hogy egyáltalán bepillanthassunk Isten országába, hát még ahhoz, hogy be is léphessünk oda.”⁵⁵

2.6.4. Az újjászületés megelőzi a hitet

„A Lélek az, aki életre kelt, a test nem használ semmit” (Jn 6:63). A test nem csak a nehéz, vagy kiváló dolgokra alkalmatlan, hanem semmire, semmi jóra nem hasznos. A szemipelágianizmus szerint azonban a test nem csak, hogy használ valamit, hanem azáltal, hogy a testi természetünk a bukás utáni erkölcsi erejével is képes magát Krisztus felé készíteni, és hit által Őt választani, így az gyakorlatilag a számunkra az örökkévalóság szempontjából legfontosabb dolog, az üdvösség megnyerésében is hasznos lehet. Ezzel ellentétben a kálvinizmus sarkalatos tanítása, hogy az üdvösség rendjében az újjászületés megelőzi a hitet. Az ember romlottsága és a bűn ereje a szívében annyira nagy, hogy egyedül Isten természetfeletti munkája képes megváltoztatni az emberi lélek természetét és hajlamait, enélkül viszont soha senki nem fogja Krisztust választani. „Ami testtől született, test az, és ami Lélektől

⁵⁵ (R. C. Sproul: Isten szentsége, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2017, pp. 174-175)

született, lélek az.” (Jn 3:6) A testi természetből csak testi természet és testi kívánságok születnek, ezért amíg a Szentlélek által újjá nem születik, addig a testtől született ember egészében véve csak a bűn hatalmában álló test, és semmi más. Nem azért hiszünk tehát, hogy újjászülessünk, hanem azért születünk újjá, hogy higgyünk.⁵⁶ „A hit nem az oka az újjászületésnek, hanem következménye annak. [...] a hit a lelki természet gyümölcse”.⁵⁷

Fontos megjegyezni, hogy az, hogy az újjászületés megelőzi a hitet, nem feltétlenül időbeli, hanem inkább logikai sorrendre utal az üdvösségre jutásunk komplex eseményén belül, ahhoz hasonlóan, ahogy a hit általi megigazulásban a hit logikailag, és nem pedig valamennyi idővel előzi meg a megigazulást. Nem arról van szó tehát, hogy valamennyi időnek feltétlenül el kell telnie az újjászületés és a hitre jutás között, hanem arról, hogy a hitünk az újjászületésünktől függ. Ahhoz, hogy üdvözítő hitre jussunk, újjá kell születnünk, és nem pedig fordítva.⁵⁸

2.6.5. 1 János 5:1

„Aki hiszi [πιστεύων], hogy Jézus a Krisztus, Istentől született [γεννηται], és aki szereti azt, aki szülte, azt is szereti, aki attól született.” (1Jn 5:1)

Mindenki, aki hisz, az Istentől született. A πιστεύων imperfectum participium alakja a jelenre nézve állapítja meg a hit befejezetlen, folyamatos voltát. A γεννηται ige perfectum alakja azt jelzi, hogy a születés már előzetesen megvalósult, befejeződött, és a jelenben is érvényes hatása, eredménye van. Vagyis, ha valaki a jelenben valódi, üdvözítő hittel hiszi, hogy Jézus a Krisztus, akkor ez az ő Istentől való születésének az eredménye, gyümölcse. James White szerint az 1Jn 5:1 értelmezésében segít az 1Jn 2:29, mivel a szerkezetük hasonló:

„Ha tudjátok, hogy ő igaz, ismerjétek fel azt is, hogy aki az igazságot cselekszi [ποιῶν], az mind tőle született [γεννηται].” (1Jn 2:29)

Az 1Jn 2:29 értelme szerint annak az oka, hogy valaki az igazságot cselekszi az, hogy már Istentől született. Nem azért cselekszünk igazságot, hogy Istentől szülessünk, hanem az újjászületésünkből fakad az, hogy az igazságot cselekedjük. Az 1Jn 2:29-ben az „aki cselekszik” (ποιῶν) ugyanúgy imperfectum participium, mint az „aki hisz” (πιστεύων) az 1Jn 5:1-ben. A „született” (γεννηται) mindkét igeversben ugyanaz az ige, ugyanabban az alakban. James White szerint az exegézisünk következetességének megfelelően arra a következtetésre juthatunk, hogy az Istentől való születettség megelőzi, megalapozza és eredményezi mind a Krisztusban való hitet, mind pedig az igazság cselekvését.⁵⁹

⁵⁶ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 55)

⁵⁷ (Arthur W. Pink: Isten szuverenitása, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013, p. 79)

Spurgeon ezt mondta: „Az élő Istenben, és az ő Fiában, Jézus Krisztusban való hit mindig az eredménye az újjászületésnek, és egyáltalán nem létezhet, csak az újjászületettekben.” (C. H. Spurgeon: „Faith and Regeneration”, Delivered on March 5th, 1871, in: The Metropolitan Tabernacle Pulpit, 1871, Vol. XVII., Pilgrim Publications, Pasadena, Texas, 1971, p. 141)

⁵⁸ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 226-227).

⁵⁹ (James R. White: The Potter’s Freedom, Calvary Press, United States, 2009, pp. 287-288)

További hasonló szerkezetű igeversék, melyek az újjászületés gyümölcseiről tanítanak: 1Jn 3:9; 4:7; 5:4; 5:18. A fenti érveléshez kapcsolódóan meg kell jegyezni, hogy bár a perfectum leggyakrabban egy olyan eseményre utal, mely a múltban megvalósult, és a jelenben hatása van, de vannak ez alól ritka (néha vitatható) kivételek. Daniel Wallace a perfectum különféle fajtái között beszél a ritkán előforduló gnómius és proleptikus (futurisztikus) perfectumról is, amelyek esetében a perfectum egy általános, illetve jövőbeni eseményre vonatkozik. (Daniel B. Wallace: Greek Grammar Beyond the Basics, Zondervan, Grand Rapids, 1996, pp. 580-581) Mindenesetre a perfectum leggyakoribb értelme, valamint az 1 Jánosban az újjászületés gyümölcseiről tanító hasonló szerkezetű igeversék párhuzamos értelme megerősíti azt, hogy az 1Jn 5:1 értelme szerint a hit az újjászületés gyümölcse.

2.6.6. János 8:42-47

„Jézus így szólt hozzájuk: Ha Isten volna a ti Atyátok, szeretnétek engem, mert én Istentől indultam el, és tőle jövök; nem magamtól jöttem, hanem ő küldött el engem. Miért nem értitek az én beszédemet? Mert hallani sem bírtátok az én ígémet. Ti atyátoktól, az ördögtől valók vagytok, és atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Embergylkos volt kezdettől fogva, és nem állt meg az igazságban, mert nincs benne igazság. Amikor a hazugságot szólja, a magáéból szól, mert hazug, és a hazugság atyja. Mivel pedig én az igazságot mondom, nem hisztek nekem.” (Jn 8:42-45)

A zsidók azt mondták, hogy az ő atyjuk Isten (Jn 8:41). Jézus szerint ez nem igaz, mert ha igaz lenne, akkor szeretnék Jézust, ami pedig nem igaz. A zsidók azért nem értették meg Jézus beszédeit, mert az erkölcsi képtelenségük miatt nem voltak képesek meghallani („hallani sem bírtátok”, Jn 8:43) a szavait, és azért nem hittek, mert nem voltak hajlandók elfogadni az igazságot. Az ördögtől valók voltak, és az ördög kívánságait akarták tenni. Jézus így folytatta:

„Közületek ki tud rám bünt bizonyítani? Ha az igazságot mondom, miért nem hisztek nekem? Aki Istentől van, hallja Isten beszédeit; ti azért nem halljátok, mert nem Istentől valók vagytok.” (Jn 8:46-47)

Miért nem hisznek a zsidók? Miért nem hallják meg, azaz miért nem értik meg és fogadják el Jézus beszédeit? Azért, mert nem Istentől valók. Aki Istentől való, az meghallja Isten beszédeit. Hogyan lehet az ember Istentől való? Úgy, ha meghallja Isten beszédeit, és hisz benne? Nem, hiszen ha valaki nem Istentől való, az nem hallja meg a beszédeit, mert az erkölcsi képtelenségében nem akarja meghallani, és nem akar hinni, ahogy Jézus is mondta a zsidóknak: „ti azért nem halljátok, mert nem Istentől valók vagytok.” Ahhoz, hogy az ember meghallja Jézus Krisztus beszédeit, és higgyen Benne, Istentől való kell, hogy legyen. Isten természetfeletti, újjászülő munkája által tudja az ember hittel meghallani Isten beszédeit.

2.6.7. Kolossé 2:12-13

„A keresztségben vele együtt voltatok eltemetve, és vele együtt fel is támadtatok az Isten erejébe vetett hit által, aki feltámasztotta őt a halottak közül. Titeket is, akik halottak voltatok vétkeitekben és testetek körülmetéletlenségében, övele együtt életre keltett, megbocsátva nekünk minden vétkünket.” (Kol 2:12-13)

A Kol 2:12 szerint a keresztyén ember Krisztussal együtt való feltámadása az Isten erejébe vetett hit által történt. Vajon ez a rész azt tanítja (a kálvinizmus tanításával szemben), hogy a bűneiben halott ember képes üdvözítő módon hinni, és ezáltal születik újjá?

Ennek a kérdésnek a megválaszolásához fontos megvizsgálni, hogy milyen értelemben jelenik meg a halál gondolata a Kol 2:12-ben, illetve 2:13-ban. Mivel ezekben az igeversekben a halálból való feltámadás gondolatának két előfordulása egymáshoz nagyon van a szövegben, így könnyen azt gondolhatnánk, hogy Pál mindkétszer ugyanolyan értelemben beszél róla. Azonban erős érvek szólnak ezzel szemben.

A Kol 2:12-ben az eltemetetés a bemejtkezés mögötti lelki valóságra utal, vagyis a Krisztussal való egységre az Ő halálában és eltemetetésében. Eszerint az ember alapállapota az, hogy Krisztus nélkül él. A halál tehát itt pozitív értelmű, kívánatos, üdvösséggel járó dolog.

A Kol 2:13-ban viszont a halál a vétkekben és a test körülmetéletlenségében való lelkileg halott állapot. Ennek megfelelően az ember alapállapota az, hogy halott. A halál itt egy negatív értelmű, rossz, kárhozható tartó állapot.

A különbségek alapján világos, hogy a Kol 2:12-ben és 2:13-ban nem ugyanolyan értelemben van szó a halálról, és ennek megfelelően a feltámadásról sem. A Krisztussal együtt való halál, eltemetés és feltámadás, amiről a Kol 2:12-ben van szó, arra utal, hogy az ember lelki értelemben meghal a régi életének, a régi gondolkodásának; Krisztus halála az ő halálának és Krisztus élete az ő életének számít; Krisztusban új értékrendet, új célokat kap. Erről a halálról és feltámadásról tanít többek között a Róm 6:2-11, valamint a Kol 2:20 és 3:1 is. Ez hit által történik, ahogy ezt a Kol 2:12 is tanítja, mert az Istenbe vetett bizalom egy eszköze annak, hogy az ember a felsoroltak értelmében új életet, új identitást kap Krisztusban.

Ettől eltérően a Kol 2:13-ban a bűneiben halott ember feltámadására, a testi természetének kicserélődésére van utalás. Pál ugyanerről például az Ef 2:1-5-ben tanít. Ez nem hit által történik (ahogy a Kol 2:13 ezt nem is tanítja), mert az embernek az Istennel szemben ellenséges természete meg kell, hogy változzon ahhoz, hogy az ember Krisztust értékesnek lássa, és Belé vesse a bizalmát.

Összességében tehát az a következtetés, hogy a Kol 2:12 szerint hit által van az újjászületés, arra a feltételezésre épül, hogy az igeversben – ugyanúgy, mint a Kol 2:13-ban – a bűneiben halott, testi természetű ember életre keléséről van szó. Ez a feltételezés azonban – ahogy azt láttuk – téves, így a következtetés sem állja meg a helyét.⁶⁰

2.6.8. Márk 4:11-12

„Jézus így szólt hozzájuk: Nektek megadatott az Isten országának titka, de a kívül valóknak minden példázatokban adatik, hogy látván lássanak, de ne ismerjenek, és hallván halljanak, de ne értsenek, hogy meg ne térjenek, és bűneik meg ne bocsáttassanak.” (Márk 4:11-12)

Jézus példázatokban szólt az emberekhez, hogy ne értsenek, és meg ne térjenek. De miért volt szükség a példázatokra, ha az emberek amúgy sem tudnak megtérni az erkölcsi képtelenségükben Isten szuverén újjászülő munkája nélkül?

Szükségtelen lenne Jézus szavait úgy érteni, hogy vannak az evangélium kérdésében egyelőre nyitott vagy semleges emberek, akik készek lennének maguktól igazán megtérni, ha világos tanítást kapnának, de Jézus ezt meg akarja akadályozni, ezért példázatokban szól hozzájuk.

Jézus két csoportról beszélt: a tanítványokról és a kívül valókról. A tanítványoknak megadatott az Isten országának a titka, a kívül valóknak ez nem adatott meg, nekik csak példázatok adatnak. Az, hogy a tanítványoknak megadatik az Isten országának titka, jelentheti azt, hogy több információt kapnak, és azt is, hogy Isten a szívükben és értelmükben belsőleg is

⁶⁰ Amikor a kálvinista teológiában arról van szó, hogy az újjászületés megelőzi a hitet, akkor ennek lényege az, hogy Isten szuverén és hatékony módon kell, hogy megváltoztassa a vele szemben ellenséges természetű embert ahhoz, hogy az ember hit által Istenhez forduljon. Viszont ha valaki az újjászületést alapvetően tágabb értelemben érti, mint az Istennel szemben ellenséges természet megváltozását, akkor lehetséges a kálvinizmussal összhangban maradva a hitet az újjászületés részeként, eszközöként is tekinteni.

Például Kálvin ezt írta a Jn 1:13 magyarázatában: „A hit nem belőlünk fakad, hanem a lelki újjászületés gyümölcse. Az evangélista ugyanis azt mondja, hogy csak az képes hinni, aki Istentől született. Tehát a hit mennyei ajándék. Továbbá a hit nem üres és meztelen tudás, mert csak az képes hinni, akit Isten Lelke megújított. Mégis úgy tűnhet, hogy az evangélista a sorrendet megfordítva a hit elé helyezi az újjászületést, noha ez inkább a hit gyümölcse, tehát későbbi. Azt válaszolom, hogy mindkettő tökéletesen összeegyeztethető, mivel a hitből foganunk romolhatatlan magot, melyből új és isteni életre születünk újjá. S mégis maga a hit a Szentlélek műve, mely csak Isten fiaiban lakozik. Tehát különböző szempontokból a hit újjászületésünk része, és Isten országába juttat, hogy fiai közé számíttassunk. Mert az, hogy a Lélek megvilágosítja elménket, már hozzátartozik megújulásunkhoz. Így tehát a hit az újjászületésből, mondhatni mintegy forrásából fakad.” (Kálvin János: János Evangéliuma magyarázata I. kötet, Kálvin János Kiadó, Budapest, 2011, pp. 33-34).

munkálkodik, hogy igazán megismerjék ezeket a titkokat. Azáltal, hogy nekik megadatik ez, őket Isten megtérés felé vezeti. Azáltal, hogy a kívül valóknak nem adja meg ezt Isten, őket meghagyja egy olyan állapotban, amiben nem fognak megtérni. Vagyis Isten úgy döntött, hogy nekik nem adja meg ezt a kegyelmet, nekik csak példázatokot ad, és így hagyja őket megkeményedni a maguk sötétségében és közömbösségében, és így ők nem fognak megtérni. Ezt fejezi ki más szavakkal az, hogy „a kívül valóknak minden példázatokban adatik, hogy... meg ne térjenek”.

2.6.9. Máté 11:20-21

„Akkor feddeni kezdte azokat a városokat, amelyekben a legtöbb csodája történt, mert nem tértek meg: Jaj neked, Korazin! Jaj neked, Bétsaida! Mert ha Tíruszban és Szidónban történtek volna azok a csodák, amelyek nálatok történtek, régen megtértek volna zsákruhában és hamuban!” (Mt 11:20-21)

Lehetséges, hogy valaki a Máté 11:20-21 alapján a következő módon érvel a kálvinizmussal szemben: A kálvinizmus tanítása szerint Istennek szuverén módon újjá kell szülnie az embert ahhoz, hogy megtérjen. Emiatt viszont hiába láttak volna Tírusz lakói bármilyen nagy csodát, attól nem tértek volna meg. Ez viszont úgy tűnik, hogy ellentétben áll azzal, amit Jézus mondott, hogy ha ezek az emberek láttak volna bizonyos csodákat, akkor megtértek volna.

A kérdés az, hogy vajon Jézus azt tanította-e, hogy némely, egyébként megtérés nélküli emberek megtéréséhez valóban annyi „hiányzik” pusztán, hogy bizonyos csodákat lássanak? Ezzel kapcsolatban az alábbi megállapításokat tehetjük:

1) Jézus a gazdag és Lázár példázatában éppen azt tanította, hogy ha valaki nem akar megtérni, akkor pusztán valamilyen csoda megtapasztalása ezen nem segítene: „Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, az sem győzi meg őket, ha valaki feltámad a halottak közül.” (Lk 16:31)

2) Bétsaida és Tírusz összehasonlításának gondolatmenetében az a lényeg, hogy ugyanazon csodák hatására, amik Bétsaidában történtek, Bétsaida keményszívűségével szemben még Tírusz is belátásra, megalázkodásra jutott volna, ami Bétsaida bűnének a súlyosságát mutatja. Hogy ebben az elméleti esetben Isten megadta volna, hogy Tírusz lakói üdvösségre jussanak, vagy sem, az nem kap hangsúlyt itt, mert nem ettől függ Jézus gondolatmenete. Lehet, hogy Isten ezt megadta volna, de a gondolatmenet működőképességéhez az is elég, ha Tírusz elméleti megtérése például Roboám megalázkodásához lett volna hasonló (2Krón 12:6-7). Isten szuverén újjászülő munkájával és anélkül is meg tud mutatkozni az, hogy bizonyos emberek sokkal kevésbé keményszívűek, és nyitottabban reagálnak Isten dolgaira, mint mások. Így nem szükséges azt feltételezni ennek a résznek az alapján, hogy pusztán bizonyos csodák hatására, Isten szuverén beavatkozása nélkül üdvösségre juthattak volna Tírusz lakói.

3) Ha ez a rész feltétlenül azt tanítaná, hogy valóban csupán bizonyos csodákra lett volna szükség ahhoz, hogy sok ember üdvösségre való megtérés által ne kárhozzon el, az nem kálvinisták számára is nehéz kérdéseket vethet fel. Ha Isten valóban azt akarja, hogy minden ember üdvösségre jusson, és Ő a szabad akarat megsértésén kívül mindent megtesz ennek érdekében, akkor miért nem tette meg ezeket a csodákat azokban a városokban?

2.7. Az ember erkölcsi képtelensége és felelőssége

2.7.1. Pelágusz: ha az ember nem képes engedelmeskedni, akkor nem vonható felelősségre

Ha az ember képtelen arra, hogy engedelmeskedjen Istennek, akkor hogyan vonhatja felelősségre Isten az embert az engedetlenségéért? Pelágusz aggodalmát az augustinusi teológiával kapcsolatban nagy mértékben ez a kérdés váltotta ki. Azt feltételezte, hogy az erkölcsi felelősséggel mindig együtt kell, hogy járjon az erkölcsi képesség, mivel igazságtalan lenne Isten részéről, hogy elvárjon valami olyan dolgot a teremtményeitől, amit képtelenek megtenni a maguk erejéből. Ebből következően ha Isten elvárja az erkölcsi tökéletességet, akkor az emberiség képes kell, hogy legyen az erkölcsi tökéletesség elérésére.⁶¹

2.7.2. A természetes és erkölcsi képtelenség megkülönböztetése

Valóban igazságtalanság lenne Isten részéről, ha felelősségre vonná a teremtményeit valami miatt, amivel szemben azok teljesen kiszolgáltatottak, és amit abszolút képtelenek elkerülni. Jonathan Edwards viszont rámutat arra, hogy a „képtelen” szó általános, leggyakrabban használt értelmének megfelelően akkor mondjuk, hogy valaki képtelen valamire, ha feltételezünk valamilyen akaratot vagy törekvést, ami azonban elégtelen a kitűzött cél eléréséhez.⁶² Ebben az értelemben pedig helytelen azt állítani valakiről, hogy „ténylegesen képtelen megtenni valamit, és ezért nem is felelős érte”, ha az adott cselekedet az akaratának döntésétől függ, és könnyen megtehetné, ha akarná, mivel megvan hozzá az értelmi képessége és a természetes adottsága.⁶³ Ennek megfelelően az ember felelőssége a kötelességének teljesítéséhez szükséges természetes képességén alapszik. Mindenkinek megvan a *természetes* képessége, hogy szeresse Istent, higgyen Benne és engedelmeskedjen Neki, és ez teszi az embert elszámoltathatóvá Isten előtt.

Ha az ember azért nem szeretné Istent, és azért nem engedelmeskedne Neki, mert valamilyen módon fizikailag vagy mentálisan korlátozva lenne ebben, akkor nem lehetne felelősségre vonni. Az ember képtelensége azonban nem természetes, hanem erkölcsi képtelenség, mert az Isten iránti gyűlöletéből fakad. Paul Washer szerint emiatt az erkölcsi képtelenséget az ember akaratlagos ellenségeskedésének is lehetne hívni. Ezt jól illusztrálja József testvéreinek viszonyulása Józsefhez: „Amikor testvérei látták, hogy apjuk jobban szereti őt minden testvérénél, úgy meggyűlöltek, hogy egy jó szót sem tudtak hozzá szólani.” (1Móz 37:4) A Biblia azt állítja, hogy a testvérek egyszerűen nem voltak képesek barátságosan beszélni Józseffel. Természetesen nem azért, mert fizikailag képtelenek voltak bizonyos szavakat kimondani, hanem azért, mert annyira utálták, hogy nem voltak hajlandóak jó szívvel viszonyulni hozzá. Ehhez hasonlóan a bukott ember ellenségessége Istennel szemben olyan nagy, hogy nem tudja rávenni magát, hogy szeresse Istent és alárendelje magát a törvényének. Így az ember nem egy áldozat, hanem jogosan elítélt bűnös.

Paul Washer ennek érzékeltetésére a következő illusztrációt használja: Képzeljünk el egy bűnözőt, aki gonosz módon elárulta az országának a királyát, emiatt a jogos ítéletnek

⁶¹ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 142)

⁶² (Jonathan Edwards: *Freedom of the Will*, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, p. 18 (Part I. Section III.))

⁶³ (Jonathan Edwards: *Freedom of the Will*, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, p. 22 (Part I. Section IV.))

megfelelően börtönbe vetették. Egyik nap az igazságos és irgalmas király meglátogatja, és teljes bűnbocsánatot ígér neki azzal a feltétellel, hogy a rab abbahagyja a lázadását, tiszteli a királyt, és alárendeli magát a király törvényének. A bűnöző ennek hallatán leköpi a királyt, és ezt kiabálja: „Inkább meghalok ebben a börtönben, minthogy térdet hajtsak előtted!” Ehhez hasonlóan az újjá nem született ember Istennel szembeni ellenségessége olyan nagy, hogy inkább belepusztul, mint hogy elismerje Istent Istennek, alárendelje magát Neki, és dicsőítse Őt, aki pedig méltó minden imádatára és hálaadására.⁶⁴

2.7.3. A „nem tud” valójában „nem akar”

A. W. Pink ugyanezt a következő példával mutatja be. Tegyük fel, hogy valaki tartozik neked egy adott összeggel. Az illető sok pénzt költ magára, a saját élvezeteire, de neked nem törleszti az adósságát, és azt állítja, hogy nem képes fizetni neked. Mit mondanék erre? Azt mondanám, hogy valójában az egyetlen „képeség”, ami hiányzik belőle, az egy őszinte szív, és az abból fakadó becsületesség. Ha erre a tisztességtelen adósnak egy barátja kijelentené, hogy azt állítottam, hogy maga az őszinte szív képezi az adósság megfizetése képességének az alapját és lényegét, az a szavaim tisztességtelen kiforgatása lenne. Az adósom képessége abban áll, hogy van elég pénze és van elég ereje ahhoz, hogy a kezével írjon neked egy csekket. A jelleméből valóban hiányoznak az erkölcsös alapelvek, de hatalmában áll, hogy törlessze az adósságát, és ez az, ami felelőssé teszi erre. Az a tény, hogy nincs őszinte szíve, és nem becsületes, nem semmisíti meg a felelősségét. Az emberi oldalról a „nem tud” valójában „nem akar”, tehát az ember erkölcsi képtelensége valójában akaratlagos ellenállás, „szándékos képtelenség”. A bűnös nem csak képtelen jót tenni, hanem örömet leli a gonoszságban.⁶⁵

Jonathan Edwards szerint ha nem teszünk különbséget az erkölcsi és a természetes képtelenség között, és úgy gondoljuk, hogy „akár természetesen, akár erkölcsileg képtelen az ember a jó cselekvésre, nem hibáztatható”, akkor ebből következik, hogy ahogyan a természetes akadályoztatás csökkenésével egyre nő az ember felelőssége, úgy a bűnös hajlamai erejének csökkenésével is egyre inkább hibáztathatóvá válik az ember. Ez viszont ellentmond a józan észnek, hiszen nem gondoljuk azt, hogy egy rossz cselekedet elkövetője annál kevésbé hibáztatható, minél inkább eltökélt és megátalkodott a gonoszságában, hanem épp ennek az ellenkezőjét gondoljuk.⁶⁶ Ha egy gyilkos azzal védekezne, hogy annyira gyűlölte az áldozatát, hogy nem tudta megállni, hogy ne ölje meg, az csak súlyosbítaná a bűnét. Ehhez hasonlóan, ha valaki azt mondja, hogy annyira gyűlölte Krisztust, hogy nem volt képes őt választani, az sem menti fel őt.⁶⁷

2.8. Az ember erkölcsi képtelensége és Isten felszólításai, ígéretei

2.8.1. Erasmus: ha nem tudunk engedelmeskedni, akkor a felszólítások értelmetlenek

Erasmus szerint ha nincs hatalmunkban megtenni azt, amit Isten parancsol, akkor a Biblia számtalan figyelmeztetése, ígérete, feddése és sokféle előírása mind haszontalanok.⁶⁸ Ha Isten

⁶⁴ (Paul Washer: The gospel's power and message, Reformation Heritage Books, Grand Rapids, 2012, pp. 119-120)

⁶⁵ (Arthur W. Pink: The Sovereignty of God, Baker books, Grand Rapids, 1984, pp. 153-154, 159)

⁶⁶ (Jonathan Edwards: Freedom of the Will, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, p. 130 (Part IV. Section IV.))

⁶⁷ (Arthur W. Pink: The Sovereignty of God, Baker books, Grand Rapids, 1984, p. 153)

⁶⁸ (Martin Luther: The Bondage of the Will, Amazon Legacy Publications, Great Britain, 2011, p. 51 (Sect. 65))

arra szólít fel a Bibliában, hogy tartsuk meg a parancsolatait, és a parancsainak betartásához kapcsolódó ígéretek is tesz, akkor „mindez azt jelenti, hogy az emberben benne lakozik a megtartás és meg nem tartás képessége. Hiszen mi értelme lenne bárkitől is azt kérdezni: »akarsz-e?«, ha nincsen akarata? Nem nevetséges-e azt mondani egy vaknak, hogy ha akarsz látni, kincset találsz, vagy egy süketnek, hogy ha akarsz hallani, jó történetet mesélek neked? Ez nyomorúságuk kigúnyolását jelentené.”⁶⁹ Erasmus további példával illusztrálja álláspontját: „Olyan ez, mint amikor egy megkötözött embernek, aki csak balra nyújthatja ki a kezét, valaki ezt mondaná: jobb kezédnél van a legfinomabb bor, bal kezédnél pedig a mérgezett. Vedd el, amelyiket akard!”⁷⁰

2.8.2. Luther: nyilvánvaló, hogy nem tudunk magunktól engedelmeskedni a felszólításoknak

Luther szerint azonban ha Erasmusnak igaza van, és Isten felszólításaiból és ígéreteiből feltétlenül következik, hogy az ember képes megtartani a parancsokat, és teljesíteni az ígéretek feltételeit a saját erejéből, akkor az ember képes a saját erejéből Isten minden parancsolatát betartani, és minden ígért feltételét teljesíteni. Ez viszont Pelágiusz eretnekségéhez vezet, aki szerint az ember magától is képes a tökéletes engedelmességre, és ebben nem szorul rá Isten kegyelmére, a Szentlélek segítségére.⁷¹

Az, hogy Isten az erkölcsi erőnkön felül elvár tőlünk dolgokat, kiderül a Bibliából. Isten törvényt adott a népének, és teljes engedelmességet, erkölcsi tökéletességet vár el, hiszen Ő maga tökéletes, és az ember bukásával nem szűnt meg az lenni: „Szentek legyetek, mert én, az ÚR, a ti Istenetek, szent vagyok.” (3Móz 19:2) „Mert aki valamennyi törvényt megtartja, de akár csak egy ellen is vét, az valamennyi ellen vétkezik.” (Jak 2:10). Az ember azonban a testi természetének romlottsága, erkölcsi gyengesége miatt magától képtelen megtartani Isten törvényét, és képtelen elfogadhatóvá válni Istennek, ezért írja Pál apostol: „Amire ugyanis képtelen volt a törvény, mert erőtlen volt a test miatt...” (Róm 8:3); a test „Isten törvényének nem engedelmeskedik, és nem is tud engedelmeskedni.” (Róm 8:7); és ezért mondta Józsué a népnek: „Nem tudjátok ti szolgálni az URat, mert szent Isten ő...” (Józs 24:19).

Jézus azt mondta, hogy az első és nagy parancsolat ez: „Szeresd, az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből.” (Mt 22:37) Luther szerint „semmivel sem követeli kevésbé ez az ige tőlünk az Isten iránti szeretetet, mint a többi a megtérésünket, és minden szent parancsolatnak a megtartását, hiszen az Isten iránti szeretet a mi valódi megtérésünk. Mindezek ellenére senki sem bizonyítja a szabad akaratot a szeretet parancsolatából, ugyanakkor a »ha akard«, »amennyiben meghallod«, »térjete meg« és ehhez hasonló igékből mégis mindenki erre próbál következtetni.”⁷² Ha tehát a nagy parancsolatból nem következtetünk arra, hogy magunkból fakadó képességünk van a parancsolat megtartására, akkor következtelenség más felszólítások esetében feltétlenül erre következtetni.

⁶⁹ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 101)

⁷⁰ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 109)

⁷¹ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, pp. 103-104).

⁷² (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 113)

2.8.3. János 3:16 és az erkölcsi képtelenség

Sokak szerint az egyik bizonyítéka annak, hogy minden embernek megvan az erkölcsi képessége és ereje arra, hogy Krisztust válassza, az, hogy a Biblia azt állítja, hogy az ember előtt áll az élet és a halál útja, a hit és az engedetlenség útja, és aki hisz, annak örök élete van. Erre vonatkozóan gyakran idézett igevers a Jn 3:16: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” Az érvelésük szerint mivel az igeversben az üdvözülők az elveszettekől a hitük különbözteti meg, ezért a világon minden egyes emberben meg kell, hogy legyen az újjászületése előtt az erkölcsi képesség, ami által Krisztust tudja választani hit által.

Ezzel az érveléssel viszont olyan igeversek alapján, melyek azt állítják, hogy a jót cselekvőknek örök életük van, a rosszat cselekvők viszont elkárhoznak (vö. Mt 7:21; Róm 2:6-10), arra következtetésre juthatnánk, hogy az ember képes lehet saját erejéből engedelmeskedni Istennek, és így a jó cselekedeteivel üdvözülni, ez azonban a pelágianizmus eretneksége.

A Jn 3:16 semmit nem tanít a bukott ember erkölcsi képességéről, ezért függetlenül attól, hogy mit hiszünk róla, nem kerülünk ellentmondásba az igeverssel. A szöveg egyszerűen azt tanítja, hogy mindenki, akire igaz az, hogy hisz Krisztusban, arra az is igaz, hogy örök életre jut, ezzel pedig mind a kálvinisták, mind az arminianusok egyetértenek. Lehet, hogy valaki úgy gondolja, hogy bár a szöveg explicit módon nem állítja, hogy újjászületés nélkül a bukott ember képes magától Krisztust választani, de implicit módon utal erre. Azonban fontos hermeneutikai alapelv (mely a Szentírás belső ellentmondás-mentességéből következik), hogy az implicit következtetéseinket mindig alá kell rendelnünk a Biblia explicit tanításainak, Jézus pedig egyértelműen tanította, hogy magától senki sem képes Hozzá menni, azaz hittel Őt választani, hacsak ezt nem adta meg neki az Atya (Jn 6:65).⁷³

2.8.4. A parancsolatok nem az ember képességét, hanem a felelősségét írják le

Luther amellett érvel, hogy Isten felszólításai nem bizonyítják az ember erkölcsi képességét a parancsolatok megtartására, mert azok „semmit nem szólnak az ember képességéről, hanem csak azt írják elő neki, hogy mit tegyen, és mit hagyjon el.”⁷⁴ A felszólításokhoz kapcsolódó ígéretes és figyelmeztetések, „a »ha akarod, ha meghallod, ha megtartod« igék nem azt jelentik, hogy mire képes az ember, hanem sokkal inkább azt, hogy mit kell tennie”⁷⁵, és hogy mik lesznek a következményei a cselekedeteinek. Erasmus következtetése, mely szerint ha Isten felszólít engedelmességre, de nem vagyunk képesek engedelmeskedni, akkor Isten gúnyolódik rajtunk, egy logikailag lehetséges, de nem feltétlenül szükséges következtetés.

„Ha Isten atyaként bánik velünk, gyermekeivel, hogy nekünk, tudatlanoknak, tehetetlenségünket tudtunkra adja, vagy lelkiismeretes orvosként betegségünkről felvilágosítson, vagy ellenségként kezel, mint akik nem kis beképzeltséggel szembehelyezkedtünk akaratával, akkor – miután mindezeket törvényében szemünk elé tárta – célját legkönnyebben úgy érheti el, ha így szól: cselekedd, halld, és tartsd meg. Abból pedig, hogy »amennyiben hallgatsz, amennyiben akarod, amennyiben megtartod« nem az következik, hogy mindez szabadon megcselekedhető, vagy hogy

⁷³ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 55-56)

⁷⁴ (Luther Márton: A szolgai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 109)

⁷⁵ (Luther Márton: A szolgai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 105)

netán az Isten csúfolódik velünk. Miért nem következik mindebből ez: Isten azért tesz próbára minket, hogy a törvény által tehetetlenségünk felismerésére vezessen...?”⁷⁶

2.8.5. A törvény célja éppen az, hogy rávilágítson az ember képtelenségére

A parancsolatok nem csak, hogy nem bizonyítják az erkölcsi képességünket, hanem a törvény éppen azért adatott, hogy rávilágítson az ember tehetetlenségére, ahogy Pál írja: „Hiszen a törvényből csak a bűn felismerése adódik.” (Róm 3:20) „Közben pedig eljött a törvény, hogy megnövekedjék a bűn.” (Róm 5:20) „A bűnt nem ismerném, ha nem ismertem volna meg a törvény által, és a kívánságot sem ismerném, ha a törvény nem mondaná: »Ne kívánd!«” (Róm 7:7) Luther ezt írta:

„Ezért hangzik a törvény szava! Nem akaratumk igazolására, hanem vak értelmünk megvilágosítására, hogy ki-ki beláthassa, milyen jelentéktelen a képessége, és mennyire semmit érő akaratának ereje! Pál azt tanítja, hogy a bűn felismerése törvény által történik (Róm 3:20). Nem azt állítja, hogy a törvény megszünteti, elkerülhetővé teszi a bűnt. A törvény minden ereje és értelme ebben a bűnfelismerésben rejlik, és nem abban, hogy valamiféle erőt nyilvánvalóvá tegyen és igazoljon. [...] Az embert a törvény szava arra figyelmezteti és tanítja, hogy mit tegyen, és nem arra, hogy mit tehet, azaz, hogy bűnét megismerje, és nem arra, hogy tévhitbe ringassa magát: van valamire való ereje.”⁷⁷

Luther példázatában (Erasmus illusztrációját alapul véve) a bukott ember egy olyan mindkét karján megbilincselte emberhez hasonló, aki büszkén és esztelenül azt képzei, hogy szabadon tud mozogni. Ha segíteni akarnánk rajta, és ezért azt mondanánk neki, hogy nyújtsa ki a kezét, azt nem azért tennénk, hogy megköztözöttségéből gúnyt űzzünk, hanem hogy mindenekelőtt a „szabadságáról és képességéről alkotott hamis elképzelésére ráébredszük, s megköztözöttségéről és nyomorúságáról való tudatlansága végre világossá váljék önmaga előtt.”⁷⁸

„Az emberi természet vak, ezért saját erejét vagy betegségét felismerni nem képes, és gögijében azt képzei magáról, hogy ő mindent ismer, és mindent tud. Ezen a gögön és tudatlanságon Isten más hatékony gyógyszerrel nem segíthet, mint hogy törvényét tárja az ember elé. [...] Az ember romlott, fogságban sínylődik, s ráadásul büszkén megveti az Istent. Fogalma sincs romlottságáról és fogságáról. Ezért ingerli őt az Isten ilyen szavakkal, hogy cáfolhatatlan tapasztalatokkal ráébredsz, mennyire nem tud mindezekről a dolgokról semmit sem.”⁷⁹

2.8.6. A törvény megaláz és felkészít a kegyelemre

A törvény elénk tárja a kötelességünket, hogy belássuk, nem vagyunk képesek megfelelni annak, és ezen keresztül felismerjük a betegségünket, reménytelen elveszettségünket. „Ekkor a bűnének nyomorúságát felismerő ember megszomorodik, elcsügged, sőt kétségbeesik. A törvény rajta nem segít, a szabad akarat még kevésbé. Egy másik világosság szükséges, amely az üdvösséget tárja szeme elé. Ez az evangélium hangja, amely Krisztust mindezekből való megváltójaként neki kinyilatkoztatja.”⁸⁰ „A törvény végcélja Krisztus” (Róm 10:4), tehát az a szerepe, hogy a saját nyomorúságuk felismerése által megalázott, és így a kegyelemre felkészített embereket Krisztushoz vezesse, hogy azok így megmenekülhessenek (Gal 3:24).

⁷⁶ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 102)

⁷⁷ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, pp. 106-107)

⁷⁸ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 110)

⁷⁹ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, pp. 102-103)

⁸⁰ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, pp. 234-235)

3. A Szentlélek hatékony elhívása

3.1. Monergisztikus újjászületés

A kálvinizmus tanításában a monergisztikus⁸¹ újjászületés a Szentlélek megelevenítő, újjáteremtő munkája az emberben, melyet egyedül, egyoldalúan, az adott személy együttműködése nélkül végez el. Ezzel szemben a szemipelagianizmus szerint az újjászületés szinergisztikus, mert szükséges hozzá az ember együttműködése. Igaz, hogy magát az újjáteremtést Isten végzi, de csak azokban, akik először hittel válaszoltak a hívására. A kálvinizmus szerint azonban a bűneiben halott ember nemcsak, hogy nem tudja magát feltámasztani, hiszen nincsen teremtő ereje, hanem mivel halott, ezért nem is tud együttműködni ennek érdekében. Egyedül Isten monergisztikus kegyelmi munkája képes feltámasztani a halottat, a lelkileg halott ember pedig teljesen passzív az újjászületésében. Csak akkor képes hit által válaszolni Isten hívására és engedelmeskedni annak, ha már életre kelt, viszont ha egyszor életre kelt, akkor egészen biztosan válaszolni fog (Ef 2:5).⁸²

3.1.1. „Lázár jöjj ki!”

Isten monergisztikus életre keltő erejének jó illusztrációja Lázár feltámasztása (Jn 11:38-44). Lázár nem egy súlyosan beteg haldokló, hanem egy negyednapos hulla volt, akinek már szaga volt. Krisztus a teremtő szavával életre hívta a halottat, mikor így kiáltott: „Lázár jöjj ki!” (Jn 11:43). Lázár nem tudott együttműködni Jézussal a feltámasztásában, mert halott volt. Igaz, hogy engedelmeskedett Jézus szavának, és kijött a sírból, de ezt megelőzte, és meg is kellett, hogy előzze a feltámasztása. Szükséges volt, hogy kijöjjön, de erre csak akkor lett képes, miután életre kelt. Ehhez hasonlóan a lelki halálból lelki életbe való újjászületésünk Isten monergisztikus munkája, de ez nem jelenti azt, hogy az üdvösség munkálása a hívő ember életének egészében kizárólag Isten monergisztikus munkája. Az újjászületett ember már nem passzív, hanem aktívan engedelmeskedik Istennek, hittel válaszol a hívására.⁸³

3.2. A hit és a megtérés Isten ajándéka

A kálvinizmus szerint a hitünk, ami által üdvözülünk, Isten ajándéka az újjászületésünk által. Isten oly módon üdvözíti a bűnösöket, hogy a Szentlélek által munkálkodik a bűnös emberek szívében, és bűnbánatra és hitre juttatja őket. A hitünk tehát nem tőlünk származik, hanem Istentől van, az Ő kegyelme által hiszünk.

„És az ő nevében való hit által erősítette meg az ő neve ezt, a kit láttok és ismertek; és a hit, mely ő általa van, adta néki ezt az épséget mindnyájan a ti szemetek láttára.” (ApCsel 3:16, Károli)

„...nagy segítségükre volt azoknak, akik a kegyelem által hívökké lettek.” (ApCsel 18:27)

„Ő ugyan a világ teremtése előtt kiválasztott, de az idők végén megjelent tiértetek, akik általa hisztek Istenben, aki feltámasztotta őt a halottak közül, és dicsőséget adott neki, hogy hitetek Istenbe vetett reménység is legyen.” (1Pt 1:20-21)

⁸¹ A μόνος jelentése: egyedül, az ἕργον jelentése: munka, cselekedet. Ezekből adódóan a monergisztikus jelentése: magában működő, egyedüli aktív cselekvőként munkálkodik. A συνεργέω jelentése: együtt munkálkodik. A szinergisztikus jelentése tehát a monergisztikussal szemben: több résztvevő együttes munkájából, együttműködéséből származó.

⁸² (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 212-213)

⁸³ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 73-74)

„Hallgatott minket egy Lídia nevű istenfélő asszony, egy Thiatirából való bíboráros, akinek az Úr megnyitotta a szívét, hogy figyeljen arra, amit Pál mond.” (ApCsel 16:14)

Lídiának Isten megnyitotta a szívét, ezért figyelt arra, amit Pál mondott, és ezért tudott hinni. „Ha Isten nem nyitja meg a szívünket, nem fogjuk meghallani Krisztus igazságát és szépségét az evangélium üzenetében.”⁸⁴

„Mert nektek nemcsak az adatott meg Krisztusért, hogy higgyetek benne, hanem az is, hogy szenvedjétek érte” (Fil 1:29)

Ahogy a Fil 1:29 szerint a szenvedést nem az emberek „szabad akarata” idézte elő, hanem megadatott nekik, úgy ezzel párhuzamban azt is Isten adta meg nekik, hogy higgyenek Krisztusban.

3.2.1. Efezus 2:8-9

„Hiszen kegyelemből [χάριτί] van üdvösségetek [σεσωσμενοι] hit [πίστεως] által, és ez [τοῦτο] nem töletek van: Isten ajándéka; nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék.” (Ef 2:8-9)

Isten kegyelme által üdvözültünk, a hiten keresztül, és ez nem tőlünk van. Mi az, ami nem tőlünk van, ami Isten ajándéka? Vagyis mire mutat a τοῦτο egyesszámú, semleges nemű, közelre mutató névmás? Az igevers megelőző mellékmondatában nincs semleges nemű, egyes számú névszó, ami segíthetne a kérdés eldöntésében.⁸⁵ A χάριτί (kegyelem) és a πίστεως (hit) egyes számú, nőnemű főnevek, a σεσωσμενοι („van üdvösségetek”) pedig hímnemű, többes számú participium. Mire mutat tehát a τοῦτο?

James White válaszanak a gondolatmenete a következő: Az egyszerű válasz a kérdésre az, hogy a τοῦτο semleges névmásként az egész megelőző mondatrészre visszautal: „kegyelemből van üdvösségetek hit által”. Ha ez így van, akkor Pál azt akarta mondani, hogy az üdvözítés munkája teljes egészében Istenen alapszik, és nem az embertől van. Nem lehet meggyőzően érvelni amellett, hogy a hit azért nem lehet Isten ajándéka, mert a πίστεως nemben nem egyezik a τοῦτο-val, hiszen ugyanez elmondható a χάριτί-ről, ami pedig nyilvánvalóan Isten ajándéka. Nincs olyan nyelvtani vagy kontextuális ok, ami miatt azt kellene gondolnunk, hogy a χάριτί és a σεσωσμενοι Isten ajándékai, de a πίστεως az embertől van, ugyanakkor Pál egész teológiája – aminek többek között része a Fil 1:29, ahol a hitről úgy beszél, mint amit Isten ad – megerősíti azt az igazságot, hogy a kegyelem, üdvösség, hit mind Isten ajándéka.⁸⁶

3.2.2. A megtérés Isten ajándéka, amit Ő adhat meg az embereknek

„Isten őt mint fejedelmet és szabadítót emelte a jobbára, hogy megtérést és bűnbocsánatot adjon Izraelnek.” (ApCsel 5:31)

„Amikor mindezt hallották, megnyugodtak, dicsőítették Istent, és így szóltak: Akkor tehát a pogányoknak is megadta Isten, hogy megtérjenek és éljenek!” (ApCsel 11:18)

„De az Úr szolgálja ne viszálykodjék, hanem legyen barátságos mindenkihez, tanításra alkalmas és türelmes, aki szelídséggel neveli az ellenszegülőket, hátha az Isten megadja nekik egyszer, hogy

⁸⁴ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 34)

⁸⁵ Az Ef 2:8-ban a δῶρον (ajándék) a τοῦτο-hoz hasonlóan egyesszámú, semleges nemű. Lehet, hogy valaki szerint Pál a τοῦτο-t a δῶρον-nal akarta összekapcsolni. Ebben az esetben az igevers értelmező fordítása ez lehetne: „kegyelemből van üdvösségetek, hit által, és ez, azaz az Isten ajándéka nem töletek van...”. Ez azonban nem visz közelebb az eredeti kérdés megválaszolásához, így az továbbra is megmarad: mi Istennek az az ajándéka, ami nem tőlünk van?

⁸⁶ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, pp. 295-296)

megterve megismerjék az igazságot, és felocsúdjanak az ördög csapdájából, aki foglyul ejtette őket, hogy akarátát teljesítsék.” (2Tim 2:24-26)

Mikor Ezékiás király elhatározta, hogy megtartja a pászkát, egész Izraelbe és Júdeába követeket küldött, hogy megtérésre és a páska megtartására hívja a népet.

„Mikor pedig a híradók városról-városra menének az Efraim és a Manasse földén, mind Zebulonig, nevetik és csúfolják vala őket; Mindazáltal némelyek az Áser, Manasse és a Zebulon nemzetségéből megalázzák magukat, és eljövének Jeruzsálembe. Júdában is ezt cselekedé az Istennek keze, adván beléjük egy akaratot, hogy engednének a király parancsolatjának és a fejedelmekének az Úr beszéde szerint.” (2Krón 30:10-12, Károli)

Isten keze egy szívet, egy akaratot adott az embereknek, és engedelmeskedtek a király felszólításnak. Ahol Isten munkálkodott, ott megalázták magukat az emberek, megtértek, és engedelmeskedtek.

3.2.3. A hit és megtérés Istennek köszönhető

Pál Isten munkájának tulajdonítja a hívők megtérését, hitét, engedelmességét, és ezért ad hálát Istennek érte. Ha a hit csupán egy mindenkinek ugyanúgy felkínált lehetőség lenne, és nem több, és minden újjá nem született ember ugyanúgy képes lenne hinni, akkor Pálnak lenne oka, hogy hálát adjon ezért az általános lehetőségért, hiszen már ez is kegyelem. Viszont ebben az esetben nem lenne oka arra, hogy hálát adjon azért, hogy konkrét emberek ténylegesen elfogadták Krisztust, és hitre jutottak, hiszen ez végső soron az embertől függő cselekedet lenne, és nem Isten ajándéka, munkája.

„De hála az Istennek, hogy ugyan a bűn szolgálói voltatok, de szívetek szerint engedelmeskedtetek annak a tanításnak, amelynek követésére átadattatok!” (Róm 6:17-18)

„Hálát adunk mindenkor Istennek, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyjának, amikor értetek imádkozunk, mivel hallottunk a Krisztus Jézusba vetett hitetekről és arról a szeretetről, amely valamennyi szent iránt él bennetek.” (Kol 1:3-4)

„Ezért mi is szüntelenül hálát adunk Istennek, hogy amikor hallgattátok Isten általunk hirdetett igéjét, nem emberi beszédként fogadtátok be, hanem Isten beszédéként, aminthogy valóban az, és annak ereje munkálkodik is bennetek, akik hisztek.” (1Thessz 2:13)

3.2.4. Isten képes hitre juttatni embereket, és ennek alapján imádkozunk a megtérésükért

Isten képes ténylegesen hitre, megtérésre, üdvösségre juttatni embereket. Pál ennek a meggyőződésnek az alapján kérhette Istentől, hogy hitetlen emberek üdvözüljenek, és másokat is arra kért, hogy imádkozzanak megtérésekért.

„Pál pedig így válaszolt: Kérem az Istentől, hogy előbb vagy utóbb nemcsak te, hanem azok is, akik ma hallgatnak engem, olyanná legyenek, amilyen én is vagyok e bilincsek nélkül.” (ApCsel 26:29)

„Testvéreim, én szívemből kívánom, és könyörgök értük Istenhez, hogy üdvözüljenek.” (Róm 10:1)

„És végül, testvéreim, imádkozzatok értünk, hogy terjedjen az Úr igéje, és úgy dicsőítsék, ahogyan nálatok is” (2Thessz 3:1)

3.3. Hatékony elhívás

Isten hatékony elhívása az a cselekedete, amellyel életre kelti, újjászüli a bűneiben halott embert, és ami által hitet és bűnbánatot munkál a szívében. Ez az elhívás azért hatékony, mert benne és általa Isten megvalósítja, amit szándékozik elérni a hívásával, tehát a lelkileg halott

feltámasztását, újjászületését. Ez a hívás Isten Igéjén keresztül a Szentlélek természetfeletti, belső munkálkodása az emberben, ami által elveszi a kőszívünket és hússzívet ad helyette. Az újjá nem született ember szíve Isten személyére, akaratára nézve ellenálló, rideg, halott. Az újjászületés kegyelme az élettelen kőszívünket élő, dobogó hússzívvé változtatja, mely fogékony Isten dolgaira.

3.3.1. „Új szívet adok nektek”

„Egy szívet adok majd nekik, és új lelket adok beléjük, eltávolítom testükből a kőszívet, és hússzívet adok nekik, hogy rendelkezéseim szerint éljenek, törvényeimet megtartsák és teljesítsék. Az én népem lesznek, én pedig Istenük leszek.” (Ez 11:19-20)

Ezékiel arról prófétált, hogy Isten új szívet ad az Ő népének. A nép a bűneivel újra és újra gyalázatot hozott Isten nevére. Isten azonban szánalomra indult a saját nevéért, ezért ígéretet tett arra, hogy meg fogja mutatni a népén, hogy szent Isten Ő (Ez 36:16-23). Isten a saját nevéért, a saját dicsőségéért úgy mutatja meg a szentségét az Ő népén, hogy megtisztítja őket a tisztátalanságaiktól és bálványaiktól, elveszi a kőszívüket és hússzívet ad helyette:

„Kihozlak benneteket a népek közül, összegyűjtelek az országokból, és beviszlek benneteket a saját földetekre. Tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok. Minden tisztátalanságotoktól és minden bálványotoktól megtisztítlak benneteket. Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek: eltávolítom testetekből a kőszívet, és hússzívet adok nektek. Az én lelkemet adom belétek, és gondoskodom róla, hogy rendelkezéseim szerint éljete, törvényeimet megtartsátok és teljesítsétek.” (Ez 36:25-27)

Isten nem azért ad új szívet, mert az ember engedelmeskedik Neki, hanem azért, hogy engedelmeskedjen Neki. Isten az újjászületésben nem egy valamennyire már megpuhult szívet, hanem makacs, ellenálló kőszívet távolít el, és cserél ki hússzívre, és ezáltal gondoskodik arról, hogy az ember vágyjon engedelmeskedni Neki.

Az újjászületés tehát úgy van megtervezve, hogy nemcsak lehetségessé teszi az együttműködésünket, hanem bizonyossá is teszi a hitünket és engedelmisségünket. Ha Isten csupán felajánlaná, hogy megváltoztatja a szívemet, miközben a szívem ellenséges Vele szemben, és a bűn szolgájaként test szerint élek, az semmit sem használna nekem. A megmentő kegyelem nem csak felajánlja a szabadítást, hanem megszabadít, nem csak felajánlja az újjászületést, hanem újjászüli. A megmentő kegyelem által a bűn rabjai megszabadulnak, a bűnben halottak életre kelnek. A teremtésekor Isten a föld porából megformálta az embert, életet lehelt az orrába, és az ember életre kelt. Az újjáteremtéskor Isten a lelkileg halott, élettelen testi emberekbe új életet lehel.⁸⁷ Ezáltal nem csak az élet lehetőségét teremti meg nekünk, hanem az életet teremti meg bennünk.

Az újjászületésünkben olyan teremtő erő (2Kor 5:17) nyilvánul meg, amellyel a mindenható Isten megteremtette a világot, és amivel feltámasztotta Krisztust a halálból (Ef 1:19-20). Ahogy Isten a szavával létre hívta a nem létezőket, úgy a hívásával megteremti bennünk az addig nem létező üdvözítő hitünket. „Isten ugyanis, aki ezt mondta: »Sötétségből világosság ragyogjon fel«, ő gyújtott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon előttünk Isten dicsőségének ismerete Krisztus arcán.” (2Kor 4:6) Ugyanaz az Isten, aki a szavával megteremtette a fényt az

⁸⁷ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 216, 218, 227)

univerzumban, világosságot teremt a szívünkben, hogy megismerjük Krisztust, és higgyünk benne.

3.3.2. Az általános és a hatékony elhívás megkülönböztetése

A Bibliában megkülönböztethetjük az általános, külső hívástól Isten hatékony hívását. A külső hívás az evangéliumnak ige hirdetésén vagy a Biblia olvasásán keresztül meghallott, megértett hívása, mely bizonyos mértékig megvilágítja az értelmet, de nem képes feléleszteni a lelket. A külső hívást nem mindenki fogadja el, hiszen nem mindenki jut üdvözítő hitre, aki hallja az evangéliumot. A Szentlélek belső hívása nem csak külső hatást gyakorol az emberre, hanem behatol az ember szívébe és életre kelti azt.

Mikor Jézus azt mondta, hogy: „Mert sokan vannak az elhívottak, de kevesen a választottak.” (Mt 22:14), akkor az elhívás általános, külső hívást jelent, hiszen sokan elutasítják azt. D. A. Carson szerint bár Isten hívása Pál írásaiban alapvetően a hatékony elhívást, a szinoptikus evangéliumokban viszont inkább Isten általános meghívását jelenti, mely sokaknak szól, de közülük keveset választ ki.⁸⁸

3.3.3. 1 Korinthus 1:23-24

„...mi a megfeszített Krisztust hirdetjük, aki a zsidóknak ugyan megütközés, a pogányoknak pedig bolondság, de maguknak az elhívottaknak, zsidóknak és görögöknek egyaránt az Isten ereje és az Isten bölcsessége.” (1Kor 1:23-24)

Természetes állapotukban az emberek számára Krisztus megütközés és bolondság, tehát elutasítják az evangélium általános hívását, mely az ige hirdetésén keresztül szól, de Pál megkülönböztet egy csoportot az ige hirdetést meghalló embereken belül, akik számára Krisztus Isten ereje és bölcsessége, tehát ők mindnyájan üdvözülnek Általa, és Pál őket nevezi elhívottaknak. Mivel nem mindenki üdvözül, aki hallja az ige hirdetést, ezért az elhívottak csoportja itt nem az általános, hanem Isten különleges, hatékony hívásában részesült emberek csoportjára utal. Isten az Ő szuverén, hatékony elhívása által eléri, hogy az elhívottai a keresztet már ne bolondságnak lássák, hanem Isten erejének és bölcsességének.

3.4. Az ellenállhatatlan kegyelem és az ember ellenállása

A hatékony elhívás vagy hatékony kegyelem tanításának népszerű elnevezése az „ellenállhatatlan kegyelem”, ez azonban azt sugallhatja, hogy az ember semmilyen módon nem képes ellenállni Isten kegyelmének. Valójában azonban a romlott, testi ember magától ellenszegül a Szentléleknek, és ellenáll Isten kegyelmének (Lk 7:30; ApCsel 7:51; 19:9).

A kérdés nem az, hogy az ember általánosságban ellenállhat-e Isten kegyelmének, hanem hogy lehetséges-e az, hogy az újjászületés kegyelme kudarcot valljon és ne érje el a célját? Lehetséges-e az, hogy Isten a hatékony elhívásában megadja valakinek az újjászületés kegyelmét, de az adott ember nem jut üdvözítő hitre? A kálvinizmus szerint nem. A hatékony kegyelem abban az értelemben ellenállhatatlan, hogy az ember általános ellenállása nem tudja

⁸⁸ (D. A. Carson: Exegetikai tévedések, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2003, p. 74), Carson szerint tévedés lenne az az előfeltevés, hogy egy újszövetségi író szóhasználata minden esetben feltétlenül meg kell, hogy feleljen minden más újszövetségi író szóhasználatának. Carson ezt egy másik példával is alátámasztja: a δικαιοσύνη szó Pálnál alapvetően az ember megigazulásával kapcsolatban a hit által neki tulajdonított jogi értelemben vett igazságot jelenti, Máténál viszont inkább az egyén igaz életvitelét.

meggátolni a Szentlélek életre keltő, újjászülő kegyelmét. Mivel az újjászületés monergisztikus, nem a mi együttműködésünktől függ, ezért a hatékonysága nem rajtunk múlik. Az újjászületésünkben passzívak vagyunk, ahhoz hasonlóan, ahogyan Lázár is passzív volt a feltámasztásakor vagy a világmindenség is a teremtéskor.⁸⁹

A kálvinizmus szerint az ellenállhatatlan kegyelem „ténylegesen megfosztja a trónjától a kegyelemmel szembeni ellenállásra való hajlamot”⁹⁰, ez azonban nem jelenti azt, hogy Isten ráerőlteti az akaratát az emberekre. A Dordrehti Hitvallás szerint Isten kegyelme „nem is erőszakkal kényszeríti akaratukat, mintha csupán kényszeredetten cselekednének, hanem szellemi értelemben megeleveníti, meggyógyítja és javítja, s egyszerre hatékony és kellemes módon hajlítja maga felé, úgy, hogy ahol eddig teljhatalmat gyakorolt a test érdekeinek megfelelő szembeszegülés és ellenállás, ott most a Léleknek való könnyű és tiszta engedelmesség kezd uralkodni, s e folyamatban akaratunk valódi, szellemi természetű megújulása és szabadsága nyilvánul meg.”⁹¹

3.4.1. Isten nem kényszerít senkit, hogy az akarata ellenére válassza vagy elutasítsa Őt

Elterjedt az az elképzelés, hogy a kálvinizmus szerint Isten bizonyos embereket az akaratuk ellenére kényszerít arra, hogy Krisztust válasszák, másokat viszont megakadályoz ebben, és kizárja őket a mennyből, pedig azok kétségbeesetten próbálnának oda bejutni. Ez azonban súlyos torzítása a kálvinizmus tanításának. Az ember a természetes, romlott állapotában nem vágyik Istenre, ezért nem akarja Krisztust választani, és örökké Őt dicsérni, ezért valójában nem is akar a mennyben lenni, ahol az élő Isten is ott van. Akit viszont Isten újjá teremt, az vágyani fog Istenre, és az addig ellenkező bűnös már tiszta szívből, önként, örömmel és hálással fog Krisztushoz menekülni, Benne bízni és Neki engedelmeskedni. Az újjászületés előtt és után is igaz az, hogy a szabad akaratunkból fakadóan a legerősebb vágyunknak, hajlamunknak megfelelően fogunk dönteni. Mivel az újjászületésben megváltozik a szívünk természete, és új vágyat kapunk Krisztusra, ezért a vágyainknak megfelelően szabadon Krisztust akarjuk és fogjuk választani.⁹²

„Szívedet és utódaid szívét is körülmetéli az ÚR, a te Istened, úgyhogy szeretni fogod az URat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből, és így életet nyersz.” (5Móz 30:6)

„Olyan szívet adok nekik, amellyel megismernek engem, hogy én vagyok az Úr. Az én népem lesznek, én pedig Istenük leszek, mert teljes szívükkel megtérnek hozzám.” (Jer 24:7)

„Hanem ilyen lesz az a szövetség, amelyet Izráel házával fogok kötni, ha eljön az ideje - így szól az Úr -: Törvényemet beléjük helyezem, szívükbe írom be. Én Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek.” (Jer 31:33)

„Egy szívet és egy utat adok nekik, hogy engem féljenek mindenkor, és jó dolguk legyen nekik is meg utódaiknak is. Örök szövetséget kötök velük: nem fordulok el tőlük, mindig jót teszek velük, és olyanná teszem szívüket, hogy féljenek engem, és többé ne hagyjanak el.” (Jer 32:39-40)

⁸⁹ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 219)

⁹⁰ (J. I. Packer: *Az evangélizáció és Isten szuverenitása*, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 112)

⁹¹ (Dordrehti Kánonok, Koinónia, Kolozsvár, 2000, pp. 49-50 (3-4.16))

⁹² (R. C. Sproul: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 95-97)

3.4.2. Pál apostol hatékony elhívása

Az ellenállhatatlan kegyelem megnyilvánulására jó példa Pál apostol elhívása. Saul nem kereste Istent a „megtérs felé vezető lelki útján”, hanem Krisztust „káromló, az övéit üldöző és erőszakos ember” volt (1Tim 1:13), aki „az Úr tanítványai elleni fenyegetéstől és öldökléstől lihegve” kért felhatalmazást, hogy elfoghassa a keresztyéneket (ApCsel 9:1). Isten türelmesen eltűrte, hogy Pál lázadjon ellene, hogy büntetésekkel káromlásra kényszerítse a szenteket, hogy támogassa a kivégzésüket, és az ellenük való féktelen őrvjögésében üldözze őket, de egy ponton úgy döntött, hogy legyőzi Pál ellenállását, és elhívja magának, hogy Őt imádja és szolgálja. Erre utalt Pál, mikor ezt írta: „De amikor úgy tetszett annak, aki engem anyám méhétől fogva kiválasztott és kegyelme által elhívott, hogy kinyilatkoztassa Fiát énbennem...” (Gal 1:15). Jézus Krisztus megjelent Pálnak a damaszkuszi úton, és ezt mondta neki: „azért jelentem meg neked, hogy szolgálammá tegyelek”. Krisztus úgy döntött, hogy a szolgájává teszi Pált, és a szolgájává tette Pált (ApCsel 26:9-16). Az ellenállhatatlan kegyelem tanításának lényege gyakorlatilag az, hogy amikor Isten úgy dönt, hogy a hatékony elhívásával legyőzi az ellenállásunkat és kegyelmesen magához von, akkor ezt megteszi.

3.4.3. Máté 23:37

„Jeruzsálem, Jeruzsálem, aki megölöd a prófétákat, és megköveded azokat, akik hozzád küldettek! Hányszor akartam összegyűjteni gyermekeidet, ahogyan a kotlós szárnya alá gyűjti a csibéit, de ti nem akartátok!” (Mt 23:37)

Nem kálvinisták gyakran hivatkoznak a Máté 23:37-re mint egy olyan részre, ami azt tanítja, hogy Jézus össze akarta gyűjteni a zsidókat, de ez nem sikerült, mert a zsidók nem akarták ezt, tehát Isten kegyelme nem ellenállhatatlan a vonakodó ember számára.⁹³

Fontos észrevenni azonban, hogy Jézus nem azt mondta, hogy „Jeruzsálem, Jeruzsálem... Hányszor akartalak összegyűjteni téged”, hanem azt, hogy „...Hányszor akartam összegyűjteni gyermekeidet”. Vagyis az a csoport, akiket össze akart gyűjteni, és azok, akik ezt nem akarták, nem ugyanaz a csoport.

A kontextus alapján „Jeruzsálem” a zsidó vezetőket jelenti. A megelőző részben Jézus ítéletet mond a farizeusokra és írástudókra. A Mt 23:34-ben Jézus arról beszél, hogy a vezetők azok, akikhez prófétákat küld, de ők az atyáikhoz hasonlóan megölik őket. A Mt 23:37-ben pedig azt mondja, hogy „Jeruzsálem” az, aki megöli a prófétákat. Ebből következik, hogy „Jeruzsálem” a zsidó vezetőket jelenti az igeversben.

A Máté 23:37 tehát azt fejezi ki, hogy a vezetők nem akarták, hogy Jézus összegyűjtse a hatalmuk alatt levő zsidókat, azaz akadályozták őket abban, hogy meghallják Krisztus tanítását. James White szerint Jézus a Mt 23:37-ben ugyanarról a problémáról beszél, mint a Mt 23:13-ban.⁹⁴

„Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert bezárjátok a mennyek országát az emberek előtt: ti magatok nem mentek be, és azokat sem engeditek be, akik be akarnak menni.” (Mt 23:13)

John Gill ezt írta a Mt 23:37-hez kapcsolódóan:

⁹³ (Norman L. Geisler: *Chosen But Free*, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010, pp. 102-103)

⁹⁴ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 137-138)

„A Krisztus akaratával szembeni ellenkezés és ellenállás nem a nép cselekedete volt, hanem a vezetőiké. Az átlagemberek hajlani látszottak arra, hogy kövessék Krisztus szolgálatát, ahogy ez kitűnik abból, hogy nagy tömegek különböző időkben és helyeken követték őt; de a főpapok és vezetők mindent megtettek, amit tudtak, hogy megakadályozzák az ő Hozzá való összegyűjtésüket, és a Belé mint Messiásba vetett hitüket, azáltal, hogy rágalmazták a jellemét, csodáit, tanításait, és azon intézkedésük bevezetésével, hogy aki csak megvallotta Őt, azt ki kell zárni a zsinagógából; úgyhogy a szöveg [Mt 23:37] nyilvánvaló értelme ugyanaz, mint a 13. versnek [...] és ebből adódóan nem bizonyítéka annak, hogy emberek ellenállnak a Szentlélek működésének és Isten kegyelmének, hanem csak megmutatja, hogy milyen akadályozások és elbátortalanítások lettek az Ige külső szolgálata iránti érdeklődés útjába vetve.”⁹⁵

⁹⁵ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 138-139)

4. Az Atya szuverén kiválasztása

A predestináció, vagy eleve elrendelés Isten szuverén, öröktől fogva elhatározott terve, mely tág értelemben mindent magában foglal, ami csak történik a világban, szűkebb értelemben pedig az emberek örökkévaló sorsára vonatkozik. Isten öröktől fogva elhatározta, hogy az emberiség egy részét megmenti, a maradékot pedig hagyja elveszni a bűneiben.

A kiválasztás oka, feltétele

A predestináció bibliai fogalmáról alkotott nézetünk döntő jelentőségű kérdése az, hogy vajon mi alapján választ ki Isten némelyeket az üdvösségre, másokat pedig nem. Általában a nem reformált teológiai nézetek szerint a kiválasztás feltételes abban az értelemben, hogy Isten csak akkor választ ki bizonyos embereket üdvösségre, ha ők megfelelnek bizonyos feltételeknek. A kiválasztás feltétele az ember hite, megtérése. Az előretudáson alapuló kiválasztás tanítása szerint Isten előre tekintett az időben, és előre látta, hogy kik fognak megfelelni a kiválasztás feltételeinek, és kik nem, és az előzetes tudása alapján kiválasztotta azokat, akikről tudta, hogy hinni fognak.

A kálvinizmus szerint Isten kiválasztása a saját szuverén akaratán alapszik, és nem pedig bármilyen bennünk, emberekben levő megkülönböztető, kedvező tulajdonságon, vagy belőlünk fakadó jó döntésen, cselekedeten.

4.1. Isten szuverenitása

Isten szuverenitása az Ő mindenre kiterjedő végtelen uralkodói fennhatósága, tekintélye, hatalma, ereje. Istent semmi nem korlátozza uralmának gyakorlásában, Ő az „egyetlen Hatalmasság, a királyok Királya és uraknak Ura.” (1Tim 6:15) Az Ő kezében van az erő és a hatalom, és senki sem állhat meg vele szemben (2Krón 20:6). Isten szuverén akarata, melyet az Ő önmagából fakadó, végtelen bölcsessége határoz meg, mindenek felett álló és végső, azaz nem függ semmilyen Rajta kívül állótól, hanem végső soron minden az Ő akaratától függ.

4.1.1. Isten szuverenitása a teremtményei felett

Isten „teremtette a világot és mindazt, ami benne van”, Ő a „mennynek és földnek Ura” (ApCsel 17:24). Isten az Alkotója és a Tulajdonosa a világmindenségnek, ezért tulajdonosi jogokkal rendelkezik felette. A világ Tulajdonosaként szabadon uralkodik benne, és joga van arra, hogy azt tegyen az univerzummal, ami csak megfelel az Ő szent akarata tetszésének. „A mi Istenünk az égben van, és a mit akar, azt mind megcselekszi.” (Zsolt 115:3, Károli) „Amit csak akar az Úr, megteszi az égen és a földön és a mélységes tengerekben.” (Zsolt 135:6). „Mindent saját akarata és elhatározása szerint cselekszik” (Ef 1:11), és semmi sem térítheti el a szándékától (Jób 23:13). „Az ő uralma örök uralom, és királysága megmarad nemzedékről nemzedékre. A föld minden lakóját semminek tekinti, tetszése szerint bánik az ég seregével és a föld lakóival. Senki sem foghatja le a kezét, és senki sem mondhatja neki: Mit csinálsz?” (Dán 4:31-32)

Istennek joga van ahhoz, hogy tetszése szerint kegyelmes legyen, és joga van ahhoz, hogy megvonja a kegyelmét a teremtményeitől, ezért mondta Jób: „Meztelenül jöttem ki anyám méhéből, meztelenül is megyek el. Az ÚR adta, az ÚR vette el, áldott legyen az ÚR neve!” (Jób 1:21) „Az ÚR megöl és megelevenít, letaszít a sírba, és újra felhoz onnét.” (1Sám 2:6)

4.1.2. Minden hatalom Istentől függ

Mindenen Isten uralkodik, és minden más erő vagy hatalom, ami csak létezik a világmindenségben, az Isten hatalmából származik, és folyamatosan Tőle függ. Pilátusnak semmi hatalma nem lett volna Jézuson, ha felülről nem adatott volna neki (Jn 19:11). Sem a földön „nincs hatalom mástól, mint Istentől, ami hatalom pedig van, Istentől rendeltetett” (Róm 13:1), sem pedig az egész teremtett világban nincs hatalom mástól, mint Istentől, mert Isten keze tehet bárkit nagygyá és erőssé (1Krn 29:12). Minden az Ő akaratából lett és teremtett (Jel 4:11), tehát minden erő vagy hatalom Isten parancsára, vagy az Ő engedélyével létezhet. Jézus Krisztus „hatalmas szavával hordozza a mindenséget” (Zsid 1:3), és „minden őbenne áll fenn” (Kol 1:17), tehát az egész világmindenséget, minden létezőt folyamatosan az Ő hatalma tartja fenn. Isten szuverén megengedő akarata nélkül a Sátán is folyamatosan tehetetlen, hiszen ő is Isten teremtménye, és nem pedig egy Tőle függetlenül létező gonosz erő. A Sátán gonoszsága, ahogy az emberi gonoszság is, Isten szuverenitásának van alárendelve. Ezért mondja az Úr: „Én alkottam a világosságot, én teremtettem a sötétséget, én szerzek békességet, én teremtek bajt, én, az Úr cselekszem mindezt.” (Ézs 45:7) „Hiszen én teremtettem a kovácsot, aki a parazsát éleszti, és fegyvert készít munkájával, én teremtettem az öldöklőt is, hogy pusztítson.” (Ézs 54:16).

4.1.3. Isten elrendelt minden valaha bekövetkező dolgot

A Westminsteri Hitvallás ezt írja:

„Isten az ő akaratának legbölcsebb és legszentebb tanácsa szerint, öröktől fogva, szabadon és megváltozhatatlanul parancsolta meg [rendelte el] bármi bekövetkező felől, hogy megtörténjék. Ezáltal azonban mégsem szerzője a bűnnek, sem nem ruházta fel a teremtmények akaratát erőszakkal, de el sem vette a másodrendű okok szabadságát vagy lehetőségét, sokkal inkább megerősítette azt.”⁹⁶

R. C. Sproul mellett érvel, hogy a hitvallásban megfogalmazott gondolat, mely szerint minden bekövetkező dolog Isten elrendelésével valósul meg, nem egyedülálló módon a kálvinizmus tanításaiból fakadó elképzelés, hanem ez szükségszerűen következik Istennek a teremtett világ feletti szuverenitásából. Isten különbözőképpen rendelheti el a bekövetkező dolgokat: van, hogy az elhatározását az aktív beavatkozásával valósítja meg, és van, amikor az aktív cselekvésével közvetlenül nem járul hozzá egy adott dologhoz, de úgy dönt, hogy megengedi azt. Nem minden Isten aktív és közvetlen közreműködése által történik, de minden ami történik, az legalábbis az Ő engedélyével kell, hogy történjen. Ha pedig Isten engedélyez valamit, akkor azt a saját döntése, elhatározása alapján teszi, hiszen ha akarná, akkor bármit megakadályozhatna, megszüntethetne, ami csak történik, vagy létezik a világmindenségben.⁹⁷

4.1.4. Isten aktív és „passzív” elrendelése

Isten tudása abszolút korlátlan, mindenre kiterjed, a jövő összes lehetséges kimenetelét ismeri, ami csak történhet, és azt is tökéletesen és biztosan tudja előre, ami ténylegesen történni fog. Isten azt is tudja, hogy hatalmában áll, hogy megakadályozzon bármit, amiről előre látja, hogy az biztosan meg fog történni, ha nem akadályozza meg. Ha pedig Isten nem dönt úgy,

⁹⁶ Westminsteri Hitvallás, 3.1.

⁹⁷ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 15-16)

hogy megakadályozza annak bekövetkezését, akkor gyakorlatilag úgy dönt, hogy nem akadályozza meg és megengedi, tehát nem csak egy passzív megfigyelője az adott eseménynek, hanem bizonyos értelemben elrendeli azt, még akkor is, ha aktívan nem is működik közre az adott dolog érdekében, és nem is adja az erkölcsi megerősítését hozzá.⁹⁸ Isten megengedő, „passzív elrendelése” passzív a közvetlen cselekvésben, viszont aktív az elrendelés szándékában, tehát a megengedésre irányuló döntésében.⁹⁹ Ezért mondja a próféta: „Ha bekövetkezik, amit valaki megmond, nem az Úr parancsából van-e az? Nem a Felséges szavától függ a rossz is meg a jó is?” (JSir 3:37-38) „Ha megfújják a kürtöt a városban, nem kezd-e remegni a nép? Ha valami baj éri a várost, nem az ÚR hozza-e azt?” (Ám 3:6)

4.1.5. Semmi sem esik kívül Isten szuverén akaratának hatókörén

Ha bármi bekövetkezhetne Isten szuverén megengedő akaratán kívül, tehát annak ellenére, hogy Isten úgy dönt, hogy nem engedi meg, az azt jelentené, hogy Isten előre látja valaminek a bekövetkezését, de nem tudja megakadályozni. Ez pedig érvénytelenítené Isten szuverenitását, hiszen bármi is okozza az adott dolog bekövetkezését, annak nagyobb hatalma lenne Nála, és nem függne teljesen Tőle.¹⁰⁰ Isten azonban Úr minden felett. „Az Úr a mennyben állította fel trónját, királyi hatalmával mindenben uralkodik” (Zsolt 103:19). Minden élőlény, minden teremtett dolog és a történelem minden eseménye is az Övé, az Ő szuverén fennhatósága alatt van. Semmi sem esik kívül a szuverenitásán, hanem az a legapróbb részlettől kezdve mindenre kiterjed, ami csak létezik vagy történik a világban. Jób ezt mondta Istennek: „Tudom, hogy mindent megtehetsz, és nincs olyan szándékom, amelyet meg ne valósíthatnál.” (Jób 42:2). Ezt mondja az Úr: „én vagyok az Isten, nincsen más, Isten én vagyok, nincs hozzám hasonló! Előre megmondtam a jövődöt, és régen a még meg nem történeteket. Ezt mondom: Megvalósul tervem, mindent megteszek, ami nekem tetszik.” (Ézs 46:9-10) „Ha így határoz a Seregek URa, ki hiúsíthatja meg? Ha kinyújtja kezét, ki fordíthatja vissza?” (Ézs 14:27) „Semmivé teszi az ÚR a nemzetek tervét, meghiúsítja a népek szándékait. De az ÚR terve örökké megmarad, szívének szándéka nemzedékről nemzedékre.” (Zsolt 33:10-11)

4.2. Isten szuverenitása és szentsége

R. C. Sproul szerint minden idők legnehezebb kérdése az, hogy a gonoszság hogyan létezhet együtt Istennel, aki egyszerre teljes egészében szent és szuverén. Ha a szent Isten az egyetlen önmagában létező, öröktől való, és minden más Tőle függ, akkor vajon a gonoszság nem Tőle származik?¹⁰¹

4.2.1. Hogyan jött a bűn a világba?

A bűn jelenlétét általában úgy magyarázzák, hogy az az ember szabad akarata által jött az eredetileg jó világba, és ezért nem Isten a szerzője. Természetesen igaz, hogy Ádám és Éva szabadon választotta a bűnt, de felmerül kérdés, hogy miért döntöttek így, mi indította őket arra, hogy vétkezzenek? Igaz, hogy a Sátán kísértette és csábította őket a bűnre, de a kísértés az emberben meglévő bűnre való hajlam nélkül nem vezet bukáshoz. Továbbá felmerül a kérdés,

⁹⁸ (R. C. Sproul: *Willing to believe*, Baker Books, Grand Rapids, 2018, pp. 91-92)

⁹⁹ (R. C. Sproul: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 169)

¹⁰⁰ (R. C. Sproul: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 16-17)

¹⁰¹ (R. C. Sproul: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 17-18)

hogyan a Sátán gonoszága honnan való? Honnan volt bármilyen előzetes vágya a bűnre, honnan való volt benne a bűnre való hajlam kezdeti csírája? Mielőtt valaki bűnt követ el, kell, hogy legyen készítése, vágya arra, hogy elkövesse az adott cselekedetet, hiszen a gonosz cselekedetek gonosz vágyakból fakadnak. Mi azért vétkezünk, mert a bukás miatt már romlott természettel, bűnös hajlamokkal születünk. Isten azonban Ádámot, Évát és a Sátánt nem bukottak, hanem jónak teremtette, mégis szabadon, a saját hajlandóságuknak megfelelően a bűnt választották. Miért? R. C. Sproul erre a következőt választ adja: „Nem tudom. És eddig még nem találtam senkit, aki tudná. Mégis, a gyötrő probléma ellenére egyet kell értenünk azzal, hogy Isten nem a bűn szerzője. A Biblia nem jelenti ki a válaszokat az összes kérdésünkre. Azonban kijelenti Isten természetét és jellemét. Egy dolog teljesen elképzelhetetlen, hogy Isten legyen a bűn szerzője vagy cselekvője.”¹⁰²

4.2.2. A bűn nem jó, de hogyan van bűn a világban, az jó

Bár a bűn eredetére vonatkozóan töredékes az ismeretünk, azt mindenesetre tudhatjuk, hogy ha a gonoszság Isten szuverén akarata ellenére jött volna a világba, akkor Isten nem is lenne szuverén, ezért arra kell következtetnünk, hogy bizonyos értelemben Isten elrendelte azt. Isten előre látta az ember bukását, és ha nem döntött volna úgy, hogy megengedi, hanem azt választja, hogy megakadályozza a bűnbeesést, akkor az nem történt volna meg. Mivel az Ő döntéseinek mindig erkölcsileg elégséges, jó oka van, ezért Istennek az a döntése, hogy megengedte a bűnt, abszolút értelemben jó. A bűn önmagában nem jó, de az, hogy van bűn a világban, ebben az értelemben jó. A gonoszság nem jó, de Istennek van hatalma arra, hogy a gonoszszágot a jó munkálásának eszközeként használja a saját dicsőségére, mert Ő szuverén a gonoszszág felett, és a végtelen bölcsességéből fakadóan úgy döntött, hogy ezt fogja tenni.¹⁰³

4.2.3. A kálvinizmus válasza egy, nem csak a kálvinizmus számára égető kérdésre

Isten abszolút szuverenitása és szentsége együttlétezéséből adódik a kérdés, hogy „hogyan rendelheti el Isten a bűn bekövetkezését anélkül, hogy Ő maga vétkessé válna?” Ez a kérdés nem egyedülálló módon a kálvinista predesztináció nézetéhez kapcsolódik, hanem minden, Istent szuverénnek elismerő keresztyén teológiában felmerül. Sproul szerint a kálvinista teológusok Isten aktív és passzív elrendelésének a megkülönböztetésével akarják érzékeltetni azt, hogy Isten az örök elhatározásaiban nem ugyanúgy viszonyul a gonoszszághoz, mint a jóhoz, mivel a gonoszszág mindig csak valamilyen közvetett módon kapcsolódik az Ő szent szándékaihoz. Sproul ugyanakkor azt is megjegyzi, hogy bár beszélünk Isten megengedő akaratáról, ami az arra irányuló próbálkozásunkat mutatja, hogy szavainkkal kifejezzük azt az igazságot, hogy Isten elrendelheti a bűnt anélkül, hogy Ő maga vétkessé válna, de jóval meghaladja az elfogóképességünket, hogy meg is értsük, hogy ez hogyan lehetséges. Semmi sem történik Isten elrendelésén kívül, ugyanakkor Ő úgy valósítja meg a szuverén akaratát, hogy közben nem válik vétkessé, és minden jóért és egyedül Őt illeti a dicsőség.¹⁰⁴

¹⁰² (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 18-20)

¹⁰³ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 20, 171)

A. W. Pink megjegyzi, hogy lehet, hogy ijesztő az a gondolat, hogy Isten elrendelte a bukást, és így annak minden következményét, de sokkal inkább ijesztő lenne, ha a bűn Isten szuverén akarata ellenére tört volna be a világba, és a bűn bekövetkezése kívül esne Isten fennhatóságán. (Arthur W. Pink: The Sovereignty of God, Baker books, Grand Rapids, 1984, p. 251)

¹⁰⁴ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 22, 169-171)

4.3. Isten szuverenitása és az ember felelőssége

Ha igaz az, hogy Isten szuverén Ura az ember életének, döntéseinek, és minden úgy történik, ahogy azt Isten eleve változhatatlanul elrendelte, akkor hogyan lehet az ember szabad és felelős a tetteiért? Dale Moody szerint a kálvinizmusban „nincs helye a természetes gonosznak és az emberi bűnnek, nem is szólva az emberi felelősségről és szabadságról.”¹⁰⁵

4.3.1. A szükségszerűség nem feltétlenül kényszerűség

A kálvinizmussal szembeni ezen ellenvetés mögötti feltételezés egyrészt az lehet, hogy ha a döntéseink szükségszerűek, akkor azok nem lehetnek valódi, szabad döntések. Luther szerint a cselekedeteink szükségszerűek, de ez nem kényszerűséget, hanem a cselekedetek biztos bekövetkezését jelenti. Nem az a kérdés, hogy vajon az ember szándékosan, vagy az akarata ellenére hoz döntést, hanem az, hogy vajon az ember önkéntes, ténylegesen megvalósuló választásának bekövetkezése eleve változhatatlanul bizonyos, vagy nem.¹⁰⁶ Ha Isten valóban mindentudó, akkor öröktől fogva tudja, hogy hogyan fogunk dönteni, és a döntéseink biztosan nem lesznek másmilyenek, mint ahogyan azokat Isten előre tudja, mivel az Ő mindentudása nem változhat, az ismerete nem gyarapodhat, nem is csökkenhet.

Az arminianusok szerint Isten előretudása nem teszi szükségszerűvé az ember döntését, mivel az előretudás nem az oka, hanem az okozata az ember döntésének. Jonathan Edwards szerint azonban hamis az a feltételezés, hogy csak az bizonyíthatja egy adott dolog szükségszerűségét, ami okozza azt. Igaz, hogy Isten előretudása nem okozza a jövőbeli cselekedeteinket, de bizonyítja azok szükségszerűségét, hiszen egy dolog bekövetkezésének bizonyossága logikailag meg kell, hogy előzze az adott dolog biztos bekövetkezéséről való tudást. Ha a cselekedeteink bekövetkezése nem lenne eleve biztos, akkor Isten nem tudhatta volna öröktől fogva teljes bizonyossággal, hogy azok be fognak következni. Isten előre tudása az emberek minden döntéséről azonban annyira biztos, hogy tévedhetetlenül meg tudja mondani, és le is tudja írni, íratni azokat előre, amint azt sok esetben már megtette.¹⁰⁷ Ezért írta Dávid: „Szemed látta alaktalan testemet, és könyvedben ezek mind le voltak írva, és a napok is, amelyeket rendeltél számomra, holott még egy sem volt meg közülük.” (Zsolt 139:16, ÚRK)

4.3.2. Ha Isten mindent elrendelt, akkor hogyan lehetnek valódi döntéseink?

Az ellenvetés mögötti feltételezés másrészt az lehet, hogy csak azok a döntéseink lehetnek „valódi” döntések, amelyeket Isten nem rendelt el. A Biblia azonban ezt sehol nem tanítja, viszont megerősíti Isten szuverén elrendelésének és a valódi emberi döntéseknek az egyszerre létező valóságát.

József testvérei gonosz módon eladták őt (ApCsel 7:9), ugyanakkor Isten a maga jó tervét valósította meg ebben (1Móz 45:5-8). Ezért mondta később József a testvéreinek:

„Ti gonoszt gondoltatok én ellenem, de Isten azt jóra gondolta fordítani, hogy cselekedjék úgy a mint ma, hogy sok nép életét megtartsa.” (1Móz 50:20, Károli)

Isten az egyiptomiak „szívét megváltoztatta, hogy gyűlöljék népét, és bánjanak álnokul szolgálival.” (Zsolt 105:25) Isten megkeményítette Szihónnak, Hesbón királyának a szívét, hogy

¹⁰⁵ (Dale Moody: The word of truth, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1981, Reprinted 1983, p. 347)

¹⁰⁶ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 169)

¹⁰⁷ (Jonathan Edwards: Freedom of the Will, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, pp. 76-79 (Part II. Section XII.))

Izrael kezébe adja az országát (5Móz 2:30). Izrael honfoglalásakor megkeményítette a kánaáni népek szívét, hogy ne akarjanak békét kötni, és így elpusztuljanak (Józs 11:20).

Éli figyelmeztette a fiait, hogy hagyják abba a bűnös életmódjukat, „de nem hallgattak apjuk szavára, mert úgy tetszett az ÚRnak, hogy megöli őket.” (1Sám 2:25) Absolon Ahítófel tanácsa helyett az arki Húsaj tanácsát fogadta el, mert azt látta jobbnak, „mert az Úr úgy rendelte, hogy meghíúsuljon Ahítófel jó tanácsa, és így az Úr Absolon vesztét okozza.” (2Sám 17:14)

Isten megharagudott Izraelre, és „felingerelte ellenük Dávidot, és ezt mondta: Menj, vedd számba Izráelt és Júdát!” (2Sám 24:1) Az 1Krn 21:1 viszont, amely ugyanezt a történetet írja le, Dávid felingerlését nem az Úrnak, hanem a Sátánnak tulajdonítja. Isten tehát a szuverén akaratát valósította meg Dávid szándékos bűnén és a Sátán közreműködésén keresztül.

A hamis prófétákról ezt mondja az Isten: „Ha pedig a próféta megtéveszteni engedi magát, hogy kijelentést adjon: én, az Úr tévesztettem meg azt a prófétát; és kinyújtom kezemet ellene, és kivisztem őt az én népem, Izráel közül.” (Ez 14:9, Károli)

Isten szuverén akarata valósult meg abban, hogy Roboám nem hallgatott a vének tanácsára: „Nem hallgatott a király a népre, mert Isten rendelte így, hogy beteljesítse az ÚR azt az ígét, amelyet a sílói Ahijjá által mondott Jeroboámnak, Nebát fiának.” (2Krn 10:15).

Amacjá, Júda királya nem hallgatott Jóásra, Izrael királyára, „mert Isten azt akarta, hogy Jóás kezébe kerüljenek, mivel Edóm isteneihez folyamodtak.” (2Krn 25:20)

Az emberi döntések valódi, erkölcsi jelentőséggel bíró döntések, ugyanakkor mindig Isten szuverén akarata valósul meg bennük (Péld 16:1,9). „Az ember végzi a sorsvetést, de mindig az Úrtól való a döntés.” (Péld 16:33) „Sokféle szándék van az ember szívében, de csak az Úr tervei valósulnak meg.” (Péld 19:21) „Olyan az Úr kezében a király szíve, mint a patak vize: arra vezet, amerre akarja.” (Péld 21:1)

„Jaj Asszíriának, haragom botjának, melynek kezében van dühömmnek vesszeje! Elvetemült nemzet ellen küldöm, az ellen a nép ellen rendelem, amelyre haragszom, hogy zsákmányt raboljon, prédát szerezzen, és eltapossa, mint az utca sarát. De ő nem így képzeli, ő maga nem így gondolkodik, mert szíve vágya az, hogy pusztítson, és minél több nemzetet ki akar irtani.” (Ézs 10:5-7)

Isten Asszíriát, a haragjának botját küldte az istentelen, Izrael ellen. Asszíriának nem az volt a szándéka, hogy engedelmeskedjen Istennek, mégis Isten elrendelt tervét valósította meg a pusztításában. Bár Isten a saját tervének megfelelően eszközként használta Asszíriát, mégis felelősségre vonja, és megbünteti (Ézs 10:12-15)

„...elhozatom észak valamennyi nemzetségét – így szól az ÚR – meg szolgálmat, Nebukadneccart, Babilónia királyát. Rázúdítom erre az országra, lakóira és valamennyi szomszédos népre. Kiirtom őket, hogy megborzadva felszisszen, aki látja, mert örökre romhalmazzá teszem őket.” (Jer 25:9)

Isten elrendelte, hogy Nebukadneccar, Babilónia királya leigázza és pusztítsa a környező népeket. Isten elküldte Nebukadneccart és a hadseregét (Hab 1:6), hogy megverje a nemzeteket. Ennek végrehajtásában Nebukadneccar Isten szolgájaként, eszközeként cselekedett (Jer 27:6). Babilon Isten fegyvere volt, aki által végrehajtotta pusztító ítéletét (Jer 51:20-23).

„Mert a te szent Szolgád, Jézus ellen, akit felkentél, valóban megegyezett ebben a városban Heródes és Poncius Pilátus a pogányokkal és Izráel népével, hogy végrehajtsák mindazt, amiről kezed és akaratod előre elrendelte, hogy megtörténjék.” (ApCsel 4:27-28)

Isten szuverén elrendelése és az ember felelősége egyszerre nyilvánvaló Krisztus kivégzésében és a hozzá kapcsolódó eseményekben. Isten az elhatározott terve alapján eleve elrendelte Krisztus halálát (Lk 22:22; ApCsel 2:23; 3:18), és az emberek gonosz cselekedetein keresztül valósította ezt meg. Isten elrendelt, szuverén akarata volt, hogy Krisztus szenvedjen és meghaljon az adott időben és helyen, adott körülmények között, az adott bűnösök keze által.

4.3.3. Isten nem okozza az ember bűnösségét, de képes irányítani az ember bűnös szándékait

Jonathan Edwards szerint nyilvánvaló, hogy Isten néha megengedi a bűn elkövetését, ugyanakkor úgy rendeli a dolgokat, hogy ha megengedi azt, akkor biztosan meg is valósul a bűn.¹⁰⁸ Isten képes a bűnös emberi cselekedeteket az irányítása alatt tartani a céljai megvalósulása érdekében, de ezt nem úgy teszi, hogy ártatlan emberek szívébe bűnös hajlamokat ültet, és ezáltal kényszeríti őket a bűn elkövetésére. Az ember bűnössége magából fakad, és a gonosz motivációja teszi felelőssé a bűnéért. Isten szuverenitása a gonosz emberi akarat felett abban nyilvánul meg, hogy az ember bűnös cselekedetét a saját szuverén elrendelésének megfelelően irányítja, és ez mindig teljes összhangban van az ember szívének szándékaival, és jogosan hibáztatja őt érte Isten.

4.3.4. Titok, nem ellentmondás

Isten tehát az elhatározott, szuverén akaratát valósítja meg az emberek döntésein keresztül, ugyanakkor az ember döntése a saját, valódi, szabad döntése, amiért erkölcsileg felelős. Igaz, hogy nem tudjuk megérteni pontosan, hogy ezek az igazságok hogyan illeszkednek egymáshoz, a megértésünk hiányából azonban nem következik, hogy Isten szuverenitása és a valódi döntéseink összeférhetetlenek. J. I. Packer *Az evangélizáció és Isten szuverenitása* című könyvében ezt írja:

„Az az igazság, hogy minden keresztyén hisz az isteni szuverenitásban, de egyesek nincsenek tudatában ennek, s tévesen azt képzelik és hangoztatják, hogy elutasítják ezt a gondolatot. Mi az oka ennek a furcsa helyzetnek? Lényegében ugyanaz, mint az Egyházban jelentkező legtöbb tévedés esetében – az ésszerű elméletek betolakodása; a következetes rendszerek szeretete; az embernek az a tulajdonsága, hogy vonakodik elismerni a rejtély létét, s megengedni, hogy Isten bölcsőbb legyen nála, valamint az ebből eredő szokás, hogy a Szentírást alávétjük az emberi logika feltételezett követelményeinek. Az emberek megértik, hogy a Biblia tanítása szerint az ember felelős a tetteiért, de nem értik (az ember valójában nem is értheti meg), hogy egyeztethető ez össze azzal, hogy Isten szuverén hatalmat gyakorol e tettek fölött. Nem nyugszanak bele, hogy a két igazság egymás mellett létezik, mint a Szentírásban, hanem sietve arra a következtetésre jutnak, hogy ha meg akarják védeni az emberi felelőség bibliai igazságát, akkor el kell vetniük az Isten szuverenitásának ugyanannyira bibliai és igaz hittételét, s ki kell magyarázniuk az ezt tanító számos igeszakaszt.”¹⁰⁹

Packer Isten szuverenitásának és az ember felelőségének feszültségére antinómiaként, két összeférhetetlennek tűnő, mégis tagadhatatlan igazság látszólagos ellentmondásaként tekint. „Mindkettőt meggyőző érvek támasztják alá, mindkettő egyértelmű és szilárd bizonyítékokra

¹⁰⁸ (Jonathan Edwards: *Freedom of the Will*, Digireads.com. Milton Keynes, 2013, p. 156 (Part IV. Section IX.))

¹⁰⁹ (J. I. Packer: *Az evangélizáció és Isten szuverenitása*, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 17-18)

épül, de rejtély számunkra, hogy hogyan hozhatók összhangba.” „Isten szuverenitását és az ember felelősségét ugyanaz a Biblia egymás mellett tanítja, sőt néha ugyanabban a szakaszban. Tehát mindkettőt ugyanaz az isteni tekintély garantálja számunkra, ezért mindkettő igaz. Ebből következik, hogy együtt kell ragaszkodnunk mindkettőhöz, és nem szabad kijátszanunk egyiket a másik ellen.”¹¹⁰

4.3.5. A véges nem tudja egészen felfogni a végtelent

Isten szuverenitása és az ember szabadsága között nincs ellentmondás, ugyanakkor a kettő kapcsolata véges értelmünk számára megmagyarázhatatlan. Isten igazságában nincs ellentmondás, de a kijelentésében vannak titkok, amiket egyelőre nem értünk (5Móz 29:28). Ilyen titok például, hogy a Szentháromság hogyan lehet lényegében egy és személyében három, vagy hogy hogyan lehet Krisztusnak egyszerre valódi isteni és valódi emberi természete. A végtelen Istent a véges ember soha nem tudja tökéletesen megérteni, ezért írja Packer:

„Semmi esetre sem szabad meglepődnünk, ha ilyesféle rejtélyeket találunk Isten Igéjében. A Teremtő ugyanis felfoghatatlan a teremtményei számára. Egy olyan Isten, akit teljesen megértenénk, s akinek önmagáról adott kinyilatkoztatása semmilyen rejtéllyel sem állítana szembe minket, az ember képére alkotott Isten volna, vagyis egy képzeletbeli Isten, és távolról sem a Biblia Istene.”¹¹¹

4.4. Isten szuverén kegyelme és jósága

4.4.1. Miért nem ment meg Isten mindenkit?

Isten megtehetette volna, hogy a bukott emberiség egészét hagyja elveszni, mégis úgy döntött, hogy elkészíti a megváltás útját a bűnösöknek. A megmentő Istennek a bukott emberiséghez való lehetséges (és releváns) viszonyulásai alapvetően a következők:

1. Isten mindenkinek biztosítja a lehetőséget, hogy üdvösségre juthasson.
2. Isten bizonyossá teszi az üdvösséget mindenkinek (univerzalizmus).
3. Isten bizonyossá teszi az üdvösséget a választottainak.

Az univerzalizmust mind az arminianusok, mind a kálvinisták elutasítják. Az arminianusok elutasítják a harmadik lehetőséget, mivel úgy gondolják, hogy Isten jóságával összeegyeztethetetlen az, hogy csak egy választott csoportra korlátozza a szuverén, üdvözítő kegyelmét. Roger E. Olson ezt írja:

„A fő oka annak, hogy az arminianusok elutasítják a kálvinista elképzelést a monergisztikus megváltásról, amelyben Isten feltétel nélkül kiválaszt némelyeket üdvösségre, és ellenállhatatlanul hajlítja az akaratukat, az, hogy ez megsérti Isten jellemét és a személyes kapcsolat természetét. Ha Isten feltétel nélkül és ellenállhatatlanul megment, akkor miért nem ment meg mindenkit? A rejtélyre való hivatkozás nem elégíti ki az arminianus értelmet, mert Isten irgalmasságban megmutakozó szeretetteljes jelleme forog kockán.”¹¹²

A nem kálvinista nézet szerint Isten mindenkit ugyanúgy üdvözíteni akar, de egy ember üdvösségéhez a döntő tényező a saját választása, és így „az, hogy végül is nem mindenki fog üdvözülni, nem Istenen múlik.”¹¹³

¹¹⁰ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 22, 23)

¹¹¹ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 24-25)

¹¹² (Roger E. Olson: Arminian Theology, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, p. 38)

¹¹³ (Almás Mihály: Népszerű teológia röviden, Jó Pásztor Alapítvány, Budapest, 2003, p. 184)

A kálvinizmus szerint Isten bizonyos értelemben mindenkinek biztosítja az üdvösség lehetőségét, mert mindenkinek megvan a természetes képessége, hogy megtérjen Istenhez, és ha az ember elutasítja ezt, az a saját hibája. Ha azonban Isten ilyen értelemben „csupán” lehetőséget biztosítana bárkinek az üdvösségre, majd végső soron az emberek szabadságára bízna, hogy elfogadják vagy elutasítják a felkínált megváltást, akkor ez – az emberiség romlottsága és erkölcsi képtelensége miatt – senkinek az üdvösségéhez sem lenne elégséges, és mindenki a legszabadabban elutasítaná Istent. Isten tehát nem kevesebbet, hanem többet tesz az emberért azáltal, hogy nemcsak felkínálja az üdvösség lehetőségét, hanem az aktív beavatkozásával biztossá is teszi azt a választottainak. A kérdés azonban továbbra is fennáll: ha Isten biztossá tette volna mindenkinek az üdvösségét, akkor miért nem tette?¹¹⁴

4.4.2. Istennek megvan a hatalma és a joga ahhoz, hogy bárkit megmenten

Isten képes üdvözíteni mindenkit

Ez nem csak a kálvinizmus, hanem minden, Istent szuverénnek elismerő keresztyén számára problémás kérdés, mivel Istennek megvan a hatalma ahhoz, hogy megváltoztassa az összes megátalkodott bűnös szívét, és magához vonja őket, különben nem volna szuverén. Augustinus szerint ha Isten képtelen lenne arra, hogy eltávolítsa a makacsságot és keménységet az emberi szívből, akkor nem mondaná a prófétán keresztül, hogy „eltávolítom testetekből a kőszívet, és hússzívet adok nektek.”¹¹⁵ A. W. Pink ezt írta:

„»Az Úr a szabadítás« (Jón 2:9), de az Úr nem üdvözít mindenkit. Miért nem? Miért üdvözít némelyeket, s másokat nem? Talán túl bűnösök, túl romlottak? Nem! Pál apostol ezt írja: »Igaz beszéd ez, és teljes elfogadásra méltó, hogy Krisztus Jézus azért jött a világra, hogy megtartsa a bűnösöket, akik közül az első én vagyok.« (1Tim 1:15) Ha Isten megmentette a bűnösök közül a legbűnösebbet is, senki sem lehet kizárva saját romlottsága miatt. Akkor hát miért nem üdvözít Isten mindenkit? Talán egyesek túl kőszívűek ahhoz, hogy Isten felé forduljanak? Nem! A legkőszívűbb emberekről is ezt mondja az Úr: »eltávolítom a kőszívet az ő testükből, és adok nekik hússzívet.« (Ez 11:19)»¹¹⁶

Isten szuverén üdvözítő munkája megsérti az ember szabadságát, és nem szeretetteljes?

Nem kálvinisták gyakran úgy érvelnek, hogy ha Isten az üdvözítő hatalmát vonakodó emberek irányába gyakorolná, azzal megsértené a szabad akaratukat, ami nem helyes és nem szeretetteljes, és lehetetlenné tenné az Isten és ember közötti a szeretetteljes kapcsolatot, ezért Isten soha nem fog ilyet tenni. Sproul válasza erre az, hogy ez nem sok vigaszt nyújt a kárhozatalban gyötrődő bűnösnek, aki azt kérdezheti Istentől, hogy „ha igazán szeretsz engem, akkor miért nem kényszerítettél rá, hogy higgyek? Jobb lett volna, ha megsérted a szabad akaratomat, mint hogy itt legyek ebben az örök szenvedésben.”¹¹⁷

Isten monergisztikus, hatékony újjászülő kegyelme nem teszi lehetetlenné a szereteten alapuló személyes kapcsolatot Isten és ember között. James White Isten iránti hálájának megfogalmazása sok keresztyén őszinte bizonyágtétele, akik hiszik, hogy Isten szuverén, hatékony kegyelme által üdvözültek:

¹¹⁴ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 22-23)

¹¹⁵ (R. C. Sproul: Willing to believe, Baker Books, Grand Rapids, 2018, p. 66)

¹¹⁶ (Arthur W. Pink: Isten szuverenitása, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013, p. 53)

¹¹⁷ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 24)

„Hálások vagyunk, hogy Isten hatalmasan legyőzte az esztelen lázadásunkat, ami betöltötte a szívünket, és ami miatt úgy éltünk, mintha Ő és az Ő törvénye semmit sem számítana. Hálások vagyunk, hogy a törvényét a szívünkbe írta, és Krisztus iránti szeretetet adott nekünk, mert mindezen értünk végzett kegyelmes munkája nélkül elveszettek és reménytelenek lennénk.”¹¹⁸

Miért lenne helytelen az, hogy Isten jót tesz a bűnösnek?

Természetesen ha valóban helytelen és bűn lenne Isten részéről, hogy az üdvözítő hatalmával legyőzi vonakodó emberek ellenállását, akkor a tökéletes jelleméből fakadóan ezt nem tenné. Sproul azonban felteszi a kérdést, hogy „miért lenne helytelen az, hogy Isten hitet teremtsen a bűnös szívében?” Istennek nincs szüksége a bűnös ember engedélyére ahhoz, hogy azt tegyen vele, amit akar. A bűnösnek nem volt beleszólása abba, hogy mikor, hol, melyik családba szülessen, és milyen vallásban vagy kultúrában nevelkedjen. Az ember nem járult hozzá ahhoz, hogy egyáltalán megszülessen, és nem kérte azt sem, hogy az Ádámtól örökölt bukott természetével, gonoszságra hajlamosan szülessen meg. Ha mindezeket a dolgokat, melyek nagy mértékben hatással vannak az ember örökkévaló sorsára, Isten szuverén döntése határozta meg, akkor miért lenne helytelen az, hogy Isten biztossá teszi az ember üdvösségét?

A bűnösnek joga van ahhoz, hogy Isten igazságos ítéletét követelje magának, de semmilyen más követelése nem lehet Istennel szemben. Ha Isten nem a jogos ítélettel, örök halállal bünteti a bűnöst, hanem jót tesz vele, azzal semmilyen jogtalanságot nem követ el vele szemben, hanem meg nem érdemelt kegyelmet gyakorol felé. Istennek bizonyosan megvan nemcsak az ereje, hanem a joga is ahhoz, hogy az egész emberiségnek hatékony módon megadja az üdvözítő kegyelmét.¹¹⁹

4.4.3. A nem kálvinista szemlélet számára ugyanúgy problémás kérdés

Nem csak a kálvinistáknak, hanem minden, Istent szuverénnek elismerő keresztyének szembe kell néznie azzal az Isten feddhetetlenségét támadó váddal, mely szerint: „Ha Isten kegyelmesen megakadályozhatta volna, hogy egy bűnös elkárhasson, de úgy döntött, hogy ezt nem teszi, akkor Ő nem szerető és nem jóindulatú.”

Isten előre tudja, hogy kik azok, akik el fognak kárhozni, és nekik jobb lett volna, ha soha nem születnek meg, ahogyan ezt Júdásról is kijelentette Jézus: „jaj annak az embernek, aki az Emberfiát elárulja: jobb lett volna annak az embernek, ha meg sem születik.” (Mt 26:24) Úgy tűnik, hogy az ilyen emberek számára Isten részéről szeretetteljesebb cselekedet lett volna, ha eleve nem engedi meg, hogy megszülessenek. Egy szeretetteljes Isten hogyan dönthet úgy, hogy ezek az emberek mégis megszülessenek? Kálvinista és nem kálvinista szemléletű keresztyének számára ez ugyanúgy problémás kérdés.

¹¹⁸ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 314-315)

Norman Geisler gúnyos kritikája szerint ha Isten valóban szuverén módon győzi le a bűnösök ellenállását, az olyan, mintha „kiabálva tiltakozó pácienseket vonszólnának be a műtőszobába, de amint végrehajtják rajtuk a fejtájtétést, már (nem meglepő módon) egészen új embernek érzik magukat!” (Norman L. Geisler: *Chosen But Free*, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010, pp. 104-105) James White szerint amit Geisler „fejtájtétésnek” hív, azt a Biblia „új teremtésnek” nevez: „Egy dolog biztosan igaz: a kálvinisták hiszik, hogy Isten megváltoztatja a szívét a halott bűnösöknek a kegyelme által, és Isten-gyűlölőből Isten-szeretővé változtatja őket. Nem erről beszél a Biblia? Nem azt olvassuk Istenről, hogy elveszi a kőszívet, és hússzívet ad nekünk (Ez 36:26)? Mi ez, ha nem az egyén teljes kicserélése?”

¹¹⁹ (R. C. Sproul: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 24)

4.4.4. A kegyelem nem elvárható

Sproul szerint valóban igaz lehet, hogy szeretetteljesebb lett volna Isten részéről, ha megakadályozza, hogy elkárhozó emberek megszülessenek, azonban fel kell tenni magunknak azt a kérdést, hogy vajon „van-e bármi oka annak, hogy egy igazságos Isten szeretetteljes kell, hogy legyen egy olyan teremtmény iránt, aki gyűlöli Őt, és folyamatosan lázad az Ő isteni hatalma és szentsége ellen?”

A szuverén Isten jóságát támadó vád egyik feltételezése, hogy Neki kötelessége kegyelmesnek lenni a bűnösökkel, azonban ha a kegyelem kötelesség, akkor az már nem kegyelem, hiszen a kegyelemnek éppen az a lényege, hogy nem érdemli meg senki.¹²⁰ Isten kegyelme definíció szerinti nem elvárható, mert soha nem tartozik vele senkinek. Isten szuverén előjoga, hogy szabadon megadja, vagy ne adja meg.

Végül senki nem kap igazságtalan büntetést

Az igazság elvárható, a kegyelem viszont nem. Istennek jogában áll, hogy megmutassa az igazságát abban, hogy senkit sem ment meg. Akik mégis megmenekülnek, azok a meg nem érdemelt kegyelmének jóindulatát élvezik, akik pedig nem, azok nem Isten „szent igazságtalanságának és kegyetlenségének” áldozatai, hanem igazságos ítéletet kapnak, amit megérdemelnek. Végül senki sem kap igazságtalan, meg nem érdemelt büntetést.¹²¹

Ha már némelyeknek ad kegyelmet, akkor miért nem ad mindenkinek?

Az emberi gondolkozás bár lehet, hogy elismeri, hogy valóban senki sem érdemel kegyelmet, de továbbra is ragaszkodik ahhoz, hogy ha egyszer Isten valakinek kegyelmet adott, akkor úgy lenne helyes vagy illendő, ha ugyanúgy mindenki másnak is egyenlő mértékben adna kegyelmet. R. C. Sproul szerint azonban ez az elképzelés távol áll a Biblia kegyelemről alkotott fogalmától. Ha Isten úgy dönt, hogy némelyeknek kegyelmet ad, az semmilyen módon nem kötelezi Őt arra, hogy másoknak is adjon, mert a kegyelmét senki nem érdemli meg semennyire sem. Arthur W. Pink ezt írta:

„Az üdvösség kegyelemből van, ennek gyakorlása teljesen a szuverenitás kérdése. Isten üdvözíthetne mindenkit vagy senkit, sokat vagy keveset, egyet vagy tízezret, aszerint, ahogyan ez neki jónak tűnik. Lehet érvelni, hogy a legjobb az lenne, ha mindenki üdvözülne. A válasz: Mi nem tudjuk ezt megítélni. Mi azt is a »legjobb« gondolnánk, ha Isten soha nem teremti meg a Sátánt, ha soha nem engedi meg a bűn bejövételét a világba, ha a jó és a gonosz közötti konfliktusnak sok idővel ezelőtt véget vet. Isten útjai azonban felfoghatatlanok.”¹²²

A fő kérdés valójában az, hogy miért kap egyáltalán bárki kegyelmet?

Lehet, hogy emberileg továbbra is azt preferálnánk, ha Isten mindenkinek egyenlő mértékben adná az üdvözítő kegyelmét, és továbbra is foglalkoztat minket az a kérdés, hogy miért nem tesz így Isten. Sproul szerint viszont fő kérdés, ami elsősorban meg kellene, hogy ragadja az értelmünket, nem is az, hogy Isten miért nem ad mindenkinek ugyanúgy és ugyanolyan kegyelmet, hanem az, hogy miért hajlik arra, hogy egyáltalán bárkinek is kegyelmet adjon, hiszen nem várható el, mégis szabadon adja.¹²³ J. I. Packer szerint: „aki nem tudja és

¹²⁰ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 21)

¹²¹ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 172, 176, 177)

¹²² (Arthur W. Pink: Isten szuverenitása, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013, p. 174)

¹²³ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 26)

nem érzi, mennyire igaz, hogy a gonosztevők természet szerint semmi mást nem várhatnak Istentől, mint kárhoztatást, az semmiképpen sem osztozhat az isteni kegyelembe vetett bibliai hitben.”¹²⁴

„Az igazság nem egyszerűen az, hogy Isten jóságára nem szolgáltunk rá, hanem az, hogy nagyon is rászolgáltunk – az ellenkezőjére. Isten ugyanis értelmes teremtményekre árasztja ki szeretetét, akik törvényét megszegték, akiknek természete megromlott előtte, s akik csak azt érdemelnék, hogy elítélje és örökre elűzze őket magától. Elképesztő, hogy Isten bűnösöket szeressen – pedig így van. Isten olyan lényeket szeret, akik szeretetre nem méltóak, s akiket – azt hinnénk – nem is lehet szeretni. Az emberben semmi sem volt, ami Isten szeretetét kiválthatta volna. [...] Isten szabad elhatározásából szereti az embereket [...] és Isten tulajdon, szabad jótetszésén kívül erre semmi más ok nem adható.”¹²⁵

4.5. Isten azt akarja, hogy mindenki üdvözljön

„Ez jó és kedves a mi üdvözítő Istenünk színe előtt, aki azt akarja, hogy minden ember üdvözljön, és eljusson az igazság megismerésére.” (1Tim 2:3-4)

„Nem késlekedik az Úr az ígérettel, amint egyesek gondolják, hanem türelmes hozzátok, mert nem azt akarja, hogy némelyek elveszenek, hanem azt, hogy mindenki megtérjen.” (2Pt 3:9)

4.5.1. Milyen értelemben akarja, hogy mindenki üdvözljön?

A Biblia azt mondja, hogy Isten azt akarja, hogy mindenki megtérjen és üdvözljön. Milyen értelemben akarja ezt Isten? R. C. Sproul szerint a Biblia Isten akaratáról többféle értelemben is beszél, ezek közül a leggyakoribbak: az Ő szuverén akarata, az előíró akarata és a természetéből fakadó jóakarata.¹²⁶

Isten szuverén akarata mindig megvalósul

Isten szuverén akarata az Ő változhatatlan, örök elhatározása. Ez mindig biztosan megvalósul, és ezt semmi sem akadályozhatja meg (Ézs 46:10). Ha Isten szuverén elhatározása az lett volna, hogy a kivétel nélkül minden embert megment, akkor mindenki megmenekülne, azonban nyilvánvaló, hogy sokan elkárhoznak. Istennek tehát nem volt az az öröktől fogva elhatározott szuverén akarata, hogy a világon minden ember biztosan üdvözljön.

Isten előíró akarata az Ő erkölcsi törvénye

Isten előíró, kijelentett akarata az Ő tökéletes jellemével összhangban levő törvénye, ami előírja a felelősségünket (1Thessz 4:3). Istennek ez a fajta akarata nem mindig valósul meg, mert képesek vagyunk megszegni az Ő törvényét, és sokszor nem engedelmessé válunk a felszólításainak.

A bűnös elkárhozása az engedetlenségének a következménye. Isten azt parancsolja, hogy mindenki térjen meg, tehát az elkárhozó ember megszegi Isten előíró akaratát. Tehát közvetett módon igaz, hogy Isten nem akarja, hogy bárki elveszen, mert nem adja hozzá az erkölcsi megerősítését. Sproul szerint viszont túlságosan erőltetettnek tűnik az az értelmezés, hogy Isten erkölcsi értelemben tiltja, hogy az emberek elkárhozzanak.

¹²⁴ (J. I. Packer: Igaz istenismeret, Harmat Kiadó, Budapest, 1994, p. 131)

¹²⁵ (J. I. Packer: Igaz istenismeret, Harmat Kiadó, Budapest, 1994, p. 124)

¹²⁶ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 195-196)

Isten a természetéből fakadó jóakarata szerint nem akarja, hogy a bűnös elveszen

Isten természetéből fakadó jóakarata arra irányul, amiben a jóságának és irgalmasságának megfelelően örömet leli, amiben gyönyörködik. Ő nem kívánja a bűnös halálát (Ez 18:23; 33:11), mert nem kárörvendő, nem leli örömet az emberek pusztulásában. Számára nem jelent vidámságot, szórakozást az, hogy elítéli a bűnösöket, és látja a szenvedésüket. Egy jó és igazságos bíró igazságot szolgáltat, de nem nyújt számára élvezetet, kellemes érzést a bűnös bűnhődése, hanem szomorú miatta. Ebben az értelemben Isten nem akarja, hogy bárki elveszen, hanem azt akarja, hogy mindenki megmeneküljön. Isten kifejezte, hogy azt kívánja, hogy Izrael népe bárcsak mindig félné Őt, és megtartaná minden parancsolatát (5Móz 5:29). Ő „kitárta a kezeit” az engedetlen népe felé, és kérlelte őket, hogy az Ő útjain járjanak (Ézs 65:2). Jézus megsiratta Jeruzsálemet, mert az nem ismerte fel a békességre vezető utat (Lk 19:41-42). Isten nem közömbösen vagy érzéketlenül viszonyul az ember nyomorúságához, hanem szánakozik rajta.

4.5.2. Isten szuverén akarata és természetéből fakadó jóakarata közti feszültség

Ha Isten nem kívánja a bűnös halálát, akkor miért nem rendelte el mindenkinek az megmenekülését?

Hogyan lehetséges az, hogy Isten nem leli örömet a bűnös halálában, ugyanakkor „csak” meghatározott számú bűnösnek, és nem az összesnek az üdvösségét rendelte el? A metodista Thomas Oden ezt írta: „Ha Isten abszolút módon és az idők kezdete előtt elrendeli, hogy bizonyos emberek üdvözülni fognak és mások elkárhoznak, az emberi szabadság bármilyen együttműködésére való tekintet nélkül, akkor Isten semmilyen értelemben nem akarhatja, hogy mindenki üdvözüljön”.¹²⁷

A kálvinizmus szerint Isten nem az emberi szabadság együttműködésére való tekintet nélkül rendelte el a választottai számára az üdvösséget, hanem éppen arra tekintettel, hogy az Ő kegyelmes beavatkozása nélkül minden ember szabadon elutasítaná Őt és elkárhozna. Mindenesetre továbbra is fennáll a kérdés: Ha Isten az irgalmas természete szerint nem akarja, hogy a bűnös elveszen, akkor miért nem rendelte el a szuverén akaratával, hogy egyetlen bűnös se kárhozzon el? Úgy tűnik, mintha Isten kétfajta akarata ellentétben állna egymással.

A kétfajta akarat tárgya különböző

Arthur W. Pink szerint valójában Isten titkos (szuverén, elrendelő) és kijelentett (Isten jelleméből fakadó, kinyilatkoztatott) akarata nem feltételez két, egymással ellentétes akaratot Istenben, mivel a kétfajta akarat tárgya különböző.¹²⁸ Egy jó szülő nem vágyik arra önmagában, hogy büntesse az engedetlen gyermekét, mégis megbünteti, mert figyelembe véve a körülményeket ezt látja jónak. Ehhez hasonlóan a végtelenül bölcs Isten elrendelhet olyan dolgot, amit természete szerint önmagában nem tart jónak, de mindent figyelembe véve, a

¹²⁷ Thomas C. Oden: *The Transforming Power of Grace*, Nashville: Abingdon, 1993, p. 135; Roger Olson idézi (Roger E. Olson: *Arminian Theology*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, p. 29)

¹²⁸ Sproul megkülönbözteti Isten szuverén akarata mellett az Ő előíró és az Ő természetéből fakadó jóakaratait. Pink és más teológusok az utóbbi kettőt gyakran nem kezelik kifejezetten külön kategóriákként, hanem egyszerűen Isten kijelentett akaratáról beszélnek, ami magában foglalja mindkettőt. A kettő között van átfedés, viszont a kettő közötti különbséget láthatjuk például abban, hogy bár az Ő előíró akarata, erkölcsi törvénye szerint a bűnös ember halált érdemel, de az Ő irgalmas természetéből fakadóan mégis sokszor megkegyelmez az embernek (vö. 2Sám 12:13).

végső, jó célja érdekében annak bekövetkezését mégis jónak látja, és „elszenvedi”. Mikor Isten tiltja a bűnt, akkor az előíró, kijelentett akarata a bűn természetére, erkölcsi gonoszságára van tekintettel. Mikor azonban elrendeli, hogy megvalósuljon a bűn, akkor a titkos akarata a bűn bekövetkezésére van tekintettel, ami végül az Ő végső, jó célját szolgálja.¹²⁹ Jonathan Edwards így írt erről:

„Mikor megkülönböztetjük Isten kijelentett és titkos akaratát vagy a parancsoló és elrendelő akaratát, akkor az akarat ebben a megkülönböztetésben bizonyosan két értelemben van véve. Az elrendelő akarata nem ugyanabban az értelemben az ő akarata, ahogyan a parancsoló akarata. Ezért egyáltalán nem jelent nehézséget feltételezni, hogy az egyik másképpen lehet, mint a másik: az ő akarata mindkét értelemben az ő hajlandósága. De mikor azt mondjuk, hogy ő akarja az erényt, vagy szereti az erényt vagy a teremtményének a boldogságát, ezáltal azt szándékoljuk kifejezni, hogy az erény vagy a teremtmény boldogsága, abszolút értelemben és egyszerűen tekintve, megfelel a természete hajlamának. Az elrendelő akarata, az ő hajlandósága egy dolog iránt, nem abszolút értelemben és egyszerűen azon dolog iránt, hanem tekintettel a dolgok egyetemességére, amik voltak, vannak vagy lesznek. Így Isten, bár gyűlöl egy dolgot, ahogyan az egyszerűen van, lehet, hogy hajlik arra a dolgok egyetemességének vonatkozásában. Bár gyűlölő a bűnt önmagában, mégis lehet, hogy akarja megengedni azt, az ő szentségének a nagyobb előmozdításáért ebben az egyetemességben, ami magában foglal minden dolgot és minden időt. Így, bár nincsen hajlama egy teremtmény nyomorúságára, abszolút értelemben tekintve mégis lehet, hogy akarja azt, a boldogságnak ebben az egyetemességben való nagyobb előmozdítására.”¹³⁰

Példák Isten akaratában levő látszólagos feszültségre

A Bibliában Isten néha kifejezi a vágyát olyan dolgokra, amiket nem valósít meg szuverén módon, mert mindent tekintetbe véve így látja jónak. Az emberi gonoszság elhatalmasodását látva „megbánta az ÚR, hogy embert alkotott a földön, és megszorodott szívében.” (1Móz 6:5-6) Ez azonban nem jelenti azt, hogy az Úr ne tudta volna előre, hogy pontosan ez fog történni, és ne tudta volna megakadályozni, ha a szuverén akaratának az felelt volna meg leginkább. Bár Isten a gonoszságot természete szerint gyűlölő, és bánkodik miatta, mégis bizonyos esetekben úgy dönt, hogy megengedi a bekövetkezését, mert a saját jó céljai érdekében így látja jónak.

Mikor Jézus Lázár sírjához ment, szomorú volt, és könnyekre fakadt (Jn 11:35), pedig meg tudta volna gyógyítani Lázárt, ha akarta volna. Sőt miután Lázár meghalt, azt mondta, hogy örült, hogy nem volt ott akkor (Jn 11:15), tehát örült, hogy nem gyógyította meg. Bár Jézus

¹²⁹ (Arthur W. Pink: *The Sovereignty of God*, Baker books, Grand Rapids, 1984, pp. 244-246) Pink további példával mutatja be azt, hogy Isten titkos és kijelentett akaratának tárgyai különböznek: Isten azt parancsolja, hogy tökéletesen szentek legyünk az életünkben (Mt 5:48), mert ez a helyes a dolgok természete szerint, de azt is elhatározta, hogy egyetlen ember sem lesz tökéletes a földi életében, hiszen Isten akarata szerint a hívők is csak a megdicsőült állapotukban lesznek egészen mentesek a bűn jelenlététől. Isten azért döntött így, mert mindent figyelembe véve így látta legjobbnak. A szentség és a szentség megvalósulása két különböző dolog. Mikor Isten előírja a szentséget, akkor a kijelentett akarata a szentség természetére, erkölcsi kiválóságára van tekintettel. Mikor azonban elrendeli, hogy a szentség teljesen és tökéletesen egyelőre nem fog megvalósulni, akkor a titkos akarata a meg nem valósulás eseményére van tekintettel.

¹³⁰ (The Works of Jonathan Edwards, Volume Two, Banner of Truth, Edinburgh, 1974, pp. 527-528 ("Concerning the Divine Decrees"))

John Piper a következőképpen fejezte ezt ki: „az isteni értelem végtelen komplexitása olyan, hogy Istennek megvan a képessége, hogy két lencsén keresztül nézzen a világra. Képes egy szűk látószögű lencsén keresztül vagy egy széles látószögű lencsén keresztül nézni. Mikor Isten egy fájdalmas vagy gonosz eseményre néz a szűk lencsén keresztül, akkor a bűn tragédiáját ahhoz képest nézi, ami az önmagában, és Ő haragszik és szomorú. [...] De mikor Isten egy fájdalmas vagy gonosz eseményre az Ő széles látószögű lencsén keresztül néz, akkor a bűn tragédiáját mindannak a vonatkozásában látja, ami ahhoz vezetett, és mindannak a vonatkozásában, ami abból ered. Minden kapcsolat és hatás vonatkozásában látja azt, amelyek egy mintát alkotnak vagy egy mozaikot, amely az örökkévalóságban terül el. Ez a mozaik, minden részével egészében – jóval és gonosszal – örömet okoz Neki.” (John Piper: *Desiring God*, Multnomah Books, United States, 2011, p. 39)

önmagában Lázár halálára tekintettel szomorú volt, mégis akarta a halál bekövetkezését, mert tudta, hogy ez az Ő jó célját szolgálja, nevezetesen, hogy megdicsőüljön az Isten Fia (11:4), és a tanítványai higgyenek Benne (11:15).

Isten elrendelte és akarta a Fia halálát: „Az ÚR akarata volt az, hogy betegség törje össze.” (Ézs 53:10; vö. Zsid 2:10; ApCsel 4:28). Krisztus megölése gonosz cselekedet volt, amit Isten a természete szerint gyűlöl, mégis akarta, hogy ez megtörténjen, hogy ezáltal a saját dicsőségére megváltson minket.

Isten nem leli örömét a bűnben, szenvedésben, betegségben, gyilkosságban, éhezésben, természeti katasztrófákban, mégis bizonyos értelemben elrendeli, úgy dönt, hogy megengedi ezek megvalósulását bizonyos esetekben, és nem rendeli el szuverén módon, hogy ne történjenek meg, mert a végtelen bölcsességéből, abszolút mindent figyelembe véve így látja jónak.

Ezekhez hasonlóan bár Isten nem gyönyörködik a bűnös halálában, mégsem döntött úgy, hogy minden ellene lázadó, Őt semmibe vevő bűnös tökéletesen jogos bűnhődését megakadályozza, mert a Teremtő a végtelen bölcsességében, számunkra, véges teremtmények számára felfoghatatlan módon, mindent figyelembe véve így látta jónak.

4.5.3. Mi az, amit Isten erősebben akar, mint hogy mindenki üdvözljön?

Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözljön, de mégsem üdvözít minden embert, mert van valami más, amit erősebben akar ennél. Ha nem lenne olyan, amit erősebben akar ennél, akkor minden embert biztosan megmentene, hiszen Ő mindenható, és semmi nem akadályozhatja meg abban, hogy megtegye azt, amit legerősebben akar. Tehát kálvinisták és arminianusok számára ugyanúgy megválaszolendő kérdés: Mi az, amit Isten erősebben akar, mint hogy mindenki üdvözljön? Wayne Grudem ezt írja:

„Végső soron az Arminianusok is azt kell, hogy mondják, hogy Isten valamit erősebben akar, mint amennyire akarja minden ember üdvösségét, mivel ténylegesen nem üdvözl mindenki. Arminianusok azt állítják, hogy annak az oka, hogy nem üdvözl mindenki, az, hogy Isten erősebben akarja azt, hogy megőrizze az ember szabad akaratát, mint amennyire meg akar menteni mindenkit. De vajon nem ez is egy különbségtétel Isten akaratának két aspektusa között? Egyrészt Isten azt akarja, hogy mindenki üdvözljön (1 Tim 2:5-6; 2 Péter 3:9). Másrészt azonban meg akarja őrizni az ember abszolút szabad döntését. Valójában a második dolgot jobban akarja, mint az elsőt. Ez viszont azt jelenti, hogy az Arminianusoknak is azt kell mondaniuk, hogy az 1 Timóteus 2:5-6 és a 2 Péter 3:9 nem azt mondják, hogy Isten mindenkinek az üdvösségét abszolút, vagy korlátlan módon akarja – ők is azt kell, hogy mondják, hogy az igeversek csak egy fajtájára vagy egy aspektusára utalnak Isten akaratának.”¹³¹

Kálvinista válasz

A kálvinizmus szerint Isten számára végső soron a legfontosabb dolog nem az, hogy mindenki üdvözljön, hanem a saját dicsősége, és Ő azon keresztül is megdicsőül, hogy némelyek nem üdvözlnek. Isten, bár nem leli örömét a bűnös halálában, mégis a saját dicsőségére, az Ő dicsőséges igazságosságának és ítéletének bemutatására (Róm 9:22) úgy döntött, hogy az emberiség egy részét meghagyja a bűneiben az ő jogos kárhóztatásukra.

¹³¹ (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, p. 684)

Arminiánus válasz

A nem kálvinista szemlélet szerint is valami más fontosabb Istennek, mint minden ember üdvössége, mégpedig az, hogy az ember szabad akarata megmaradjon. Norman Geisler szerint bár Isten szeretne mindenkit a mennybe juttatni, de sok esetben ez azért nem sikerül, mert sokan nem egyeznek ebbe bele:

„Annyi embert meg fog menteni, amennyit csak meg tud menteni, és bárki, aki nem üdvözülni, az nem azért veszik el, mert Ő nem szerette őket, hanem mert nem fogadták el a szeretetét. Természetesen Isten nem gyakorolhatja a mindenhatóságának nyers erejét a saját általános jóakaratával szemben, és nem menthet meg szabad teremtményeket az Istentől kapott szabadságuk ellenére.”

„Isten annyi embert üdvözít, amennyit csak tud, anélkül, hogy megsértené a szabad akaratukat.”¹³²

Az arminiánusok azt kell, hogy mondják egy elkárhozó ember esetében, hogy Isten számára fontosabb, értékesebb az ember szabad akarata annál, mint hogy megmentse őt a pokoltól. De miért jelent Isten számára nagyobb értéket az ember szabadsága, mint a jóléte és az örök szenvedéstől való megmenekülése? Talán azért, mert az emberi szabadság önmagában olyan nagy érték?¹³³ Vagy azért, mert Isten jobban megdicsőül abban, hogy emberek szabadon elkárhoznak, mint abban, ha ehelyett szuverén módon megmentené őket?

És ha Istennek az a célja, hogy annyi embert megmentsen, amennyit csak tud, és ebben végül is csak az korlátozza Őt, hogy nem fogja megsérteni az ember szabad akaratát, akkor miért nem döntött úgy, hogy nem teremt meg sok olyan embert, akikről eleve tudja, hogy ha megteremti őket, akkor szabadon elutasítják Őt és elkárhoznak (hiszen ha ezt tenné, akkor sokan nem jutnának kárhozatba, és senkinek a szabadsága nem sérülne ezáltal)?

A probléma nem oldódik meg jobban egy nem kálvinista rendszer elfogadásával

Akár kálvinista, akár arminiánus szemlélettel vizsgálja valaki ezt a témát, nehéz kérdésekkel és ellenvetésekkel kell szembenéznie, amelyekre nem fog tudni könnyen elfogadható válaszokat találni.

Arminiánusok gyakran fogalmazzák meg azt az ellenvetést a kálvinizmussal szemben, hogy ha Isten a saját dicsőségére csak némelyeket, de nem mindenkit üdvözít szuverén módon, akkor Ő nem szeretetteljes. Viszont ezzel párhuzamban kálvinista szempontból pedig azt a kritikát lehet mondani, hogy az arminiánus rendszerben Isten részéről nem szeretetteljes, hogy Ő inkább választja az ember szabadságának a megőrzését még akkor is, ha ez az ember számára rossz és végtelen szenvedéssel jár.

Összességében a kálvinizmus válasza lehet, hogy hogy nem oldja fel teljesen számunkra az abból adódó feszültséget, hogy Isten nem kívánja a bűnös halálát, ugyanakkor nem ment meg

¹³² (Norman L. Geisler: Chosen But Free, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010, pp. 91, 92)

¹³³ Roger Olson elutasítja azt, hogy az arminiánus teológiában a legnagyobb érték vagy a legfőbb jó az emberi szabad akarat lenne. Olson szerint az arminiánus teológia vezérlő alap gondolata nem az ember szabadsága, hanem Isten jósága, amelyből kiindulva jut el az ember szabadságához. Olson szerint az emberi szabadságnak nem önmagában van értéke, hanem Isten egy „nagyobb jó” érdekében őrzi meg az ember szabad akaratát, és engedi meg azt is, hogy vétkezzen: „a nagyobb jó, amihez szükség van szabad akaratra, az egy szeretetkapcsolat, amit, az Arminiánusok szerint, nem determinálhat senki más, mint azok, akik szeretnek.” (Roger E. Olson: Arminian Theology, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, pp. 106, 38, 65-66, 120, 98, 99, 102) Ez azonban nem ad választ a kérdésre, hogy miért nem ment meg sok bűnöst a kárhozattól. Igaz, hogy az arminiánus rendszer szerint a szabad beleegyezésük híján nem lenne lehetséges valódi szeretetkapcsolat köztük és Isten között, de akkor is Istennek van hatalma arra, hogy megmentse ezeket az embereket a kárhozattól, akár úgy, hogy nem teremti meg őket, akár úgy, hogy szuverén módon újjászüli őket. Az ilyen emberek örökre hálások lennének Istennek azért, hogy legyőzte a megátalkodottságukat, még azon az áron is, hogy „megsértette a szabadságukat”, és így megmentette őket az örök szenvedéstől.

mindenkit, viszont a feszültség akkor sem fog igazán feloldódni, ha valamilyen nem kálvinista tanítást fogadunk el a kiválasztásról.

4.5.4. „Mindenki” az 1 Timóteus 2:4-ben

Mindezek mellett az 1Tim 2:4 és 2Pt 3:9 értelmezésénél azt is meg kell vizsgálni, hogy a „mindenki” vajon az egész emberiségre kivétel nélkül vonatkozik, vagy nem. Az 1Tim 2:4 kontextusa alapján jó következtetésnek tűnik, hogy az igeversben a „mindenki” nem kivétel nélkül minden egyes emberre, hanem megkülönböztetés nélkül mindenféle emberre vonatkozik:

„Arra kérlek mindenekelőtt, hogy tartsatok könyörgéseket, imádságokat, esedezéseket és hálaadásokat minden emberért, a királyokért és minden feljebbvalóért, hogy nyugodt és csendes életet élhessünk teljes istenfélelemben és tisztességben. Ez jó és kedves a mi üdvözítő Istenünk színe előtt, aki azt akarja, hogy minden ember üdvözljön, és eljusson az igazság megismerésére.” (1Tim 2:1-4)

Pál valószínűleg nem arra szólítja fel Timóteust, hogy a világon minden emberért egyesével, külön, személy szerint imádkozzanak, hanem arra, hogy általánosságban mindenféle emberért imádkozzanak. A sok fajta ember közül, akikért Pál kéri, hogy imádkozzanak, külön megemlíti a királyok és feljebbvalók csoportját. Hasonló általános értelemben sok helyen használja a Biblia a „mindenki” szót. Pál a Tit 3:2-ben arról beszél, hogy a hívőknek szelídséget kell tanúsítani megkülönböztetés nélkül mindenféle ember iránt: „Senkit se szóljanak meg, kerüljék a viszálykodást, legyenek megértők, teljes szelídséget tanúsítva minden ember iránt.” (Tit 3:2) Anániás ezekkel a szavakkal mondta el Isten megbízását Pálnak: „Mert az ő tanúja leszel minden ember előtt arról, amiket láttál és hallottál.” (ApCsel 22:15) A „mindenki” itt sem jelent kivétel nélkül minden egyes embert a világon, hanem általánosságban, megkülönböztetés nélkül mindenféle emberre utal. A zsidók Jeruzsálemben ezt mondták Pálról: „Ez az az ember, aki a nép, a törvény és a szent hely ellen tanít mindenütt mindenkit” (ApCsel 21:28). Pál a Kol 3:11-ben arról tanít, hogy bár a gyülekezetet sokféle ember alkotja, Krisztus mindenre kiterjedő elégségessége és teljessége által egységben lehet mindenféle ember: „Itt már nincs többé görög és zsidó, körülmetéltség és körülmetéletlenség, barbár és szkíta, szolga és szabad, hanem minden és mindenekben Krisztus.” (Kol 3:11)

Az 1Tim 2:1 közvetlen és a Pál írásainak tágabb kontextusával is összhangban van, hogy az igeversben a „mindenkit” általánosan, mindenféle emberre való utalásként értsük. Ekkor viszont az 1Tim 2:4-ben is ilyen értelemben érthetjük a „mindenkit”, hiszen (ha nincs erős indokunk, hogy máshogy gondoljuk, akkor) feltételezhetjük, hogy Pál egy gondolatmenetben egy szót ugyanabban az értelemben használ. Ennek megfelelően tehát az igevers értelme az, hogy Isten azt akarja, hogy megkülönböztetés nélkül mindenféle ember üdvözljön.¹³⁴

4.5.5. „Mindenki” a 2 Péter 3:9-ben

A 2Pt 3:9 kontextusában Péter Krisztus visszajövele ígéretének bizonyosságára emlékezteti a címzetteket. A hívőknek nem szabad elveszíteni a reménységüket, tudva, hogy Krisztus nem azért nem jött még vissza, mert az Úr késik az ígérettel, hanem azért, mert „türelmes hozzátok” (2Pt 3:9). Péter a „hozzátok” névmással itt konkrétan a címzettek

¹³⁴ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 140-141)

csoporthoz utal. Isten türelmes a címzettekhez, „mert nem azt akarja, hogy némelyek elvesszenek, hanem azt, hogy mindenki megtérjen”. Valószínű következtetésnek tűnik, hogy Péter továbbra is a címzettekhez utal, tehát a „némelyek” és a „mindenki” ugyanarra a csoportra vonatkozik a szövegben, akik felé Isten türelmes. Ennek megfelelően a szöveg értelme a következő: „Isten türelmes hozzátok, mert nem akarja, hogy némelyek elvesszenek közületek, hanem azt, hogy közületek mindenki megtérjen.” A kérdés tehát ebben az esetben az, hogy kiknek írta Péter a levelét? John Owen így írt erről:

„Kik azok, akikről az apostol beszél, akiknek ír? Olyanok, akik »hatalmas és drága ígéreteket« kaptak (2Pt 1:4), akiket »szeretetteknek« nevez (2Pt 3:1), akiket ellentétbe állít »az utolsó napok csúfolódóival« (2Pt 3:3), akikre tekintettel van az Úr az ezekről a napokról való rendelkezésében, akik »választottaknak« vannak hívva (Mt 24:22). Valóban, az amellel való érvelés, hogy mivel Isten közülük senkit nem enged elveszni, hanem azt akarja, hogy közülük mindenki megtérjen, ezért ugyanez az akarata és elhatározása minden egyes személyre nézve a világon (még azokra is, akikkel soha nem ismerteti meg az akaratát, és soha nem hívja megtérésre őket, ha soha egyetlen alkalommal nem hallják az üdvösségének útját), az nem sokkal marad el a rendkívüli örültségtől és butaságtól.”¹³⁵

Owen szerint a „hozzátok” Isten választottaira vonatkozik, akik közül nem akarja, hogy némelyek elvesszenek. Ebben az értelmezésben az igeversben Isten akarata az Ő szuverén elhatározására vonatkozik. Isten elrendelte, hogy választottai közül senki ne vesszen el, hanem mindenki megtérjen. A 2Pt 3:9 (ezen lehetséges és valószínű értelmezése) szerint tehát Krisztus azért nem jött még vissza, mert Isten türelmes a választottainak egész csoportjához, és azt akarja, hogy előbb közülük mindenki megtérjen.

4.6. Feltétel nélküli kiválasztás

A feltétel nélküli kiválasztás azt jelenti, hogy Isten kizárólag a szuverén akaratának megfelelően döntött úgy, hogy kiválaszt minket, nem pedig valamilyen bennünk megvalósuló kedvező feltétel miatt, aminek mások nem feleltek meg, ezért nem is lettek kiválasztva. A kiválasztásunk nem a mi akarásunktól, döntésunktől, hitünkötől függ, hanem kizárólag Isten szuverén kegyelmétől.

4.6.1. A feltétel nélküli kiválasztás nem jelent feltétel nélküli üdvösséget

A feltétel nélküli kiválasztás nem jelenti azt, hogy az üdvösségünknek semmilyen feltétele nincsen. A hit szükséges feltétele az üdvösségnek, de nem feltétele a kiválasztásnak, hiszen Isten nem azért választott ki, mert hiszünk, hanem éppen arra választott ki, hogy higgyünk.¹³⁶ J. I. Packer ezt így fejezte ki: „Amíg az arminianusok azt mondják, hogy »Kiválasztásomat hitemnek köszönhetem«, addig a kálvinisták ezt mondják: »Hitemet kiválasztottságomnak köszönhetem.«”¹³⁷ A kálvinizmus szerint az üdvözítő hit Isten ajándéka a választottainak, amit Ő maga teremt meg a szívükben a hatékony elhívása által. A feltétel nélküli kiválasztás azt jelenti, hogy Isten az, aki gondoskodik arról, hogy megvalósuljon az üdvösség feltétele a választottaiban (vö. 2Thessz 2:13-14), és ezt teszi anélkül, hogy az emberben előzetesen bármilyen kedvező, megkülönböztető feltétel megvalósulását látná, ami Őt erre indítaná.

¹³⁵ (John Owen: "The Death of Death in the Death of Christ" in: The Works of John Owen, Volume X, Banner of Truth, Edinburgh, Carlisle, 1967, p. 348 (Book IV. Chapter IV.))

¹³⁶ (R. C. Sproul: Willing to believe, Baker Books, Grand Rapids, 2018, p. 67)

¹³⁷ (James I. Packer: A Megújulás Teológiája, Koinónia, Kolozsvár, 2000, p. 169)

4.6.2. Akkor mi alapján választott ki Isten?

Isten választása önkényes?

Ha valóban igaz, hogy Isten nem bármilyen bennünk levő ok vagy feltétel miatt választott ki minket, hanem a saját szuverén jótetszésének megfelelően, akkor úgy tűnhet, mintha Isten kiválasztása önkényes, önfejű, indokolatlan, értelmetlen és könnyelmű döntés lett volna. H. Orton Wiley arminianus teológus ilyennek látja a kálvinizmus tanítását, és ezzel állítja kontrasztba a saját nézetét: „Ezzel szemben az arminianizmus szerint a predestináció Isten kegyelmes elhatározása, hogy megmentse az emberiséget a teljes romlásból. Ez nem egy önkényes, válogatás nélküli cselekedete Istennek, amivel az a szándéka, hogy biztosítsa a megváltását bizonyos számú embernek, és nem többnek.”¹³⁸

A kálvinizmus szerint azonban Isten a kiválasztásban nem véletlenszerűen vagy vakon döntött. Eleve tökéletesen ismerte a választottait, tehát tudta, hogy kiket választ. Igaz, hogy Isten kiválasztása nem az egyének életében előrelátott jó cselekedeteken vagy jó döntéseken alapszik, ez azonban nem jelenti azt, hogy Isten döntésének egyáltalán semmilyen, Önmagából fakadó oka nincsen és nem is lehet.

A kiválasztás alapja Isten jótetszése

A kálvinizmus szerint a kiválasztásunk alapja Isten szuverén akaratának jótetszése (Ef 1:5,11). A megszokott szóhasználat szerint általában valakinek a tetszésére olyan dolgok vannak, amik kellemes érzéseket keltenek benne. Az ember tetszése a szubjektív ízlésétől, a szeszélyes hangulatától és a gonosz vágyaitól is függ, ezért sokszor önkényes, megalapozatlan döntések fakadnak belőle. Isten jótetszése azonban a saját változhatatlanul tökéletes jelleméből fakad, így az annak megfelelő döntései soha nem kellő ok nélküli, helytelen döntések.¹³⁹ „Soha senkivel nem bánik igazságtalanul, nem meggondolatlan, és nem cselekszik vaktában, még akkor sem, ha mindez nekünk néha olyannak tűnik is.”¹⁴⁰ Isten kiválasztása az Ő kikutathatatlan, titkos akaratából fakad, és olyan okokon alapszik, melyeket csak Ő ismer. Istennek joga, hogy a saját tetszésének megfelelően válasszon, és ami megfelel a jótetszésének, az abszolút értelemben jó.¹⁴¹

4.6.3. Efezus 1:3-12

„Áldott az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki megáldott minket mennyei világának minden lelki áldásával Krisztusban. Mert őbenne kiválasztott minket magának már a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte szeretetben.

Előre el is határozta, hogy fiaivá fogad minket Jézus Krisztus által, akarata és tetszése szerint, hogy magasztaljuk dicsőséges kegyelmét, amellyel megajándékozott minket szeretett Fiában. Őbenne van – az ő vére által – a mi megváltásunk, bűneink bocsánata is; kegyelmének gazdagsága szerint, amelyet kiárasztott ránk teljes bölcsességgel és értelemmel.

Mert úgy tetszett neki, hogy megismertesse velünk az ő akaratának titkát, amelyet kijelentett őbenne az idők teljességének arról a rendjéről, hogy Krisztusban egybefoglal mindeneket, azt is, ami a mennyben, és azt is, ami a földön van.

¹³⁸ H. Orton Wiley: *Christian Theology*; Roger Olson idézi. (Roger E. Olson: *Arminian Theology*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, p. 35)

¹³⁹ (R. C. Sproul: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 130)

¹⁴⁰ (Luther Márton: *A szolgálai akarat*, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 53)

¹⁴¹ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 173)

„Öbenne lettünk örökösivé is, mivel eleve elrendelttünk erre annak kijelentett végzése szerint, aki mindent saját akarata és elhatározása szerint cselekszik; hogy dicsőségének magasztalására legyünk, mint akik előre reménykedünk Krisztusban.” (Ef 1:3-12)

Efezus 1:3-4

Az Ef 1:3-ban Pál áldja Istent mindazokért az áldásokért, amiket ezt követően leír. Isten „megáldott minket mennyei világának minden lelki áldásával”. Isten a választottainak adja ezeket az áldásait Krisztusban. Pál a „Krisztusban” vagy az „Öbenne” kifejezések ismétlődő használatával hangsúlyozza, hogy az üdvösségünk egyedül Krisztus által van, és semmilyen más útja nincs az üdvösségnek.

„Mert öbenne kiválasztott minket magának már a világ teremtése előtt” (Ef 1:4). Isten kiválasztásának közvetlen tárgya mi vagyunk. Azokat a személyeket, akiket Isten kiválasztott, Krisztusban választotta ki. Igaz, hogy a kiválasztás a kiválasztott személyek születése és hitre jutása előtt megtörtént, de Isten már előre Krisztus megváltására és a választottak Krisztussal való egységére tekintettel választotta ki őket. Az, hogy Isten Krisztusban választott ki minket, azt jelenti, hogy Isten a kiválasztásában egy, a megváltójukkal egységben levő embercsoportra volt tekintettel. Kálvin ezt írta:

„Amikor Pál azt tanítja, hogy Isten minket már a világ teremtése előtt kiválasztott Krisztusban, akkor határozottan kizárja bármilyen érdemünk figyelembevételét. Olyan ez, mintha ezt mondaná: mivel a mennyei Atya Ádám utódai közül senkit sem talált méltónak arra, hogy kiválassza, tekintetét Krisztusra fordította, hogy mintegy az ő testéből válassza ki azokat a tagokat, akiket fel akar venni az élet közösségébe. Legyen hát elég a hívőnek ez az ok: Isten azért fogadott minket Krisztusban gyermekeivé a mennyei örökségre, mert mi a magunk erejéből nem voltunk alkalmasak erre a nagy kiválóságra.”¹⁴²

Isten kiválasztása „a világ teremtése előtt” történt, amikor még semmi más nem létezett, csak Isten, ami arra utal, hogy a kiválasztás teljes mértékben csak Isten akaratán alapszik.

Efezus 1:5

„Előre el is határozta [προορίσας], hogy fiaivá fogad minket Jézus Krisztus által” (Ef 1:5). A προορίζω ige jelentése: előre meghatároz, predesztinál, eleve elhatároz.¹⁴³ Isten predesztinációjának a tárgya mi vagyunk. Ez párhuzamban áll azzal, hogy az Ef 1:4 szerint Isten „kiválasztott minket”. Azokat a személyeket, akiket Isten kiválasztott, eleve elrendelte arra, hogy a fiaivá fogadja őket. Isten örök, elhatározott terve, hogy a választottait Krisztus által a családjába fogadja. Mi az, aminek az alapján Isten kiválasztott és eleve elrendelt egyeseket üdvösségre? Isten az „akarata és tetszése szerint” (Ef 1:5), a saját jótetszése alapján predesztinált egyeseket, a választottait üdvösségre. Kálvin így írt erről:

„Ha mármost valaki a végső okot keresi, Pál azt válaszolja, hogy így rendelte el eleve Isten, még hozzá akaratának jótetszése szerint. Ezekkel a szavakkal mindent kizár, amiről az emberek azt képzelik, hogy megvolna bennük a kiválasztáshoz. Tehát azt tanítja, hogy bármit is ad Isten a lelki élet jótéteményeként, az mind ebből az egyedüli forrásból származik, mert Isten azokat választotta ki, akiket akart, és mielőtt még megszülettek volna, már elkészítette számukra a kegyelmet, amelyre méltatni akarta őket.”¹⁴⁴

¹⁴² (Kálvin János: Institutio II., Kálvin János Kiadó, Budapest, 2014, p. 89 (3.22.1))

¹⁴³ (Varga Zsigmond J.: Újszövetségi görög-magyar szótár, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996, p. 823)

¹⁴⁴ (Kálvin János: Institutio II., Kálvin János Kiadó, Budapest, 2014, pp. 89-90 (3.22.2))

Efezus 1:6

Mindezt azért tette Isten, hogy „magasztaljuk dicsőséges kegyelmét, amellyel megajándékozott minket szeretett Fiában.” (Ef 1:6). Az Ef 1:12-ben Pál később újra hangsúlyozza, hogy Isten üdvösségre való elrendelésének célja, hogy „hogyan dicsőségének magasztalására legyünk”. Kálvin ezt írta: „...kiválasztásunk legfőbb célja csakis az, hogy isteni kegyelmének dicsőítésére legyünk. Bizonyára nem is hirdethetnénk, hogy kiválasztásunkban egyedül Isten kegyelmét illeti minden érdem, ha az nem ingyen volna. Ingyen pedig nem lehetne, ha övéinek kiválasztásakor Isten bárki majdani cselekedetét figyelembe venné.”¹⁴⁵

Efezus 1:7-8

„Öbenne van – az ő vére által – a mi megváltásunk, bűneink bocsánata is; kegyelmének gazdagsága szerint, amelyet kiárasztott ránk” (Ef 1:7-8). Krisztusban van a mi megváltásunk, azaz mindazoknak a személyeknek a megváltása, akiket Isten kiválasztott a világ teremtése előtt. A választottak megváltása és a bűneik bocsánata tehát nem csupán egy esetleges elméleti lehetőség Krisztus vére által. Bár a választottak közül még nem mindenkire alkalmazta a Szentlélek Krisztus megváltását személyesen hit által, de minden választottnak Krisztusban megvan a megváltása abban az értelemben, hogy Isten elhatározása alapján Krisztusban, az Ő megváltása által biztosan üdvözíti azokat, akiket kiválasztott.¹⁴⁶

Efezus 1:11

„Öbenne lettünk örököséivé is, mivel eleve elrendeltettünk erre annak kijelentett végzése szerint, aki mindent saját akarata és elhatározása szerint cselekszik” (Ef 1:11). Azokat az áldásokat, amiket egy hívő ember Istentől kap, végső soron nem bármi olyannak köszönheti, amit ő tett vagy akart, hanem annak, hogy Isten eleve elrendelte arra, hogy Krisztusban örökösé legyen az áldásoknak.

Minek az alapján rendelte el ezt Isten? A saját elhatározása, végzése szerint rendelte ezt el. Ez az elhatározás pedig a világmindenség szuverén Urának az elhatározása, „aki mindent a saját akaratának elhatározása szerint cselekszik” (Ef 1:11). James White ehhez kapcsolódóan ezt írja: „Isten szuverén minden dolog fölött. Semmi sem kivétel ez alól, és a kontextus alapján kiváltképp vitán felül áll, hogy az emberi üdvösség kérdése határozottan beletartozik a »minden dolog« értelmezési tartományába, amit Isten akarata determinál.”¹⁴⁷

4.6.4. Mit jelent az, hogy Isten Krisztusban választott ki?

Testületi kiválasztás

A kálvinizmus tanításával szemben sokan úgy gondolják, hogy Isten nem választott ki egyéneket a világ teremtése előtt, hanem csak Krisztust választotta ki, és az egyének végső soron a saját döntésüktől függően lesznek Krisztusban. R. T. Forster és V. P. Marston szerint „az egyház kiválasztása inkább egy közösségi, mint egyéni dolog. Nem arról van szó, hogy egyének azért vannak az egyházban, mert kiválasztottak, hanem inkább azért kiválasztottak, mert az egyházban vannak, ami a Kiválasztottnak a teste.”¹⁴⁸

¹⁴⁵ (Kálvin János: *Institutio II.*, Kálvin János Kiadó, Budapest, 2014, p. 90 (3.22.3))

¹⁴⁶ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 179-180)

¹⁴⁷ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 180-181)

¹⁴⁸ (R. T. Forster, V. P. Marston: *God's Strategy in Human History*, Wheaton, Tyndale House, 1973, p. 136) Piper idézi (John

A Krisztusban való közösségi vagy testületi kiválasztás tanítása nagymértékben alapszik egy sajátos értelmezésén annak, hogy „Őbenne kiválasztott minket” (Ef 1:4). Mit jelent az, hogy Isten „Krisztusban kiválasztott minket”? Vajon Pálnak ez a kifejezőmódja annak közlésére, hogy Isten nem választott ki meghatározott egyéneket?

Krisztusban, azaz tekintettel arra, Krisztushoz kapcsolódóan üdvözülünk

John Piper szerint az Ef 1:4 megfogalmazása azt az értelmet hordozza magában, hogy a kiválasztott egyének a Krisztushoz való kapcsolódásukra tekintettel lettek kiválasztva. Isten a kiválasztás szándékában úgy tekintett a választottaira, mint akik Krisztushoz kapcsolódóan jutnak üdvösségre. Az „Őbenne kiválasztott minket” szókapcsolatban nincsen semmi, ami megkövetelné, hogy egyének kiválasztása helyett testületi kiválasztást értsünk Istennek a világ teremtése előtt megvalósult kiválasztása alatt.

A kiválasztás tárgya mi vagyunk az Efezus 1:4 szerint

Az ἐκλέγομαι (kiválaszt) ige jelentése: kettő vagy több közül az egyiket választja, kiválaszt, kijelöl többek közül, kiválaszt magának valakit vagy valamit, kiválogat. A kiválasztás jelentése tehát alapvetően magában foglalja azt az értelmet, hogy egy nagyobb halmazból kiválaszt, kiválogat, kivesz egy kisebb részhalmazt.¹⁴⁹ Az Ef 1:4 szövege szerint a kiválasztás tárgya mi vagyunk. A szöveg természetes értelme szerint tehát Isten kiválasztotta a saját népét az egész emberiség közül a világ teremtése előtt, és ezt Krisztusban tette, azaz Krisztussal egységben tekintett a választottaira.¹⁵⁰ John Piper ezt írja:

„Igaz, hogy minden kiválasztás Krisztushoz kapcsolódóan van. Krisztus Isten gondolatában volt megfeszítettként a világ teremtése előtt (Jel 13:8). Nem lenne bűnösök üdvösségre való kiválasztása, ha Krisztus nem lenne kijelölve, hogy meghaljon a bűneikért. Tehát ebben az értelemben Krisztusban vannak kiválasztva. De ők azok, akik ki vannak választva a világból, hogy Krisztusban legyenek.”¹⁵¹

A választottak lettek eleve elrendelve az Efezus 1:5 szerint

Az Ef 1:5 szövege is arra utal, hogy Isten kiválasztott embereket, hogy Krisztusban legyenek, és nem csak kiválasztotta Krisztust: „Eleve elrendelt minket örökbefogadásra Jézus Krisztus által” (saját fordítás). Az igevers szerint mi vagyunk azok, akiket Isten eleve elrendelt, nem Krisztus. Egyedül Krisztus által lehetséges a bűnösök kiválasztása, örökbefogadása, de Pál itt nem arról beszél, hogy Isten Krisztust választotta ki. A keresztyén emberek azért egyesülnek Krisztussal, és Isten azért fogadja őket örökbe, mert ki lettek választva, és el lettek rendelve erre a világ teremtése előtt.¹⁵²

4.6.5. 1 Korinthus 1:26-31

„Mert nézzétek csak a ti elhívásotokat, testvéreim; nem sokan vannak köztetek, akik emberi megítélés szerint bölcssek, hatalmasok vagy előkelők. Sőt azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében bolondok, hogy megszégyenítse a bölcsesket, és azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében erőtlenekek, hogy megszégyenítse az erőseket, és azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében nem előkelők, sőt lenézettek, és a semmiket, hogy semmikké tegye a valamiket, hogy egyetlen ember se dicsekedjék az Isten színe előtt. Az ő munkája az, hogy ti Krisztus Jézusban

Piper: *The Pleasures of God*, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, p. 120)

¹⁴⁹ (Varga Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996, pp. 292-293)

¹⁵⁰ (John Piper: *The Pleasures of God*, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, pp. 120-121)

¹⁵¹ (John Piper: *Five points*, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 57)

¹⁵² (John Piper: *Five points*, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 57)

vagytok. Őt tette nekünk Isten bölcsességgé, igazsággá, megszentelődéssé és megváltássá, hogy amint meg van írva: »Aki dicsekszik, az Úrral dicsekedjék.« (1Kor 1:26-31)

A kiválasztás meghatározza, hogy kik és milyen egyének lesznek Krisztusban

Piper szerint az 1Kor 1:26-31 értelmetlen lenne, ha Isten csak Krisztust választotta volna ki, de azt, hogy az egyházat milyen egyének alkossák, az emberek önrendelkezésére bízta volna:

„Isten szabadon kiválasztja, hogy ki fog az ő népébe tartozni. Isten nem egyszerűen kiválasztja Krisztust, utána pedig az ember öndeterminálására vár, hogy meghatározza, hogy ki lesz Krisztusban. Pál nagyon explicit módon mondja: »Istentől vagytok ti Krisztusban« (1Kor 1:30). A Krisztussal való egységed Isten választása és munkája. A kiválasztás nem Isten választása egy ismeretlen embercsoportra vonatkozóan, akik Krisztushoz jönnek a saját erényükből vagy öndetermináló erejükből. A kiválasztás Isten cselekedete, ami által meghatározza, hogy ki lesz Krisztusban.»¹⁵³

Ha a kiválasztás nem egyének kiválasztása lenne arra, hogy Krisztushoz tartozzanak, az aláásná az 1Kor 1:26-31 fő mondanivalóját, ami a következő: „Nézzétek milyen egyének vannak Krisztusban: a bolondok, a gyengék, a lenézettek. Hogyan lehetséges, hogy ilyen jelentéktelennek tűnő emberek Krisztusban vannak? Azért, mert Isten kiválasztotta őket. »Isten kiválasztotta azokat, akik bolondok... Isten kiválasztotta azokat, akik gyengék... Isten kiválasztotta azokat, akik alantasok és lenézettek... Istentől vagytok ti Krisztusban.« Ez nem Krisztus kiválasztása. Ez azoknak a kiválasztása, akik Krisztushoz tartoznak.»¹⁵⁴ A világ szemében legnagyobb, legelőkelőbb embereket Isten mellőzte a büszkeségükben, de kiválasztotta azokat a személyeket, akik esélytelenek és tehetetlenek, akikre a világ a bölcsessége szerint legkevésbé számít (vö. Mt 11:25, Lk 10:21; Jak 2:5).

Isten célja azzal, hogy kiválasztja, hogy ki lesz Krisztusban

Isten azért választ ki ilyen módon, mert van egy határozott célja, amit a kiválasztásban meg akar valósítani. Ezt a célt pedig azon keresztül valósítja meg, hogy kiválasztja, hogy ki lesz Krisztusban, nem csak azért, hogy kiválasztja Krisztust. Isten célja a kiválasztásban egyrészt az, hogy „hogyan egyetlen ember se dicsekedjék az Isten színe előtt.” (1Kor 1:29) Isten célja az, hogy az emberi büszkeséget lerombolja, hogy az ember a saját erejébe vetett bármilyen bizalmát, és mindenféle dicsekedését lehetetlenné tegye. Isten célja másrészt az, hogy bármilyen fajta dicsekvés az Úrban történjen: „Aki dicsekszik, az Úrral dicsekedjék.” (1Kor 1:31). „Más szóval a kiválasztás célja, hogy minden dicsekvést elvegyen az embertől, és minden magasztalást Istenre irányítson. Hogy megalázza az embert, és felmagasztalja Krisztust. Hogy az ember felismerje, hogy teljesen Isten irgalmától függ, és magasztalja Isten ingyen kegyelmének dicsőségét.»¹⁵⁵

4.6.6. Apostolok Cselekedetei 13:48

„Pál és Barnabás bátran ezt mondta: Először nektek kellett hirdetnünk az Isten igéjét, mivel azonban ti elutasítjátok, és nem tartjátok magatokat méltónak az örök életre, íme, a pogányokhoz fordulunk. Mert így parancsolta meg nekünk az Úr: »Pogányok világosságává teszlek, hogy üdvösségük légy a föld végső határáig.« Ennek hallatára örvendeztek a pogányok, és magasztalták az Úr igéjét, és akik az örök életre választottak [τεταγμένοι], mindnyájan hívőkké lettek.» (ApCsel 13:46-48)

¹⁵³ (John Piper: *The Pleasures of God*, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, pp. 120-121)

¹⁵⁴ (John Piper: *The Pleasures of God*, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, p. 121)

¹⁵⁵ (John Piper: *The Pleasures of God*, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, p. 121)

Pál és Barnabás igehirdetésén keresztül a piszidiai Antióchiában azok, akik az örök életre választottak, rendeltettek, ők hittek. Az ApCsel 13:48 szövegének értelmezésében vitatott kérdések, hogy vajon a *τεταγμένοι* („választottak”) participiumnak ki az alanya és mi a jelentése? Norman Geisler ezt írja:

„Néhány mérsékelt kálvinista, mint J. O. Buswell tagadja, hogy ez predesztinációra való utalás lenne: »Valójában az ApCsel 13:48-49 szavaiban nem feltétlenül van bármilyen utalás Isten kiválasztásra vonatkozó örök elhatározásáról. A *τεταγμένοι* passzív participium egyszerűen jelentheti azt, hogy 'kész valamire', és jó értelmezés lehet az, hogy 'akik fel lettek készítve az örök életre, hittek....' Ennek a szónak a magyarázatában Alford ezt mondja: 'Ennek a szónak a jelentését a kontextus alapján kell meghatározni. A zsidók méltatlannak ítélték magukat az örök életre (46. v.); a pogányok közül, 'akik csak hajlamosak voltak az örök életre,' hittek.... Ha valaki életre való eleve elrendelés állítását találja ebben a szövegben, az mind a szóra, mind a kontextusra egy olyan jelentést erőltet rá, amit nem foglalnak magukban.«”¹⁵⁶

A τάσσω ige jelentése

Azonban a *τάσσω* (a *τεταγμένοι* szótári alakja) Újszövetségben előforduló jelentései: helyére állít, rendel, rendelkezik, meghatároz, elrendel.¹⁵⁷ Lukács más helyeken is ilyen értelemben használta a *τάσσω* igét, ami alapján úgy tűnik, hogy a jelentése jóval erőteljesebb elhatározást, elrendelést, kijelölést tükröz, mint egy egyszerű felkészítés, késztetés:

„Mert én is hatalom alá rendelt [*τασσόμενος*] ember vagyok, és nekem is vannak alárendelt katonáim.” (Lk 7:8)

„Mivel pedig Pálnak és Barnabásnak nem kis viszálya és vitája támadt velük, úgy rendelkeztek [*ἔταξαν*], hogy ebben a vitás ügyben Pál, Barnabás és néhányan mások is menjenek fel az apostolokhoz és a vénekhez Jeruzsálembe.” (ApCsel 15:2)

„Az Úr pedig monda nékem: Kelj fel és menj el Damaskusba; és ott megmondják néked mindazokat, a mik elrendelvék [*τέτακται*] néked, hogy véghez vigyed.” (ApCsel 22:10, Károli)

Az elrendelés alanya

Ki ennek az elrendelésnek, kijelölésnek az alanya? A *τεταγμένοι* mediopasszív participiumnak lehet passzív és mediális jelentése is; a szó alakja önmagában nem dönti el, hogy melyik értelmet válasszuk. A passzív jelentésnek megfelelően az elrendelés cselekvő alanya Isten, a tárgy pedig a nyelvtani alany, a pogányok, vagyis Isten elrendelte a pogányokat üdvösségre. A mediális értelem szerint a cselekvést a nyelvtani alany végzi valamilyen módon a maga érdekében vagy önmagán (vö. 1Kor 16:15), vagyis a pogányok üdvösségre adták, rendelték magukat.

Az elrendelés befejezett múlt idejű alakja

James White szerint az isteni alanyt támasztja alá az, hogy igeversben az „*ἦσαν τεταγμένοι*” („elrendelve voltak”) egy perifrastikus (körülríró) szerkezetben álló pluperfect (befejezett múlt idejű) igealak.¹⁵⁸ Ez az igealak „a múltra nézve befejezett cselekvést jelez, legtöbbször más cselekvéshez viszonyítva, a történeti elbeszélésben”.¹⁵⁹ Daniel Wallace ezt írja: „A

¹⁵⁶ (Norman L. Geisler: *Chosen But Free*, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010, pp. 135-136)

¹⁵⁷ (Varga Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996, p. 923)

¹⁵⁸ A körülírás szerkezetben egy bizonyos igealakot egy participium és egy segédige együttesen alkot oly módon, hogy az actiot a participium, a tempust a segédige fejezi ki. Az „*ἦσαν τεταγμένοι*” szerkezetben az *ἦσαν* múlt idejű segédige és a *τεταγμένοι* perfectumban álló participium együttesen praeteritum perfectum igealakot alkot. (Varga Zsigmond J.: *Bibliai görög olvasó- és gyakorlókönyv*, Hernád Kiadó, Sárospatak, 2015, pp. 161-164)

¹⁵⁹ (Varga Zsigmond J.: *Bibliai görög olvasó- és gyakorlókönyv*, Hernád Kiadó, Sárospatak, 2015, p. 36)

pluperfect igeidő ereje az, hogy egy eseményt ír le, mely befejeződött a múltban, és melynek vannak eredményei, melyek szintén a múltban léteztek.”¹⁶⁰

Az „ἤσαν τεταγμένοι” szerkezet tehát azt fejezi ki, hogy a pogányok elrendelése a történet eseményeinek bekövetkezésekor már egy befejezett esemény volt, tehát nem akkor történt, mikor Pál és Barnabás szavainak hallatán örvendeztek, és magasztalták az Úr igéjét, hanem már előtte. Emiatt viszont arra következtethetünk, hogy ez nem a pogányoknak a cselekedete volt, amellyel az örök életre adták, rendelték magukat, hanem Istené, hiszen ez még azelőtt befejezett eseményként megvalósult, mielőtt a pogányok az igehirdetést hallva hitre jutottak. A szöveg legtermészetesebb olvasata szerint az ApCsel 13:48-ban Lukács megmagyarázza, hogy egyesek azért hittek, mások pedig azért nem, mert egyeseket Isten örök életre rendelt, másokat viszont nem.¹⁶¹ A. W. Pink ezt írja az ApCsel 13:48 magyarázatában:

„Négy dolgot figyelhetünk meg itt. Először, hogy a hit Isten választásának nem oka, hanem következménye. Másodszor, hogy az örök életre választottak száma korlátozott, mivel ha kivétel nélkül minden ember ily módon Istentől elrendelt lenne, akkor az »akik« szó értelmetlen volna. Harmadszor: Istennek ez az »elrendelése« nem csupán külső szolgálatra, hanem örök életre, magára az üdvösségre vezérlő kiváltság. Negyedszer: mindnyájan (eggyel sem kevesebben), akik örök életre rendeltettek Isten által, bizonyosan hinni fognak.”¹⁶²

4.7. A kiválasztás és Isten előretudása

Az előretudáson alapuló feltételes kiválasztás tanítása szerint Isten azokat választotta ki az üdvösségre, akiről előre tudta, hogy hittel Krisztust fogják választani. A feltételes kiválasztás szemipelágiánus nézete szerint az eredendő bűn ellenére maradt az emberben annyi erkölcsi erő, ami által képes önmagát Isten felé készíteni, hiszen ha az ember nem lenne képes erre, akkor senki nem tudna megfelelni a kiválasztás feltételének. Ha a reformált teológia nézete a gyökeres romlottságról igaz, akkor Isten öröktől fogva előre tudta, hogy ha magára hagyja a bukott emberiséget, akkor a saját erejéből, Isten hatékony kegyelmi munkája nélkül senki nem fog hinni. Az előrelátott hit így nem is lehetett volna a feltétele a kiválasztásnak, és nincs semmilyen más, bennünk megvalósuló kedvező feltétel, ami arra indítaná Istent, hogy úgy döntsön, hogy kiválaszt minket.¹⁶³

4.7.1. Róma 8:28-30

„Azt pedig tudjuk, hogy akik Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál, azoknak, akiket örök elhatározása szerint elhívott. Mert akiket eleve kiválasztott [προέγνω, szó szerint: „akiket eleve ismert”], azokat eleve el is rendelte, hogy hasonlóká legyenek Fia képéhez, hogy ő sok testvér között legyen elsősülött. Akiről pedig ezt eleve elrendelte, azokat el is hívta, és akiket elhívott, azokat meg is igazította, akiket pedig megigazított, azokat meg is dicsőítette.” (Róm 8:28-30)

A Róm 8:29 szövegében Isten eleve ismerése megelőzi az elrendelését. Az előretudáson alapuló kiválasztást vallók szerint ez a sorrend bizonyítja, hogy a predesztináció feltétele az embernek az Isten által előrelátott döntése, hite. Pál azonban nem mondja azt, hogy Isten elrendelését az emberi döntésekről való előretudása határozza meg bármilyen módon. A szöveg csupán azt mondja, hogy akiket Isten eleve ismert, azokat eleve elrendelte. Az, hogy Pál

¹⁶⁰ (Daniel B. Wallace: Greek Grammar Beyond the Basics, Zondervan, Grand Rapids, 1996, pp. 583-585)

¹⁶¹ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, pp. 188-189)

¹⁶² (Arthur W. Pink: Isten szuverenitása, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013, p. 57)

¹⁶³ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 178)

összekapcsolja a predesztinációt az eleve ismeréssel, önmagában semmit nem mond arról, hogy a predesztinációnak van-e bármilyen, az emberben megvalósuló, előrelátott, kedvező feltétele, ami miatt Isten kiválasztja és elrendeli az adott személyt.¹⁶⁴

4.7.2. 1 Péter 1:1-2

„Péter, Jézus Krisztus apostola Pontusz, Galácia, Kappadócia, Ázsia és Bitinia szórványában élő jövevényeknek, akik ki vannak választva az Atya Isten eleve elrendelése szerint [κατὰ πρόγνωσιν; szó szerint: „eleve ismerése szerint”] a Lélek megszentelő munkája által az engedelmségre és a Jézus Krisztus vérével való meghintésre” (1Pt 1:1-2)

Az 1Pt 1:1-2 szerint Isten az eleve ismerése szerint választ ki. Az előretudáson alapuló kiválasztást vallók szerint ez arra utal, hogy Isten végső soron az előrelátott emberi döntések miatt, azok alapján választ ki egyeseket. Péter azonban nem mondja ezt, hanem egyszerűen azt állítja, hogy Isten kiválasztása az eleve ismerése szerint, azzal összhangban van. Isten öröktől fogva eleve ismerte azokat a személyeket, akiket kiválasztott.

4.7.3. Az eleve ismerés jelentése a Bibliában

Az isteni eleve ismerés tárgya személyek, nem pedig cselekedetek vagy döntések

A προγνώσκω ige az Újszövetségben ötször fordul elő, ebből kétszer emberi alannal (ApCsel 26:5, 2Pt 3:17), háromszor pedig isteni alannal (Róm 8:29, 11:2; 1Pt 1:20). Emberi alannal a προγνώσκω eseményekről vagy körülményekről való korábbi vagy előzetes tudást jelent. Isteni alannal a προγνώσκω tárgya a Róm 8:29-ben a választottai, akiket elrendelt, a Róm 11:2-ben a népe, az 1Pt 1:20-ban Krisztus. Isteni alannal tehát a προγνώσκω tárgya az Újszövetségben mindig bizonyos személyek, és nem cselekedetek vagy események. Ennek megfelelően, bár Isten mindentudása korlátlan, James White szerint ha valaki azt mondja, hogy ezekben a részekben a προγνώσκω konkrétan bizonyos cselekedetek, döntés vagy hit előrelátását jelenti, az olyan dolgot feltételez, amit nem mond az adott szöveg.¹⁶⁵

Nem csak passzív megfigyelés

„Isten nem vetette el az ő népét, amelyet eleve kiválasztott [προέγνω, szó szerint: eleve ismert].” (Róm 11:2)

A Róm 11:2-ben az eleve ismerés Istennek nem egy előzetes, passzív tudását jelenti Izrael népének valamilyen viselkedéséről, amitől függ Isten Izraelhez való viszonyulása. Pál azt fejezi ki, hogy Izrael engedetlensége nem semmisíti meg Istennek a velük való, eleve elhatározott, szeretetén és hűségén alapuló kapcsolatát.¹⁶⁶

„...hanem drága véren, a hibátlan és szeplőtelen Bárányak, Krisztusnak a vérén. Ő ugyan a világ teremtése előtt kiválasztott [προεγνωσμένου, szó szerint: „eleve ismerve volt”], de az idők végén megjelent tiértetek”. (1Pt 1:19-20)

Istennek Krisztusra vonatkozó eleve ismerése nem csak azt jelenti, hogy az Atya passzívan tudatában volt Krisztus jövőbeni döntéseinek. Isten eltervezte és elrendelte Krisztusban a megváltásunkat, és így öröktől fogva eleve ismerte Krisztust Megváltóként.

¹⁶⁴ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 167-168)

¹⁶⁵ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 198)

¹⁶⁶ (The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Crossway, Wheaton, 2010, p. 1669)

„...azt, aki az Isten elhatározott döntése és terve [προγνώσει, szó szerint: „eleve ismerése”] szerint adatott oda, ti a bűnösök keze által keresztre szögeztétek és megöltétek.” (ApCsel 2:23)

Isten nem csak egyszerűen megengedte, hogy megtörténhessen, amit passzívan előre látott Krisztus kivégzéséről, hanem eltervezte és elrendelte azt.¹⁶⁷

A προγνώσκω és a πρόγνωσις újszövetségi előfordulásai alapján arra következtethetünk tehát, hogy Isten eleve ismerése nem csupán egy passzív megfigyelése a jövőnek, hanem valamilyen módon aktívan megnyilvánul benne Isten terve, akarata, választása.

4.7.4. Az ismerni szó jelentése nem csak tárgyilagos tudás

Az Újszövetségben az „ismerni” (γινώσκω) ige nem csak tárgyilagos ismeret birtoklását fejezhet ki, hanem egy másik személlyel való szeretetteljes, elfogadó közösségvállalást is (Mt 7:23; Jn 1:10; 1Kor 8:3; 2Kor 5:21; Gal 4:9; 2Tim 2:19; 1Jn 3:1; Mt 1:25; Lk 1:34).

Az Ószövetségben az „ismerni” (יָדַע) ige többféle jelentésben van használva, viszont azon előfordulások alapján, amikben az Isten ismeretének tárgya kifejezetten személyek, arra következtethetünk, hogy Isten tudásában határozottan megjelenik az Ő személyes, szeretetteljes ismerete és választása (1Móz 18:19; 2Móz 33:17; Jer 1:5).¹⁶⁸

„Csak titeket választottalak [„יָדַעְתִּי”]; szó szerint: „ismertelek”] magamnak e földnek minden nemzetségei közül; azért büntetlek meg titeket minden gonoszoságtokért.” (Ám 3:2, Károli)

Isten egyedül Izraelt „ismerte” az összes nép közül. Ez nem jelenti azt, hogy a többi népről Isten nem vett tudomást, hanem azt, hogy az Izraelre vonatkozó megkülönböztetett ismeretében az Ő kegyelmes választása is benne volt.

4.7.5. Eleve ismerte, azaz eleve szerette őket

Mindezeknek megfelelően tehát az, hogy Isten eleve ismerte azokat a személyeket, akiket kiválasztott és üdvösségre rendelt, a következőket jelenti: Isten eleve tökéletesen és személyesen ismerte a választottait, öröktől fogva szerette őket. Pink szerint az 1Pt 1:1-2-ben az, hogy „ki vannak választva az Atya Isten eleve ismerése szerint” azt jelenti, hogy „Mielőtt ténylegesen megteremtette az övéit, már jelen voltak Isten elméjében; eleve ismerte őket, örökkévaló szeretetének tárgyaként”.¹⁶⁹ A reformált teológia szerint Isten választottaira vonatkozó eleve ismerésének gondolata magában foglalja az Ő szuverén, szeretetteljes választását, és magával vonja az Ő előzetes szándékát, hogy Önmagával személyes kapcsolatba vonja a választottait magához.¹⁷⁰

4.7.6. „Akik elhatározása szerint elhívottak” (Róm 8:28)

A Róm 8:28 szerint „akik Istent szeretik, nekik minden a javukra szolgál, azoknak, akik elhatározás szerint elhívottak”. Van tehát egy csoport, akiket Isten az elhatározása szerint elhívott, és ők szeretik Istent. Mit jelent az elhívás a Róm 8:28-ban? Mivel nem mindenkire

¹⁶⁷ Az ApCsel 2:23-ban Isten elhatározott akaratának és előretudásának szoros kapcsolatát mutatja, hogy hendiadyoin szerkezetben állnak: „τῆ ὀρισμένη βουλή καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ”. A hendiadyoin nyelvi alakzatban a két névszó – melyeket a καὶ kötőszó kapcsol össze, és csak az első előtt áll névelő – egy fogalmat ír le vagy fejez ki. (Varga Zsigmond J.: Bibliai görög olvasó- és gyakorlókönyv, Hernád Kiadó, Sáropatak, 2015, p. 58)

¹⁶⁸ (James R. White: The Potter’s Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 198)

¹⁶⁹ (Arthur W. Pink: Isten szuverenitása, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013, pp. 63, 64)

¹⁷⁰ (The Reformation Study Bible, R. C. Sproul General Editor, Reformation Trust, Orlando, 2015, p. 2242)

igaz, hogy szereti Istent, ezért Isten elhívása itt nem lehet az általános, bárkinek szóló hívás. John MacArthur szerint ahogy minden újszövetségi levélben Isten elhívása az Ő hatékony elhívását jelenti, így a Róm 8:28-ban is.¹⁷¹

4.7.7. „Akiket elhívott, azokat meg is igazította” (Róm 8:30)

Mindenkit megigazított, akit elhívott

A Róm 8:30 szerint Isten „akiket elhívott, azokat meg is igazította”. Bár a szöveg nem állítja kifejezetten, hogy akiket Isten elhívott, azokat *mind* megigazította, de a kontextus alapján erre következtethetünk. Sproul szerint ha az eleve ismerés, elrendelés, elhívás, megigazítás, megdicsőítés láncának egyik kapcsolódási pontjában a „mindenki” helyetti alternatívaként a „néhányak” szót akarnánk alkalmazni, akkor azt következetesen a teljes lánc összes kapcsolódási pontjában kellene alkalmaznunk. Ebben az esetben a szöveg értelme az lenne, hogy azok közül, akiket Isten eleve ismert, néhányakat elrendelt, és azok közül, akiket elrendelt, néhányakat elhívott, és azok közül, akiket elhívott, néhányakat megigazított, és a megigazítottak közül néhányakat megdicsőített. Az viszont, hogy Isten nem mindenkit rendel el, akit eleve ismer, és nem mindenkit hív el, akit elrendel, ellentmond a predesztináció előretudáson alapuló nézetének is. A szöveg értelme tehát az, hogy Isten mindenkit elrendelt, akit eleve ismert, és mindenkit elhívott, akit elrendelt, és mindenkit megigazított, akit elhívott, és mindenkit megdicsőített, akit megigazított.¹⁷²

Hatékony elhívás, ami biztosan megigazítással jár

Mit jelent Isten elhívása a Róm 8:30-ban? „Akiket elhívott, azokat meg is igazította”. Mivel nem minden ember igazul meg, ezért Isten nem mindenkit hív el ilyen módon. A külső, általános hívás az igehirdetésben mindenkinek szól, de nem mindenki igazul meg, aki hallja a külső hívást. Mivel a Róm 8:30 értelme szerint mindazokat, akiket Isten elhívott, megigazította, és ezt az elhívást nem kapja meg mindenki, ezért az igeversben az elhívás nem külső hívás. Ez az elhívás hitet eredményez, hiszen mindenki, akit ilyen módon elhív Isten, az megigazul, és hit által igazul meg az ember. A Róm 8:30 elhívása tehát a Szentlélek belső, hatékony elhívása, ami által Isten biztosan hitre juttatja azokat, akiknek ezt megadja.

Isten azoknak adja meg a hatékony elhívását, akiket eleve ismert, és akiket eleve elrendelt. Istennek ez az eleve ismerése nem jelentheti azt, hogy az előzetes, passzív tudásával megfigyelte, hogy ki fog a szabad akaratából, magától hinni, mivel a Szentlélek hatékony elhívása nélkül senki sem jutna hitre. Ha Isten „előretekin” az időben, és látja a választottainak a hitét, akkor ezt csak a saját szuverén munkájának, hatékony elhívásának az eredményeként látja. Isten előre tudja, hogy ha valakinek nem adja meg a hatékony elhívását, az nem fog hitre jutni, és akinek megadja, az ezáltal biztosan hitre fog jutni. Az ember hitre jutásában végső soron a döntő tényező tehát nem az emberi szabad akarat helyes gyakorlása, hanem Isten hatékony elhívása.¹⁷³

A reformált teológia az üdvösségnek a Róma 8:29-30-ban lefektetett láncát a következőképpen értelmezi: Isten öröktől fogva ismerte és szerette a választottait. Eleve

¹⁷¹ (The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Crossway, Wheaton, 2010, p. 1664)

¹⁷² (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 106-107)

¹⁷³ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, pp. 58-60)

elrendelte róluk, hogy a hatékony elhívása által hitre juttatja, megigazítja, és végül megdicsőíti őket. A választottak hite nem az oka, feltétele vagy alapja, hanem a következménye a kiválasztásuknak.¹⁷⁴ Mi azért választjuk Istent, mert Ő már előbb kiválasztott minket.

4.8. Kiválasztás János evangéliumában

4.8.1. János 6:37-40

„Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön, és aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el; mert nem azért szálltam le a mennyből, hogy a magam akaratát tegyem, hanem hogy annak az akaratát, aki elküldött engem. Annak pedig, aki elküldött engem, az az akarata, hogy abból, amit nekem adott, semmit se veszítsek el, hanem feltámasszam az utolsó napon. Mert az én Atyámnak az az akarata, hogy annak, aki látja a Fiút, és hisz benne, örök élete legyen; én pedig feltámasztom azt az utolsó napon.” (Jn 6:37-40)

A zsidók hitetlensége

Jézus szavainak helyes megértéséhez fontos a kontextus ismerete. Jézust nagy sokaság követte, de nem azért, mert igazán hittek benne, hanem mert látták a csodáit, és jóllaktak a csodásan megszorított kenyerekből (Jn 6:26-27). Mikor Jézus rámutatott a felszínes motivációjukra, és arra biztatta őket, hogy higgyenek Benne, a zsidók újabb jelet követeltek Tőle (Jn 6:29-31), de csak azért, mert még több csodát akartak látni. A zsidók továbbra is egy olyan Messiásra vágytak, aki elsősorban a fizikai szükségüket tölti be (Jn 6:34).

A hitetlenség magyarázata

Ezek után Jézus ezt mondta nekik:

„Én vagyok az élet kenyere: aki énhozzám jön, nem éhez meg, és aki énbennem hisz, nem szomjazik meg soha. De megmondtam nektek: láttatok ugyan engem, és mégsem hisztek.” (Jn 6:35-36)

Jézus újra és újra rámutatott arra, hogy Benne Isten örök életet adó lelki táplálékot ad a világnak, a zsidók azonban a vakságukban képtelenek voltak igazán felfogni ezt, újra és újra csak a földi szükségük betöltését keresték Jézusban, és nem hittek Benne, bár látták a jeleket, amiket tett. Hogyan lehetséges ez? James White ezt írja: „A 36. vers fordulópont a fejezetben. Jézus most megmagyarázza a hitetlenségüket. Hogyan lehetséges, hogy ezek az emberek maga az Isten Fia, a testté lett Ige előtt állnak, és nem hisznek? [...] »Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön.« Ezek az első szavak, melyek az Úrtól származnak az ember hitetlenségének magyarázatára.”¹⁷⁵

„Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön” (Jn 6:37)

Az Atya egyes embereket a Fiúnak ad, és ők Krisztushoz fognak menni, azaz hittel Krisztust fogják választani az üdvösségükért. Az Atya cselekedete, hogy egyes embereket a Fiúnak ad, megelőzi és meghatározza az adott emberek cselekedetét, hogy Krisztushoz mennek. John MacArthur ezt írja: „Ez az igevers Isten szuverén akaratát hangsúlyozza azok kiválasztásában, akik Hozzá mennek az üdvösségért. [...] A »nekem ad« gondolata azt jelenti, hogy minden személyt, akit Isten kiválasztott, úgy kell látnunk, mint egy ajándékot az Atya részéről a

¹⁷⁴ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 170)

¹⁷⁵ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, p. 155)

Fiúnak.”¹⁷⁶ James White szerint mivel kivétel nélkül biztosan mindenki, akit az Atya a Fiúnak ad, az a Fiúhoz fog menni, ezért ebben egyszerre jelenik meg a feltétel nélküli kiválasztás és az ellenállhatatlan kegyelem.¹⁷⁷

Lehetséges, hogy valaki úgy gondolja, hogy Jézus valójában úgy értette a szavait, hogy mindenki, akiről az Atya előre tudja, hogy hinni fog, és Krisztushoz fog menni, azt Krisztusnak adja, és az Hozzá fog menni. Más szóval: akik Jézushoz mennek, és ezért az Atya őket Jézusnak adja, ők Jézushoz fognak menni. Ez azonban egy semmitmondó állítás, és nincs összhangban azzal, hogy a szöveg logikája szerint az ember cselekedete, hogy Krisztushoz jön, az Atya cselekedetétől függ, hogy Krisztusnak adja őt.¹⁷⁸

„Aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el” (Jn 6:37)

„Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön, és aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el” (Jn 6:37)

Aki Jézushoz jön, azt Ő nem küldi el, ez az ígéret azonban elválaszthatatlanul a közvetlenül megelőző állításon alapszik, tehát kifejezetten azokra vonatkozik most a szöveg kontextusában, akiket az Atya Jézusnak ad, mert ők azok, akik Jézushoz fognak jönni.

James White megjegyzi, hogy az ἐρχόμενον („aki jön”) imperfectum participium egy befejezetlen cselekvést fejez ki. Mintha azt mondaná Jézus, hogy „aki hozzám jön, és továbbra is folyamatosan hozzám jön, azt semmiképpen nem küldöm el.” Ez arra utal, hogy az üdvözítő hit természete szerint nem csak egy pillanatnyi, egyszeri, hanem egy továbbra is folytatódó, maradandó hit Krisztusban. Jézus ígérete tehát nem vonatkozik azokra, akik csak egy ideig voltak hajlandóak követni Őt, utána azonban nem jártak Vele többet (Jn 6:66).¹⁷⁹

„...hogyan abból, amit nekem adott, semmit se veszítsek el” (Jn 6:39)

„...mert nem azért szálltam le a mennyből, hogy a magam akaratát tegyem, hanem hogy annak az akaratát, aki elküldött engem. Annak pedig, aki elküldött engem, az az akarata, hogy abból, amit nekem adott, semmit se veszítsek el, hanem feltámasszam az utolsó napon.” (Jn 6:38-39)

Jézus megmagyarázza, hogy miért nem küldi el azt, aki Hozzá jön: Azért, mert Jézus azért jött a mennyből, hogy az Atya akaratát végrehajtsa (Jn 6:38), tehát Jézus és az Atya akarata teljes összhangban vannak. Az Atyának pedig az az akarata, hogy azok közül, akiket kiválasztott és Jézusnak adott, és akik közül mindenki Jézushoz fog menni (Jn 6:37), közülük Jézus senkit ne veszítsen el, hanem mindenkit feltámasszon az utolsó napon. Ez az örök életre való feltámasztást jelent (Jn 6:40,54).

Lehetséges, hogy valaki úgy gondolja, hogy az Atya akarata ellenére Jézus mégis elveszíthet némelyeket azok közül, akiket Neki adott, mivel a végső döntés az üdvösség kérdésében nem Istené, hanem az emberé. James White nem ért egyet ezzel:

„...[lehetséges lenne, hogy] Krisztus kudarcot vallhat az Atya akaratának megcselekvésében? Ha az Atya akarata a Fiúra nézve az, hogy senkit ne veszítsen el azok közül, akiket Neki adott, akkor nem következik ebből biztosan, hogy Krisztus képes megvalósítani az Atya akaratát? És ez nem kényszerít minket arra, hogy elhiggyük azt, hogy a Fiú képes üdvözíteni, és tegyük ezt anélkül, hogy az emberi akaratot mint végső tekintélyt belekevernénk a kérdésbe? [...] Nem az az Atya akarata,

¹⁷⁶ (The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Crossway, Wheaton, 2010, p. 1551)

¹⁷⁷ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 155)

¹⁷⁸ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 156)

¹⁷⁹ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 156)

hogy Krisztus megpróbáljon üdvözíteni, hanem az, hogy egy meghatározott embercsoportot tökéletesen üdvözítsen. Hogy ne veszítsen el senkit mindazok közül, akiket Neki adott. Hogyan lehetséges ez, ha valójában a végső döntés az emberen múlik, nem Istenen?”¹⁸⁰

János 6:40

„Mert az én Atyámnak az az akarata, hogy annak, aki látja a Fiút, és hisz benne, örök élete legyen; én pedig feltámasztom azt az utolsó napon.” (Jn 6:40)

James White megjegyzi, hogy sokan a Jn 6:40-et kiragadják a kontextusából, és a következőképpen érvelnek: Az igevers a kiválasztás említése nélkül beszél azokról, „aki látja a Fiút, és hisz benne”, tehát Isten kiválasztásától függetlenül bárkinek meg kell, hogy legyen az erkölcsi képessége, hogy higgyen Krisztusban. Azonban 1) a Jn 6:40 önmagában semmit nem mond az ember erkölcsi képességéről, vagy a hitének és kiválasztásának kapcsolatáról. 2) A kontextus gondolatmenetében Jézus konkrétan azoknak a csoportjára van tekintettel, akiket az Atya kiválasztott, és Krisztusnak adott.

White a következőképpen érvel emellett: Kire vonatkozik az, hogy „látja a Fiút, és hisz”? A θεωρῶν („aki látja”) és a πιστεύων („hisz”) imperfectum participiumok befejezetlen, folyamatos cselekvést fejeznek ki, ahhoz hasonlóan, ahogyan az ἐρχόμενον („aki énhozzám jön”) a Jn 6:37-ben. Jézus az Atya akaratának megfelelően feltámasztja azokat, akiket az Atya Neki adott (Jn 6:39), és feltámasztja azokat, akik látják Őt és hisznek Benne (Jn 6:40). Vajon ezekben a részekben két külön csoportról van szó? Természetesen nem, Jézus nem két külön csoportot támaszt fel, hanem egyet, tehát mindkét esetben ugyanarról a csoportról beszél. Tehát mindazok, akiket az Atya Krisztusnak adott, ők üdvözítő hitre jutnak.¹⁸¹

4.8.2. János 6:44, 65

„A zsidók zúgolódní kezdtek ellene, mert ezt mondta: Én vagyok az a kenyér, amely a mennyből szállt le. És azt kérdezték: Nem Jézus ez, József fia, akinek ismerjük apját és anyját? Akkor hogyan mondhatja: A mennyből szálltam le? Jézus így válaszolt nekik: Ne zúgolódjatok egymás között! Senki sem jöhet énhozzám, ha nem vonzza őt az Atya, aki elküldött engem. Én pedig feltámasztom azt az utolsó napon.” (Jn 6:41-44)

A zsidók zúgolódtak Jézus ellen, mert elfogadhatatlannak tartották, hogy azt állította, hogy Ő a mennyből szállt le (Jn 6:38). Jézus felszólította őket, hogy ne zúgolódjanak, majd a megrögzött hitetlenségük magyarázataként ezt mondta: „Senki sem jöhet énhozzám, ha nem vonzza őt az Atya”. A romlott emberi természetből fakadó erkölcsi képtelensége miatt a saját erejéből senki nem képes hittel Krisztushoz menni, hacsak az Atya nem vonja az adott embert Krisztushoz.

Akit von az Atya, azt Jézus feltámasztja

Lehetséges, hogy valaki úgy gondolja, hogy ez csupán Istennek valamilyen általános vonzására utal, ami szükséges ahhoz, hogy bárki hitre juthasson, de nem garantálja senkinek a hitre jutását. A Jn 6:44 szerint azonban akit von az Atya, azt Jézus fel fogja támasztani: „Senki nem képes hozzám jönni, hacsak nem az Atya, aki elküldött engem, vonja őt, és én fel fogom támasztani őt az utolsó napon [ἐλκύσει αὐτόν, καὶ γὰρ ἀναστήσω αὐτόν]” (saját fordítás, a görög

¹⁸⁰ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, p. 158)

¹⁸¹ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 158-159)

szöveg szórendjét követve). Kit fog Jézus feltámasztani? Fel fogja támasztani őt, vagyis azt, akit az Atya von. A mondatban a második „őt” az első „őt”-re utal vissza. Azt, akit az Atya Krisztushoz von, azt Krisztus fel fogja támasztani. Azok a személyek, akiket Krisztus feltámaszt, pontosan megegyeznek azokkal a személyekkel, akiket az Atya von.¹⁸²

Nem adatik meg mindenkinek

Jézus később visszautalt arra, amit a Jn 6:44-ben mondott:

„A Lélek az, aki életre kelt, a test nem használ semmit: azok a beszédek, amelyeket én mondtam nektek: Lélek és élet. De vannak közöttetek néhányan, akik nem hisznek. Mert Jézus kezdettől fogva tudta, hogy kik azok, akik nem hisznek, és ki az, aki el fogja árulni őt. És így folytatta: Ezért mondtam nektek, hogy senki sem jöhet hozzám, ha nem adta meg ezt neki az Atya.” (Jn 6:63-65)

A Jn 6:65-ben Jézus ismét a zsidók hitetlenségét magyarázza, mintha ezt mondaná: „Ezért – tehát a zsidók megrögzött hitetlensége miatt – mondtam már korábban is, hogy senki nem képes hozzám jönni, hacsak ez nem adatott meg az Atyától.”

Vajon ez mindenkinek megadatik az Atyától, vagy nem? Ha ez mindenkinek megadatik, és végső soron az emberi akarat gyakorlásán múlik az, ha valaki Krisztushoz megy, akkor annak a magyarázata, hogy némelyek nem hisznek, mások viszont igen, végső soron az, hogy némelyek nem gyakorolják ilyen módon az akaratukat, mások viszont igen. Jézus azonban azt állítja, hogy annak a magyarázata, hogy némelyek nem hisznek, az, hogy ha ezt nem adja meg az Atya valakinek, akkor nem tud hittel Hozzá jönni. Jézus magyarázata nem jelent magyarázatot senkinek a hitetlenségére, ha az Atya mindenkinek megadja, hogy Jézushoz menjen. Arra következtethetünk tehát, hogy az Atya nem adja meg mindenkinek azt, hogy Jézushoz tudjon menni, és ez a magyarázata annak, hogy nem mindenki megy hittel Jézushoz. Ebben az esetben Jézus gondolatmenete világosan illeszkedik a kontextusba.

A Jn 6:44 és 6:65 tehát együttesen és összhangban ugyanazt az igazságot fejezik ki: az emberek megrögzött hitetlenségének a magyarázata az, hogy a testi természetű ember az erkölcsi képtelenségében nem tud hittel Jézushoz menni, és az Atya különleges kegyelme, hogy ezt megadja némelyeknek, és ezáltal ők Jézushoz mennek.¹⁸³

Összességében tehát akiket az Atya a Fiúnak adott, azok Krisztushoz fognak menni (Jn 6:37), ez azonban csak azáltal lehetséges, hogy az Atya vonja őket, és akit az Atya von, azt Krisztus fel fogja támasztani örök életre (Jn 6:44). Isten szuverén kiválasztása nyilvánul meg abban, hogy az Atya nem mindenkit von magához hatékony elhívással, hiszen nem mindenki megy Krisztushoz hittel (Jn 6:44,65).

4.8.3. Általános vagy hatékony vonás a Jn 6:44-ben?

Norman Geisler szerint a Jn 6:44-ben a vonzás nem jelenti Istennek a választottai felé gyakorolt ellenállhatatlan kegyelmét, többek között azért, mivel a Jn 12:32-ben Jézus ugyanazt a szót az általános, mindenkinek szóló vonzás értelmében használja.¹⁸⁴ „Én pedig, ha

¹⁸² (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, p. 160)

¹⁸³ Norman Geisler szerint az ember hite a feltétele annak, hogy Isten vonja őt: „akik hisznek, őket képessé teszi Isten, hogy Hozzá jöjjenek.” (Norman L. Geisler: *Chosen But Free*, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010, p. 95)

James White szerint ez az értelmezés egyáltalán nem illeszkedik a kontextusba. Jézushoz jönni és Benne hinni ugyanazt jelentik Jánosnál (Jn 5:40; 6:35,37,44,65; 7:37). Jézus a Jn 6:44-ben és 6:65-ben a zsidók hitetlenségére reagálva. (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 167-168)

¹⁸⁴ (Norman L. Geisler: *Chosen But Free*, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010, p. 95)

felemeltetem a földről, magamhoz vonzok mindeneket”. Geisler érvelése szerint ha a Jn 12:32-ben a vonzás hatékony elhívás lenne, akkor mindenki üdvözülne, ami nyilván nem igaz.

Nem kivétel nélkül mindenkire, hanem megkülönböztetés nélkül mindenfélére vonatkozik

A Jn 12 Jézus nyilvános szolgálatának utolsó eseményeit írja le a páska ünnepe előtt. Néhány pogány származású görög is felment ünnepre, és Jézust akarták látni (Jn 12:20-21). Jézus a Jn 12:23-tól kezdődően erre reagál. James White szerint a Jn 12:32-t Jézus ezen reakciójának a részeként érthetjük.¹⁸⁵ Ennek fényében Jézus szavainak lehetséges értelme az, hogy „a kereszt egy univerzális vonzást gyakorol, és minden nemzetből való emberek, pogányok és zsidók is üdvözülni fognak rajta keresztül. A »mindenek« megkülönböztetés nélkül mindenféle embert jelent – azaz gazdagot és szegényt, zsidót és pogányt, nem az emberiség összes tagját kivétel nélkül.”¹⁸⁶

Még ha valaki ragaszkodik is ahhoz, hogy a Jn 12:32-ben az ἕκαστος kivétel nélkül mindenkire vonatkozó vonzást jelent, akkor sem értelmezheti a Jn 6:44-ben a vonást kivétel nélkül mindenkire vonatkozóként, ha csak nem gondolja, hogy mindenki üdvözülni fog, hiszen a Jn 6:44 szerint akit az Atya von, őt Krisztus fel fogja támasztani az örök életre, tehát ha az Atya mindenkit von, akkor Krisztus mindenkit fel fog támasztani örök életre.¹⁸⁷

4.8.4. János 10:24-29

„Ekkor körülvették a zsidók, és így szóltak hozzá: Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan! Jézus így válaszolt nekik: Megmondtam nektek, de nem hisztek. Atyám nevében végzett cselekedeteim tanúskodnak mellettem, de ti nem hisztek, mert nem az én juhaim közül valók vagytok. Az én juhaim hallgatnak a hangomra, és én ismerem őket, ők pedig követnek engem. Én örök életet adok nekik, és nem vesznek el soha, mert senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből. Az én Atyám, aki nekem adta őket, mindennél nagyobb, és senki sem ragadhatja ki őket az Atya kezéből.” (Jn 10:24-29)

Jézus korábban önmagát Jó Pásztornak nevezte (Jn 10:11), kontrasztban Izrael bűnös, önigazult és vak vezetőivel (9:39-41). Jézus ismeri az Ő juhait. A juhok követik a pásztort, mert ismerik a hangját (10:3-4, 14-16). A zsidók követelték Jézustól, hogy mondja meg, hogy Ő-e a Krisztus (10:24), de nem azért, mert őszintén meg akarták Őt ismerni, hanem hogy a nyílt megvallása alapján vádolhassák Őt. „Jézus így válaszolt nekik: Megmondtam nektek, de nem hisztek. Atyám nevében végzett cselekedeteim tanúskodnak mellettem...” (Jn 10:25). Jézus megmondta, hogy Ő a Krisztus, és a cselekedetei tanúskodnak mellette, a zsidók mégis megátalkodottan elutasítják, és nem hisznek Benne. Hogyan lehetséges ez?

Azért nem hisztek, mert nem a juhaim közül valók vagytok

Jézus a válaszában magyarázatot ad a hitelenségükre: „...de ti nem hisztek, mert nem az én juhaim közül valók vagytok.” (Jn 10:26) John Piper felhívja a figyelmet Jézus szavainak logikájára: „Jézus nem azt mondja, hogy »Ti azért nem tartoztok a juhaim közé, mert nem hisztek.« A juhokhoz való tartozás ebben a szövegben nem a hit cselekvésétől függ. Épp ellenkezőleg. A hit függ attól, hogy valaki juh-e. A juhokhoz való tartozás tesz képessé egy

¹⁸⁵ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, pp. 163-164)

¹⁸⁶ (The Reformation Study Bible, R. C. Sproul General Editor, Reformation Trust, Orlando, 2015, p. 1881)

Az is egy szóba jövő magyarázat lehet, hogy a Jn 12:32-ben a vonzás egy általános, nem feltétlenül hatékony vonzást jelent, azonban az ἕκαστος újszövetségi jelentései alapján ez valószínűtlennek tűnik.

¹⁸⁷ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 164)

személyt hinni. Tehát Jézus azt mondja, hogy »Annak az oka, hogy nem hisztek, az, hogy nem tartoztok az én juhaim közé.«¹⁸⁸

Kikre gondol Jézus, amikor az Ő juhairól beszél? Kik az Ő juhai? Azok, akiket az Atya Neki adott, ez kiderül a Jn 10:29-ből: „Az én Atyám, aki nekem adta őket [azaz: a juhokat]”. A zsidók megrögzött hitetlenségének a magyarázata tehát az, hogy nem tartoznak azok közé, akiket az Atya Jézusnak adott. Hogyan tartozhat valaki azok közé, akiket az Atya Jézusnak adott? Azáltal, ha hisz Jézusban? Nem, hiszen éppen azért marad meg valaki a hitetlenségében, mert nem tartozik a juhok közé. Egy ember hitre jutása nem eredményezi, hanem bizonyítja azt, hogy ő beletartozik azok közé, akiket az Atya Jézusnak adott, hiszen éppen emiatt tudott hitre jutni.

Összefoglalva: akiket az Atya Jézusnak adott, ők Isten hatékony elhívása által biztosan hallgatni fognak Jézus hangjára, és követik Őt, ahogy Jézus mondta: „Az én juhaim hallgatnak a hangomra, és én ismerem őket, ők pedig követnek engem.” (Jn 10:27). Piper ezt írja: „Az Atya a juhokat a Fiúnak adta. Ezért azok az Ővéi. Ez Jézus kifejezésmódja arra, hogy a kiválasztásról beszéljen János evangéliumában. Isten kiválasztott magának egy népet. Ők az Ő választott juhai. Ezután a Fiának adja őket, hogy a Benne való hit által üdvözülhessenek.”¹⁸⁹

4.8.5. János 17

„Miután ezeket mondta Jézus, tekintetét az égre emelve így szólt: Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a Fiú is megdicsőítsen téged, mivel hatalmat adtál neki minden halandó felett, hogy mindazoknak, akiket neki adtál, örök életet adjon.” (Jn 17:1-2)

„Kijelentettem a te nevedet az embereknek, akiket nekem adtál a világból. A tieid voltak, és nekem adtad őket, és ők megtartották a te igédet.” (Jn 17:6)

„Én őértük könyörgök: nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál, mert a tieid” (Jn 17:9)

„Atyám, azt akarom, hogy akiket nekem adtál, azok is ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák az én dicsőségemet” (Jn 17:24)

Jézus a főpapi imádságában azokért az emberekért imádkozott, akiket az Atya Neki adott. Az Atya hatalmat adott Neki minden emberen, és ténylegesen képes örök életet adni mindazoknak, akiket az Atya Neki adott (Jn 17:2). Ők először az Atyáéi voltak, és aztán az Atya Jézusnak adta őket: „A tieid voltak, és nekem adtad őket” (Jn 17:6). Akik az Atyáéi voltak, és akiket az Atya a Fiúnak adott, azoknak kijelentette az Atya nevét, és azok megtartották az Igéit, és befogadták a beszédeit, és hittek Benne (Jn 17:6,8). Az Atyához való tartozás tehát megelőzi azt, hogy az ember hit által Krisztushoz jön.

4.8.6. „Senki nem kárhozott el közülük, csak a...” (János 17:12)

„Amikor velük voltam, én megtartottam őket a te nevedben, amelyet nekem adtál, és megőriztem őket, és senki sem kárhozott el közülük, csak a kárhozat fia, hogy beteljesedjék az Írás.” (Jn 17:12)

Moody szerint a Jn 6:37 alapján igaz, hogy „azok, akik Jézushoz jönnek vagy továbbra is jönnek, ők nem lesznek kivette, de Júdas Jézusnak lett adva az Atya által, mégis a kárhozat fia lett (János 17:12).”¹⁹⁰ A Jn 17:12-ben a „közülük” azokra utal, akiket az Atya Jézusnak adott,

¹⁸⁸ (John Piper: *The Pleasures of God*, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, p. 123)

¹⁸⁹ (John Piper: *The Pleasures of God*, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, p. 123)

¹⁹⁰ (Dale Moody: *The word of truth*, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1981, Reprinted 1983, p. 356)

és akiket Jézus megőrzött: „Senki sem kárhozott el közülük, csak [εἰ μὴ], jelentése: csak, hacsak nem, hanem¹⁹¹] a kárhozat fia”, azaz Júdás. Vajon Jézus úgy értette ezt, hogy Júdás is beletartozott azoknak a csoportjába, akiket az Atya Neki adott, tehát senki nem kárhozott el közülük, kivéve Júdás, aki viszont közülük mégiscsak elkárhozott? Vagy pedig úgy értette Jézus, hogy azok közül, akiket az Atya Neki adott, közülük ténylegesen senki nem kárhozott el, hanem csak az, aki eleve a kárhozat fia volt, aki a látszat ellenére valójában nem tartozott azoknak a csoportjába, akiket az Atya üdvözítő értelemben Krisztusnak adott? Az Újszövetségben más, a Jn 17:12-höz hasonló szerkezetű mondatok értelmét vizsgálva az utóbbi lehetőséget nem lehet kizárni:

„Hogyan ment be az Isten házába, és ette meg a szentelt kenyereket, a melyeket nem vala szabad megennie néki, sem azoknak, a kik ő vele valának, hanem csak a papoknak?” (Mt 12:4, Károli)

A szent kenyereket nem volt szabad megenni azoknak, akik Dáviddal voltak, hanem csak a papoknak, akik nem tartoztak a Dáviddal levő csoporthoz.

„És igazán mondom néktek, hogy Illés idejében sok özvegy asszony volt Izraelben, mikor az ég három esztendeig és hat hónapig be volt zárva, úgy hogy az egész tartományban nagy éhség volt; Mégis azok közül senkihez nem küldetett Illés, hanem csak Sidonnak Sareptájába az özvegy asszonyhoz. És az Elizeus próféta idejében sok bélpoklos volt Izraelben; de azok közül egy sem tisztult meg, csak a Siriából való Naámán.” (Lk 4:25-27, Károli)

Az Izraelben élő özvegyasszonyok közül senkihez nem küldetett Illés, hanem csak egy sareptai özvegyasszonyhoz, aki nem tartozott az Izraeli özvegyasszonyok csoportjába. Elizeus idejében az izraeli leprások közül senki nem tisztult meg, hanem csak Naámán, aki nem tartozott az izraeli leprások csoportjába.¹⁹²

Önmagában tehát a Jn 17:12 alapján nem lehet egyértelműen eldönteni, hogy Júdás beletartozott azoknak a csoportjába, akiket az Atya Krisztusnak adott, vagy nem. Mivel a Jn 6:37-45 alapján viszont egyértelműen kiderül, hogy akit az Atya üdvözítő értelemben Krisztusnak ad, az nem kárhozik el, ezért arra következtethetünk, hogy Júdás nem tartozott azok közé, akiket az Atya kiválasztott üdvösségre, és üdvözítő értelemben Krisztusnak adott.

4.9. Kiválasztás a Róma 9:6-13-ban

A kiválasztásról való megértésünknek a Róma 9-hez kapcsolódó két döntő kérdése a következő. A Róma 9-ben a kiválasztás népekre vagy egyénekre vonatkozik? A Róma 9-ben a kiválasztás történelmi szerepekre vagy üdvösségre vonatkozik?

4.9.1. Nem mintha Isten igéje elbukott volna (Róm 9:6)

A Róma 9 szerepének és mondanivalójának megértésében kulcsfontosságú a Róm 9:6: „Nem mintha Isten igéje erejét veszítette volna”. Pál feltételezte, hogy az olvasóiban felmerül az a kérdés, hogy „ha igaz az, amit Pál eddig mondott, akkor ez azt jelenti, hogy Isten igéje meghíúsult, elbukott?” Pál erre a kimondatlan kérdésre reagál a Róma 9:6-ban, mintha ezt mondaná: „bármire is következtettetek a szavaimból, semmiképpen nem jelentik azt, hogy Isten igéje elbukott”, és az ezt követő részben ezt az állítását fogja alátámasztani. A kérdés az, hogy

¹⁹¹ (Varga Zsigmond J.: Újszövetségi görög-magyar szótár, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996, p. 259)

¹⁹² További hasonló szerkezetű példák: Jel 9:4; 21:27.

mi volt az, ami Pál megelőző gondolatmenetében úgy tűnt, hogy megkérdőjelezi Isten igéjének bizonyosságát.¹⁹³

4.9.2. Pál szomorúsága a népe miatt (Róm 9:1-3)

„Igazat mondok Krisztusban, nem hazudok, lelkiismeretem tanúskodik mellettem a Szentlélek által, hogy nagy az én szomorúságom, és szüntelen fájdalom gyötri a szívemet. Mert azt kívánom, hogy inkább én magam legyek átok alatt, Krisztustól elszakítva, az én testvéreim, az én test szerinti rokonaim helyett, akik izraeliták, akiké a fiúság és a dicsőség, a szövetségek és a törvényadás, az istentisztelet és az ígéretek, akiké az ősatyák, és akik közül származik a Krisztus test szerint, aki Isten mindenek felett: áldott legyen mindörökké. Ámen. Nem mintha Isten igéje erejét veszítette volna...” (Róm 9:1-6a)

Pál kifejezi a szomorúságát Izrael kárhozatos állapota miatt. Azt kíváná, hogy (ha ez lehetséges lenne, akkor) ő maga legyen átkozott, Krisztustól elszakítva az ő test szerinti rokonai helyett. Pál ezzel általánosságban a zsidók átkozott, kárhozatos állapotát fejezi ki.

4.9.3. Izrael kiváltságai üdvösségre is előremutató kiváltságok (Róm 9:4-5)

Pál ezután arról beszél, hogy a test szerinti rokonainak, az izraelitáknak számos kiváltságuk, előjoguk van Istentől. John Piper szerint Izrael kiváltságai a Róm 9:4-5-ben nem csupán átmeneti, történelmi szerepre vonatkozó kiváltságok, hanem olyanok, amelyek az üdvösségre is előremutatnak. A továbbiakban az egyes kiváltságoknak ezt a jellegét vizsgáljuk.

Fiúság

A fiúság (υιοθεσία) kifejezést egyedül Pál használja a Bibliában (Róm 8:15,23; 9:4; Gal 4:5; Ef 1:5). Mivel ennek a kifejezésnek a Róm 9:4-en kívüli előfordulásaiban a legteljesebb értelemben üdvösséget magában foglaló jelentése van, így arra következtethetünk, hogy a Róm 9:4-ben is ilyen jelentése van.

Igaz, hogy Isten időnként Izrael népének egészére úgy utal mint az Ő fia (2Móz 4:22-23), viszont Izrael fiúsága már az Ószövetségben gyakran átmeneti áldásokon túlmutató dicsőséges jövőre utalt (Ézs 43:6; 45:11; 63:16; 64:7-11; Hós 2:1; Mal 3:17).¹⁹⁴

Dicsőség

Pál a dicsőség (δόξα) kifejezéssel rendszeresen jövőre vonatkozó, eszkatológiai dicsőségre utal (Róm 2:7,10; 8:18; 9:23; 2Kor 4:17; Kol 1:27; 3:4).

„...dicsőség, tisztelet és békesség jut majd osztályrészül mindazoknak, akik jót tesznek, először a zsidóknak, majd pedig a görögöknek.” (Róm 2:10)

A Róm 2:10 arra utal, hogy az eljövendő korszak dicsősége egy különleges értelemben, elsődleges módon Izrael kiváltsága. Ezt megerősíti, hogy az Ószövetség ismétlődően kifejezi, hogy az Úr dicsősége Izrael különleges részesedése (Ézs 43:7; 46:13; 58:8; 60:1,2; 62:2; Jer 13:11; Zak 2:9).

A Róm 8:21-ben az Isten gyermekeinek eszkatológiai dicsősége („...Isten gyermekeinek dicsőséges szabadságára”) összekapcsolódik a Róm 8:23-ban szereplő eszkatológiai értelmű a υιοθεσία-val („...mi magunk is sóhajtozunk magunkban, várva a fiúságra [υιοθεσίαν], testünk megváltására”). Piper szerint „nincs jó alapunk a páli kontextus alapján arra, hogy δόξα-nak

¹⁹³ (John Piper: The Justification of God, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 48, 18-19)

¹⁹⁴ (John Piper: The Justification of God, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 31-33)

más, történelmi irányultságot adjunk, mint amit a *νοθεσία*-nak adtunk épp előtte. Mindkettő a jövőbe tekint, múltban levő gyökerekkel.”¹⁹⁵

Szövetségek

Piper szerint a Róm 9:4-ben a „szövetségek” jelentése nem korlátozódik szövetségeknek egy bizonyos csoportjára. Pál valószínűleg azt akarta kifejezni, hogy Izrael az a nép, amelynek a sorsát meghatározza, hogy Isten szövetségeket kötött velük. A római levélben később Pál konkrétan utal az új szövetségre, amivel megajándékozta Izraelt (Róm 11:26-27).¹⁹⁶

Törvényadás

A Róm 9:4-ben a törvényadás (*νομοθεσία*) kifejezés a törvény megkapására, birtoklására és tartalmára utal. Igaz, hogy a „törvény cselekedeteiből senki sem fog megigazulni” (Róm 3:20), ez azonban nem jelenti azt, hogy a törvény és a hit feltétlenül ellentétes fogalmak, hiszen „a törvény végcélja Krisztus” (Róm 10:4). Sem Krisztus, sem pedig a törvény nem tanít törvényeskedést, ezért mondhatja Pál, hogy hit által „érvényt szerzünk a törvénynek” (Róm 3:31), és a Lélek szerint élőkben teljesül a törvény követelése (Róm 8:4). És ezért érvelhet Pál amellest, hogy Izrael azért nem érte el a törvény igazságát, mert nem hitből kereste, hanem *mintha* cselekedetekből lenne (Róm 9:31-32), pedig valójában nem cselekedetekből van.

Piper szerint mivel Isten a törvényben kifejezte az üdvözítő szándékát Izraelnek (2Móz 19:6; 29:45; 31:16; 32:13; 34:6), és benne az élet útját tanította hit által (Róm 9:32), ezért mind a törvény adása, mind az üzenetének a birtoklása Izrael nagy kiváltsága volt, telve kegyelemmel és jövőbeni reménységgel.¹⁹⁷

Istentisztelet

A *λατρεία* (istentisztelet) kifejezés papi szolgálatokra (Zsid 9:1,6; 1Krón 28:13), ünnepi szertartásokra (2Móz 12:25,26; 13:5), áldozatok bemutatására (Józs 22:27) utal. A Róm 9:4-ben a törvény és a szövetségek kontextusában a *λατρεία* értelmezhető úgy, mint ami a különféle ószövetségi áldozatokra vonatkozó rendelkezésekre utal. A papok az engesztelő áldozatot Izrael bűneiért mutatták be, hogy bűnbocsánatot nyerjenek (3Móz 4:20). Az áldozati rendszer intézményéhez kapcsolódott Isten ígérete, hogy Izrael Istene lesz, és közöttük fog lakni (2Móz 29:43-46). Piper szerint arra következtethetünk, hogy mivel az Ószövetségben a *λατρεία* Izrael előjoga volt, ezért ennek az előjognak a beteljesedése a Messiás halála és feltámadása által szintén elsősorban Izrael előjoga (vö. Róm 1:16, ApCsel 13:46).¹⁹⁸

Ígéretek

Az *ἐπαγγελίαι* (ígéret) kifejezés Pál használatában való előfordulásai alapján (Róm 15:8, Gal 3:16,21; 2Kor 6:16-7:1; 2Kor 1:20) összefoglalóan utalnak mindazon jóra, amit Isten adhat a népének. Ábrahám és az utóda abban az ígéletben részesült, hogy „örökölni fogja a világot.” (Róm 4:13) Pogányok is lehetnek az ígélet örökösei, de csak a szelíd olajfába való beoltatás által (Róm 11:17). Erre a „titokra” emlékeztet Pál, mikor azt írja, hogy a pogányok „velünk együtt részesek az ígéletben” (Ef 3:6). Tehát a pogányok Isten ígéreteinek

¹⁹⁵ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 33-34)

¹⁹⁶ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 34-35)

¹⁹⁷ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 36-37)

¹⁹⁸ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 37-38)

kedvezményezettüként élvezik az üdvösséget, ami Izraelhez tartozik, mivel Izraelé az ígéretek.¹⁹⁹

Az atyák

A Róm 11:28-ból kiderül, hogy Pál szerint milyen „előnyt” jelentenek Izraelnek az ősatyák: „Az evangélium miatt tehát Isten ellenségei tiértetek, de a kiválasztás miatt kedveltek [ἀγαπητοί, szó szerint: szeretettek] az ősatyákért, mert megbánhatatlanok az Isten ajándékai és az ő elhívása.” (Róm 11:28-29)

Az atyák azért jelentősek Izrael számára, mert Isten szabadon kiválasztotta őket, és megbánhatatlan, visszavonhatatlan ígéretek tett nekik és az utódaiknak. Emiatt az izraeliták szeretettek (Róm 11:28), ami garantálja „egész Izraelnek” az üdvösségét (Róm 11:26), bár egy titokzatos módon, nem úgy, ahogy erre Pál kortársai számítottak.²⁰⁰

Krisztus

Mikor Pál a Róm 9:5-ben azt írja, hogy „...akik közül származik a Krisztus test szerint, aki Isten mindenek felett”, akkor Pál azt hangsúlyozza, hogy Krisztus eljövetelével Izrael kiváltságai tetőpontra jutottak. A rég várt Üdvözítő eljött, hogy megszabadítsa az Ő népét.²⁰¹

4.9.4. Mi az, ami miatt úgy tűnhetett, hogy Isten Igéje elbukott?

A Róm 9:4-5-ben tehát Pál felsorolja a kiváltságokat, amik Izraelhez tartoznak, akik közül viszont a legtöbben hitetlenek és kárhozatos állapotban vannak (Róm 9:1-3). Mi az tehát, ami miatt úgy tűnhet, hogy Isten igéje elbukott, ami miatt Pál azt írta, hogy „nem mintha Isten szava elbukott volna”? Miből adódik az a látszólagos feszültség, ami úgy tűnik, hogy megjelenik Pál gondolatmenetében Isten ígéretei és a valóság között? Éppen abból, hogy Izrael kiváltságai nem csupán múltban gyökerező, átmeneti, történelmi szerepre vonatkozó kiváltságok, hanem olyan eszkatológiai távlatban üdvösségre is előremutató kiváltságok, amik úgy tűnik, mintha garantálnák egész Izrael üdvösségét. Ha Izrael Isten ígéreteinek örököse, amelyek személyes, örök üdvösséget is magukban foglalnak, akkor hogy lehet, hogy Izraelen belül a legtöbben hitetlenek, és csak egy kevés maradék üdvözül (Róm 11:5)? Pál a továbbiakban erre a problémára fog reagálni.²⁰²

4.9.5. Izsák kiválasztása (Róm 9:6-9)

„Nem mintha Isten igéje erejét veszítette volna. Mert nem tartoznak mind Izraelhez, akik Izráeltől származnak, és nem mindnyájan Ábrahám gyermekei, akik az ő utódai, hanem amint meg van írva: »Aki Izsáktól származik, azt fogják utódodnak nevezni.« Azaz nem a testi származás szerinti gyermekek Isten gyermekei, hanem az ígélet gyermekei számítanak az ő utódainak. Mert így szól az ígélet: »Abban az időben eljövök, és fia lesz Sárának.«” (Róm 9:6-9)

¹⁹⁹ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 38-40)

²⁰⁰ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 40-42)

²⁰¹ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 42-44)

²⁰² (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 46-47)

A Róm 9-11-nek a Róm 1-8-hoz való kapcsolódását és a jelentőségét a következőképpen érthetjük: „A keresztyén ember reménysége, mely a Róm 1-8-ban tetőpontjára jutott, teljes mértékben függ Istennek az igéjéhez, elhívásához való hűségétől (Róm 8:28,30). [...] Izrael hitetlensége, és az ebből következő Krisztustól való elszakíttóságuk (Róm 9:3) úgy tűnik, hogy megkérdőjelezi és veszélyezteti nemcsak Izrael kiváltságos helyzetét, hanem a keresztyén reménységet is. [...] Ami végső soron kockán forog ezekben a fejezetekben, az nem Izrael sorsa; az a végső jelentőségű dolog előtti kérdés. Végső soron Isten saját szavahihetősége forog kockán. És ha nem lehet bízni abban, hogy Isten ígéletének szava örökre megáll, akkor az egész hitünk hiábavaló.” (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 18-19)

Pál válasza a felvetett problémára a következő. Isten ígéje nem bukott el, mert Isten ígéretei soha nem garantálták minden egyes származás szerinti zsidó személynek az üdvösségét, mert akik származás szerint Izraelhez tartoznak, közülük nem tartozik minden egyén a lelki, igazi Izraelhez, és nem mindenki az ígélet gyermeke. Pál ezután Izsák és Jákób kiválasztásának példája alapján érvel amellet, hogy végső soron nem a származás vagy a cselekedetek határozzák meg, hogy ki Isten gyermeke, hogy ki tartozik a lelki Izraelhez a testi Izraelen belül, hanem Isten feltétel nélküli kiválasztásán alapuló szuverén elhatározása.²⁰³

Isten ígéretet tett Ábrahámnak, hogy Sárától fia fog születni (1Móz 15:4; 17:16), és ő fogja örökölni az örök szövetség ígéletét (1Móz 17:19). Isten azt is megígérte, hogy az egyiptomi Hágártól született Izmaelt is meg fogja áldani, de csak Izsákkal lép szövetségre (1Móz 17:20,21). Isten újra megerősítette Izsák születésének ígéletét (1Móz 18:10,14 ~ Róm 9:9). Izsák születése után, mikor Sára száműzni akarta Hágárt és Izmaelt, Isten megerősítette Ábrahámnak az ígéletét, hogy Izsák lesz az ígélet szerinti utóda (1Móz 21:12 ~ Róm 9:7b).

4.9.6. Jákób kiválasztása (Róm 9:7-13)

„Sőt, Rebeka esetében még inkább, aki egy férfitől fogant fiakat, Izsáktól, a mi atyánktól. Amikor ugyanis még meg sem születtek gyermekei, és nem tettek semmi jót vagy rosszat, de hogy Istennek az ő kiválasztáson alapuló elhatározása érvényesüljön, nem a cselekedetek alapján, hanem az elhívó akarata szerint, már akkor megmondott Rebekának, hogy »a nagyobbik fog szolgálni a kisebbiknek«, amint meg van írva: »Jákóbot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem.«” (Róm 9:7-13)

Isten már akkor megmondta Rebekának, mikor „meg sem születtek gyermekei”, hogy „a nagyobbik fog szolgálni a kisebbiknek” (Róm 9:11,12), és ez azért történt, az volt a célja, „hogy az Istennek kiválasztás szerint való végzése megmaradjon” (Róm 9:11, Károli). Isten kijelentése Rebekának nem csak egy kívánság vagy egy passzívan előrelátott esemény volt Isten részéről, hanem predesztináció, mivel a testvérek születése előtt történt, és mivel ezáltal Isten elhatározása megvalósult és megmaradt. Az ígélet tehát kifejezte Isten döntését, hogy beavatkozik Jákób és Ézsau életébe, hogy megvalósítsa a szavát.

Isten szuverén kiválasztása, nem csupán a születésük előtt meghozott döntés

Pál nemcsak azt mondja, hogy Jákób és Ézsau sorsát Isten a születésük előtt determinálta, hanem azt is, hogy ez akkor történt, mikor még „nem tettek semmi jót vagy rosszat” (9:11). Ezzel a kiegészítő megjegyzéssel Pál nem csupán azt hangsúlyozza, hogy Isten a testvérek jövőjére vonatkozó döntését a cselekedeteik előtt meghozta (ezt már elmondta a 9:11a-ban), hanem inkább azt, hogy a döntését nem a cselekedeteik alapján hozta meg. Ezt még inkább megerősíti és kifejti az az állítás, hogy Isten kiválasztáson alapuló elhatározása, mely kifejeződött a Rebekának szóló kijelentésében, „nem cselekedetekből, hanem az elhívótól” (Róm 9:11, Károli) van. Piper ezt írja:

„Egyrészt az éjsz prepozícióval Pál világossá teszi, hogy Isten döntése, hogy különbözőképpen bánik Ézsauval és Jákóbbal, nem csupán a jó vagy rossz cselekedeteik előtt, hanem ezenfelül azoktól teljes mértékben függetlenül született meg. Ez kizárja a korai görög és latin kommentátorok elképzelését, hogy a kiválasztás Istennek az ember jó cselekedeteiről való előretudásán alapszik. Másrészt a Róm 9:12b részletezi a 9:11b-t azáltal, hogy túlmegegy annak tagadásán, hogy az emberi különbségek az

²⁰³ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, p. 73)

alapja Isten Ézsaura és Jákóbra vonatkozó predestinációjának. Azt a pozitív állítást teszi, hogy a valódi alapja ennek a kiválasztásnak maga Isten, »az elhívó«.

A szándékolt ereje annak az állításnak, hogy »nem cselekedetekből, hanem az elhívótól« leginkább akkor érződik, ha valaki kontrasztba állítja a hasonló páli állítással: »nem cselekedetekből, hanem hitből.« Pál gondolkodásában az utóbbi állítás a megigazulás eseményét írja le (Róm 9:32; Gal 2:16), és soha nem a kiválasztás vagy predestináció eseményét. Pál soha nem alapozza »Isten kiválasztó elhatározását« az ember hitére. A cselekedetek ellenpárja a kiválasztással kapcsolódva (a megigazulással ellentétben) mindig Isten saját elhívása (Róm 9:12b) vagy az Ő kegyelme (Róm 11:6). Isten predestinációja és elhívása megelőzi a megigazítást (Róm 8:29k), és nem alapszik bármilyen emberi cselekedeten, még a hiten sem. Ezért mondja Pál explicit módon a Róm 9:16-ban, hogy az, hogy Isten kegyelmet ad, akinek csak akar, nem alapszik az emberi akaráson (aminek része lenne a hit), sem az emberi futáson (ami minden cselekvést magában foglalna).²⁰⁴

Izsák és Jákób esetének összehasonlítása

Már Izsák kiválasztásában is Isten szuverén kiválasztása valósult meg, egyedül kegyelemből. Lehetséges azonban, hogy Pál zsidó ellenfelei a következőképpen érveltek volna ez ellen: Izmael egyrészt azért lett kizárva a szövetségből, mert az anyja egy egyiptomi volt, másrészt az Izsákra vonatkozó ígéreteket Isten Izmael születése után tette, tehát már láthatta, hogy milyen ember lett Izmaelből (1Móz 16:12), és ez alapján elvetette őt.

Pál annak érdekében, hogy bemutassa, hogy helytelenül gondolkodnak Isten szabad kiválasztásáról, és hogy lehetetlenné tegyen mindenféle kibúvót Isten szuverén kiválasztásának tanítása alól, Jákób kiválasztásával szemlélteti azt. Izsákkal és Izmaellel ellentétben Jákóbnak és Ézsauinak ugyanazok voltak a szülei. Világos, hogy a jövőjükre vonatkozó ígéretet nem a cselekedeteik fényében tette Isten. Továbbá ikertestvérek voltak ugyanabban az anyaméhben, és minden emberi mérték szerint az idősebb Ézsau kellett volna, hogy kapja az áldásokat és a tekintélyt az öccse felett. Jákób kiválasztása tehát félreérthetetlenül, teljes mértékben Isten szabad, szuverén kiválasztását mutatja be.²⁰⁵

4.9.7. Egyének örök sorsára vagy nemzetek átmeneti kiváltságára vonatkozó kiválasztás?

Istennek tehát az az elhatározása, hogy a kiválasztás cselekvését szabadon tegye, anélkül, hogy bármilyen emberi megkülönböztető tényező determinálná azt. A kérdés, amit tisztázni kell, az, hogy a Róm 9:6-13 tanítása alapján Isten kiválasztása egyének örök sorsát határozza meg, vagy csupán egyének és nemzetek átmeneti szerepét a történelemben.

Érvelés az egyének örök sorsát meghatározó kiválasztással szemben

Az alapvető érvelés az ellen, hogy a Róm 9 tanításában egyénekre vonatkozó, örök predestinációról van szó, a következő. Az ószövetségi hivatkozások az ószövetségi kontextusaikban nem egyénekre vagy örök sorsokra utalnak, hanem inkább nemzetekre és történelmi szerepekre. Izsák kiválasztása Izmael helyett bemutatja, hogy Isten a szuverén elhatározása alapján szabadon választja ki az „ígéret gyermekét”, az Ábrahámmal és utódaival kötött szövetség örökösét. A szövetségi áldások, amikre Isten kiválasztotta Izsákot, magukban foglalják a következő ígéreteket: Isten megszorítja az utódait, és így sok nép atyjává lesz;

²⁰⁴ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 52-53)

²⁰⁵ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 61-62)

Isten neki és az utódainak adja az ígéret földjét, és az Istenük lesz (1Móz 17:2-8). A szövetségi áldásoknak azonban nem része az egyéni, örök üdvösség.

Ehhez hasonlóan Jákób kiválasztása Ézsau helyett egyszerűen egy nagyobb kiváltságra, a választott nép fejévé való kiválasztásra utal, és nem örök üdvösségre. A Rebekának szóló kijelentés az 1Móz 25:23-ban, amelyet Pál idéz a Róm 9:12-ben, népek, és nem egyének kiválasztásáról szól:²⁰⁶

„Az ÚR pedig ezt mondta neki: Két nép van méhedben, két nemzet válik ki belsődből: az egyik nemzet erősebb lesz a másiknál, de a nagyobbik szolgál a kisebbnek.” (1Móz 25:23)

Malakiás 1:2

A Róm 9:13-ban Pál a Mal 1:2-t idézi („Jákóbot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem”). A Mal 1:2 kontextusában az Úr Izrael (Jákób utódai) iránti szeretetéről és Edóm (Ézsau utódai) elutasításáról van szó. A testületi kiválasztás mellett érvelők szerint nem lehet egyének kiválasztására következtetni abból, hogy Isten kiválasztotta Izrael népét Edóm népe helyett a szövetségi népének.

„Szeretlek benneteket – mondja az ÚR. De ti azt kérdezitek: Miből láthatjuk, hogy szeretsz minket? Abból, hogy Ézsau testvére volt Jákóbnak – így szól az ÚR –, mégis Jákóbot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem; hegyeit pusztasággá tettem, birtokát a pusztai sakálóknek adtam.” (Mal 1:2-3)

Malakiás gondolatmenete hasonló Páléhoz. Isten szeretete Jákób/Izrael felé nem Jákób/Izrael kiválóságán alapszik Ézsauhoz/Edómhoz képest. „Ézsau testvére volt Jákóbnak”, az Úr mégis Jákóbot szerette, Ézsaut pedig gyűlölte. Ez a megfogalmazás azt fejezi ki, hogy nem volt semmilyen emberi különbség közöttük, ami arra indította volna Istent, hogy inkább Jákóbot szeresse, mint Ézsaut. Jákób kiválasztásának a döntése tehát egyedül kegyelemből volt (ez az, ami miatt a Mal 1:2 idézése a Róm 9:13-ban nagyon találó).

Némelyek szerint az, hogy Isten „gyűlölte” (ἐμίσησα) Ézsaut, úgy értelmezhető, hogy „kevésbé szerette”, vagy „nem preferálta”. Mások szerint a Mal 1:3-4 valódi gyűlöletről, ellenségeskedésről beszél. Azonban a testületi kiválasztás értelmezésében nem a „gyűlölet” jelentése a döntő, hanem az, hogy Ézsau Edómot jelenti, és az, hogy Jákób/Izrael és Ézsau/Edóm Isten által eldöntött sorsai történelmi, és nem örökkévaló sorsok.²⁰⁷

A kérdés az, hogy hogyan alkalmazza Pál Isten szabad választásának elvét

John Piper a következőképpen érvel a történelmi szerepre való testületi kiválasztás nézetével szemben: Az ószövetségi narratívák alapján lehetne Izsák és Jákób egyéni üdvösségére következtetni, de nem az a célunk, hogy ezt bebizonyítsuk, mivel a testületi/történelmi nézet döntő hibája nem az, hogy nem vonja le ezt a következtetést, hanem az, hogy nem teszi fel azt a kérdést, hogy Pál érvelésének a folyamata a Róm 9:1-5-től kezdve az egész fejezeten keresztül hogyan van hatással annak az alapelvnek az alkalmazására, amit Pál megalapozott a Róm 9:6b-13-ban.

„A lefektetett alapelv az, hogy Isten megígért áldásait soha nem annak alapján élvezzi valaki, hogy ő milyen ember származás szerint vagy cselekedetek által, hanem egyedül Isten szuverén, szabad predestinációjának alapján (Róm 9:11,12). Az arra vonatkozó végső döntés, hogy ki fogja tapasztalni Isten kegyelmét, soha nem az ember »akarásán vagy futásán« múlik (Róm 9:16).

²⁰⁶ (John Piper: The Justification of God, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 58-62)

²⁰⁷ (John Piper: The Justification of God, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, p. 63)

Elfogadhatjuk, az érvelés kedvéért, hogy ennek az – Isten kiválasztásban gyakorolt szabadságáról szóló – alapelvnek a demonstrálásában Pál olyan ószövetségi szövegeket használ, amik nem kapcsolódnak explicit módon örök üdvösséghez. Ami nem fogadható el további érvelés nélkül, az az, hogy Pál Isten predesztináló szabadságának az alapelvét korlátozni szándékozik Istennek személyek vagy nemzetek történelmi szerepére vonatkozó választására.”²⁰⁸

Hogyan válaszolja meg Pál a felvetett problémát?

Ahhoz, hogy megértsük Pál mondanivalóját a Róm 9:6-13-ban, szem előtt kell tartanunk, hogy ennek a résznek az a célja, hogy elkezdje megoldani a problémát, amit a Róm 9:1-5 vetett fel, nevezetesen, hogy sok egyén Izrael népén belül nem üdvözülni. Pál szívét nem azért gyötri szüntelen fájdalom (9:2), mert a testületi Izrael elveszítette a „teokratikus kiváltságait”. Pál szomorúsága konkrétan ahhoz a problémához kapcsolódik, hogy Izrael kiváltságai, amiket felsorolt a Róm 9:4-5-ben, örök üdvösséget is magukban foglalnak, de sok izraelita egyén a hitetlenségében elkárhozik. Emiatt a megoldás, ami erre a problémára reagálva kibontakozik a Róm 9:6-13-ban, muszáj, hogy egyének örök üdvösségének a kérdésével foglalkozzon.²⁰⁹ John Murray a következőképpen érvel:

„A kérdés, ami felvetődött az apostolnak a következő: hogy lehet Isten szövetségi ígérését sértetlennek tekinteni, ha az Izraelhez tartozók tömege, akik beleszámítanak választott népbe [...] hitetlenségben maradtak, és nélkülözik a szövetségi ígéretek? A válasza kudarcot vallana, ha az egyszerűen csak egy hivatkozás lenne Izrael kollektív, mindenkit magában foglaló teokratikus kiválasztására. Egy ilyen válasz nem lenne több, mint egy arra való hivatkozás, hogy a rokonai Izraeliták, és így nem lenne több mint egy állítása annak a ténynek, ami, tekintettel a hitetlenségükre, megteremtette a problémát. Pál válasza nem Izrael kollektív kiválasztása, hanem inkább az, hogy »nem mindnyájan Izrael, akik Izraeltől valók.« És ez azt jelenti, az értekezésünknek azon állomása szempontjából, amire most eljutottunk, hogy »nem mindenki kiválasztott, aki a választott Izraelből való.«²¹⁰

A szuverén kiválasztás elvének alkalmazása folytatódik az Izraelen belüli megkülönböztetésben

Pál fő célja a Róm 9:6b-13-ban nem az, hogy bizonyítsa, hogy Isten szabadon kiválasztotta Izrael népét, hanem az, hogy megalapozza azt az alapelvet, amin keresztül megmagyarázhatja, hogy hogy lehet, hogy izraelita egyének elkárhoznak, Isten ígéje mégsem bukott el. A Róm 9:6b („Mert nem tartoznak mind Izraelhez, akik Izraeltől származnak”) azt bizonyítja, hogy Pál gondolatmenetében Izsák és Jákób kiválasztása egy továbbra is folyamatban levő alapelv, aminek megfelelően Isten feltétel nélkül kiválasztja az áldásainak kedvezményezettjeit, és nem csak Izrael népének megalapításában tette ezt Izsák és Jákób kiválasztásakor, hanem Izrael népén belül továbbra is ezt teszi, ezért nem tartoznak mind a lelki Izraelhez, akik a testi Izraeltől származnak.

A testi Izraelen belüli izraeliták feltétel nélküli kiválasztását a lelki Izraelbe nem lehet úgy magyarázni, hogy ez egy „teokratikus kiváltságokra” való kiválasztás, mivel a teokratikus kiváltságok az egész testi Izraelhez tartoznak, és mivel a közvetlenül megelőző részben (Róm 9:1-3) Pál az izraelitákon belül egyeseket aszerint különböztetett meg másoktól, hogy egyesek

²⁰⁸ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, p. 64)

²⁰⁹ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 64-65)

²¹⁰ (John Murray: *The Epistle to the Romans*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1997, p. 18 (Volume II))

átkozottak, Krisztustól elszakítva. Arra kell tehát következtetnünk, hogy Pál úgy látja Isten „kiválasztáson alapuló elhatározását” mint ami szabad az emberi befolyástól, nem csak a történelmi szerepek determinálásában, hanem annak determinálásában is, hogy Izraelen belül ki üdvözülni, és ki nem.²¹¹ Piper ezt írja:

„Figyelemre méltó és sokatmondó jelenség, hogy azok, akik nem találnak egyéni predesztinációt örök életre a Róm 9:6-13-ban, nem tudják sikeresen megmagyarázni Pál érvelésének fonálát, amint az a Róm 9:1-5-ben elkezdődik, és folytatódik az egész fejezeten át. Hiába keresne valaki például ezen kommentátorok körében meggyőző állítást, hogy a két népnek (Izrael és Edóm) a testületi kiválasztása a Róm 9:12,13-ban hogyan illeszkedik össze Pál érvelésében azon állítással, hogy »Nem mindnyájan Izrael, akik Izraeltől valók« (9:6b). Továbbá hiába keresi valaki a magyarázatot, hogy az örökre elkárhozó izraeliták sürgető problémáján hogyan segít a Róm 9:6-13, ha ezek a versek »nem üdvösségre vonatkoznak, hanem tisztségre és történelmi szerepre.« Elkerülhetetlennek találtam azt a benyomást, hogy doktrinális hajlamok súlyosan korlátozták az exegetikai erőfeszítést és éleslátást – nem annyira azért, mert ezeknek az exegétáknak a válaszaik nem az enyémeik, hanem a döntő exegetikai kérdések miatt, amiket egyszerűen nem vetnek fel.”²¹²

Isten gyermekei, az ígéret gyermekei (Róm 9:8)

A Róm 9:8 szóhasználatában további bizonyítéka annak, hogy Pál üdvösségre való kiválasztásra van tekintettel a gondolatmenetben:

„Azaz nem a testi származás szerinti gyermekek Isten gyermekei, hanem az ígéret gyermekei számítanak az ő utódainak.” (Róm 9:8)

Pál az „azaz” kifejezéssel jelzi, hogy most tisztázni, értelmezni fogja az Izraelen belüli megkülönböztetést, amiről a Róm 9:6-7-ben kezdett beszélni. Ábrahám utódai között, a test szerinti gyermekeken belül vannak bizonyos egyének, akik „Isten gyermekei”, akik „az ígéret gyermekei”, és ők számítanak igazán Ábrahám utódainak.

Pál használatában az „Isten gyermekei” kifejezés más helyeken (Róm 8:16,17,21; Ef 5:1; Fil 2:15), valamint a hasonló értelmű „Isten fiai kifejezés” (Róm 8:14,19; 9:26; 2Kor 6:18; Gal 3:26; 4:6) az összes előfordulás esetében üdvözült hívőkre utal.

Az „ígéret gyermekei” kifejezés Pál használatában egyetlen másik helyen fordul elő, a Gal 4:28-ban, hasonló kontextusban (mindkét helyen Izsák és Izmael születésének történetéből levont következtetésekről van szó): „Ti pedig, testvéreim, Izsák módjára az ígéret gyermekei vagytok.” (Gal 4:28-29) Izsák a „test szerint született” Izmaellel kontrasztban (Gal 4:23,29) „ígéret által” (Gal 4:23) született, „Lélek szerint”, vagyis Isten szuverén, kegyelmes teremtő ereje által. Az „ígéret gyermekei” hívő, keresztyén emberek, akiknek a lelki újjászületése Izsák fizikai születéséhez hasonlóan Isten szuverén beavatkozása által történt.

Mindez azt erősíti meg, hogy Pál a Róm 9:8-ban a szabad kiválasztás elvét annak a kérdésnek a megválaszolására alkalmazza, hogy kik azok, akik Izraelen belül üdvözülnek.²¹³

4.10. A kiválasztás és Isten igazságossága a Róma 9:14-18-ban

„Mít mondjunk tehát? Igazságtalan az Isten? Szó sincs róla! Hiszen így szól Mózeshez: »Könyörülök, akin könyörülök, és irgalmazok, akinek irgalmazok.« Ezért tehát nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené. Mert így szól az Írás a fáraóhoz: »Éppen azért

²¹¹ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 66-67)

²¹² (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, p. 58)

²¹³ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 67-70)

emeltelek trónra, hogy megmutassam rajtad hatalmamot, és hogy hirdessék nevemet az egész földön.« Ezért tehát akin akar, megkönyörül, akit pedig akar, megkeményít.» (Róm 9:14-18)

A Róm 9:14-18-ban Pál a szokása szerint felveti, majd megválaszolja az ellenvetést, amire számít, hogy felmerülhet azzal szemben, amit előtte mondott. „Mit mondjunk tehát? Igazságtalan az Isten?” (Róm 9:14). Mi volt az a Róm 9:6b-13-ban, ami igazságtalannak tűnt Pál ellenfeleinek? Mivel Pál a válaszában éppen Isten szuverén kegyelmének szabadságát hangsúlyozza (9:16,18), ezért arra következtethetünk, hogy Isten igazságtalanságának a vádját Pálnak az az állítása váltotta ki, hogy Isten nem emberi különbségek alapján dönti el, hogy ki legyen a kegyelmének a kedvezményezettje.²¹⁴ Pál a válaszában tagadja, hogy abból, amit mondott, az következne, hogy Isten igazságtalan, és ennek alátámasztására két ószövetségi részt idéz (2Móz 33:19 ~ Róm 9:15, 2Móz 9:16 ~ Róm 9:17).²¹⁵

4.10.1. 2 Mózes 33:19

„Mózes pedig ezt mondta: Mutasd meg nekem dicsőségedet! Az ÚR így felelt: Elvonultatom előtted egész fenségemet, és kimondom előtted az ÚR nevét. Kegyelmezek, akinek kegyelmezek, és irgalmazok, akinek irgalmazok.” (2Móz 33:18-19)

Mózes két kérése

A 2Móz 32 leírja, hogy Áron aranyborjút készített, és Izrael népe leborult előtte (2Móz 32:8). Ezután Isten ezt mondta Mózesnek: „Most azért hagyd, hogy fellángoljon ellenük haragom, és végezzek velük!” (2Móz 32:10) Mózes azonban könyörgött Istenhez, és Isten nem pusztította el egészen Izraelt (32:11-14). Ezután Mózes újra könyörgött Izraelért, de nem kapta meg az ígéretet, amit szeretett volna, mert az Úr ezt mondta: „de én nem megyek veled, mert keménynyakú nép vagy, és elpusztítanálak az úton.” (33:3) A 2Móz 33:12-34:9-ben Mózes két dolgot kér Istentől. Egyrészt újra közbenjár a népért, hogy Isten maga jöjjön velük (33:15-16; 34:9), és Isten megígéri, hogy megadja ezt a kérését (33:17); másrészt Mózes azt kéri, hogy ismerje Istent, és lássa a dicsőségét (33:13,18).

A két kérés kapcsolata

Piper szerint ennek a résznek a megértéséhez a kulcs Mózes két kérésének a kapcsolata. Mózes azt kéri, hogy egy keménynyakú, bálványimádó népet Isten fogadjon a jóindulatába, és különböztessen meg minden nép felett a saját népeként (33:16). Ez egy elképzelhetetlenül hatalmas kérés – tekintettel Isten korábbi kijelentésére: „...keménynyakú nép vagy, és elpusztítanálak az úton” (33:3) –, és éppen ez az ami miatt Mózes azt kéri, hogy megismerhesse Istent, és láthassa a dicsőségét (33:13,18). Piper szerint Mózes a kérésének a nagysága indítja arra, hogy betekintést kérjen Isten szívébe, hogy bizonyosságot nyerjen arról, hogy Isten a lényének legmélyéig valóban az az Isten, aki megbocsátja a bűneiket, és a tulajdonává teszi őket (34:9). Mózes kérése tehát, hogy láthassa Isten dicsőségét, a kontextus alapján elsősorban

²¹⁴ A feltételes kiválasztás tanítása miatt Isten igazságtalanságának még a gyanúja sem merülne fel, hiszen semmi nem tűnik igazságtalannak abban, ha az ember valamilyen döntésétől függően kap kegyelmet. Sproul szerint emiatt ha Pál a feltételes kiválasztást tanította volna, akkor aligha várnánk tőle, hogy olyan elvetésre számítson, mely Istent igazságtalansággal vádolná. Az ellenvetés, amire Pál számít, pontosan az az ellenvetés, amivel a kálvinizmus nézetét gyakran támadják. Sproul szerint ennek az egybeesésnek a legvalószínűbb oka az, hogy Pál ugyanazt tanította a kiválasztásról, mint a kálvinizmus. (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 175)

²¹⁵ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 91-93)

azt a vágyát fejezi ki, hogy Isten megerősítse az Ő elképesztő hajlandóságát arra, hogy jóindulatot tanúsítson a keménynyakú, bálványimádó nép felé.²¹⁶

Isten szabadon rendelkezik a kegyelméről

A 2Móz 33:19a-ban Isten Mózes kérésére megígéri, hogy elvonultatja előtte a fenségét, és kimondja előtte az Úr nevét. A 33:19b-ben a „Kegyelmezek, akinek kegyelmezek, és irgalmazok, akinek irgalmazok” egy héber formula (vö. 2Móz 3:14; 4:13; 16:23), melyben a cselekvés egyszerű megisméltése azt fejezi ki, hogy az alany akarata az, ami determinálja, hogy hogyan valósuljon meg a cselekvés. A 2Móz 33:19b tehát azt hangsúlyozza, hogy a saját akaratán kívül nincsen semmilyen megszorítás vagy feltétel, ami determinálná, hogy Isten hogyan rendelkezik a kegyelméről.²¹⁷

Van, aki szerint mikor Isten a 2Móz 33:19b-ben azt mondja, hogy „kegyelmezek, akinek kegyelmezek”, akkor arra utal, hogy Mózesnek a szabad kegyelméből fogja kijelenteni a nevét. Piper szerint nem erről van szó, hanem az igevers már magának Isten nevének a kijelentése, az Ő lényegi természetének értelmezése, és erre leginkább a 2Móz 34:6-tal való párhuzamából következtethetünk.

„Elvonult előtte az ÚR, és így mondta azt ki: Az ÚR, az ÚR irgalmas és kegyelmes Isten! Türelme hosszú, szeretete és hűsége nagy!” (2Móz 34:6)

Mikor Isten Mózes kérésére, az ígérétenek megfelelően kijelentette a nevét, akkor a 2Móz 34:6-ban ugyanúgy a kegyelmét és irgalmát hangsúlyozta, ahogy a 33:19b-ben. Ebből arra következtethetünk, hogy a 2Móz 33:19b egy előzetes, tömör összefoglalása Isten kijelentésének a 34:6-7-ban, tehát a 33:19 értelme következő: „Kijelentem magamat, ahogy elvonulok előtted Úrként, akinek előjoga, hogy kegyelmezzon, akinek kegyelmez, és hogy irgalmazzon, akinek irgalmaz. Ez a lényege annak, amit kijelentek a nevemről.”²¹⁸

4.10.2. „Ezért tehát nem azé, aki akarja”

Pál miután idézi a 2Móz 33:19-et, ezt a következtetést vonja le: „Ezért tehát nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené.” (Róm 9:16) Pál ezzel minden fajta emberi akarást, törekvést kizár azon tényezőknek köréből, melyek döntő módon meghatározzák Isten döntését, hogy kegyelmezzon. Ez kiderül a Róm 9:16 és a 9:11-12 párhuzamából.

A Róm 9:11-12 szerint Jákób kiválasztását Ézsau helyett semmilyen fajta akarás, törekvés nem determinálta semmilyen módon, a 9:16 pedig gyakorlatilag újra kifejezi a 9:11-12 mondanivalóját. A 2Móz 33:19-ből idézett „könyörülök, akin könyörülök, és irgalmazok, akinek irgalmazok” is éppen azt fejezi ki, hogy nem az ember cselekvésétől, vagy hozzáállásától, hanem egyedül Isten szuverén döntésétől függ, hogy kegyelmet ad.²¹⁹

Mire vonatkozik ez a kegyelem?

Mire vonatkozik ez a kegyelem, ami nem az ember akarásától vagy futásától függ: örök üdvösségre vagy történelmi szerepekre? Ehhez kapcsolódóan a döntő kérdés az, hogy Pál Isten természetéből fakadó szuverén szabadságának alapelvét milyen problémára alkalmazza. Azaz:

²¹⁶ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 78-81)

²¹⁷ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 82-83)

²¹⁸ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, p. 84)

²¹⁹ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 153-154)

Hogyan illeszkedik a Róm 9:15-16 Pál eddigi érvelésének folyamatába, mely kibontakozott a 9:1-14-ben? Mivel a 9:14-ben az ellenvetést – mely szerint Pál tanítása alapján Isten igazságtalan – a 9:11-13 feltétel nélküli kiválasztásról szóló tanítása váltotta ki, és Pál a válaszában, a 9:16-ban gyakorlatilag újrafogalmazza a 9:11-13 mondanivalóját, ezért a 9:16-ban Isten kegyelme a szabadságának a hatóköre meg kell, hogy feleljen annak a szabadságnak, melyet Isten gyakorol a 9:11-13 tanítása alapján. Ebből adódóan, ha helyes volt az érvelésünk, mely szerint a 9:1-13 Isten egyének üdvösségére vonatkozó szuverén kiválasztását tanítja, akkor a 9:16-ban Isten szuverén szabadsága egyének üdvösségre való kiválasztását is magában foglalja.²²⁰

4.10.3. A fáraó megkeményítése

Isten már akkor megmondta Mózesnek, amikor még úton volt Egyiptomba, hogy: „Amikor visszamégy Egyiptomba, ügyelj arra, hogy megtedd a fáraó előtt mindazokat a csodákat, amelyekre képpé tettelek. Én ugyan megkeményítem²²¹ a szívét, és nem akarja majd elbocsátani a népet” (2Móz 4:21). Ennek megfelelően mikor Mózes és Áron kérése ellenére a fáraó nem akarta elbocsátani a népet (5:2). A fáraóval való első találkozás eredményét Isten 2Móz 4:21-ben megjövendölt cselekedetének beteljesedéseként érthetjük, azaz Isten megmondta, hogy meg fogja keményíteni a fáraót, és nem akarja majd elbocsátani a népet, és pontosan ez történt.

Ez valószínűtlenné teszi azt az értelmezést, hogy mivel a hatodik csapás utánig (2Móz 9:12) csak arról olvasunk, hogy a fáraó szíve megkeményedett (7:13,14,22; 8:15; 9:7), vagy hogy a fáraó megkeményítette a szívét (8:11,28), ezért Isten valójában csak azután keményítette meg a fáraó szívét, miután a fáraó Istentől függetlenül már megkeményítette magát.²²²

A fáraóval való első találkozás után Isten újra megmondta, hogy megkeményíti a fáraót:

„Te mondj el neki mindent, amit én parancsolok neked! Testvéred, Áron meg beszéljen a fáraóval, hogy bocsássa el országából Izráel fiait! Én azonban megkeményítem a fáraó szívét, és bár sok jelet és csodát teszek Egyiptom földjén, a fáraó mégsem hallgat majd rátok” (2Móz 7:2-4).

Mózes és Áron tehát bementek a fáraóhoz, „a fáraó szíve azonban kemény maradt, és nem hallgatott rájuk, ahogyan megmondta az ÚR.” (2Móz 7:13) A narrátor az események leírásakor külön hangsúlyozza, hogy mindez annak megfelelően történt, „ahogyan megmondta az ÚR”, azaz ahogy Isten megmondta, hogy megkeményíti a fáraó szívét (7:3-4), minden pontosan úgy történt (7:13). Indokolatlan és megalapozatlan lenne a 7:13-at bárhogy máshogy magyarázni, mint hogy az az Isten által megígért megkeményítés beteljesedése. A narrátor később is újra és újra megjegyzi, hogy az, hogy a fáraó szíve kemény maradt, annak megfelelően történt, ahogy ezt előre megmondta az Úr.²²³

Mi volt Isten célja a fáraó megkeményítésével? Isten meg akarta mutatni a dicsőségét és hatalmát a fáraón. Megtehetette volna, hogy egyetlen csapással elpusztítja a fáraót és Egyiptom minden erejét, mégsem ezt tette. Isten megtartotta a fáraót, és megkeményítette a szívét (2Móz

²²⁰ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 155-157)

²²¹ Piper tanulmánya alapján a 2Móz 4-14-ben a fáraó megkeményítésére vonatkozó héber kifejezések (קשה, כבד, חזק) alapvetően egységesen az ember szívének érzéketlenségére, akaratának hajlíthatatlanságára utalnak. (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 160-162)

²²² (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 162-163)

²²³ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 163-165)

9:12; 10:1,20,27; 11:10; 14:4,8,17), hogy ne engedje el a népet, hogy sok csodát tegyen, és ezen keresztül az ítéletében és szabadításában még inkább megmutassa a hatalmát és dicsőségét. A narrátor újra és újra ezt hangsúlyozza (2Móz 7:5; 9:15-16; 10:1,2; 11:9-10; 14:4,17).

4.10.4. „Ezért tehát akin akar megkönyörül, akit pedig akar, megkeményít”

Pál idézi a 2Móz 9:16-ot („De mégis megtartottalak, hogy megmutassam neked az erőmet, és hirdessék nevemet az egész földön”), majd levonja a következtetést: „Ezért tehát akin akar, megkönyörül, akit pedig akar, megkeményít.” (Róm 9:18) A 9:18a („Ezért tehát akin akar, megkönyörül”) gyakorlatilag a 9:16 újrafogalmazása, tehát azt fejezi ki, hogy Isten teljes mértékben szabad abban annak determinálásában, hogy ki az, akin megkönyörül, és a döntése végső soron nem emberi törekvéstől vagy cselekedetektől függ. A 9:18b („akit pedig akar, megkeményít”) a fáraó esetére építve fejezi ki Isten megkeményítésben való szabadságát. A Róm 9:18-ban az irgalmazás és a megkeményítés párhuzamba állításából következően tehát Isten ugyanazt a szuverén szabadságot gyakorolja a megkeményítésben, mint az irgalmazásban.²²⁴

Megkeményítés vagy önmegkeményítés

Némelyek a fáraó megkeményítésének narratívája alapján amellet érvelnek, hogy Isten megkeményítése valójában az ember autonóm önmegkeményítésére való reakció csupán. Ez azonban a 2Móz 4-14-ből nem derül ki. Egyszer sem állítja az ószövetségi narrátor, hogy Isten megkeményítő cselekedete a fáraónak bármilyen cselekedetén vagy hozzáállásán alapult volna, viszont újra és újra kifejezi, hogy Isten azért keményíti meg a fáraót, mert az a célja, hogy ezáltal megmutassa a hatalmát és dicsőségét. Éppen ez az a mondanivaló, aminek a fonálát Pál felveszi a Róm 9:17-ben: Istennek az arra vonatkozó döntését, hogy valakinek irgalmaz, más pedig megkeményít, végső soron nem az ember „futása vagy akarása” határozza meg, hanem Isten célja, hogy megmutassa a dicsőségét.²²⁵

Hogyan illeszkedik a gondolatmenetbe Isten szabadsága a megkeményítésben?

Mire van tekintettel Pál, mikor a Róm 9:18-ban azt állítja, hogy Isten feltétel nélkül szabadságot gyakorol a megkeményítésben? Örök sorsokra vagy valami másra? Általában akik szerint a megkeményítés nem egyének örök sorsára vonatkozik, úgy érvelnek, hogy a fáraó megkeményítésének története azt mutatja be, ahogy Isten irányítja a történelem eseményeit, nem pedig azt, hogy meghatározza valakinek az örök sorsát. Piper szerint azonban helytelen az a következtetés, hogy mivel az ószövetségi narrátor Istennek történelem irányításában gyakorolt munkájával foglalkozik, ezért Pál biztosan nem fejez ki ennél többet a megkeményítéssel. Azt, hogy Pál mit fejez ki, elsősorban a páli kontextus alapján kell eldöntenünk és bizonyítanunk.

²²⁴ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 171-172)

²²⁵ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 174-175)

Isten megkeményítését más szempontból lehet úgy is tekinteni, mint az Ő büntetését, ami által meghagyja a fáraót az engedetlenségében. Ez nem áll ellentétben Pál nézőpontjával, de a Róm 9:18-ban nem ez a mondanivalója. Éppen azt hangsúlyozza, hogy Isten azt tesz, amit akar, és végső soron nem az emberi akarás vagy futás határozza meg ebben. Igaz, hogy ha Isten úgy dönt, hogy ha a bukott emberiség egészét megkeményíti a bűneiben, akkor semmi olyat nem tesz velük, amit ne érdemelnének meg. Viszont azt, hogy Ő ténylegesen kinek az esetében teszi meg ezt, és kinek irgalmaz, végső soron Isten szuverén döntése határozza meg.

Pál gondolatmenete a Róma 9 elejétől kezdve megköveteli, hogy a megkeményítés üdvösségen kívüli állapotra utaljon. A Róm 9:14-18-ban Pál arra az ellenvetésre válaszol, mely szerint Isten feltétel nélküli kiválasztása igazságtalan. Mivel Pál a 9:6-13-ban a feltétel nélküli kiválasztás alapelvét Izraelen belüli egyének üdvösségére alkalmazta, ezért a 9:14-18-ban Istennek ugyanezzel a cselekedetével kell, hogy foglalkozzon.

A fáraó megkeményítésének története lefekteti és megerősíti Isten megkeményítésben gyakorolt szabadságának az alapelvét. Pál ezt az alapelvet alkalmazza a közvetlenül előtte álló problémára, nevezetesen Izrael nagy részének a makacsságára, hitetlenségére. Az érvelés kedvéért akár azt is feltételezhetjük, hogy Pál nem biztos, hogy úgy gondolta, hogy a fáraó elkárhozott, de ez nem változtat azon a tényen, hogy Pál Isten szuverén szabadságát az egyének örök sorsára vonatkozó jelen kérdésben is alkalmazta.²²⁶

4.10.5. Igazságtalan az Isten?

Összességében tehát hogyan válaszolta meg Pál a Róm 9:15-18-ban az ellenvetést, mely szerint ha igaz Pál feltétel nélküli kiválasztásról szóló tanítása, akkor Isten igazságtalan? Piper szerint Pál válaszában gondolatmenete a következő: Isten nem igazságtalan, hiszen mikor kijelentette Mózesnek a nevét és dicsőségét, akkor éppen az Ő kegyelmezésben gyakorolt szuverenitását jelentette ki (9:15). Mikor Isten megkeményítette a fáraót, azzal éppen az volt a célja, hogy megmutassa a dicsőségét, és hirdessék a nevét az egész földön (9:17). Az ószövetségi példák azt mutatják be, hogy Isten a nevét, dicsőségét az irgalmazásban és megkeményítésben gyakorolt szuverén szabadságában jelenti ki. Isten nem igazságtalan, ha azzal összhangban cselekszik, aki Ő maga. Piper szerint Pál válaszában a lényege az, hogy Isten azért nem igazságtalan a feltétel nélküli kiválasztásban, mivel Isten igazságának lényege alapvetően az Ő „tántoríthatatlan elkötelezettsége, hogy megőrizze és kinyilvánítsa a dicsőségét”, Isten dicsősége pedig alapvetően az Ő kegyelemben gyakorolt szuverenitásában mutatkozik meg.²²⁷

4.11. A „Fazekas szabadsága” a Róma 9:19-24-ben

„Azt mondod erre nekem: »Akkor miért hibáztat mégis? Hiszen ki állhat ellene akaratának?« Ugyan ki vagy te, ember, hogy perbe szállsz az Istennel? Mondhatja-e alkotójának az alkotás: »Miért formáltál engem ilyenre?« Nincs-e hatalma a fazekasnak az agyagon, hogy ugyanabból az agyagból az egyik edényt nemes célra, a másikat pedig közönségesre formálja?

Isten pedig nem haragját akarta-e megmutatni és hatalmát megláttatni, és nem ezért hordozta-e türelemmel a harag eszközeit, amelyek pusztulásra készültek? Vajon nem azért is, hogy megismertesse dicsőségének gazdagságát az irgalom eszközein, amelyeket dicsőségre készített, amilyenekké minket is elhívott, nemcsak a zsidók, hanem a többi nép közül is?» (Róm 9:19-24)

4.11.1. Az ellenvetés

A Róm 9:19-ben Pál ismét felveti azt az ellenvetést, amire számít, hogy fel fog merülni azzal szemben, amit a 9:15-18-ban mondott. Az ellenvetés a következő: Ha igaz az, amit tanítasz Pál, hogy egy ember megkeményedését végső soron Isten akarata, és nem az ember „akarása vagy futása” határozza meg, akkor Isten igazságtalan, hogy elítéli az embert. A te

²²⁶ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 176-178)

²²⁷ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 179-180)

nézeted szerint, Pál, soha senki nem állt ellen ténylegesen Isten akaratának, hiszen még akkor is, mikor az ember ellenáll Isten parancsainak, valójában az Ő titkos akaratát teljesíti be. Emiatt helytelen Isten részéről, hogy hibáztatja az embert, mivel az öndeterminálás szabadsága nélkül nem ítélné el jogosan az embert a döntéseiért.²²⁸

4.11.2. Helyesen értette-e Pál tanítását az ellenvetés mögötti felfogás?

A 9:19-ben megszólaltatott ellenvetéssel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy vajon az helyesen értelmezte-e Pál eddigi tanítását. Piper megjegyzi, hogy a legtöbb kommentátorral együtt azt feltételezi, hogy az ellenvetés a 9:18 helyes értelmezésén alapszik, azaz tényleg igaz, hogy senki nem állhat ellen Isten szuverén akaratának, Isten mégis felelősségre vonja az embert.

Ha a 9:19 a 9:18-nak egy alapvető félreértését mutatná be, akkor Pál nagyon egyszerűen kiigazíthatta volna ezt a tévedést, és így eltávolította volna ezt a mesterségesen létrehozott problémát, de nem ezt tette. Pál a legcsekélyebb jelét sem mutatja annak, hogy nem ért egyet azzal, ahogyan az ellenvetés értelmezi a tanítását. Épp ellenkezőleg, a 9:20-23-ban nem csak elismeri, hanem még inkább hangsúlyozza Isten akaratának mindenek felett álló abszolút szuverenitását.²²⁹

4.11.3. A fazekas hatalma az agyagon

Pál válaszában egésze a Róm 9:21-23-ban azt mutatja, hogy nem utasítja el az alázas ember azon vágyának kifejeződését, hogy amennyire lehetséges, szeretné jobban érteni Isten útjait, de a 9:20-ban elutasítja a 9:19 ellenvetése mögötti arrogáns feltételezést. A 9:19 nem egy alázas érdeklődés, ami őszintén szeretné jobban érteni az eddigieket (vö. Lk 1:34), hanem inkább egy indulatos állítása annak, hogy nem így kellene lennie a dolgoknak. Pál a Róm 9:20-ban „helyre rakja” a tiltakozó embert, mintha ezt mondaná neki: „emberként nincs jogod igazságtalansággal vádolni Istent.”

Isten az Alkotó, az ember egy alkotás. Nevetséges az az elképzelés, hogy végső soron az ember megérzése a dolgok helyes működéséről az, ami meghatározza azt, hogy Isten mit kell, hogy helyesnek tartson. A fazekasnak hatalma (ἐξουσία, tehát nem csak ereje, hanem tekintélye, joga is) van az agyagon, hogy azt készítsen belőle, amit akar (9:21).²³⁰ Ehhez

²²⁸ R. C. Sproul megjegyzi, hogy ez egy újabb olyan ellenvetés, ami az arminianizmussal szemben soha nem merül fel. Ha végső soron az ember üdvössége önmagán múlik, akkor nyilvánvaló a természetes emberi gondolkodásnak, hogy Isten jogosan hibáztatja azt az embert, aki elutasítja Őt. Sproul szerint ebben az esetben Pálnak nem kellett volna megbirkóznia ezzel az ellenvetéssel, de mégis ezt tette, mert a predesztináció bibliai tanítása megköveteli ezt. (R. C. Sproul: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 125-126)

²²⁹ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 191-192)

Luther ezt írta: „Ha a Római levél 9. fejezetében nem ezt magyarázza, és nem fejt ki világosan Isten előretudásából és akaratából adódó szükségszerűségünket, akkor mi szükség van arra, hogy a fazekas példáját behozza, aki »ugyanabból az agyagból az egyik edényt nemes célra, a másikat pedig becstelenségre« készíti? (Róm 9:21) Mi szükség van arra, hogy megjegyyezze, hogy az alkotás nem mondja az alkotójának, »Miért formáltál engem ilyenre?« (Róm 9:20) Itt emberekről beszél, és agyaghoz hasonlítja őket, Istent pedig egy fazekashoz. Ez a példázat tehát teljesen haszontalan, a használata nevetséges és hiábavaló, hacsak nem az a véleménye, hogy semmilyen szabadságunk nincsen.” (Martin Luther: *The Bondage of the Will*, Amazon Legacy Publications, Great Britain, 2011, pp. 71-72 (Sect. 95))

²³⁰ Némelyek amellett érvelnek, hogy a Róm 9:20-21-ben a fazekas és az agyag képeinek használatában olyan konkrét ószövetségi utalások vannak, melyek nem egyénekről, hanem népekről szólnak, és ezért Pál sem Isten egyénekre vonatkozó cselekedeteiről beszél ezekben az igeversekben. Piper viszont bemutatja, hogy a fazekas képanyagának sokféle használatából (Ézs 29:16; 41:25; 45:9-11; 64:7; Jer 18:6-8, Jób 10:9; Jób 33:6; továbbá Bölcs 15:7; Sir 33:7-13) az derül ki, hogy ez egy rugalmas metafora, különféle kontextusokban előfordulhat, és több különböző dologra is utalhat. Emiatt ha valaki a képanyag egy adott használatára hivatkozik, hogy bizonyítsa, hogy Pál hogyan értette azt, az hatástalan próbálkozás. Valószínűleg most nem arról van szó, hogy Pál idéz egy ószövetségi szöveget annak tekintélye miatt, hanem egy közismert metaforát használ a saját céljaira. (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 194-197)

hasonlóan a Teremtőnek szuverén joga, hogy rendelkezzen a teremtményei felett, és senkinek nincs joga megkérdőjelezni Őt, ha úgy dönt, hogy akit akar, azt megkeményíti.²³¹

4.11.4. Ugyanabból az agyagból

„Nincs-e hatalma a fazekasnak az agyagon, hogy ugyanabból az agyagból az egyik edényt nemes célra, a másikat pedig közönségesre formálja?” (Róm 9:21)

Az agyag milyensége önmagában nem determinálja azt, hogy a fazekas milyen edényt készít az belőle. Ha a fazekas más agyagból készítette volna a tisztességre és a közönséges használatra szánt edényeket, akkor lehetne érvelni amellett, hogy az eltérő alapanyagok különböző tulajdonságai miatt jelölte ki a fazekas az egyik edényt tisztességes, a másikat közönséges használatra. Pál azonban kizárja ezt azzal, hogy a fazekas „ugyanabból az agyagból” (Róm 9:21) dolgozik. Piper szerint Pál ezzel megjegyzéssel felidézi Jákób és Ézsau esetét, akik ugyanazoktól a szülőktől származtak, egyszerre voltak ugyanabban az anyaméhben, és még a születésük előtt Isten elrendelte a sorsukat. Más szóval Isten ugyanabból az agyagból az egyik edényt tisztességre, a másikat pedig közönségesre készítette. Ez megerősíti, hogy Pál továbbra is a feltétel nélküli kiválasztásra vonatkozó gondolatmenetét folytatja, amit elkezdett a 9:6-13-ban.²³²

4.11.5. Istennek célja, hogy nyilvánvalóvá tegye a dicsőségének teljességét

A Róm 9:22-23 fő állítása az, hogy Isten nagy türelemmel hordozta a harag edényeit, melyek pusztulásra készültek. A fáraó minden harag edényének a típusa. Isten elhordozta és megtartotta a fáraót a megátalkodottságában, ahelyett, hogy azonnal elpusztította volna, és ezzel az volt a célja, hogy még inkább megmutassa a haragját és megismertesse a hatalmát. Istennek joga van hozzá, és az a szándéka, hogy a cselekedeteiben nyilvánvalóvá tegye a személye tulajdonságainak teljes spektrumát. Ha valaki amellett érvel, hogy Istennek nem kellene bemutatnia a haragját, akkor tulajdonképpen azt mondja, hogy Isten nem olyan, amilyennek lennie kellene. A teremtmény azonban nem mondhatja meg, hogy az örökkévaló, önmagában létező, tökéletes Isten milyen kell, hogy legyen. Piper szerint ennek megfelelően Pál Isten szuverén megkeményítésének „igazolásában” nem azt mutatja be, hogy az hogyan következik az emberi logika szokásos használatából, hanem azt, hogy ez szükségszerűen következik abból, hogy mit jelent Istennek lenni.

A 9:23 szerint Isten célja továbbá: „hogy megismertesse dicsőségének gazdagságát az irgalom eszközein, amelyeket dicsőségre készített”. Piper szerint Isten főként az Ő kegyelmének a dicsőségét akarja bemutatni, és az Ő haragja és ítélete bemutatása is ezt szolgálja: „Isten összes tulajdonságainak sokféle megnyilvánulása a kegyelme szolgálatában állnak, és így az a szerepük, hogy kihangsúlyozzák az irgalom edényeinek szóló dicsőség kinyilatkoztatását, és hogy ők még inkább értékeljék azt.”²³³ „Isten legfőbb célja a teremtésben és megváltásban, hogy bemutassa, a választottainak a javára, a dicsőségének a teljességét, különösen a kegyelmét.”²³⁴

²³¹ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 185-186)

²³² (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 203-204)

²³³ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 187-189)

²³⁴ (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, p. 214)

Piper idézi Daniel Fullert, aki ezt írta: „Hogyan tudna Isten irgalmaként megjelenni, ha nem

4.11.6. A gondolatmenet folytatólágossága

„...hogy megismertesse dicsőségének gazdagságát az irgalom eszközein, amelyeket dicsőségre készített, amilyenekké minket is elhívott, nemcsak a zsidók, hanem a többi nép közül is” (Róm 9:23-24).

Mikor Pál arról beszél a Róm 9:23-ban, hogy az irgalom edényeit dicsőségre készítette Isten, hogy bemutassa rajtuk a dicsőségének gazdagságát (kontrasztban pusztulásra készült, harag edényeivel), akkor nyilvánvaló, hogy itt nem Izraelnek a kollektív, történelmi, átmeneti kiváltságaira utal, hanem örök üdvösségre, amelybe Isten pogányokat is elhívott.

Pál gondolatmenetének egységessége és kontinuitása megerősíti, hogy az egész Róm 9:1-24-ben az apostol nem nemzetek átmeneti kiváltságairól, hanem egyének örök sorsáról beszél. Ha valaki úgy gondolja, hogy Pál a 9:6-13-ban Izrael kollektív, átmeneti kiváltságokra való kiválasztását tanítja, annak azt Pál időközben valahol témát vált, és elkezd egyének örök sorsáról beszélni.²³⁵ De ezzel kapcsolatban felmerül a kérdés: Hol vált témát Pál, és ez miből derül ki? A szövegben viszont nincs semmi, ami okot arra, hogy egy ilyen jelentős váltást feltételezzünk.²³⁶

4.12. Kiválasztás a Róma 11-ben

Pál a Róm 11 arról tanít, hogy a zsidók általános hitetlensége ellenére nem mondott le teljesen és véglegesen Izraelről, hanem terve van velük, és beteljesíti a nekik szóló ígéreteit.

4.12.1. Isten meghagyott magának egy maradékot

„Azt kérdem tehát: Elvetette Isten az ő népét? Szó sincs róla! Hiszen én is izraelita vagyok, Ábrahám utódai közül, Benjámin törzséből. Isten nem vetette el az ő népét, amelyet eleve kiválasztott. Vagy nem tudjátok, mit mond az Írás Illésről, amikor Isten előtt vádat emel Izrael ellen: »Uram, prófétáidat megölték, oltáraidat lerombolták, én maradtam meg egyedül, de nekem is az életemre törnek.« Viszont mit mond neki az isteni kijelentés? »Meghagytam magamnak hétezer férfit, akik nem hajtottak térdet a Baalnak.«” (Róm 11:1-4)

„Nem vetette el Isten az ő népét, melyet eleve ismert.” (Róm 11:2, Károli). Isten eleve ismerte, azaz eleve különleges szeretettel tekintett az Ő választott népére. „Pál arra utal, hogy Isten különleges szeretete és kegyelmes választása (vö. 8:29; Ámós 3:2) Izraelre vonatkozóan elképzelhetetlenné teszi azt, hogy teljesen elutasítsa őket mint népet, bár sokan közülük most elutasították Őt azáltal, hogy elutasították Krisztust.”²³⁷

Pál ennek alátámasztására példaként említi azt, hogy Illés idejében Isten meghagyott magának egy maradékot. A „meghagytam magamnak” (Róm 11:4) azt fejezi ki, hogy Isten kegyelmes cselekedetének tulajdonítható, hogy ezek az emberek nem lettek bálványimádók.

olyan emberekre terjedne ki, akik a haragja alatt voltak, és ezért csak kegyelmet tudtak kérni? Lehetetlen lenne számukra, hogy osztozzanak Istennel a kegyelmében való örömben, ha nem látnák tisztán a rettenetességét a mindenható haragnak, amiből a kegyelme megmenti őket. Tehát hogy megmutassa a dicsőségének teljes spektrumát, Isten előre elkészíti nemcsak az irgalom edényeit, hanem a harag edényeit is, hogy az irgalom edényeihez kapcsolódó dicsőségének gazdagsága ezáltal még világosabban nyilvánuljon meg.” (Daniel Fuller: *The Unity of the Bible: Unfolding God's Plan for Humanity*, Grand Rapids, Zondervan, 1992, pp.445-448) (John Piper: *The Justification of God*, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 215-216)

²³⁵ Norman Geisler szerint például a Róm 9:11-13 Isten Izrael egészére vonatkozó kollektív (nem üdvösségre vonatkozó) kiválasztását tanítja, a 9:16 viszont már Istennek az üdvösséget kezdeményező cselekedetére utal. (Norman L. Geisler: *Chosen But Free*, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010, pp. 61, 81)

²³⁶ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 215, 216, 222)

²³⁷ (The Reformation Study Bible, R. C. Sproul General Editor, Reformation Trust, Orlando, 2015, p. 2000)

Pál korábban is hangsúlyozta, hogy a maradék egyedül Isten különleges kegyelme és beavatkozása miatt van, ami nélkül mindenki megmaradt volna a hitetlenségében:

„Ézsaiás pedig ezt hirdeti Izráelről: »Ha Izráel fiainak száma annyi volna, mint a tenger fövenye, akkor is csak a maradék üdvözülni fog, mert az Úr teljes mértékben és gyorsan váltja valóra szavát a földön.« És amint előre megmondta Ézsaiás: »Ha a Seregek Ura nem hagyott volna utódot nekünk, olyanná lettünk volna, mint Sodoma, és hasonlóvá lettünk volna Gomorához.«” (Róm 9:27-29)

Ha Isten magára hagyja Izraelt, akkor megmaradnak a hitetlenségükben és engedetlenségükben. De Isten hagyott Izraelben egy maradékot vagy utódot, vagyis a beavatkozásával gondoskodott róla, hogy legyenek hívők Izraelben.

4.12.2. A kiválasztás kegyelemből van, nem bármilyen emberi cselekvés miatt

„Így tehát most is van maradék a kegyelmi kiválasztás szerint; ha pedig kegyelemből van, akkor nem cselekedetekből, különben a kegyelem nem volna kegyelem. Mi tehát a helyzet? Amire Izráel törekedett, azt nem érte el. A választottak azonban elérték, a többiek pedig megkeményítették” (Róm 11:5-7)

Ahogy Isten korábban is tette, Pál idejében is meghagyott egy maradékot magának Izraelből, akiket kiválasztott. A kiválasztás kegyelemből van, nem cselekedetekből. Mondhatná valaki, hogy a hit nem számít cselekedetnek, így a hit lehet a kiválasztás feltétele. Wayne Grudem ezt írja ezzel kapcsolatban: „Pál nem az emberi hitet és az emberi cselekedeteket állítja kontrasztba; Isten emberekre vonatkozó szuverén kiválasztását állítja kontrasztba bármilyen emberi cselekvéssel, és Isten szuverén akaratára mutat mint ami a végső alapja Isten kiválasztásának azokra a zsidókra vonatkozóan, akik Krisztushoz jöttek.”²³⁸

4.12.3. Eljön Sionból a Megváltó, és elfordítja az istentelenséget Jákób házából

„Nem szeretném, testvéreim, ha önmagatokat bölcseknek tartva nem vennétek tudomásul azt a titkot, hogy a megkeményedés Izráelnek csak egy részét érte, amíg a népek teljes számban be nem jutnak, és így üdvözülni fog az egész Izráel, amint meg van írva: »Eljön Sionból a Megváltó, eltávolítja a hitetlenséget Jákób házából, és én ezt a szövetséget adom nekik, amikor eltörlöm bűneiket.« Az evangélium miatt tehát Isten ellenségei tiértetek, de a kiválasztás miatt kedveltek az ösatyákért, mert megbánhatatlanok az Isten ajándékai és az ő elhívása.” (Róm 11:25-28)

Izrael megkeményedése nem végleges, hanem csak addig tart, amíg a pogányok „teljes számban be nem jutnak” (Róm 11:5). „Egész Izrael üdvözülni fog”, mégpedig úgy, hogy „el fog jönni Sionból a Megváltó, és el fogja fordítani az istentelenséget Jákóbtól” (Róm 11:26, saját fordítás). Isten nem egyszerűen csak felkínálja az üdvösséget Izraelnek, és aztán az ő öndetermináló akaratukra bízva, hogy elfogadják azt, vagy megmaradnak az istentelenségükben. Isten el fogja fordítani a népétől az istentelenséget, és ezáltal istenfélővé teszi őket. Ez Isten szuverén, hatékony elhívása, amely által gondoskodik arról, hogy az Ő választott népe higgyen Benne és engedelmeskedjen Neki. Ez az új szövetség, amit Isten ad az Ő népének (vö. Jer 31:33; 32:39-40).

4.13. Kettős predesztináció

A kettős predesztináció tanítása szerint Isten elrendelése nemcsak a választottaira vonatkozik, hanem bizonyos értelemben azokra is, akiket nem választott ki.

²³⁸ (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, p. 677)

4.13.1. Egyszeres predestináció?

Némelyek, akik hisznek valamilyen fajta kiválasztásban, de nem fogadják el a kettős predestinációt, az egyszeres predestináció tanítása mellett érvelnek, mely szerint egyesek eleve el vannak rendelve üdvösségre, de nem szükséges feltételeznünk, hogy a többiek kárhozatra vannak predestinálva.²³⁹ Az egyszeres predestináció nézetét vallók általánosságban azt hangsúlyozzák, hogy bár Isten kiválasztott egyeseket, és gondoskodik arról, hogy ők az Ő kegyelmes segítségével által biztosan megmeneküljenek, de ez valamilyen módon mégsem jelenti azt, hogy a többieket Isten elvetette volna.

Azonban Isten kiválasztása szükségszerűen magával vonja a nem választottak mellőzését. Ha Isten némelyeket kiválasztott, de nem mindenkit, akkor kell, hogy legyenek némelyek, akik nincsenek kiválasztva. Isten bizonyosan eleve tudta, hogy kik azok, akik hitetlenül el fognak kárhozni, még mielőtt azok megszülettek volna. Isten azt is tudta, hogy ezt hatalmában áll megakadályozni. Ha Ő úgy dönt, hogy megteremti őket, és nem akadályozza meg az előrelátott elkárhozásukat, akkor ezáltal bizonyos értelemben elrendeli azt (Péld 16:4; 1Pt 2:7-8). „A kérdés tehát nem az, hogy vajon a predestináció kettős-e, hanem hogy milyen módon kettős.”²⁴⁰

4.13.2. Szimmetrikus és aszimmetrikus kettős predestináció

Sproul megkülönbözteti a kettős predestináció szimmetrikus és aszimmetrikus nézetét. A szimmetrikus nézet szerint ahhoz hasonlóan, ahogy Isten a választottainak életébe beavatkozik, és hitet teremt a szívükben, úgy az elvetettek szívében is aktívan munkálkodik, hogy hitlenséget teremtsen vagy munkáljon bennük.²⁴¹ Ezzel szemben a reformált teológia aszimmetrikus nézete szerint Isten a választottainak a szívében kegyelmesen hitet munkál, az elvetettek szívében azonban nem munkál aktívan hitlenséget, hanem egyszerűen meghagyja őket a bűneikben és hitlenségükben, és nem adja meg nekik az újjászületés kegyelmét.

Isten nem teremt gonoszsgot az elvetett emberek szívébe, és nem kényszeríti őket bűnre, hanem úgy dönt, hogy hagyja, hogy az eleve hitetlen és gonosz szívük kívánságait kövessék szabadon, és így mindig el fogják utasítani az evangéliumot. Istennek nem kell mást tennie ahhoz, hogy megkeményítse a bűnöst, mint hogy az eleve meg nem érdemelt, gonoszsgot féken tartó kegyelmét megvonja tőle, és kiszolgáltatja a saját bűnének. Ahelyett tehát, hogy korlátozná az emberi szabadságot, növeli azt, és megengedi, hogy az ember a saját, gonosz vágyainak megfelelően még szabadabban azt tegye, amit akar.²⁴²

4.13.3. Isten nem igazsgtalan azokkal szemben, akiket meghagy a jogos ítéletükben

Az eddigiek alapján világos, hogy a kettős predestináció tanításától távol áll az az elképzelés, mely szerint Isten igazsgtalanul és kegyetlenül bárkit is az akarata ellenére kizár az üdvösségből. J. I. Packer ezt írja:

„Bármit is hiszünk a kiválasztásról, tény marad, hogy aki elutasítja Krisztust, az így maga lesz az oka az elkárhozásának. A Bibliával szembeni hitlenség bűnös dolog, és a hitetlenek nem

²³⁹ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 113)

²⁴⁰ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 184)

²⁴¹ (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, p. 114)

²⁴² (R. C. Sproul: Chosen by God, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986, pp. 116-119)

mentegőzhetnek azzal, hogy ők nem voltak választottak. A nem hívónek az evangéliumban valóban életet kínáltak, és ha akarta, elfogadhatta volna; ő és csakis ő a felelős azért, hogy elutasította, s most el kell szenvednie az elutasítás következményeit. [...] Isten azt adja az embereknek, amit választanak, nem pedig annak ellenkezőjét. Ezért akik a halált választják, azok csak önmaguknak köszönhetik, hogy Isten nem ad nekik életet. Isten szuverenitásának ténye egyáltalán nem változtat ezen.”²⁴³

A kiválasztásról való gondolkodásban újra és újra vissza kell térnünk arra az alapigazságra, hogy a bűnössége miatt kivétel nélkül minden ember jogosan Isten ítéletét érdemli, ami a kárhozat. Ha minden ember örökre elkárhozik, és Isten egyetlen embert sem üdvözít, akkor tökéletesen igazságosan cselekszik velünk. Ezért írta Pink: „A kegyelem meg nem érdemelt adomány, és mivel méltatlanoknak és a pokolra méltóknak mutatott meg, akiknek nincs semmilyen joguk Istennel szemben, ezért ingyenes és a legnagyobb bűnösre is érvényes lehet. De mert azokra árad, akik nélkülözik a méltóságot és az érdemet, a kegyelem szuverén, vagyis Isten annak adja, akinek akarja.”²⁴⁴

²⁴³ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő alapítvány, Budapest, 2001, pp. 103-104)

²⁴⁴ (Arthur W. Pink: Isten szuverenitása, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013, p. 155)

5. Krisztus meghatározott engesztelése

A Szentháromság egysége az üdvözítés munkájában

A meghatározott engesztelés tanításának megértésében segít, ha szem előtt tartjuk a Szentháromság különböző személyeinek egységét abban a munkában, amely által a választottak meghatározott csoportját üdvözítik. Ahogy az Atya szuverén módon elrendelte a választottak üdvösségét, és a Szentlélek hatékony módon elhívja a választottakat, úgy Krisztus is az engesztelése által hatékony módon megváltja a választottak megváltását. Ehhez kapcsolódóan J. I. Packer ezt írta a kálvinista és arminianus teológia különbségéről:

„Az egyik felfogásban a Szentháromságnak az ember visszanyerésére tett három nagy cselekedete – az Atya kiválasztó, a Fiú megváltó és a Szentlélek elhívó cselekedete – úgy jelenik meg, mint amely ugyanazokra az emberekre irányul és csalhatatlanul biztosítja az üdvösségüket. A másik felfogás mindhárom cselekedetnek más vonatkozást ad (minthogy a megváltás az egész emberiségre, az elhívás az evangélium minden meghallójára, a kiválasztás pedig a reagáló hallgatókra irányul), és tagadja, hogy ezek bármelyike biztosítja bárki üdvösségét. A két teológia tehát egészen eltérő módon fogja fel a megváltás tervét.”²⁴⁵

Krisztus lehetővé teszi a megmenekülést, vagy ténylegesen meg is ment?

A meghatározott engesztelés tanítása azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy vajon Krisztus önmagában potenciális, vagy tényleges Megváltó, azaz: csupán lehetővé teszi a megmenekülésünket, vagy ténylegesen megment.

Az 1689-es Baptista Hitvallás ezt írja: „Az Úr Jézus, az Ő tökéletes engedelmessége és Önnön áldozata által, melyet egyetlenegyszer ajánlott fel Istennek az örökkévaló Lélek által, teljesen eleget tett Isten igazságosságának, megbékélést szerzett, és örökkévaló örökséget vásárolt a menny királyságában mindazoknak, akiket Neki adott az Atya.”²⁴⁶ A kálvinizmus szerint mindazok, akiket az Atya Isten Krisztus megváltása által biztosan üdvözíteni akar, azok Krisztus megváltása által biztosan üdvözülnek. Számukra Krisztus nemcsak a megmenekülés lehetőségét adja meg, hanem ténylegesen és biztosan meg is menti őket.

Ezzel szemben az arminianizmusban az általános vagy univerzális engesztelés nézete szerint Krisztus áldozata önmagában minden egyes emberre ugyanúgy, ugyanolyan mértékben van hatással. Krisztus áldozatának az eredménye *önmagában* csak az, hogy az üdvösség lehetőségét teremti meg. Krisztus engesztelését az ember teszi hatékonyvá önmaga számára azáltal, ha biztosítja ehhez a döntő tényezőt, a hitét. A kálvinizmus egyetért azzal, hogy a hit szükséges ahhoz, hogy az ember üdvözüljön, viszont az üdvösségre jutott emberekben Krisztus megváltásának a hatékonysága végső soron nem a hitüktől függ, hanem épp fordítva: Krisztus megváltó ereje önmagában garantálja az új szövetség népének a hitét, és így az üdvösségét is.²⁴⁷ Az arminianus teológiában Krisztus halála önmagában nem biztosítja az üdvösségét senkinek, mert nem biztosítja a hit ajándékát senkinek.²⁴⁸ J. I. Packer így ír a két nézetről:

„Amíg az arminianus azt mondja: »Nem nyerhettem volna megváltást a Kálvária nélkül«, addig a kálvinista ezt mondja: »Krisztus nyerte el a megváltásomat a Kálvárián«. A keresztfát az előbbi a

²⁴⁵ (James I. Packer: *A Megújulás Teológiája*, Koinónia, Kolozsvár, 2000, p. 165)

²⁴⁶ Az 1689-es Baptista Hitvallás, 8.5.

²⁴⁷ A dolgok Isten által meghatározott rendjében a Krisztus megváltó halála által megvásárolt előnyöket azok kapják meg, akik megtérnek és hisznek. A hit tehát a Krisztushoz való kapcsolódásunk eszközeként szükséges feltétele az üdvösségnek.

²⁴⁸ (James I. Packer: *A Megújulás Teológiája*, Koinónia, Kolozsvár, 2000, p. 184)

megváltás sine qua non-jának, az utóbbi azonban a megváltás valóságos létesítő okának fogja föl, és minden lelki áldást, beleértve a hitet is, Istennek és Fiának a Kálvárián teljesített ügyletére vezeti vissza.”²⁴⁹

Korlátozott engesztelés

A meghatározott engesztelésről szóló kálvinista tanítást korlátozott engesztelésnek is szokták hívni, mivel a kálvinizmus szerint Krisztus megváltása bizonyossá tette az üdvösségét egy meghatározott csoportnak, a választottaknak, de nem mindenkinek. Krisztus engesztelése azonban valamilyen értelemben mindenképpen korlátozott kell, hogy legyen. Ha abszolút korlátlan lenne, azaz önmagában korlátlan üdvözítő hatása lenne kivétel nélkül mindenkire, akkor mindenki üdvözülne, ami nem igaz. Az arminiánus teológiában Krisztus engesztelésének a hatása korlátozott, mivel az önmagában senkinek nem teszi bizonyossá az üdvösségét.²⁵⁰

5.1. Krisztus engesztelésének eredménye

5.1.1. Az engesztelés természete

Istennek meg kell büntetnie a bűnt

Bár Isten tökéletesen jó és igazságos, ezért nem hagyhatja a bűnt büntetés nélkül, mégis sok bűnös embernek elengedte a bűneik jogos büntetését. Úgy tűnik, mintha ez megkérdőjelezné az Ő igazságosságát. Pál ezzel a problémával foglalkozik a Róm 3:24-26-ban:

„Megigazulván ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által, Kit az Isten eleve rendelt engesztelő áldozatul, hit által, az ő véreben, hogy megmutassa az ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt, Az Isten hosszútűrésénél fogva, az ő igazságának megbizonyítására, a mostani időben, hogy igaz legyen Ő és megigazítsa azt, a ki a Jézus hitéből való.” (Róm 3:24-26, Károli)

Isten ingyen igazít meg bűnösöket, azaz egyedül kegyelemből igaznak nyilvánít, és igazként kezel teljesen érdemtelen embereket, akik jogosan csak az Ő haragját érdemlik. Hogyan lehetséges ez? A Példabeszédek könyve ezt írja: „Aki igaznak mondja a bűnöst, és aki bűnösnek mondja az igazat: mindkettőjüket egyaránt utálja az ÚR.” (Péld 17:15) Paul Washer szerint ez az igevers „azt az igazságot közli, hogy Isten gyűlöl és utál bármilyen embert, különösen bármilyen hatóságot vagy bírót, aki igazol vagy felment egy vétkes személyt. Mégis, éppen ez a témája az evangélium üzenetének! Az egész történelmen keresztül Isten éppen ezt tette. Megigazított gonosz embereket, megbocsátotta a bűnös cselekedeteiket, és elfedezte a bűnieket. Hogyan lehet akkor Ő mégis igazságos?”²⁵¹

A Róm 3:24-26 szerint Isten nem „egyszerűen csak” elengedi a bűnösöket, hanem Krisztus váltsága által igazítja meg a bűnösöket. Isten Krisztust rendelte engesztelő áldozatul, nemcsak azért, hogy „megmutassa az ő igazságát” (Róm 3:25), hanem azért is, „hogy igaz legyen Ő” (Róm 3:26, Károli). Krisztus bűnökért való engesztelése nélkül a probléma nem egyszerűen az

²⁴⁹ (James I. Packer: A Megújulás Teológiája, Koinónia, Kolozsvár, 2000, p. 169)

²⁵⁰ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 190-191)

²⁵¹ (Paul Washer: The gospel's power and message, Reformation Heritage Books, Grand Rapids, 2012, pp. 161-162)

Ha Isten figyelmen kívül hagyja a gyalázatot, amit az emberek a bűneikkel Vele szemben felhalmoztak, azzal gyakorlatilag hitelt ad az emberek értékítéletének, akik semmibe veszik Istent (Róm 1:21-23). Ezáltal „nem annyira arról van szó, hogy azt mondaná, hogy a bűnök nem számítanak, vagy az igazságszolgáltatás nem számít; hanem ennél még alapvetőbben, azt mondaná, hogy ő nem számít. Azonban az, hogy Isten így megtagadja a dicsőségének végtelen értékét, hogy állhatatosan úgy cselekedjen, mintha a szent nevének a meggyalázása közömbös kérdés lenne számára – ez az igazságtalanság szíve.” (John Piper: The Justification of God, Baker Academic, Grand Rapids, 2007, pp. 147-148)

lett volna, hogy Isten nem mutatkozik igazságosnak, hanem az, hogy Isten valóban igazságtalan a bűnösök megigazításában.

Az engesztelő, helyettesítő áldozat lényege

Krisztus helyettes, engesztelő áldozatának a lényege, hogy önként és ártatlanul magára vállalta minden bűnünket, és kereszthalálával elszenvedte helyettünk a büntetést (Róm 8:3).²⁵² Isten a minket jogosan sújtó ítéletét a saját Fián töltötte ki helyettünk, hogy mindent megbocsáthasson nekünk. John Murray így írt erről:

„Az engesztelés tana pontosan ezt jelenti: Isten annyira szerette azokat, akik ellen haragja irányult, hogy haragjának elfordítására tulajdon Fiát adta áldozatul. Krisztus feladata volt Isten haragjának lecsillapítása, hogy akiket Isten szeret, azok ne legyenek többé kitéve haragjának, a szeretet pedig célt érjen azzal, hogy akik a harag gyermekei voltak, Isten jótetszésének gyermekeivé váljanak.”²⁵³

5.1.2. Krisztus áldozata ténylegesen kielégítette Isten igazságát?

Akik elkárhoznak, azok maguk fogják elszenvedni a bűneik jogos büntetését. Akik üdvözülnek, azok helyett Krisztus tökéletesen és teljesen elszenvedte a bűneik büntetését a kereszten. A meghatározott engesztelés tanításához kapcsolódó fontos kérdés, hogy vajon Krisztus engesztelő áldozata önmagában elégséges volt-e arra, hogy kielégítse Isten igazságosságának a követelését? Ha igen, ha Isten valóban elfogadta Krisztus minket helyettesítő, engesztelő áldozatát teljes fizetségként a mi erkölcsi tartozásunkért, akkor ezt a tartozást Isten már nem fogja behajtani rajtunk.

R. C. Sproul szerint ebből következik, hogy „ha Krisztus valóságosan, objektíven kielégítette Isten igazságának a követelését mindenkiért, akkor mindenki üdvözülni fog”²⁵⁴, ez azonban nem igaz. John Owen a következőképpen érvel azokkal szemben, akik szerint Krisztus kivétel nélkül minden ember helyett tökéletesen megbűnhődött, és minden ember helyett kifizette a tartozását, mégis sokan elkárhoznak:²⁵⁵

„Először is, ha mindenkinek a teljes adóssága a tartozás legvégső mértékéig ki lett fizetve, akkor hogyan történhet meg az, hogy oly sokan vannak örökre rabságba zárva, és soha nem lesznek felmentve a tartozásuk alól? Másodsor, ha az Úr igazságos hitelezőként el kell, hogy töröljön minden kötelezettséget és véget kell, hogy vessen minden pernek velük szemben, mivel az adósságuk meg lett fizetve, akkor mitől van az, hogy a haragja füstölög néhányak ellen az egész örökkévalóságban? Senki ne mondja nekem, hogy ez azért van, mert nem élnek úgy, hogy méltók legyenek az adományozott áldásokra; mert a nem méltó életük része annak a tartozásnak, ami teljesen meg lett fizetve, hiszen (ahogy a harmadik következtetésben áll) a tartozás, ami meg lett fizetve, az összes bűnünk. Harmadszor, várható lenne, hogy Isten bárkit is felszólít, hogy másodszor is fizessen, és elégtételt követel azoktól, akikért, a saját elismerése alapján, Krisztus ezt már megadta teljesen és elégségesen?”²⁵⁶

²⁵² Az Ószövetségben sok helyen megjelenik az engesztelés témája, vagyis az, hogy a bűnbocsánat, Isten haragjának, csapásának az elfordítása helyettes áldozat által történik. A páskabarány (2Móz 12:12-13,23; 1Kor 5:7), a vétekáldozat (3Móz 4:4-34; Zsid 9:22), az engesztelés napja (3Móz 16:1-22), a szenvedő szolga (Ézs 53) leírásai mind ezt tanítják.

²⁵³ Packer idézi (J. I. Packer: Igaz istenismeret, Harmat Kiadó, Budapest, 1994, p. 186)

²⁵⁴ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 192)

²⁵⁵ Arminianusok időnként azt mondják, hogy az emberek a kárhozatban csak Krisztus elutasítása miatt szenvednek, és a többi bűneikért fizetett Krisztus. Azonban a Biblia sokszor, mikor az örök büntetésről beszél, nem azt hangsúlyozza, hogy az emberek azért szenvednek, mert elutasították Krisztust, hanem azt, hogy ők az elkövetett bűneik miatt szenvednek (Jer 51:24; Mal 3:5; Mt 10:15; Lk 20:46-47; Róm 1:18,32; 2:2-9; 5:13-16; Ef 5:6; Júd 14-15; Jel 20:12-13; 21:8; 22:15).

²⁵⁶ (John Owen: "The Death of Death in the Death of Christ" in: The Works of John Owen, Volume X, Banner of Thuth, Edinburgh, Carlisle, 1967, p. 273)

A kálvinizmus szerint Krisztus kereszthalála nem szerzett teljes és tökéletes engesztelést azoknak, akik elkárhoznak (hiszen akkor nem kárhoznának el), viszont teljes, tökéletes, befejezett engesztelést szerzett a választottaknak, azaz mindazoknak, akik Általa üdvözülnek, és számukra Krisztus engesztelése garantálja az üdvösségüket.²⁵⁷

5.1.3. Róma 8:31-34

„Mit mondjunk tehát ezekre? Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk? Aki tulajdon Fiát nem kímélte, hanem mindnyájunkért odaadta, hogyan ne ajándékozna nekünk vele együtt mindent? Ki vádolná Isten választottait? Hiszen Isten az, aki megigazít. Ki ítélné kárhozatra? Hiszen Krisztus Jézus az, aki meghalt, sőt feltámadt, aki Isten jobbján van, és esedezik is értünk.” (Róm 8:31-34)

Pál azt tanítja, hogy a keresztyén ember jövőre vonatkozó reménye az igazságnak a megértésén alapszik, hogy Krisztus tökéletesen üdvözít. A megelőző részben Pál arról beszélt, hogy akiket Isten eleve ismert, azokat eleve elrendelte, és akiket elrendelt, azokat, el is hívta, és akiket elhívott, azokat megigazította, és akiket megigazított, azokat megdicsőítette (Róm 8:29-30). Ezek után írja Pál, hogy: „Mit mondjunk tehát erre?” Pál tehát egy meghatározott csoportra, a választott hívő emberek csoportjára van tekintettel, akikre a Róm 8:29-30 ígéretei vonatkoznak. Akik ebbe a csoportba tartoznak, azok valóban mondhatják: „Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?” Isten mindnyájunkért odaadta a Fiát, azaz mindnyájunk helyében odaadta a Fiát, hogy meghaljon a kereszten. Pál itt arról beszél, hogy Isten a Fiát helyettesítő áldozatként adta a választottaiért. Ennek fényében hogyan lenne lehetséges, hogy nem fog Vele együtt nekünk, azaz a választottainak ajándékozni mindent (8:32)? Nyilvánvaló, hogy ha valaki elkárhozik, és örökre Isten haragja alatt marad, arra az emberre nem igaz, hogy Isten mindent neki ajándékoz. Viszont a 8:32-ben Pál azt fejezi ki, hogy mivel Isten odaadta értünk és helyettünk a Fiát, ezért ennek az alapján egészen biztosak lehetünk abban, hogy mindent nekünk fog ajándékozni.²⁵⁸

A választottaknak, akiket Isten eleve ismert és eleve elrendelt, az ő számukra Krisztus halála rendíthetetlen, biztos garancia arra, hogy Krisztussal együtt mindent meg fognak kapni Istentől. Ha Isten kivétel nélkül minden emberért odaadta a Fiát *abban az értelemben*, ahogyan Pál azt a Róm 8:32-ben állítja, akkor az igevers logikájának szándékolt ereje megsemmisül, mivel ebben az esetben ez lenne az értelme: „Ha Isten a saját Fiát nem kímélte, hanem kivétel nélkül minden emberért odaadta, akkor – mivel közülük sokan elvesznek – nem biztos, hogy ők

²⁵⁷ A megtérésük előtt a választottak is bizonyos értelemben Isten haragja és ítélete alatt vannak (Ef 2:3). A hitre jutásuk előtt a választottakra is igaz, hogy Isten ítélete függőben volt rajtuk, mert a pokol felé tartottak, ahol Isten büntetése végre lett volna hajtvva rajtuk, ha a Szentlélek nem alkalmazza rájuk a Krisztus engeszteléséből származó áldásokat, előnyöket.

John Piper ezt írja: „A harag, amely függőben volt rajtunk a megtérés előtti állapotunkban, és amely valóságosan ránk tört volna a pokolban az eszkatológiai ítélet napja után, ha nem hittünk volna Krisztusban, az Krisztusra szakadt rá kétezer évvel ezelőtt.” „Ez a harag, amely nekik [a választottaknak] jár, és amely rajtuk marad a megtérés előtt, ki lett engesztelve, mikor Krisztus meghalt, de ennek az engesztelésnek az alkalmazása késleltetett. Azaz, az egyetlen büntetést a választott személy büneiért jogi értelemben kifizette Krisztus, mikor kiengesztelte Isten haragját a kereszten; de az alkalmazása ennek a harag-eltávolító eseménynek nincsen alkalmazva azonnal, hanem csak az üdvözítő hit bekövetkezésekor. Addig az ítélet, amely alatt az ember van – Isten haragja – érvényben marad, amíg ők nem veszik tulajdonba Krisztus harag-elfoldító halálát hit által.”

Piper a választottaknak a megtérésük előtti állapotát egy halálra ítélt rabhoz hasonlítja, aki a halálbüntetésére várva az állam ítélete alatt van. Valaki azonban, a rab tudtán kívül, múlt héten felajánlotta, hogy meghal helyette, és ki is végezték őt. A rab elengedése viszont nem történt meg azonnal, mivel az ahhoz szükséges papírmunka egy hétig tartott. A büntetést tehát végrehajtották, azonban a helyettesítő halált csak később lehetett alkalmazni. (John Piper: „My Glory I Will Not Give to Another»: Preaching the Fullness of Definite Atonement to the glory of God”, in: From Heaven He Came and Sought Her, Edited by David & Jonathan Gibson, Crossway, Wheaton, 2013, pp. 650-651)

²⁵⁸ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, pp. 236-237)

mindent meg fognak kapni Vele együtt.” A szöveg azonban nem ezt mondja, hanem azt fejezi ki, hogy mivel Isten odaadta a Fiát az Ő népéért, akiket eleve ismert és eleve elrendelt, ezért ők mindent meg fognak kapni Istentől ajándékba. Isten terve a Fiának az odaadásában tehát nemcsak az, hogy egy általános felajánlást ad az egész világnak, hanem az is, hogy sziklaszilárd bizonyossággá teszi az Ő népének az üdvösségét.²⁵⁹

Ki fogja vádolni Isten választottait (Róm 8:33)? Senki, mivel Isten a leghatalmasabb Bíró, az Ő ítélete megfellebbezhetetlen, és az Ő határozata alapján a választottai igazak. Milyen alapon teszi ezt? A választottak megigazításának az alapja egyedül Krisztus helyettük és értük elvégzett tökéletes megváltó munkája.

Ki ítél, vagy ki fog kárhozatra ítélni (8:34)? Senki, mégpedig annak az alapján, hogy Krisztus meghalt, sőt feltámadt, és az Atya jobbján közbenjár értünk, és így egészen biztosak lehetünk abban, hogy senki nem fog kárhozatra ítélni minket. Ha Krisztus halála, feltámadása és közbenjárása minden emberre ugyanolyan üdvözítő hatékonysággal terjed ki, akkor mindezek önmagukban semmire sem biztosítékok, hiszen sok ember elkárhozik.

5.2. Krisztus engesztelése és közbenjárása

5.2.1. Krisztus közbenjárása és tökéletes engesztelése ugyanarra a csoportra vonatkozik

Krisztus az ószövetségi főpapi tisztség beteljesítője (Zsid 2:17). Krisztus a főpapi szolgálatának részeként nemcsak áldozatot mutatott be az övéiért, hanem imádkozik is értük. Az engesztelés és a közbenjárás elválaszthatatlanul összekapcsolódó és egyaránt szükséges szolgálatok Krisztus üdvözítő munkájában.²⁶⁰

Jézus főpapi imája

Jézus a halála előtti főpapi imádságában azoknak az üdvössége érdekében imádkozott, akik az Atyáéi voltak (Jn 17: 6), akiket az Atya Neki adott (17:2,6,9,20), akiknek kijelentette az Atya nevét, akik megtartották az Atya Igéjét (17:6), akik befogadták azokat a beszédeket, amiket az Atya Neki adott (17:8), és akik hinni fognak (17:20). Krisztus főpapi közbenjárása nem vonatkozik az egész emberiségre, hanem annak csak a választottakra, akik Krisztus megváltása által üdvözülni fognak (Jn 6:37-39).²⁶¹

Zsidók 9:24

„Mert nem emberkéz alkotta szentélybe, az igazi képmásába ment be Krisztus, hanem magába a mennybe, hogy most megjelenjen az Isten színe előtt értünk.” (Zsid 9:24)

Az ószövetségi törvény szerint az engesztelés napján „miután feláldozták az áldozati állatot, Áron főpap bement a Szentek Szentjébe, mint Isten népének képviselője. A mellén levő

²⁵⁹ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, pp. 50-51)

²⁶⁰ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 203)

²⁶¹ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 203-205)

Norman Geisler elismeri, hogy ha Krisztus csak a választottakért imádkozna, az támogatná azt, hogy az engesztelés a választottakra korlátozott. Geisler szerint azonban az, hogy a Jn 17:9-ben Jézus csak a választottakért imádkozik, nem bizonyítja azt, hogy soha nem imádkozott nem kiválasztott emberekért. (Norman L. Geisler: Chosen But Free, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010, p. 78) White szerint Geisler félreérti azt, hogy a reformált bibliamagyarázók miért hivatkoznak a Jn 17: 9-re. Az igevers kontextusa Jézus főpapi imádsága. A lényegi kérdés nem az, hogy előfordult-e olyan, hogy Krisztus olyanokért is imádkozott valamilyen módon, akik nem kiválasztottak, hanem az, hogy lehetséges-e az, hogy Krisztus főpapként közbenjár az Atyánál az Ő népéért, de a közbenjárása kudarcot vall, és nem éri el a célját? (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 263)

táblácskára Izrael törzseinek nevei voltak vésve; az ő érdekükben jelent meg Isten előtt”²⁶², (3Móz 16:2, vö. 2Móz 25:22). Az ószövetségi előkép beteljesítője Krisztus, aki miután bemutatta az áldozatot, az Isten színe előtt jelent meg értünk, az Ő népéért, hogy kinyilvánítsa, hogy teljesítette a küldetését, végrehajtotta az engesztelést a népért.²⁶³

Róma 8:34

„Ki ítélne kárhozatra? Hiszen Krisztus Jézus az, aki meghalt, sőt feltámadt, aki Isten jobbán van, és esedezik is értünk.” (Róm 8:34)

Kikért jár közben Krisztus? Értünk, azaz azokért, akikért Isten odaadta a Fiát, és akiknek ez alapján biztosan mindent oda fog ajándékozni (Róm 8:32), a választottakért, akiket Isten megigazít (8:33), akikért Krisztus meghalt és feltámadt, és akiknek mindez garantálja az üdvösségét.

Krisztus tehát ugyanazért a csoportért jár közben az Atyánál, akik számára a halálával tökéletes engesztelést szerzett, és nekik Krisztus halála, feltámadása és közbenjárása garantálja az üdvösségüket. A kálvinizmus érvelése szerint mivel Krisztus nem jár közben főpapként kivétel nélkül minden emberért, ezért a halálával nem szerzett tökéletes, teljes engesztelést minden emberért.

Zsidók 7:25

A Zsidókhoz írt levél egyik központi témája Krisztus főpapi szolgálata, annak tökéletesen elégséges üdvözítő hatékonysága, kontrasztban az ószövetségi papság tökéletlenségével.

„És azok többen voltak papok, mivel a halál nem engedte, hogy megmaradjanak szolgálatukban; az ő papsága viszont örökkévaló, mivel ő megmarad örökké. Ezért üdvözíteni tudja örökre azokat, akik általa járulnak Istenhez, hiszen ő mindenkor él, hogy esedezzen értük.” (Zsid 7:23-25)

Krisztus papsága örökkévaló, ezért képes arra, hogy tökéletesen, teljesen, véglegesen, örökre üdvözítsen. Krisztus képes arra, hogy nem csak potenciálisan, hanem ténylegesen üdvözítsen bűnösöket, anélkül, hogy meghiusulna az üdvözítő szándéka. Ő nem csak megmenthetővé teszi az embert, hanem megmenti.²⁶⁴

Az igevers azt állítja, hogy Krisztus azokért esedezik, akik általa járulnak Istenhez. Vagyis értük jár közben Krisztus, és nem az egész emberiségért. James White szerint ahogy a főpap nem járhatott közben bárkiért áldozat nélkül, úgy Krisztus sem jár közben az Atyánál azokért, akikért nem mutatott be tökéletesen engesztelő áldozatot. Viszont mindazokért, akik számára engesztelést szerzett, értük közbenjár az Atyánál, hiszen a közbenjárás lényegében a befejezett megváltó munka bemutatását jelenti az Atyának. Az engesztelés és a közbenjárás hatóköre tehát megegyezik, és egy meghatározott csoportra vonatkozik: a választottakra (vö. Róm 8:33-34), akik Krisztus által Istenhez járulnak (Zsid 7:25). És mivel az a Zsid 7:25-ben Krisztus közbenjárása a magyarázata annak, hogy Krisztus képes tökéletesen üdvözíteni azokat, akik Istenhez járulnak, ezért ebből következik, hogy akikért Krisztus engesztelést végzett, azokat biztosan örökre üdvözíti.

²⁶² (Arthur W. Pink: Isten szuverenitása, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013, p. 69)

A papi öltözék része volt a hősén, melyen tizenkét kő volt, Izrael tizenkét törzsének a neveivel (2Móz 28:21; 39:14). Ez azt szimbolizálta, hogy a főpap Izrael törzseinek képviselőjeként jár közben, mikor bemegy a szentélybe (2Móz 28:29).

²⁶³ (The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Crossway, Wheaton, 2010, p. 1862)

²⁶⁴ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 240)

5.2.2. Krisztus nem potenciális, hanem valóságos megváltást szerzett a népének

Krisztus közbenjárásának hatékonyságára mutat az egész Zsidók 7-10, mely sokféleképpen azt hangsúlyozza, hogy Krisztus jobb, kiválóbb, nagyobb főpap, mint a régi papok. Ebbe illeszkedik az a gondolat, hogy a régi papok közbenjárhattak valakiért hatástalanul, Krisztus közbenjárása azonban mindig hatékony, soha nem vall kudarcot. Akiért Krisztus közbenjár, vagyis akiért Krisztus az Atya előtt képviseli az érte bemutatott áldozatot, az a személy nem fog elveszni.²⁶⁵

Zsidók 9:12

„Nem is bakok és bikák vérével, hanem a tulajdon vérével ment be egyszer s mindenkorra a szentélybe, és örök váltságot szerzett.” (Zsid 9:12)

Krisztus örök megváltást szerzett, nem csak a megváltás elméleti lehetőségét. Kinek szerzett Krisztus örök megváltást? Minden embernek kivétel nélkül? Nem, hiszen sokan elkárhoznak. Krisztus „örök váltságot szerzett”, azaz tényleges (nem csak potenciális), örökre érvényes megváltást szerzett az Ő népének, a választottaknak.

Zsidók 9:26-28

„Most azonban egyszer jelent meg az idők végén, hogy áldozatával eltörölje a bűnt. És amint elrendeltetett, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután pedig ítélet következik, úgy Krisztus is egyszer áldoztatott fel, hogy sokak bűnét elvegye.” (Zsid 9:26-28)

Krisztus az áldozatával eltörli a bűnt, és sokak bűnét elveszi. Krisztus az áldozata által ténylegesen (nem csak esetlegesen) eltörli és elveszi a választottainak a bűnét.

Zsidók 10:10-14

„Isten akarata szentelt meg minket Jézus Krisztus testének feláldozása által egyszer s mindenkorra. Minden pap naponként szolgálatba áll, és sokszor mutatja be ugyanazokat az áldozatokat, amelyek sohasem képesek bűnöket eltörölni. Ő ellenben, miután egyetlen áldozatot mutatott be a bűnökért, örökre Isten jobbjára ült, és ott várja, hogy ellenségei zsámolyul vettessenek lába alá. Mert egyetlen áldozattal örökre tökéletessé tette a megszenteltek.” (Zsid 10:10-14)

Mit jelent a Zsid 10:10-ben, hogy megszenteltek vagyunk? A „megszentelt” alapvetően azt jelenti, hogy Isten számára elkülönített a bűntől. John MacArthur ezt írja a Zsid 10:10 magyarázatában: „Mikor Krisztus beteljesítette Isten akaratát, akkor a hívő számára egy folyamatos, maradandó állapotát adta a szentségnek (Ef 4:24; 1Thessz 3:13). Ez a hívő pozicionális szentsége, szemben a progresszív megszentelődéssel, ami a naponkénti Isten akarata szerint járás eredménye”.²⁶⁶

Mi az, amit Krisztus áldozata megvalósított? Isten akaratából Krisztus áldozata által megszenteltek vagyunk egyszer s mindenkorra (Zsid 10:10). A szöveg nem azt mondja, hogy Krisztus áldozata által csupán ez lehetővé vált. James White szerint „Krisztus engesztelése bizonyosan megvalósít valamit, és hacsak valaki nem látja Isten választottainak a valóságát, mely végigvonul a Szentírás lapjain, az ilyen részeknek nem lesz értelme.” Krisztus „egyetlen áldozattal örökre tökéletessé a megszenteltek” (Zsid 10:14). Az ember részéről semmit nem

²⁶⁵ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, pp. 238-239)

²⁶⁶ (The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Crossway, Wheaton, 2010, p. 1864)

kell hozzátenni az áldozat eredményéhez, hatékonyságához, mert az tökéletesen elvégzi azt, amire a régi áldozatok nem voltak képesek.²⁶⁷

5.3. Az új szövetség Krisztus vére által

John Piper ezt írja: „Minden kegyelem és minden ajándék és minden ígélet, amit az egyház élvez most és örökké, az az újszövetségben való részesedése által az övé.”²⁶⁸ „A bibliai alapja annak, hogy azt mondjuk, hogy Krisztus meghalt nem csak azért, hogy az üdvösséget elérhetővé tegye mindenkinek, aki hisz, hanem hogy ténylegesen megvásárolja a választottak hitét, az a tény, hogy Jézus vére bizonyossá tette az új szövetség áldásait az ő népének. Isten választottainak és elhívottainak a hite a »szövetség vére« által lett megvásárolva. (Mt 26:28).”²⁶⁹

5.3.1. Jeremiás 31:31-34

Jeremiás így prófétált az új szövetségről, amit Isten szerez és köt az Ő népével:

„Eljön az az idő – így szól az ÚR –, amikor új szövetséget kötök Izráel és Júda házával. Nem olyan szövetséget, amelyet őseikkel kötöttem, amikor kézen fogva vezettem ki őket Egyiptom földjéről; mert ezt a szövetséget megszegték, pedig én voltam az Uruk – így szól az ÚR. Hanem ilyen lesz az a szövetség, amelyet Izráel házával fogok kötni, ha eljön az ideje – így szól az ÚR –: Törvényemet beléjük helyezem, szívükbe írom be. Én Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek. Akkor nem tanítja többé egyik ember a másikat, ember az embertársát arra, hogy ismerje meg az URat, mert mindenki ismerni fog engem, kicsinyek és nagyok – így szól az ÚR –, mert megbocsátom bűneiket, és nem gondolok többé vétkeikre.” (Jer 31:31-34)

Jeremiás egyik fő mondanivalója az, hogy az új szövetség nem olyan lesz, mint a régi. Mit hangsúlyoz a próféta, hogy milyen szempontból lesz más az új szövetség a régihez képest? Jeremiás arról beszél, hogy a régi szövetségben nem maradt meg a nép, megszegték a szövetséget, engedetlenek voltak és elfordultak Istentől. Ezzel kontrasztban az új szövetségben Isten gondoskodik arról, hogy a népe megmaradjon a szövetségben.

„Egy alapvető különbség a megígért új szövetség és a régi között, ami »atyáikkal kötött« az, hogy ők megszegték a régit, de az új szövetségben Isten »a törvényt beléjük fogja helyezni«, és »a szívükre fogja írni«, úgyhogy a szövetség feltételei biztosítva vannak Isten szuverén kezdeményezése által. Az új szövetség nem lesz megszegve. Ez része annak, ahogyan meg van tervezve. Kijelenti a tulajdonjogát a részeseire, birtokba veszi őket, és megőrzi őket.”²⁷⁰

John Owen ezt írta: „Ez tehát a fő különbség ezen két szövetség között – az Úr a régiben csupán elvárta a feltételt; most, az újban megvalósítja azt minden szövetségesben, akikre ez a szövetség kiterjed.”²⁷¹

5.3.2. Zsidók 8:8-12

Krisztus új, jobb szövetségnek lett közbenjárója, melyre azért volt szükség, mert a régi, az első szövetség nem volt hibátlan (Zsid 8:6-7). A régi szövetség abban az értelemben nem volt hibátlan, hogy nem volt elégséges arra, hogy általa a bűnös emberek üdvözüljenek. Isten tehát

²⁶⁷ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, p. 244)

²⁶⁸ (John Piper: „»My Glory I Will Not Give to Another«: Preaching the Fullness of Definite Atonement to the glory of God”, in: *From Heaven He Came and Sought Her*, Edited by David & Jonathan Gibson, Crossway, Wheaton, 2013, p. 644)

²⁶⁹ (John Piper: *Five points*, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 41)

²⁷⁰ (John Piper: *Five points*, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 42)

²⁷¹ (John Owen: "The Death of Death in the Death of Christ" in: *The Works of John Owen*, Volume X, Banner of Truth, Edinburgh, Carlisle, 1967, p. 237)

jogosan hibáztatja azokat, akik nem maradtak meg a régi szövetségben, de ígéretet tett egy új szövetségre.

„Mert hibáztatja őket, amikor így szól: »Íme, eljön majd az idő, így szól az Úr, amikor új szövetséget kötök Izrael házával és Júda házával; nem olyan szövetséget, amelyet atyáikkal kötöttem azon a napon, amikor kézen fogva kiveztem őket Egyiptom földjéről. Mivel azonban ők nem maradtak meg az én szövetségemben, én sem törődtem velük – így szól az Úr. De ez lesz az a szövetség, amelyet Izrael házával ama napok múltán kötök – így szól az Úr. Törvényeimet elméjükbe adom, és szívükbe írom azokat, és Istenük leszek, ők pedig az én népemmé lesznek. Akkor senki sem tanítja többé így a társát és testvérét: Ismerd meg az Urat! Mivel mindenki ismerni fog engem, a kicsinyek és a nagyok egyaránt. Mert irgalmas leszek gonoszágaikkal szemben, és bűneikről nem emlékezem meg többé.«” (Zsid 8:8-12)

Az új szövetségről ugyanez a gondolat jelenik meg a Zsid 10-ben, közvetlenül azután, hogy a szerző Krisztus tökéletesen elégséges áldozatáról beszélt, amivel „örökre tökéletessé tette a megszenteltekét” (10:14):

„De bizonyoságot tesz nekünk a Szentlélek is, mert miután ezt mondja: »Ez az a szövetség, amelyet kötök velük ama napok múltán – így szól az Úr –: Törvényemet szívükbe adom, és elméjükbe írom, bűneikről és gonoszágaikról pedig többé nem emlékezem meg.« Ahol pedig bűnbocsánat van, ott nincs többé bűnért bemutatott áldozat.» (Zsid 10:15-18)

A Zsid 8:8-12 és a Zsid 10:16-17 is a Jer 31-ből idéz. Mindegyik szakasznak alapvetően ugyanaz a mondanivalója. A régi és az új szövetséget állítják kontrasztba. A régi szövetség, a törvény szövetsége természete szerint egy külső szövetség, az új szövetség viszont egy belső szövetség. A régi szövetségben Isten törvénye kőtáblákra volt írva. Az új szövetségben Isten a törvényét a népének a szívébe írja a Szentlélek által. A törvény szívbeli engedelmisséget követel, de nem teszi képessé az embert erre az engedelmisségre. Az új szövetségben Isten gondoskodik arról, hogy a népe engedelmeskedjen Neki.

Az új szövetség újjászületést ígér

Jeremiás így prófétált egy másik helyen az új szövetségről:

„És adok nekik egy szívet és egy utat, hogy mindenkor engem féljenek, hogy jól legyen dolguk, nekik és az ő fiaiknak ő utánok. És örökkévaló szövetséget kötök velök, hogy nem fordulok el tőlök és a velök való jótéteménytől, és az én félelmemet adom az ő szívökbe, hogy el ne távozzanak tőlem.” (Jer 32:39-40, Károli)

Isten azt ígéri, hogy örök szövetséget köt a népével; hogy olyan szívet ad nekik, amivel mindenkor Őt félnek; hogy nem fordul el a népétől és a velük való jótéteménytől; hogy az Ő félelmét adja a szívükbe, és így nem hagyja, hogy elforduljanak Tőle. Isten szuverén módon gondoskodik arról, hogy a szövetség megvalósuljon és megmaradjon közte és a népe között (5Móz 30:6; Ez 11:19-20; 36:26-27; Róm 11:27). „Isten nem fogja végső soron a bukott emberi akarat erejére hagyni, hogy elérje vagy fenntartsa a tagságot az új szövetségben. Új szívet fog adni – egy olyan szívet, ami féli az Urat. Ez döntően Isten cselekedete lesz, nem az emberé.”²⁷²

Bűneikről többé nem emlékezem meg

Isten azt ígéri az új szövetségben, hogy a „irgalmas leszek gonoszágaikkal szemben, és bűneikről nem emlékezem meg többé.” (Zsid 8:12) Krisztus a tökéletes engesztelő áldozata

²⁷² (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 43)

által teljesen kielégítette Isten igazságos követelését, ezért Ő soha nem fogja behajtani rajtunk a bűneink adósságát. Ez ellentétben áll azzal az elképzeléssel, hogy lesznek olyan emberek, akiket Isten az új szövetségbe fogad, akik Krisztus tökéletes főpapi szolgálata által üdvösségre jutnak, majd ezek az emberek mégis elkárhoznak, és Isten haragja marad rajtuk örökké a bűneik és gonoszágaik miatt, hiszen azt ígérte, hogy „bűneikről és gonoszágaikról pedig többé nem emlékezem meg.” (Zsid 10:17)

5.3.3. Az új szövetség Krisztus vére által

Krisztus az új szövetség közbenjárója (Zsid 8:6). Az Ő vére a „szövetség vére” (Mt 26:28; Mk 14:24), azaz az Ő vére garantálja az új szövetséget, annak minden áldásával. Az utolsó vacsorán Krisztus ezt mondta: „E pohár az új szövetség az én vérem által, amely tiérettetek ontatik ki.” (Lk 22:20) Az új szövetség Krisztus vére által van. Krisztus az engesztelése által létrehozta és bizonyossá tette az új szövetséget, ahogy a Zsidókhoz írt levél tanítja: „Ezért Jézus jobb szövetségnek lett a kezesévé.” (Zsid 7:22) Az újszövetség ígéreteit és áldásait Krisztus vére vásárolta meg nekünk: „Így tehát új szövetség közbenjárója lett Krisztus, mert meghalt az első szövetség alatt elkövetett bűnök váltságáért, hogy az elhívottak elnyerjék az örökkévaló örökség ígéretét.” (Zsid 9:15) John Piper az alábbi következtetéseket vonja le:

„A mondanivaló, ami mellett érvelek, az, hogy az új szövetségnek nem minden ígérete függ a hit feltételétől. Sőt, az új szövetségben tett ígéretek közül az egyik az, hogy magát a hit feltételét Isten fogja megadni. Ezért mondom azt, hogy az újszövetségi népet Isten teremti és őrzi meg. »Az én félelmemet fogom a szívükbe helyezni, hogy ne forduljanak el tőlem« (Jer 32:40). Isten először istenfélelmet helyez belénk. És Isten megőrzi minket attól, hogy elforduljunk. Ő megteremti az ő új népét, és megőrzi az ő új népét. És ezt teszi a szövetség vére által, amiről Jézus azt mondta, hogy az ő saját vére volt (Lk 22:20).

Az új szövetség ezen megértésének a következtetése az, hogy van egy meghatározott engesztelés az újszövetségi népnek. Krisztus halálában Isten birtokba vesz érdemtelen bűnösöknek egy meghatározott csoportját mint az ő saját szövetségi népét, azáltal, hogy megvásárolja és garantálja a feltételeket, amiknek meg kell felelniük, hogy az ő népének a része legyenek. A szövetség vére – Krisztus vére – megvásárolja és garantálja a hívó és megtérő új szívet. Isten nem tette ezt meg mindenkiért. Egy »meghatározott« vagy egy »bizonyos« csoportért tette meg ezt, de nem bármi olyannak köszönhetően tette ezt, ami bennük saját magukban lenne.”²⁷³

5.4. Mi volt Isten célja Krisztus engesztelésével?

R. C. Sproul szerint a meghatározott engesztelés tanításában a sarkalatos kérdés az, hogy mi volt Isten célja Krisztus engesztelésével? Végző soron ez a tanítás „nem annyira az engesztelés elégségességével vagy hatékonyságával foglalkozik, hanem a tervével.” A kérdés tehát az, hogy mi volt Isten szándéka, terve, amit meg akart valósítani azáltal, hogy Krisztust a keresztre küldte?²⁷⁴

5.4.1. Krisztus engesztelése mindenkinek elégséges, de nem mindenkinek hatékony

Önmagában azzal az állítással, hogy „Krisztus engesztelése mindenkinek elégséges, de csak néhányaknak hatékony”, mind arminianusok, mind kálvinisták egyetérthetnek. Krisztus

²⁷³ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 45)

²⁷⁴ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 194)

áldozata a végtelen értékessége és érdeme miatt elégséges arra, hogy az egész emberiség bűneiért megfizessen.²⁷⁵

A fő kérdés tehát nem az, hogy vajon Krisztus áldozata elégséges-e mindenkinek, hanem az, hogy „vajon Krisztus célja az volt, hogy teljes és befejezett engesztelést végezzen minden egyes egyénért (ezáltal a megváltást elméletileg lehetségessé téve, de nem ténylegessé), vagy vajon az volt a célja, hogy teljes engesztelést végezzen mindazokért, akiket Neki adott az Atya (a választottakért).”²⁷⁶ Vajon Isten célja Krisztus halálával az volt, hogy mindenkinek lehetővé tegye a megváltását, vagy pedig az (is) volt a célja, hogy a választottaknak bizonyossá tegye a megváltását?

5.4.2. Isten célja Krisztus megváltásában az üdvösség megvalósítása érdekében

A kálvinizmus szerint az Atya szuverén akarata az, hogy megmentse a választottak meghatározott csoportját. Ahhoz, hogy elérje ezt a célt, eltervezte és elrendelte a megfelelő eszközöket hozzá: az engesztelést Krisztus által, és annak alkalmazását a Szentlélek által. Isten tehát gondoskodik mindenről, ami a választottainak szükséges és elégséges az üdvösségükhöz. Az Atya célja és terve az volt, hogy a Fiú engesztelése által bizonyossá tegye a választottainak a megváltását azáltal, hogy tényleges engesztelést szerezzen számukra. Úgy tervezte meg a Fiú engesztelését, hogy az biztosan elérje a célját, és megvalósítsa a megváltásnak ezt a tervét.²⁷⁷

5.4.3. A kiválasztásról való szemléletünk nagyban meghatározza az engesztelés céljára vonatkozó következtetéseinket

Krisztus engesztelésének a céljára, tervére vonatkozó nézetünket a kiválasztásról való nézetünk nagy mértékben meghatározza. Az engesztelés meghatározott volta következik a szuverén kiválasztás tanításából, hiszen ha Isten a világ teremtése előtt szuverén módon kiválasztott magának egy meghatározott személyekből álló népet, és elrendelte az üdvösségüket, valamint az üdvösségük megvalósulásának eszközeként elrendelte Krisztus engesztelését, akkor ebből következik, hogy Isten terve az volt, hogy Krisztus engesztelése által a választottak üdvösségét bizonyossá tegye.

Az univerzális engesztelés képviselői viszont mikor azt mondják, hogy: „Isten terve az engeszteléssel nem az volt, hogy egy meghatározott csoportnak az üdvösségét bizonyossá tegye, hanem az, hogy minden ember üdvösségének a lehetőségét megteremtse”, akkor ezt szükségszerű következményének látják annak, hogy Isten az univerzális szeretete miatt nem választott ki szuverén módon egy meghatározott csoportot üdvösségre.

Tehát a meghatározott engesztelés tanításának megértéséhez fontos foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy „Mi volt Isten célja az engeszteléssel?”, ugyanakkor az erről szóló igeversek kálvinista értelmezései Isten szuverén üdvözítő kiválasztásának és munkájának a kontextusában lesznek csak igazán meggyőzőek.

5.4.4. Bibliai részek, amik Krisztus engesztelésének a céljáról szólnak

„Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön, és aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el; mert nem azért szálltam le a mennyből, hogy a magam akaratát tegyem, hanem hogy annak az akaratát,

²⁷⁵ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 191)

²⁷⁶ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, p. 232)

²⁷⁷ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 202)

aki elküldött engem. Annak pedig, aki elküldött engem, az az akarata, hogy abból, amit nekem adott, semmit se veszítsek el, hanem feltámasszam az utolsó napon.” (Jn 6:37-39)

„Én őértük könyörgök: nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál, mert a tieid [...] én őértük odaszentelem magamat, hogy ők is megszentelődjenek az igazsággal.” (Jn 17:9,19)

Krisztus azért jött a világba, hogy az Atya akaratát teljesítse (Zsid 10:7). Az Atya akarata pedig az, hogy Krisztus üdvözítse mindazokat, akiket az Atya Neki adott (Jn 6:39), tehát a választottakat. Az Atya hatalmat adott Krisztusnak, hogy örök életet adjon nekik (Jn 17:2), és Krisztus értük odaszentelemte magát, hogy ők megszentelődjenek (Jn 17:19).

Krisztus nem csupán azért halt meg, hogy megmenthetővé tegyen, hanem hogy megmentsen

Krisztus „önmagát adta bűneinkért, hogy kiszabadítson minket a jelenlegi gonosz világból Istennek, a mi Atyánknak akarata szerint.” (Gal 1:4) Krisztus „önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonosságtól, és megtisztítson minket a maga népévé”. (Tit 2:14) Krisztus szenvedett a bűnökért, hogy „Istenhez vezessen minket”. (1Pt 3:18) Krisztus az új szövetség közbenjárójaként meghalt, „hogy az elhívottak elnyerjék az örökkévaló örökség ígérését.” (Zsid 9:15) „Most azonban egyszer jelent meg az idők végén, hogy áldozatával eltörölje a bűnt. És amint elrendeltetett, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután pedig ítélet következik, úgy Krisztus is egyszer áldoztatott fel, hogy sokak bűnét elvegye.” (Zsid 9:26-28) A kálvinizmus szerint ezen igeverseknek nem csupán az az értelme, hogy Krisztus meghalt azért, hogy megmenthetővé tegyen, vagy hogy a bűnös együttműködésétől függően lehet, hogy megmentsen, hanem ennél többet fejeznek ki: Krisztus meghalt, hogy ténylegesen és biztosan megmentsen.

5.5. Krisztus meghalt az Ő népéért

A meghatározott engesztelés tanításához kapcsolódik az a kérdés, hogy kikért halt meg Krisztus? Kivétel nélkül mindenkiért, vagy csak a választottakért? Mikor Krisztus meghalt a kereszten, akkor kivétel nélkül minden ember bűnéért ténylegesen és tökéletesen megfizetett, vagy csak azoknak a bűneiért, akik üdvözülnek általa, azaz a választottak bűneiért?

5.5.1. Ézsaiás 53

Az Ézs 53 Krisztus szenvedéséről szóló prófécia. Krisztus „a mi betegségeinket viselte, a mi fájdalmainkat hordozta” (Ézs 53:4), „a mi vétkeink miatt kapott sebeket, bűneink miatt törték össze. Ő bűnhődött, hogy nekünk békességünk legyen, az ő sebei árán gyógyultunk meg” (53:5), „az ÚR őt sújtotta mindnyájunk bűnéért.” (53:6) Kikre gondol konkrétan Ézsaiás, mikor arról beszél ezekben a részekben, hogy Krisztus a mi bűneinket hordozta? Krisztust a „népe vétke miatt éri büntetés” (53:8). Ki az a nép, akinek a vétke miatt éri büntetés Krisztust? Krisztus „sokakat megigazít, és a vétkeiket ő viseli” (53:11, Károli). Ézsaiás egy meghatározott csoportra van tekintettel, mikor azt írja, hogy Krisztus az ő vétkeiket viseli, mégpedig azoknak a csoportjára, akiket megigazít, és akik az ő sebei árán gyógyultak meg (53:5). Feltételezhetően továbbra is erre a csoportra van tekintettel, mikor azt prófétálja, hogy a szenvedő szolga, vagyis a Messiás „sokak vétkét vállalta magára, és közbenjárt a bűnösökért.” (53:12).

5.5.2. Jézus megszabadítja a népét

A Biblia több helyen beszél arról, hogy Krisztus az Ő népét váltotta meg. Az angyal ezt mondta Józsefnek: „...te pedig majd Jézusnak nevezed, mert ő fogja megszabadítani népét bűneiből.” (Mt 1:21) James White így ír a Mt 1:21-hez kapcsolódóan: „Nem azért lett Jézusnak nevezve, mert Ő megmenthetővé fog tenni egy bizonytalan, homályos, általános embercsoportot, akik a szabad akaratukat fogják gyakorolni, hogy képessé tegyék Őt arra, hogy megmentse őket. Azért hívják Jézusnak, mert 1) Ő birtokol egy népet, az Ő népét, és 2) Ő fogja menteni őket a bűneikből. Nem megpróbálja megmenteni őket, nem nagyon igyekszik, hogy megmentse őket, hanem Ő megmenti őket.”²⁷⁸ Zakariás így imádkozott: „Áldott az Úr, Izrael Istene, hogy meglátogatta és megváltotta az ő népét.” (Lk 1:68) Krisztus hasonlónak lett testvéreihez, „hogy irgalmas és hű főpap legyen az Isten előtti szolgálatban, hogy engesztelést szerezzen a nép bűneiért.” (Zsid 2:17) Jézus „a kapun kívül szenvedett, hogy megszentelje a népet tulajdon vére által.” (Zsid 13:12)

5.5.3. Krisztus életét adja a juhaiért, az egyházért

János 10

„Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juhokért.” (Jn 10:11)

„...én életemet adom a juhokért. Más juhaim is vannak nekem, amelyek nem ebből az akolból valók; azokat is vezetnem kell, és hallgatni fognak a hangomra” (Jn 10:15-16)

Krisztus az Ő juhaiért adta az életét, azaz mindazokért, akiket az Atya Neki adott (vö. Jn 10:29).

„Egyikük pedig, Kajafás, aki főpap volt abban az esztendőben, ezt mondta nekik: Ti nem értetek semmit. Azt sem veszitek fontolóra: jobb nektek, hogy egyetlen ember haljon meg a népért, semhogy az egész nép elveszen. Mindezt pedig nem magától mondta, hanem mivel főpap volt abban az esztendőben, megjövendölte, hogy Jézus meg fog halni a népért; és nem is csak a népért, hanem azért is, hogy Isten szétszóródott gyermekeit egybegyűjtse.” (Jn 11:49-52)

Kajafást Isten indította arra, hogy a tudtán kívül prófétáljon Krisztusról. Krisztus meghalt a népért, de nem csak a népért, azaz nem csak Izraelért, hanem Isten minden gyermekéért, azaz egész egyházának minden tagjáért, akik a nemzetek között vannak szétszóródva az egész világon.

János 17:19

„Én őértük könyörgök: nem a világot könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál, mert a teid [...] én őértük odaszentelem magamat, hogy ők is megszentelődjenek az igazsággal.” (Jn 17:9,19)

Krisztus az előtte álló halálára utalt, mikor azt mondta, hogy „odaszentelem magamat”. Krisztus különösképpen azokért szentelte oda magát, azokért halt meg, akikért imádkozott a főpapi imádságában. Nem kivétel nélkül mindenkiért, hanem azokért, akiket az Atya Neki adott.

Efezus 5:25-27

„Férfiak! Úgy szeressétek feleségeteket, ahogyan Krisztus is szerette az egyházat, és önmagát adta érte, hogy a víz fürdőjével az ige által megtisztítva megszentelje; így állítja maga elé az egyházat

²⁷⁸ (James R. White: *The Potter's Freedom*, Calvary Press, United States, 2009, p. 246)

dicsőségben, hogy ne legyen rajta folt vagy ránc vagy bármi hasonló, hanem hogy szent és feddhetetlen legyen.” (Ef 5:25-27)

Krisztus önmagát adta az egyházáért. Krisztusnak van egy univerzális, kivétel nélkül mindenkire kiterjedő szeretete, de Pál ebben a részben nem erről beszél, hanem Krisztusnak arról a különleges, meghatározott szeretetéről, amivel szerette az egyházat, az Ő menyasszonyát, amikor meghalt érte, hogy megszerezze őt magának.²⁷⁹

5.5.4. Nem bizonyítják, de erősen sugallják a meghatározott engesztelést

Azokra az igeversekre vonatkozóan, melyek arról beszélnek, hogy Krisztus az ő juhaiért, egyházáért, népéért hal meg, nem kálvinisták mondhatják, hogy ezek a részek nem tagadják explicit módon azt, hogy Krisztus azért halt meg, hogy kifizesse kivétel nélkül minden ember bűnének a büntetését. Ez valóban így van, de legalábbis úgy tűnik, hogy ezek a részek a legtermészetesebb módon úgy értelmezhetők, hogy Krisztus engesztelése különösen egy meghatározott csoportra volt tekintettel.

5.6. Krisztus mindenkiért meghalt

A Biblia több helyen beszél arról, hogy Krisztus mindenkiért, az egész világért meghalt. Nem kálvinisták szerint ezek a részek azt bizonyítják, hogy Krisztus engesztelése univerzális, és nem korlátozódik egy meghatározott csoportra. Kálvinista teológusok rendszerint amellet érvelnek, hogy ezekben a részekben a „világ”, vagy a „mindenki” nem feltétlenül jelent kivétel nélkül mindenkit az egész emberiségből.

5.6.1. Krisztus bizonyos értelemben minden emberért meghalt

Mielőtt rátérnék ezen részek vizsgálatára, Wayne Grudem megjegyzését érdemes tekintetbe venni. Grudem szerint azon állítások közül, hogy „Krisztus csak az Ő népéért halt meg”, és „Krisztus minden emberért meghalt”, mindkettő igaz bizonyos értelemben, és az engesztelésről szóló vitákban túlságosan gyakran zavart okoz az, hogy különbözőképpen is lehet érteni azt, hogy Krisztus meghalt valakiért. Azt az állítást, hogy „Krisztus csak az Ő népéért halt meg”, lehet úgy érteni, hogy „Krisztus meghalt, hogy ténylegesen kifizesse a büntetést az Ő népének minden bűnéért, és nem kivétel nélkül minden ember minden bűnéért”, és ebben az értelemben igaz az állítás. Mikor azonban nem kálvinista keresztyének hallják azt, hogy „Krisztus csak az Ő népéért halt meg”, ezt gyakran úgy értik, hogy „Krisztus azért halt meg, hogy az evangéliumot csak néhány kiválasztottnak tegye elérhetővé”, és ezt aggasztónak találják, mivel úgy látják, hogy ez fenyegetést jelent az evangélium minden embernek való felajánlásával szemben. Valójában azonban a kálvinizmus teljes mértékben egyetért azzal, hogy az evangéliumot válogatás nélkül kivétel nélkül mindenkinek hirdetni kell. Grudem szerint „az az állítás, hogy »Krisztus minden emberért meghalt«, igaz, ha azt jelenti, hogy »Krisztus meghalt, hogy lehetővé tegye a megváltást minden embernek«, vagy ha azt jelenti, hogy »Krisztus meghalt, hogy az evangélium ingyen felajánlását elhozza minden embernek.« Valójában ilyen nyelvezetet használ maga a Szentírás olyan részekben, mint a János 6:51; 1 Timóteus 2:6 és 1 János 2:2.”²⁸⁰

²⁷⁹ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, pp. 49-50)

²⁸⁰ (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, p. 601)

Krisztus minden emberért meghalt, de nem mindenkiért ugyanúgy

Krisztus engesztelésének tökéletes elégségessége minden ember számára elérhető. Aki csak akar, az Krisztushoz jöhet, és aki csak hisz, annak a bűneit Krisztus vére elfedezi. Ebben az értelemben Krisztus mindenkiért meghalt. Emellett Istennek az volt a terve, hogy Krisztus halálában biztosan megvalósítja az új szövetség ígéreteit Krisztus választott menyasszonyának. John Piper ezt írja: „Így Krisztus minden emberért meghalt, de nem mindenkiért ugyanolyan módon.”²⁸¹ „Nem tagadjuk, hogy Krisztus meghalt, hogy mindenkit megmentsen bizonyos értelemben. [...] Amit tagadunk, az az, hogy Krisztus halála minden emberért ugyanabban az értelemben van. Isten elküldte Krisztust, hogy megmentsen mindenkit bizonyos értelemben. És ő elküldte Krisztust, hogy megmentsen azokat, akik hisznek, egy különlegesebb értelemben.”²⁸² A meghatározott engesztelés tanításával tehát, ha megfelelően értelmezzük, akkor nem áll ellentmondásban az az állítás, hogy Krisztus kivétel nélkül mindenkiért meghalt. A továbbiakban ezeknek a fényében vizsgálok olyan részeket, melyek arra utalnak, hogy Krisztus világ megváltója, mindenkiért meghalt.

5.6.2. 1 János 2:2

„Gyermekeim, ezt azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek; ha pedig vétkezik valaki, van pártfogónk az Atyánál: az igaz Jézus Krisztus, mert ő engesztelő áldozat a mi bűneinkért, de nemcsak a miénkért, hanem az egész világ bűnéért is.” (1Jn 2:2)

Az 1Jn 2:2 a meghatározott engesztelés tanításával szemben gyakran idézett igevers. Nem kálvinisták általában úgy értelmezik, hogy a világ az egész emberiséget jelenti, tehát Jézus engesztelő áldozat minden ember bűneiért. A kérdés az, hogy ez mit jelent? Krisztus tökéletes engesztelést szerzett minden egyes emberért, és teljesen kifizette helyettük a bűneik büntetését? Ha igen, akkor Isten őket már nem fogja megbüntetni, tehát senki nem kárhozik el.

Ha inkább úgy értelmezzük az igeverset, hogy Krisztus engesztelő áldozat minden emberért abban az értelemben, hogy az engesztelése elégséges minden ember bűneinek az elfedezésére, és ezen az alapon kész és képes bűnbocsánatot adni az egész világon mindenkinek, aki hisz Benne, akkor ez nincs ellentétben a meghatározott engesztelés tanításával.

Ugyanakkor az is lehetséges, hogy mikor János azt írja, hogy „az egész világ bűnéért”, akkor nem kivétel nélkül minden emberre utal. A „világ” az Újszövetségben gyakran nem kivétel nélkül minden egyes embert jelenti, hanem utalhat általános vagy valamilyen szempontból összefoglaló értelemben is a világban élő emberekre.

Az Újszövetség egyik fontos, ismétlődő témája, hogy bár az üdvösség elsősorban Izraelnek adatott, de az evangélium és Isten üdvözítő terve nem korlátozódik csak a zsidókra, hanem kiterjed minden pogány népre az egész világon (Jn 11:51-52; ApCsel 10; 11:1-18; 15:1-30; Róm 9:24-25; 10:12; 11:17-24; Gal 3:28; Ef 3:1-11; Jel 5:9) Ennek fényében lehetséges, hogy János szavainak a mondanivalója egyszerűen az, hogy Krisztus engesztelő áldozata nemcsak „ránk, azaz zsidó hívőkre”, hanem pogány származású emberekre is vonatkozik az egész világon megkülönböztetés nélkül.²⁸³

²⁸¹ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 16)

²⁸² (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 40)

²⁸³ 1Jn 2:2 és a Jn 11:51-52 logikai párhuzamában az „egész világ” (1Jn 2:2) megfelel „Isten szétszóródott gyermekei”-nek (Jn 11:52), ami megerősíti, hogy ezek az igeversék azt hangsúlyozzák, hogy Krisztus engesztelő munkája nem korlátozódik a

5.6.3. János 1:29; 6:33

„Másnap János látta, hogy Jézus hozzá jön, és így szólt: Íme, az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűnét!” (Jn 1:29; vö. Jn 6:33)

Mit jelent az, hogy Krisztus elveszi a világ bűnét? Krisztus ténylegesen elveszi minden egyes ember minden bűnét? Ha igen, akkor senki nem fog megbűnhődni a bűnei miatt. Ha ehelyett úgy értelmezzük ezeket a részeket, hogy Isten Krisztus tökéletes áldozata alapján felkínálja az evangéliumot mindenkinek, és bárki, aki hisz Benne, az bűnbocsánatot és örök életet nyer, akkor az nincs ellentétben a meghatározott engesztelés tanításával. Ugyanakkor a világ itt is utalhat általánosságban mindenféle népből való emberekre szerte a világon, akiknek Jézus ténylegesen elveszi a bűnét.

5.6.4. János 3:16

„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Jn 3:16)

Nem kálvinisták hangsúlyozzák, hogy a Jn 3:16-ban a „világ” jelentése magában foglal minden embert kivétel nélkül, és Isten univerzális szeretete nyilvánult meg abban, hogy elküldte Jézust, hogy minden ember üdvözljön általa. A kálvinizmus nem tagadja Isten természetéből fakadó általános szeretetét a vele ellenséges világ felé, ami megnyilvánult abban, hogy Krisztus eljött a világba, hiszen általa Isten mindenkinek felkínálja az életet, aki csak hallja az evangéliumot. Krisztus megváltása nem korlátozódik egy adott időre, helyre, népre, hanem az egész világon bárkire érvényes, aki hisz.

Ugyanakkor lehetséges, hogy a Jn 3:16-ban a „világ” szót János inkább egy általános értelemben használja, és azt fejezi ki ezzel, hogy Isten üdvözítő szeretete a Vele ellenséges viszonyban levőkre irányul. Különösen János írásaiban a „világ” gyakran nem kivétel nélkül minden egyes valaha élt emberre utal, hanem Istennel ellenséges, vele szemben lázadó gondolkozásra és emberekre vonatkozik általánosságban.

5.6.5. 2 Korinthus 5:14

„Mert Krisztus szeretete szorongat minket, mivel azt tartjuk, hogy ha egy meghalt mindenkiért, akkor mindenki meghalt; és azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, többé ne önmaguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt.” (2Kor 5:14-15)

Ki az a mindenki, akikért Krisztus, az egy meghalt (2Kor 5:14)? Pál azt mondja, hogy „a mindenki”, akikért Krisztus meghalt, ők ennek következtében szintén meghaltak.²⁸⁴ Milyen értelemben haltak meg ők Krisztus halálának eredményeképpen?

Pál más helyeken úgy beszél magáról és más keresztyénekről, mint akik meghaltak Krisztussal (Róm 6:4-8; Gal 2:20; Kol 2:20; Kol 3:3; 2Tim 2:11). Az, hogy hívő emberként Krisztussal meghaltunk, egyesültünk vele a halálában, azt jelenti, hogy mivel Krisztus meghalt helyettünk, minket képviselve, a mi bűneinkért, ezért bizonyos értelemben mi is halottnak számítunk, az Ő halála a mi halálunknak számít, és így részesülünk az Ő helyettesítő halálának

zsidókra, mert Krisztus a halála által az egész világról összegyűjt embereket. (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, p. 48)

²⁸⁴ A 2Kor 5:14 görög szövegében a második mindenki előtt határozott névelő van, ami megerősíti, hogy a második „mindenki” egy meghatározott csoportra, az első „mindenki”-re utal vissza.

az üdvözítő áldásaiból. A „mindenki” tehát, akikért Krisztus meghalt, nem kivétel nélkül minden emberre utal, hanem mindenkire, akik Benne meghaltak, akik egyesültek Vele a halálában.

5.6.6. 2 Korinthus 5:19

„Isten ugyanis Krisztusban megbékéltette a világot önmagával, úgyhogy nem tulajdonította nekik vétkeiket, és ránk bízta a békéltetés igéjét.” (2Kor 5:19)

Isten Krisztusban megbékéltette a világot önmagával, nem tulajdonítva nekik bűneiket. Kikre vonatkozik a „világ”? Az igeversben a „nekik” visszautal a világra, vagyis ha a világ kivétel nélkül mindenkit jelent, akkor kivétel nélkül minden emberre igaz, hogy Isten „nem tulajdonította nekik vétkeiket”. Ez azonban nem igaz, hiszen sokan elkárhoznak. Egy örökre elkárhozó pedig nem mondhatja el magáról, hogy Isten nem tulajdonította neki a vétkeit. Az 1Kor 5:19-et inkább úgy érthetjük, hogy Krisztus által bűnösök általánosságban az egész világon, minden népből megbékéltettek Istennel.

5.6.7. Kolossé 1:19-20

„Mert tetszett az egész Teljességnek, hogy benne lakjék, és hogy általa békéltessen meg önmagával mindent a földön és a mennyben úgy, hogy békességet szerzett a keresztfán kiontott vére által.” (Kol 1:19-20)

Mit jelent az, hogy tetszett Istennek, hogy Krisztus által megbékéltessen önmagával mindent? Ha valaki szerint a Kol 1:20 értelmében az, hogy Istennek az a célja az általános jóakarata szerint, hogy Krisztus által elhozza a megbékélés lehetőségét mindenkinek, és így mindenki, aki hisz, az üdvözülni fog, az nincs ellentétben a meghatározott engesztelés tanításával.

Ugyanakkor lehetséges, hogy a Kol 1:20 a „minden” hatóköre nem korlátozódik az emberiségre. A „minden” a kontextusban három másik helyen fordul elő (Kol 1:16[2x],17), és mindegyik alkalommal az egész teremtett mindenségre vonatkozik. Ennek megfelelően a Kol 1:20 arra utalhat, hogy Krisztus megváltó munkájának valamilyen módon univerzális helyreállító hatása van. Jonathan Gibson ezt írja:

„Bármilyen értelmezést is fogad el valaki erről a versről, a szövegnek nincs következménye a meghatározott engesztelés tanítására. Krisztus halálának univerzális hatása nem rokon értelmű egy univerzális engeszteléssel. A különbség fontos. Ebben a szövegben Pál érvelése nem áll közelebb ahhoz, hogy Krisztus kiengesztelte Isten haragját minden emberi lényért, mint ahhoz, hogy Krisztus kiengesztelte Isten haragját sziklákért és madarakért és csillagokért, vagy akár bukott angyalokért. Pál ehelyett egyszerűen azt állítja, hogy Krisztus halálának az egyik eszkatológiai következménye egy univerzális békesség minden dolog között a földön és a mennyben. A halálán keresztül Jézus a Christus Victor, aki mindent visszaállít az univerzumban az őt megillető helyre és rendbe.”²⁸⁵

John Piper értelmezése szerint a „minden” a Kol 1:20-ban korlátozott értelmű. Mikor Pál azt írja, hogy Isten Krisztus által megbékéltet „mindent a földön és a mennyben”, akkor azt nem erre a mostani égre és földre érti, ami magában foglal minden lázadó embert és démont, hanem az újjáteremtett égre és földre (vö. 2Pt 3:13; Jel 21:1):

„Krisztus vére megszerezte Isten győzelmét az univerzum felett, oly módon, hogy eljön az a nap, mikor »minden dolog«, ami az új égben és az új földön van, teljesen meg lesz békítve Istennel, lázadó

²⁸⁵ (Jonathan Gibson: „For Whom Did Christ Die? Particularism and Universalism in the Pauline Epistles”, in: From Heaven He Came and Sought Her, Edited by David & Jonathan Gibson, Crossway, Wheaton, 2013, p. 310)

maradék nélkül. Mielőtt az a nap eljön, mindazok, akik elutasítják a megbékélést az ő vére által, a »külső sötétségre« fognak vettetni (Mt 8:12), úgyhogy nincsenek az új ég és az új föld részeként tekintve. A lázadók a pokolban egyszerűen nem lesznek részei a »minden dolognak«, ami betölti az új eget és az új földet. Kívül vannak az új valóságon, a »sötétségben«.²⁸⁶

5.6.8. 1 Timóteus 4:10

„...hiszen azért fáradozunk és küzdünk, mert az élő Istenben reménykedünk, aki üdvözítője minden embernek, de leginkább a hívőknek.” (1Tim 4:10)

Az 1Tim 4:10 univerzalista értelmezése szerint Isten a legteljesebb értelemben üdvözítője kivétel nélkül minden embernek. Ettől elhatárolódva mind az arminiánusok, mind a kálvinisták igyekeznek valamilyen megoldást találni annak értelmezésére, hogy Isten „üdvözítője minden embernek”, amivel elkerülik az univerzalizmus következtetését. Ennek érdekében vagy a „minden ember” kifejezést, vagy az Isten üdvözítő voltának a fogalmát nem értelmezik a legteljesebb értelemben.

John Piper szerint az 1Tim 4:10-nek az az értelme, hogy Isten minden embernek az üdvözítője valamilyen értelemben, és a hívőknek az üdvözítője egy más, különlegesebb értelemben. Isten „üdvözítője minden embernek” abban az értelemben, hogy Krisztus azért halt meg, hogy biztosítsa a bűnbocsánat felajánlását mindenkinek, oly módon, hogy bárki, aki Krisztusba veti a bizalmát, üdvözl. ²⁸⁷

5.6.9. Zsidók 2:9

„...azt azonban látjuk, hogy az a Jézus, aki rövid időre kisebbé lett az angyaloknál, a halál elszenvedése miatt dicsőséggel és méltósággal koronáztatott meg, hiszen ő Isten kegyelméből mindenkiért megízlelte a halált.” (Zsid 2:9)

Kire vonatkozik a mindenki, akiért Jézus megízlelte a halált? A közvetlen kontextusban (Zsid 2:10-16) a megváltottak csoportjáról van szó (Isten fiai, megszenteltek, gyülekezet, Ábrahám utódai).

„Ezért mindenben hasonlónak kellett lennie a testvéreihez, hogy irgalmas és hű főpap legyen az Isten előtti szolgálatban, hogy engesztelést szerezzen a nép bűneiért.” (Zsid 2:17)

Kiket jelent a nép, akiknek a bűneiért Krisztus engesztelést szerzett? A kontextus fényében a „nép” Isten gyermekeire, Krisztus testvéreire, a megszenteltekre vonatkozik. Ennek fényében érthetjük a Zsid 2:9-et úgy, hogy Krisztus megízlelte a halált közülük mindenkiért (2:9).²⁸⁸ Ezt az értelmezést az is valószínűvé teszi, hogy a Zsidókhoz írt levélben a „mindenki” szónak hasonló értelme van más helyeken is:

„Akkor senki sem tanítja többé így a társát és testvérét: Ismerd meg az Urat! Mivel mindenki ismerni fog engem, a kicsinyek és a nagyok egyaránt.” (Zsid 8:11)

²⁸⁶ (John Piper: „»My Glory I Will Not Give to Another«: Preaching the Fullness of Definite Atonement to the glory of God”, in: From Heaven He Came and Sought Her, Edited by David & Jonathan Gibson, Crossway, Wheaton, 2013, pp. 655, 656) Piper szerint ezt az értelmezést erősíti, hogy a Kol 1:20 kontrasztban a Fil 2:10-zel nem említi a „föld alattiakat”, hanem csak azokat, amik a mennyben és a földön vannak.

²⁸⁷ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, pp. 40-41)

Isten megtartója minden embernek általános és ideiglenes értelemben, ami megnyilvánul az Ő általános kegyelmében (Zsolt 145:9), átmeneti áldásokban, az evangélium bárkinek szóló hívásában. „Isten természete szerint egy megmentő Isten. [...] A megmentő jellemét kijelenti még abban is, ahogyan bánik azokkal, akik soha nem fognak hinni.” (The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Crossway, Wheaton, 2010, p. 1819)

²⁸⁸ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, pp. 246-247)

„Ha pedig fenyítés nélkül maradtok, amelyben mindenki részesül, fattyak vagytok, nem pedig fiak.”
(Zsid 12:8)

Mindkét esetben a „mindenki” kiterjedését nem korlátozza kifejezett utalás, például: „mindenki Isten gyermekei közül”, de a kontextus alapján világos, hogy ilyen értelme van a „mindenki”-nek ezekben a részekben.

5.7. Krisztus olyanokat is megváltott, akik elkárhoznak?

5.7.1. Zsidók 10:26-29

„Mert ha szándékosan vétkezünk, miután megismertük az igazságot, akkor nincs többé bűneinkért való áldozat, hanem az ítéletnek valami félelmes várása, amikor tűz lángja fogja megemészteni az ellenszegülőket. Ha valaki elveti Mózes törvényét, az két vagy három tanú vallomása alapján irgalom nélkül meghal. Mit gondoltok: mennyivel súlyosabb büntetésre lesz méltó az, aki Isten Fiát lábbal tiporja, a szövetség vérét, amellyel megszenteltetett, közönségesnek tartja, és a kegyelem Lelkét megcsúfolja?” (Zsid 10:26-29)

Aki megismerte az igazságot, de megrögzötten elutasítja Krisztust, az elutasítja az egyetlen áldozatot, ami képes megtisztítani a bűntől. Az ilyen ember „a szövetség vérét, amellyel megszenteltetett, közönségesnek tartja”. Mit jelent az, hogy „amellyel megszenteltetett”? Ki vagy mi az, aki „megszenteltetett” a szövetség vérével? A megszenteltetés nyelvtanilag vonatkozhat a hitehagyó emberre, Isten Fiára vagy a szövetségre.

Wayne Grudem szerint a megszentelés a hitehagyóra vonatkozik, viszont nem üdvözítő értelemben, hanem itt egy külső jellegű megszentelésről van szó: „A rész nem olyanról beszél, aki valóban üdvözült, hanem olyanról, aki valamilyen jótékony erkölcsi befolyásban részesült az egyházzal való kapcsolaton keresztül.”²⁸⁹

James White szerint az a nézet, mely szerint Krisztus lett megszentelve a szövetség vére által, illeszkedik a szerző érvelésébe. Krisztus Istennek elkülönített, megszentelt az áldozata által, ezért olyan nagy bűn, ha valaki Krisztus vérét közönségesnek tartja. Továbbá ez illeszkedik ahhoz az ószövetségi előképhez, hogy a papokat fel kellett szentelni áldozatokkal a tisztaságukra (3Móz 6:12-16; 8:1-30). Krisztus a főpapi imádságában is beszélt arról, hogy odaszenteli magát a választottakért: „...én őértük odaszentelem magamat, hogy ők is megszentelődjenek az igazsággal.” (Jn 17:19)²⁹⁰

Pascal Denault szerint úgy érdemes értenünk ezt a részt, hogy Krisztus vére az új szövetséget szentelte meg, amit némely emberek a saját kárukra közönségesként megvetettek.²⁹¹

5.7.2. 2 Péter 2:1

„De voltak a nép körében hamis próféták is, mint ahogyan közöttetek is lesznek hamis tanítók, akik veszedelmes eretnokségeket fognak közetek becsempészni. Ezekkel megtagadják az Urat [δεσποτην], aki őket megváltotta, így gyors pusztulást hoznak magukra.” (2Pt 2:1)

Mit jelent az, hogy a hamis tanítók, akik eretnokségeket csempésznek a gyülekezetbe, „megtagadják az Urat, aki őket megváltotta”? Némelyek szerint azt, hogy az Úr, azaz Krisztus

²⁸⁹ (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, p. 802)

Ezt a nézetet támogatja, hogy az Újszövetség is többször beszél a megszentelésről nem üdvösséggel járó értelemben (1Kor 7:14; 1Tim 4:4-5). Külső, ceremonális megszentelésről beszél a Mt 23:17,19; Zsid 9:13.

²⁹⁰ (James R. White: The Potter's Freedom, Calvary Press, United States, 2009, p. 245)

²⁹¹ Pascal Denault: The Distinctives of Baptist Covenant Theology, Solid Ground, Birmingham, Alabama USA, 2017

megváltotta őket, azaz a helyettesítő halálával engesztelést szerzett értük, hogy üdvöztse őket. Mivel azonban a tévtanítók végül elkárhoznak, ebből arra következtetnek, hogy a kálvinizmus meghatározott engesztelésről szóló tanítása téves.

Figyelemre méltó, hogy Péter a δεσπότης szót használja, nem pedig a κύριος-t. Az Újszövetségben a κύριος szó a több száz előfordulásának döntő többségében Jézus Krisztust jelöli. A δεσπότης tízszer fordul elő az Újszövetségben, ebből kétszer egyértelműen az Atya Istenre utal (Lk 2:29; ApCsel 4:24), és egyszer utal csak kimondottan az Úr Jézusra (Júd 4). Emiatt lehetséges, hogy a 2Pt 2:1-ben az „Úr” nem Krisztusra, hanem inkább az Atya személyére utal. Ha az Atyára utal, akkor már ez kétséggé teszi, hogy az igeversben a ἀγοράσαντα (ἀγοράζω jelentése: vesz, vásárol, beszerez, kivált) a Krisztus engesztelő áldozata általi megvásárlásra utal, hiszen annak a közvetlen alanya Krisztus.

Wayne Grudem szerint a δεσπότης akár Krisztusra, akár az Atyára utal, a 2Pt 2:1-ben levő ószövetségi utalás valószínűleg az 5Móz 32:6-ra vonatkozik, ahol Mózes azokról a lázadókról beszél, akik elfordultak Istentől:

„Megromlottak, nem fiai már, hitványak; fonák és hamis ez a nemzedék. Ez a hála az ÚR iránt, bolond és esztelen nemzet?! Hisz atyád ő, aki megteremtett [alternatív fordítási lehetőség: „megvásárolt”; MT: „בָּיַעָהּ”], ő alkotott és tett erőssé téged.” (5Móz 32:5-6)

Grudem megjegyzi, hogy a „בָּיַעָהּ” héber kifejezés gyakran jelenti az Ószövetségben azt, hogy vesz, megvásárol.²⁹² A LXX a κτάνομαι igével fordítja ezt, ami a Bibliában szinonimája a ἀγοράζω igének, amit a 2Pt 2:1 használ. Mindezek alapján lehetségesnek tűnik az a feltételezés, hogy a 2Pt 2:1 az 5Móz 32:6 gondolatmenetére utal vissza. Erre hivatkozva írja Grudem:

„Péter párhuzamot von a hamis próféták, akik a zsidók között támadtak, és azok között, akik hamis tanítók lesznek a gyülekezeteken belül, akiknek ír [...] Az ószövetségi hamis prófétákra való világos hivatkozáshoz hasonlóan Péter arra a tényre is utal, hogy a lázadó zsidók elfordultak Istentől, aki »megvásárolta« őket Egyiptomból a kivonulásban. A kivonulás idejétől fogva bármilyen zsidó ember úgy gondolhatott volna magára, mint valaki, aki »meg lett vásárolva« Isten által a kivonulásban, és ezért Isten saját tulajdonába tartozó ember. Ebben az értelemben a hamis tanítók, akik az emberek között támadnak, megtagadják Istent, az Atyjukat, akihez jogosan tartoztak. A szöveg tehát nem azt jelenti, hogy Krisztus megváltotta ezeket a hamis prófétákat, hanem egyszerűen azt, hogy lázadó zsidó emberek voltak (vagy gyülekezetbe járók, ugyanolyan pozícióban, mint a lázadó zsidók), akiket jogosan birtokolt Isten, mert ők (vagy az elődeik) ki lettek hozva Egyiptom földjéről, de hálátlanok voltak neki. Krisztus specifikus megváltó munkája a kereszten nincsen tekintetben ebben a versben.”²⁹³

5.7.3. Róm 14:15 és 1 Korinthus 8:9-11

„Ha pedig testvéred valamilyen étel miatt megszorodik, máris letértél a szeretet útjáról: ne tedd tönkre ételleddel azt, akiért Krisztus meghalt.” (Róm 14:15)

„De vigyázzatok, nehogy ez a szabadságotok valamiképpen megütközést váltson ki az erőtlenek között. Mert ha valaki látja, hogy te, akinek ismereted van, a bálványtemplom asztalánál ülsz, vajon nem fog-e erőtlén lelkiismerete felbátorodni arra, hogy ő is megegye a bálványáldozati húst? És így ismeretteddel vesztét okozod erőtlén testvérednek, akiért Krisztus meghalt.” (1Kor 8:9-11)

²⁹² Az 5Móz 32:6-ban a „בָּיַעָהּ” igét több jelentős angol fordítás a „megvásárolt” (bought) igével fordítja (pl. NASB, KJV, NKJV). Ugyanez az ige van a 2Móz 15:16-ban: „...míg átvonul ez a nép, amelyet szerzettél [vagy: megvásároltál]”.

²⁹³ (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, pp. 599-600)

Pál arra figyelmeztet, hogy hívők a szabadságukkal ne tegyék tönkre a hitben erőtlent, akiért Krisztus meghalt. Az ἀπόλλυμι igét használja, mely az Újszövetségben gyakran örök kárhozatot jelentő pusztulást jelent. Ezzel együtt John MacArthur szerint az ἀπόλλυμι a Róm 14:15 kontextusában nem kárhozatba döntésre, hanem egy másik keresztyén ember lelki növekedésének a súlyos rombolására utal (vö. Mt 18:6).²⁹⁴

Egy másik szóba jövő értelmezése a Róm 14:15-nek és az 1Kor 8:11-nek a következő: Az igeversekben a tönkremenetel, pusztulás elkárhozásra utal. Pál a legerőteljesebb módon figyelmezteti a hitben erősebb testvért, hogy a viselkedése milyen súlyos hatással lehet a gyengébb testvérének örök sorsára. Isten elrendelésének megfelelően a testvéri kapcsolatok szükséges eszközei a hitben való megmaradásunknak és növekedésünknek. Ugyanakkor Isten elrendelte, hogy a választottai, akiknek Krisztus megváltása garantálja az üdvösségét, nem fognak elveszni, és ennek érdekében eszközként figyelmeztetéseket is használ. Ezek a figyelmeztetések tehát Isten eszközei, amik által megőrzi a hívőket attól a veszélytől, hogy a helytelen viselkedésükkel egymás vesztét okozzák.

5.8. Az evangélium felajánlása minden embernek

Az evangélium felajánlása és hívása válogatás nélkül minden embernek szól. Bárki, aki akar, az Krisztushoz mehet az üdvössége érdekében, és aki Krisztushoz megy, azt Ő nem küldi el. Bárki, aki Krisztusba veti a bizalmát, az megmenekül az Ő megváltása által.

5.8.1. Az evangélium felajánlásának hitelessége

Nem kálvinisták szerint azonban ahhoz, hogy az evangélium felajánlása valódi és hiteles lehessen, szükséges, hogy a bűnökért való fizetség ki legyen fizetve, és az ilyen módon legyen minden embernek ténylegesen elérhető. Azt is mondják némelyek, hogy ha korlátozott azon emberek száma, akiknek a bűneiért Krisztus ténylegesen fizetett, akkor az evangélium felajánlása is korlátozott kell, hogy legyen, ezért nem lehet kivétel nélkül mindenkinek felajánlani az evangéliumot.

Azonban Krisztus áldozatának az értéke és érdeme végtelen, így elégséges arra, hogy teljesen megfizessen bárkinek a bűneiért. Isten elméletileg bárkinek az esetében dönthet úgy, az ő bűneiért elfogadja Krisztus áldozatát fizetségként a bűneiért. Így tehát az evangélium üzenetében válogatás nélkül mindenkinek valóságosan felkínálja Krisztus által a bűnbocsánatot; őszintén hívja és kérleli az embereket, hogy jöjjenek Krisztushoz, hogy éljenek, és azt ígéri, hogy bárki, aki hisz, megmenekül (Ézs 55:1-9; Mt 11:28; 2Kor 5:20). Ezen semmit nem változtat az, hogy Isten úgy döntött, hogy a választottai számára biztosan elfogadja Krisztus áldozatát az ő bűneikért való teljes fizetségként.

A meghatározott engesztelés nem azt jelenti, hogy bizonyos embereket eleve kizár az üdvösségből

Lehetséges, hogy valaki attól tart, hogy ha a meghatározott engesztelés tanításában hinne, akkor úgy kellene, hogy gondolja, hogy Isten bizonyos embereket eleve kizárt az üdvösségből, ami miatt az evangélium univerzális felkínálása nem lehet egy őszinte felajánlás.

²⁹⁴ (The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Crossway, Wheaton, 2010, p. 1676)

A kálvinizmus szemlélete szerint azonban a valóság az, hogy minden ember a saját bűnével „zárja ki” magát az üdvösségből. Isten mégis úgy döntött, hogy Krisztusban elkészíti a megváltás útját a bűnösöknek, és ennek alapján az evangéliumban ezt bárkinek felajánlja. Továbbá úgy döntött, hogy a választottainak nem csak felkínálja az üdvösség lehetőségét, hanem őket egészen biztosan üdvözíti. Ezt a döntését Istennek azonban aligha lehet úgy felfogni, hogy ezen keresztül a többi embernek eleve lehetetlenné tette az üdvösségét. Ezért írja Packer:

„Senki sincs kizárva az irgalomból, kivéve azokat, akik a bűnbánat hiánya és a hitetlenség révén kizárják magukat. [...] Igaz, hogy Krisztus öröktől fogva kiválasztotta azokat, akiket üdvözíteni fog. Igaz, hogy Krisztus kimondottan azért jött, hogy megtartsa azokat, akiket az Atya neki adott. De az is igaz, hogy Krisztus mindenkinek ingyen felajánlja magát mint Megváltót, és bizonyosan dicsőségre vezet mindenkit, aki a bizalmát öbelé mint Megváltójába veti.”

5.8.2. Az evangélizációs üzenet nem függ az engesztelés mértékétől

Milyen hatással van az evangélizációs üzenet tartalmára a meghatározott engesztelés tanítása? J. I. Packer amellet érvel, hogy az engesztelés mértékéről való meggyőződésünk nincs hatással arra, hogy milyen üzenetet kellene elmondanunk az evangélizációban. Akár elfogadjuk a meghatározott engesztelés tanítását, akár nem, ez nem kellene, hogy változtasson azon, hogy az evangélizációban hogyan mutatjuk be Krisztust az embereknek.²⁹⁵

Az evangélizációs üzenet tartalma

Mi az az üzenet, amit el kell mondanunk az evangélizációban? Alapvetően az, hogy Isten a „bűnösök tökéletes Megváltójává tette a Fiát”, és Jézus Krisztushoz, az élő megváltóhoz hívjuk a bűnösöket, „aki engesztelő áldozata folytán bűnbocsánatban és üdvösségben tudja részesíteni mindazokat, akik belé vetik a bizalmukat. Az evangélium hirdetésekor a keresztről egyszerűen annyit kell elmondanunk, hogy Krisztus megbocsátásában Krisztus halála alapján részesülünk. S ez minden, amit mondanunk kell. Az engesztelés tervezett mértékének a kérdése egyáltalán nem jön itt szóba.”²⁹⁶

A felszólítás alapja nem az, hogy Krisztus kifizette valaki bűnei büntetését

Az evangélium hirdetése nem azt jelenti, hogy elmondjuk a hallgatóknak, hogy Isten mindenkit befogadott az üdvözítő szeretetébe, és Krisztus mindenkiért ténylegesen kifizette a bűneinek a büntetését, mert ebből az következne, hogy mindnyájan üdvözülnek, de ennek az igazságát nem tudhatjuk. Packer szerint „Annak tudata, hogy valaki Isten örökkévaló szeretetének és Krisztus üdvözítő halálának tárgyát képezi, az egyén bizonyosságából származik, de az eset természetéből nem előzheti meg a hit üdvözítő cselekedetét; ez a tudat következhet az egyén hitre jutásából, de nem indokolhatja azt, hogy miért kellene abban hinnie.”²⁹⁷

Az Újszövetség sehol nem szólít fel hitetlen bűnösöket bűnbánatra annak alapján, hogy Krisztus a halálával személy szerint értük és helyettük teljesen kifizette minden bűnük büntetését. „Az Újszövetség egyszerűen azon az alapon hívja fel hitük Krisztusba vetésére a bűnösöket, hogy szükségük van Krisztusra, ő felajánlja magát nekik, és megígéri azoknak, akik

²⁹⁵ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő alapítvány, Budapest, 2001, pp. 65-66)

²⁹⁶ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő alapítvány, Budapest, 2001, pp. 91, 66)

²⁹⁷ (James I. Packer: A Megújulás Teológiája, Koinónia, Kolozsvár, 2000, p. 179)

befogadják őt, hogy megkapják mindazokat az áldásokat, amelyeket halála biztosított az ő népének.” A mi feladatunk pedig az evangélizációs üzenet elmondásában az, hogy „a lehető leghívebben visszaadjuk az Újszövetség hangsúlyát.”²⁹⁸

A hit tárgya nem az engesztelés mértéke, hanem az élő Jézus

Az evangélistának nem az engesztelés mértékét, hanem Krisztust kell hirdetnie. Az evangélium helyes hirdetése tehát nem áll közelebb ahhoz, hogy „Hidd el azt, hogy Krisztus engesztelése tökéletesen kifizette minden emberért a bűneik büntetését, ezért a te bűneid büntetését is”, mint ahhoz, hogy „hidd el, hogy Krisztus csak bizonyos emberek bűneiért halt meg, így a tiedért talán nem.” Az evangélium helyes hirdetése inkább ez: „higgy az Úr Jézusban, aki meghalt a bűnökért és most felajánlja magát mint Megváltódat.” Az embereket nem arra kell kérnünk, hogy „az engesztelés mértéknek valamilyen nézetébe vessék a hitüket; az a dolgunk, hogy az élő Jézusra irányítsuk a figyelmüket, és felhívjuk őket, hogy őbenne bízzanak.”²⁹⁹ (Mt 11:28; Jn 3:16; 1Jn 2:2; 1Tim 1:15; ApCsel 10:43; 13:38-39)

²⁹⁸ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő alapítvány, Budapest, 2001, pp. 66-67)

²⁹⁹ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő alapítvány, Budapest, 2001, pp. 67-68)

6. A szentek megtartatása

A szentek megtartatásának a tanítása az üdvösségünk maradandóságának a tanításához kapcsolódik. A reformált teológia szerint az üdvösségünk biztosan és örökké maradandó, mivel Isten értünk és bennünk végzett üdvözítő munkájának az eredménye és ereje maradandó.³⁰⁰

Az üdvösségünknek múltbeli, jelenbeli és jövőbeli vonatkozása is van. Újjászületett, hívő emberként a múltban üdvözültünk, a jelenben az üdvözítettés állapotában vagyunk, és a jövőben üdvözítettetni fogunk. Az üdvösségünk a földi életünk idejében válik számunkra valósággá, és a jövőbeli megdicsőült állapotban fog kiteljesedni. Az Újszövetség a jövőbeni, teljes üdvözítettés feltételeként beszél a hívők kitartásáról, és azt ígéri, hogy „aki mindvégig kitart, az üdvözítettetni fog.” (Mt 24:13, saját fordítás) Ez felveti azt a kérdést, hogy vajon vannak némelyek, akik újjászületnek, valódi, üdvözítő hitre jutnak, de nem tartanak ki mindvégig, és így végül nem üdvözülnek?³⁰¹ A kálvinizmus szerint Isten ereje meg fogja tartani mindazokat, akik újjászülettek, és így ők ki fognak tartani a hitben, és nem fognak elveszni.

6.1. Isten választottai nem fognak elveszni

A kálvinizmus szerint tehát mivel Isten elrendelése változhatatlan, és Ő a világ teremtése előtt elhatározta, hogy megmenti a választottait, ezért Istennek ez a szuverén elhatározása nem hiúsul meg a gyengeségeink miatt, bármennyire is gyengék vagyunk önmagunkban.

6.1.1. Róma 8:29-30

„Mert akiket eleve kiválasztott, azokat eleve el is rendelte, hogy hasonlókká legyenek Fia képéhez, hogy ő sok testvér között legyen elsőszülött. Akikről pedig ezt eleve elrendelte, azokat el is hívta, és akiket elhívott, azokat meg is igazította, akiket pedig megigazított, azokat meg is dicsőítette.” (Róm 8:29-30)

Daniel Wallace szerint a Róm 8:30-ban az „azokat” mutató névmás ismétlésének nyomatékosító szerepe van. Az igeversben megfogalmazott gondolat az, hogy „éppen azokat, akiket Isten predesztinált, elhívott és megigazított, őket meg is dicsőítette.”³⁰² John Piper ezt írja: „Ami nyilvánvaló ebből a versből, az az, hogy azok, akik hatékony módon el vannak hívva az üdvösség reménységébe, valóban ki fognak tartani végig, és meg fognak dicsőítettetni. Nincsenek lemorzsolódások ebben a sorozatban. [...] A kapcsolódások ebben a láncban törhetetlenek, mert Isten üdvözítő munkája csálthatatlan, és az ő új szövetségi elkötelezettségei visszavonhatatlanok.”³⁰³

Az igevers múlt időben (aoristos) beszél Istennek az emberre vonatkozó elrendeléséről, elhívásáról, megigazításáról és megdicsőítéséről, bár ezek még nem váltak mind minden hívő ember számára valósággá. Pál a múlt idővel hangsúlyozza ezeknek az eseményeknek a bizonyosságát. A választottak elhívása, megigazítása és megdicsőülése annyira biztos, hogy Isten szempontjából gyakorlatilag olyan, mintha már készen lenne.³⁰⁴

³⁰⁰ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 230)

³⁰¹ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 229-230)

³⁰² (Daniel B. Wallace: Greek Grammar Beyond the Basics, Zondervan, Grand Rapids, 1996, p. 330)

³⁰³ (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, pp. 68-69)

³⁰⁴ (The Reformation Study Bible, R. C. Sproul General Editor, Reformation Trust, Orlando, 2015, p. 1994)

Daniel Wallace beszél az ún. proleptikus (futurisztikus) aoristosról, ami úgy ír le egy még meg nem történt eseményt, mintha már befejezett lenne, ezzel hangsúlyozza a jövőbeni esemény bizonyosságát, ahogy ezt Pál is teszi a Róm 8:30-ban. (Daniel

Moody ezzel szemben így ír a Róm 8:30-ról:

„Ez bizonyosan nem jelenti azt, hogy az előretudás kizárja a szabadságot. Nincs eleve elrendelve, hogy az eleve ismerést mindig követni fogja a predesztináció, elhívás, megigazítás és megdicsőítés, ahogy a Róma 8 végén levő szavak mondják. Ez a normális sorrend, de a sorrend megszakadhat bármelyik pontján a szolgaságba való visszatéréssel. [...] Istennek valóban van egy programja, de ez nem úgy van megtervezve, hogy az emberi szabadságnak nincs helye benne akár a hit előtt, akár a hit után.”³⁰⁵

Moody szerint tehát nem biztos, hogy akit Isten eleve ismer, azt elrendeli és elhívja és megigazítja és megdicsőíti. Mindez vagy megtörténik, vagy nem, mert ez végső soron az ember akaratától függ. Moodynak ez az értelmezése azonban nem a Róm 8:30 szövegének természetes megértéséből fakad, hanem abból a dogmatikai nézetéből, hogy az üdvösség elveszíthető. A Róm 8:30 a szövegének természetes olvasata szerint az üdvösség örökre maradandó voltát tanítja, és a szövegében nincsen semmi, ami ennek ellenkezőjére utalna.

6.1.2. Róma 8:31-39

Pál így folytatja:

„Mit mondjunk tehát ezekre? Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk? Aki tulajdon Fiát nem kímélte, hanem mindnyájunkért odaadta, hogyan ne ajándékozna nekünk vele együtt mindent?” (Róm 8:31-32)

„Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely megjelent Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.” (Róm 8:38-39)

Pál retorikai kérdésként kérdezi: „Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?” Természetesen sok minden van ellenünk, hívőként szembe kell néznünk sokféle forrásból származó nehézséggel és támadással. Végső soron viszont semmi nem győzedelmeskedhet velünk szemben. Isten megtartó szeretete által „mindezekben felettébb diadalmaskodunk” (Róm 8:37, Károli), és semmi nem választhat el minket Isten szeretetétől; sem a felsorolt dolgok, sem semmilyen más, a felsoroltakon kívüli teremtmény (8:38-39).

Moody ezzel szemben megjegyzi: „semmi nem fog elválasztani minket Isten szeretetétől, ha »Krisztus Jézusban, a mi Urunkban« vagyunk. Ez nem vonatkozik azokra, akik elszakadtak Krisztustól.”³⁰⁶ Érdemes azonban megfigyelni, hogy a Róm 8:39 szerint konkrétan nem az ember, hanem Isten szeretete az, ami Krisztusban van. Bár valóban igaz az, hogy csak a Krisztusban levőket nem fogja semmi elválasztani Isten szeretetétől, de a szöveg itt nem ezt mondja. A Róm 8:39 szövege azt fejezi ki, hogy Istennek van egy különleges szeretete, ami Krisztusban van, és nincs semmi, ami minket ettől a szeretettől elválaszthatna. Ha pedig nincs semmi, ami azt tudná eredményezni, hogy elválasztatunk ettől, akkor soha nem leszünk elválasztva ettől a szeretettől.

6.1.3. János 10:26-30

„De ti nem hisztek, mert ti nem az én juhaim közül vagytok. A mint megmondtam néktek: Az én juhaim hallják az én szómat, és én ismerem őket, és követnek engem: És én örök életet adok nékik;

B. Wallace: *Greek Grammar Beyond the Basics*, Zondervan, Grand Rapids, 1996, pp. 563-564)

³⁰⁵ (Dale Moody: *The word of truth*, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1981, Reprinted 1983, p. 344)

³⁰⁶ (Dale Moody: *The word of truth*, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1981, Reprinted 1983, p. 351)

és soha örökké el nem vesznek, és senki ki nem ragadja őket az én kezemből. Az én Atyám, a ki azokat adta nékem, nagyobb mindeneknél; és senki sem ragadhatja ki azokat az én Atyámnak kezéből. Én és az Atya egy vagyunk.” (Jn 10:26-30, Károli)

Jézus az Ő juhainak, akiket az Atya Neki adott, akik követik Őt, örök életet ad. Jézus azt állítja, hogy a juhait „semmiképpen nem veszhetnek el soha” (10:28, saját fordítás)³⁰⁷; „nem fogja kiragadni őket senki az én kezemből [...] senki nem képes kiragadni őket az Atya kezéből” (10:29, saját fordítás). Egyesek úgy értelmezik Jézus szavait, hogy bár igaz, hogy senki *más* nem képes kiragadni, de mi magunk kiszakíthatjuk önmagunkat Krisztus kezéből. Wayne Grudem szerint ez azonban „úgy tűnik, hogy egy akadékoskodó csűrése-csavarása a szavaknak – a »senki« nem foglalja magában azt a személyt is, aki Krisztus kezében van?”³⁰⁸ Jézus szavaiban a „senki” mindenkit kizár azoknak a köréből, akik kiszakíthatják az Ő juhait a kezéből, azaz maguk a juhok sem képeznek kivételt.

Moody ezzel szemben ezt írta:

„A Jn 10:28-at gyakran használják biztonsági takaróként azok, akik sokat ignorálnak a visszatérésről vagy elesésről szóló újszövetségi figyelmeztetések közül, de egy szó szerinti fordítása a Jn 10:27-28-nak, az egész mondatnak, aligha igényel magyarázatot, mert az egy ígéret azoknak, akik megmaradnak Jézus követésében. Egy pillanatig sem kételkedem ebben a szó szerinti fordításban: »Az én juhaim megmaradnak az én hangom hallásában [ἀκούουσιν], és én megmaradok abban, hogy ismerem [γινώσκω] őket, és ők megmaradnak az én követésében [ἀκολουθοῦσίν], és én megmaradok abban, hogy örök életet adok [δίδωμι] nekik, és ők soha nem fognak elveszni, és senki nem fogja kiragadni őket az én kezemből«. Egyesek úgy olvassák a részt, mintha ezt mondaná: »Az én juhaim hallották a hangomat, és én ismertem őket, és ők követtek engem, és én örök életet adtam nekik.« Az igék lineáris jelen idejűek, folytatólagos cselekedetet jelezve a bárányok és a Pásztor részéről, nem pedig a múlt időből adódó pontszerű cselekvéshez kötődő téves következtetést.”³⁰⁹

Úgy tűnik, hogy Moody érvelésének a logikája a következő: Akik megmaradnak Jézus követésében, ők Jézus juhait, és ők nem fognak elveszni. Ennek megfelelően viszont ha valakire már nem igaz az, hogy megmarad Jézus követésében, akkor ő már nem számít Jézus juhának, és így az sem igaz rá, hogy nem fog elveszni.

Ez az érvelés azt feltételezi, hogy döntő módon az eredményezi az ember „juh státuszban” való megmaradását, hogy követi Jézust. Jézus szavainak természetes értelme azonban nem az, hogy „ha valaki megmarad a hangom meghallásában és az én követésében, akkor ő ezáltal továbbra is az én juhom marad”, hanem az, hogy „aki az én juhom, az megmarad a hangom meghallásában és az én követésében”. (Moody fordítása is ezt tükrözi: „Az én juhaim megmaradnak az én hangom hallásában [...] ők megmaradnak az én követésében”.) Jézus állítása szerint tehát az Ő juhait követik Őt, és meg fognak maradni az Ő követésében, és soha nem vesznek el.

³⁰⁷ Az „οὐ μὴ” szerkezet a legerőteljesebb kifejezés a görögben valaminek a tagadására. Az a (Jn 10:28-ban is szereplő) „οὐ μὴ + subjunctivus” nemcsak valaminek a megtörténését, hanem a lehetőségét is tagadja. (Daniel B. Wallace: Greek Grammar Beyond the Basics, Zondervan, Grand Rapids, 1996, p. 468)

³⁰⁸ (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, pp. 789-790)

³⁰⁹ (Dale Moody: The word of truth, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1981, Reprinted 1983, pp. 356-357)

6.2. Kitartás és megtartatás

A Biblia sok helyen hangsúlyozza, hogy a hitben való kitartásunk szükséges a jövőbeni, teljes üdvösségünkhöz (Kol 1:23). „Aki mindvégig kitart, az üdvözülni fog.” (Mt 24:13) Tehát aki nem tart ki mindvégig, hanem végül hitetlenségben marad, az elkárhozik.

A keresztyén ember kitartása a hitben nem a saját erejéből lehetséges, hanem Isten kegyelmes megtartó munkájának köszönhető. Újjászületett, hívő emberként is sebezhetőek vagyunk kísértések által, akár súlyos bűnökbe is belesodródhatunk (2Sám 11; Lk 22:34). A bűn maradék ereje bennünk továbbra is olyan erős, hogy ha a saját erőnkől kellene kitartanunk, akkor senki nem maradna meg a hitben. A kálvinizmus szerint végső soron annak az oka, hogy nem fogunk véglegesen és teljesen elbukni a hitünkben, az, hogy Isten hatalmas kegyelmesen megőriz minket ettől.

6.2.1. 1 Korinthus 1:8

„[Jézus Krisztus] meg is erősít titeket mindvégig, hogy feddhetetlenek legyetek a mi Urunk Jézus Krisztus napján.” (1Kor 1:8)

Jézus Krisztus meg fogja őrizni a hívőket mindvégig, hogy a teljes üdvösségre és a megdicsőülés állapotába jussanak.

6.2.2. Filippi 1:6

„...meg vagyok győződve arról, hogy aki elkezdte bennetek a jó munkát, elvégzi Krisztus Jézus napjára.” (Fil 1:6)

A filippi gyülekezet tagjaiban Isten elkezdte a jó munkát, vagyis üdvösségre jutottak. Ennek alapján Pál abban is biztos volt, hogy Isten be fogja fejezni ezt a munkáját a hívőkben. Ez a bizonyosság arra a meggyőződésre épül, hogy ha Isten valakiben elkezd az üdvözítő munkáját, akkor azt nem fogja félbehagyni, hanem azt be fogja fejezni, teljessé fogja tenni Krisztus Jézus napjáig, azaz a teljes üdvösség beteljesedéséig.

Vajon lesznek olyan emberek, akik az örök kárhozatban véglegesen Isten haragja alatt maradván jogosan azt tudják majd mondani, hogy: „Isten bennem véghezvitte és beteljesítette az üdvözítő munkáját Krisztus Jézus napjára”? Nem, hiszen Isten üdvözítő munkájának része az ember mindvégig való megtartása és megdicsőítése is. A Fil 1:6 alapján viszont ez azt is jelenti, hogy az elkárhozott emberekben valójában soha nem kezdte el Isten az üdvözítő munkáját, hiszen ha Ő elkezd valakiben ezt, azt be is fogja teljesíteni.

6.2.3. 1 Thesszalónika 5:23-24

„A békesség Istene szenteljen meg titeket teljesen, és őrizze meg a ti lelketeket, elméteket és testeteket teljes épségben, feddhetetlenül a mi Urunk Jézus Krisztus eljövételére. Hű az, aki elhív erre titeket; és ő meg is cselekszi azt.” (1Thessz 5:23-24)

Pál azért imádkozott, hogy Isten őrizze meg a hívőket a teljes üdvösségre. Isten, aki elhívta őket erre, gondoskodni fog arról, hogy ez meg is valósuljon, ahogy Pál mondja: „ő meg is cselekszi azt”.

6.2.4. Jeremiás 32:39-40

„És adok nékik egy szívet és egy utat, hogy mindenkor engem féljenek, hogy jól legyen dolguk, nékik és az ő fiaiknak ő utánok. És örökkévaló szövetséget kötök velök, hogy nem fordulok el tőlök

és a velök való jótéteménytől, és az én félelmemet adom az ő szívökbe, hogy el ne távozzanak tőlem.”
(Jer 32:39-40, Károli)

Isten azt ígéri, hogy az új, örökkévaló szövetségben nem fog elfordulni a népétől, és mindig jót fog tenni velük. Olyan szívet ad a népének, hogy mindenkor féljék őt. Istenfélelmet ad a szívükbe, hogy ezáltal ne forduljanak el Tőle. Lehetséges, hogy valaki azt mondja, hogy igaz, hogy Isten örök szövetséget kötött az új szövetségben az Ő népével, de ha elfordulunk Tőle, akkor ez már nem érvényes ránk. Jeremiás azonban éppen azt állította, hogy Isten istenfélelmet ad az Ő népének a szívébe, hogy ne forduljanak el Tőle. Ha Isten istenfélelmet ad a szívünkbe, akkor istenfélők leszünk, és istenfélő emberként nem fogunk akarni elfordulni Istentől. Tehát Isten az, aki gondoskodik arról, hogy az új szövetségben a népe megmaradjon a szövetségben, és nem hagyja, hogy a népe véglegesen és teljesen elforduljon Tőle.

6.3. A kitartásunk szükségessége és felelőssége

A reformált teológiában a szentek megtartatásának bizonyossága nem teszi szükségtelessé a szentek kitartását. Az üdvösségben való kitartásunk a megszentelődésünk folyamatának részeként egy szinergisztikus munka, mivel Isten megtartó munkájával együtt mi is törekszünk a kitartásban.

R. C. Sproul ezt a következő példával illusztrálja: Egy gyermek és az édesapja kézen fogva mennek egy veszélyes ösvényen egy szakadék mellett. Egyrészt a gyermek erősen fogja az apjának a kezét, hogy nehogy lezuhanjon. Másrészt az apa is tartja a gyermekének a kezét. Ha a gyermek hanyagságból lazítja vagy elengedi a fogását, az apja megengedheti, hogy megbotoljon, és megsebesítse magát. A gyermek a könnyelműségével kiváltja az apja nemtetszését, de az apa nem fogja teljesen elengedni őt, és hagyni, hogy végül lezuhanjon. Ebből azonban nem következik az, hogy mindegy, hogy a gyermek tartja-e az apja kezét, vagy sem. Ehhez hasonlóan Isten tart minket, ugyanakkor nekünk is ki kell tartanunk.³¹⁰

Isten megtartása nem a mi kitartásunktól függetlenül valósul meg, hanem azzal együtt, mert éppen a mi kitartásunk munkálásában valósul meg Isten megtartó munkája. Ilyen módon a megtartatásunk és a kitartásunk elválaszthatatlanul összekapcsolódva, együttesen eredményezi az üdvözítő hitben való megmaradásunkat. Felelősségünk, hogy tartsuk magunkat, ugyanakkor abban is bizonyosak vagyunk, hogy Isten nem fog teljesen elengedni minket, és ezáltal nem fogja hagyni, hogy végleg elengedjük Őt, és mindezek által végül nem fogunk elveszni.

6.3.1. Filippi 2:12-13

„Ezért tehát, szerettem, ahogyan mindenkor engedelmeskedtetek, nem csupán jelenlétemben, hanem sokkal inkább most, távollétemben is, félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket, mert Isten az, aki munkálja bennetek mind a szándékot, mind a cselekvést az ő tetszésének megfelelően.”
(Fil 2:12-13)

Pál arra szólítja fel a hívőket, hogy munkálják az üdvösségüket, azaz munkálkodjanak az üdvösségük teljességre jutásában, törekedjenek a megszentelődésben való előrehaladásra. Ezt egy egészséges istenfélelemmel félelemmel kell tennünk, de nem kétségbeesetten és kételkedve abban, hogy Krisztusban valóban elfogadottak vagyunk. Isten megparancsolja az emberi akarat

³¹⁰ (R. C. Sproul: *What is Reformed Theology?*, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 248)

törekvését a megszentelődés folyamatában, mert ezen keresztül valósítja meg az Ő megszentelő célját a hívők életében.³¹¹

Ugyanakkor Isten nem hagy magunkra, hogy a saját erőnkől munkálkodjunk. Isten az, aki ténylegesen munkálja, előidézi bennünk az akarást és a cselekvést. Ez nemhogy nincs ellentétben azzal, hogy a hívőként nekünk is igyekeznünk kell, hanem Pál éppen azt mondja, azért munkálkodjunk, mert Isten az, aki munkálkodik bennünk. Tehát Istennek ez a munkálkodása bennünk jelenti számunkra a motivációt az igyekezetünkre.

6.3.2. 1 Péter 1:5

„Titeket pedig Isten hatalma őriz hit által az üdvösségre, amely készen áll arra, hogy nyilvánvalóvá legyen az utolsó időben.” (1Pt 1:5)

Isten hatalma őriz minket az üdvösségre, a romolhatatlan, hervadhatatlan örökségre, mely a mennyben van megőrizve számunkra (1Pt 1:4). Isten hatalma „hit által” őriz meg minket, ami egyrészt a mi felelősségünkre utal, hogy meg kell maradnunk a hitben, másrészt kifejezi azt, hogy Isten úgy őriz meg minket az üdvösségre, hogy a hitünket is megőrzi.

6.3.3. Ha a hívők kitartása szükséges, akkor az üdvösség elveszíthető?

Moody az üdvösség elveszítetlenségének nézetével szembeni érvelésében olyan igeversekre hivatkozik, melyek a hívők kitartásának felelősségét és szükségességét hangsúlyozzák:

„Mikor a lelki katasztrófa veszélyétől menedéket keres valaki Pál bizonyosságában, hogy az, aki elkezdett egy jó munkát a filippiek között »beteljesedésre fogja vinni Krisztus napján« (Fil 1:6), akkor nem kellene, hogy szelektív figyelmetlensége legyen, mikor ők arra vannak felszólítva, hogy munkálják az üdvösségüket félelemmel és rettegéssel (2:12), és figyelmeztetve vannak azokról, akiknek a vége pusztulás (3:19). Pál bizonyossága azon a tényen alapult, hogy a tökéletesség felé törekedett (3:12-16; vö. 2:16).”³¹²

Moody érvelésének a logikája úgy tűnik, hogy alapvetően a következő: Igaz, hogy némely igeversek a hívőket a megtartatásukról biztosítják, de ne feledkezzünk meg arról, hogy más igeversek viszont azt tanítják, hogy a hívő ember kitartása szükséges ahhoz, hogy elérje a teljes üdvösséget. Az utóbbi fajta igeversekből pedig az következik, hogy végső soron a hívő ember kitartásától függ, hogy megmarad-e az üdvösségben, és ezért lehetséges, hogy némelyek, akik végül nem tartanak ki, ténylegesen elveszítik az üdvösségüket.

Valóban fontos szem előtt tartanunk a Biblia tanítását a hívők kitartásának felelősségéről és szükségességéről. Ennek megfelelően el kell utasítanunk az üdvösség elveszítetlenségének olyan nézetét, mely szerint függetlenül attól, hogy valaki megmarad a hitben vagy nem, teljes üdvösségre fog jutni.

Vizont az már egy téves következtetés, hogy ha Isten a hívő emberek teljes üdvösségének megvalósulásához szükséges eszközként elrendelte az ő hitben való kitartásukat, akkor nem rendelhette el azt is, hogy az újjászületett, hívő emberek bizonyosan teljes üdvösségre jussanak. Úgy tűnik, hogy Moody érvelése arra a feltételezésre épül, hogy ha Isten elrendelte, hogy egy adott cél – minden újjászületett, hívő ember teljes üdvössége – bizonyosan megvalósuljon,

³¹¹ (The Reformation Study Bible, R. C. Sproul General Editor, Reformation Trust, Orlando, 2015, pp. 2023, 2111)

³¹² (Dale Moody: The word of truth, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1981, Reprinted 1983, pp. 351-352)

akkor nem rendelhetett el olyan eszközöket – a hívő emberek hitben való kitartását – a cél érdekében, melyek szükségesek a cél megvalósulásához. A Biblia azonban beszél olyan esetekről, amelyekben Isten nemcsak a célt, hanem az ahhoz vezető eszközöket is elrendelte.

6.3.4. Isten nemcsak a célt rendelte el, hanem az eszközöket is

Pál hajóútja

Miután a Pált Rómába szállító hajó nagy viharba került, Pál ezt mondta a hajón levőknek: „...bizakodjatok, mert egy lélek sem vész el közületek, csak a hajó. Mert ma éjjel elém állt annak az Istennek az angyala, akié vagyok, és akinek szolgállok. Ez azt mondta: Ne félj, Pál, neked a császár elé kell állnod, és Isten neked ajándékozta mindazokat, akik veled vannak a hajón. Ezért bizakodjatok, férfiak! Én hiszek az Istennek, hogy úgy lesz, ahogyan nekem megmondta. Egy szigetre kell kivetődnünk.” (ApCsel 27:22-26)

Pál tehát az isteni kijelentése alapján teljesen biztos volt benne, hogy senki sem fog elveszni a viharban a hajón levők közül. Később azonban, mikor a hajósok meg akartak szökni a hajóról a csónakkal, „Pál így szólt a századoshoz és a katonákhoz: Ha ezek nem maradnak a hajón, akkor ti sem menekülhettek meg.” (ApCsel 27:31) Tehát Isten elrendelte a célt, hogy mindenki megmenekül a hajón, ezért ez biztosan megvalósul, ugyanakkor Ő azt is elrendelte, hogy ehhez szükséges, hogy a hajósok a hajón maradjanak. Pál később ezt mondta:

„Ezért intelek titeket, hogy egyetek, mert az is megmeneküléseteket szolgálja. Mert közületek senkinek sem esik le egyetlen hajszál sem a fejről.” (ApCsel 27:34)

Pál arra intette az embereket, hogy csináljanak valamit (egyenek) annak érdekében, hogy megtörténjen valami olyan dolog, amiről Pál Isten korábbi kijelentése alapján azt állította, hogy biztosan meg fog történni (a megmenekülésük).

A végső üdvösségünk biztos, és a kitartásunk szükséges

Ez a példa azt mutatja be, hogy lehetséges az, hogy Isten elrendeléséből valami biztosan megvalósul, ugyanakkor bizonyos személyek döntése és cselekvése szükséges eszköz ehhez. Ebből pedig az következik, hogy hibás az az érvelés, mely szerint mivel a hitben való kitartás szükséges a teljes üdvösség eléréséhez, így biztosan nem lehetséges az, hogy Isten elrendeléséből egyetlen hívő ember sem veszik el végül.

A Biblia egyszerre tanítja, hogy ki kell tartanunk a hitben ahhoz, hogy teljes üdvösségre jussunk, ugyanakkor Isten szuverén módon és bizonyosan megtartja hitben az Ő szentjeit a teljes üdvösségre, és így egyetlen választotta sem fog elveszni. Ezt a két igazságot egyszerre kell figyelembe vennünk, együtt kell ragaszkodnunk hozzájuk, és egyiket sem szabad kijátszanunk a másikkal szemben.

6.4. Isten figyelmeztetései és a szentek megtartatása

A Biblia sok helyen felszólít, int a hitben való állhatatos kitartásra, és figyelmeztet az elbukás veszélyére (1Kor 10:10-12; 2Kor 6:1; Zsid 2:1-3; 3:12-13; 4:1; 10:35-36; 12:25; 2Pt 3:17; 1Jn 2:28; 2Jn 8-9; Jel 22:18-19). Ha igaz a szentek megtartatásának tanítása, és az újjászületett, valódi hívő emberek Isten kegyelméből nem fognak véglegesen és teljesen elbukni, akkor a bibliai szerzők miért figyelmeztetnek, és miért hangsúlyozzák az elbukás lehetőségét és veszélyét? Ennek a kérdésnek a megválaszolásához a kulcs alapvetően egyrészt

az, hogy jól értsük a figyelmeztetések szerepét a hívő ember hitben való kitartásában, másrészt pedig, hogy szem előtt tartsuk a bibliai szerzők tudásának korlátozottságát a hallgatóságukra vagy címzettjeikre vonatkozóan.³¹³

6.4.1. A figyelmeztetések szerepe a hitben való megmaradásban

Hívő emberként a hitben való kitartásunk felelősségünk, és szükséges a teljes üdvösségre jutásunkhoz, mivel Isten elrendelte, hogy az Ő választottait a hitük által fogja a teljes üdvösségre vezetni. Isten azt is elrendelte, hogy a hitben való kitartásunknak szükséges eszközei legyenek a figyelmeztetések. Isten úgy döntött, hogy a hívőket a teljes és végleges elbukás és hitehagyás valódi veszélyétől többek között oly módon fogja megőrizni, hogy nemcsak belsőleg megteremti a hívőkben a vágyat a kitartásra, hanem külsőleg is ösztönzi őket erre, többek között a figyelmeztetései által.

Isten hasonló egy édesapához, aki egy veszélyes ösvényen, egy szakadék szélén halad a gyermekével. Valódi veszélye van annak, hogy valaki lezuhanjon a szakadékba. Emiatt az apa jogosan figyelmezteti a gyermekét, hogy vigyázzon magára. Ugyanakkor biztosak lehetünk benne, hogy Isten jó apaként nem fogja hagyni, hogy az Ő gyermeke teljesen és véglegesen elhagyja Őt, és lezuhanjon. Ebből azonban nem következik az, hogy a figyelmeztetései alaptalanok vagy szükségtelenek lennének, hiszen többek között éppen ezen figyelmeztetéseket használja a Szentlélek, hogy megőrizzen minket az elbukástól.³¹⁴

6.4.2. A bibliai szerzők tudásának korlátozottsága

Mindezek mellett arra is fontos emlékeznünk, hogy bár a bibliai szerzőknek nem volt olyan tévedhetetlen ismerete mások lelki állapotáról, amilyen csak Istennek van. Az újszövetségi levélírók feltételezhatték, hogy a címzettjeik, a látható gyülekezetek magukban foglalhatnak olyan hitvalló embereket is, akiknek nincs valódi hite. Mivel az apostolok nem tudták mindig pontosan, hogy kik azok, akik csak névleges keresztyének a gyülekezetekben, ezért bár a legjobbat feltételezve gyakran kollektíven testvérekként, szentekként szólították meg az egész gyülekezetet, ugyanakkor a figyelmeztetéseiket is válogatás nélkül az egész gyülekezetnek írták. Az újszövetségi szerzők bíztak abban, hogy Isten fel fogja használni a figyelmeztetéseiket arra, hogy megtartsa a valódi hívőket, és remélték, hogy a figyelmeztetései által a gyülekezethez kapcsolódó nem valódi hívőknek is valódi megtérésre jutnak.

Kol 1:22-23

„megbékéltetett emberi testében halála által, hogy mint szenteket, hibátlanokat és feddhetetleneket állítson majd színe elé. Ha ugyan megmaradtok a hitben szilárdan és egyenesen, el nem tántorodva az evangélium reménységétől” (Kol 1:22-23)

Wayne Grudem ezt írta a Kol 1:22-23 figyelmeztetéséhez fűzött magyarázatában:

³¹³ (The Reformation Study Bible, R. C. Sproul General Editor, Reformation Trust, Orlando, 2015, p. 2195)

³¹⁴ Lehetséges, hogy valaki a Biblia figyelmeztetései alapján meghatározott engesztelés tanításával szemben a következőképpen érvel: „Ha valaki helyett Krisztus kifizette a bűnei büntetését, és így biztos, hogy ő már soha nem kell fizessen a bűneiért, akkor elméletileg sem lehetséges, hogy elkárhozzon. A Bibliában viszont vannak olyan részek, amik kifejezetten újjászületett, hívő embereknek (is) szólnak, és arra figyelmeztetnek, hogy ha megmaradnak hitetlenségben vagy engedetlenségben, annak a vége kárhozat (pl. Jel 22:19). Miért figyelmeztet ilyen módon a Biblia a kárhozat lehetőségére, ha ennek az elméleti lehetősége sincs meg?”

Egy lehetséges válasz erre a kérdésre az, hogy Krisztus nem fizetett a választottai helyében Isten végleges elutasításának a bűnéért. Ha ők végleg elutasítanák Krisztust, akkor nekik kellene fizetni ezért a bűnéért. Ez azonban nem fog megtörténni velük, mert Isten úgy döntött, hogy ezt megakadályozza többek között a figyelmeztetések által.

„Ez csak természetes, hogy Pál és más újszövetségi írók ilyen módon beszéljenek, mivel olyan emberek csoportját szólítják meg, akik keresztyéneknek vallják magukat, anélkül, hogy képesek lennének arra, hogy ismerjék a valódi állapotát minden ember szívének. Lehet, hogy voltak Kolosséban emberek, akik csatlakoztak a gyülekezet közösségéhez, és talán még meg is vallották, hogy volt hitük Krisztusban, és be lettek merítve a gyülekezet tagságába, de soha nem volt valódi üdvözítő hitük. Hogyan különböztessen meg Pál ilyen embereket a valódi hívőktől? Hogyan tudja elkerülni, hogy hamis bizonyosságot ad nekik, bizonyosságot, hogy örökre üdvözülni fognak, mikor valójában nem fognak, hacsak nem jutnak igaz megtérésre és hitre? Pál tudja, hogy azok, akiknek a hite nem valódi, végül el fognak maradni a gyülekezet közösségében való részvételtől. Ezért azt mondja az olvasóinak, hogy végül üdvözülni fognak, »feltéve, hogy megmaradtok a hitben« (Kol 1:23). Azok, akik megmaradnak, megmutatják ezáltal, hogy valódi hívők. De azok, akik nem maradnak meg a hitben, megmutatják, hogy nem volt valódi hit a szívükben már kezdetben.»³¹⁵

6.4.3. A figyelmeztetésekből az következik, hogy az üdvösség elveszíthető?

Moody a Bibliának a hitehagyás elleni figyelmeztetése alapján alapvetően a következő gondolatmenettel érvel az üdvösség elveszíthetlenségének nézetével szemben: 1) Ha az üdvösségre jutott emberek biztosan teljes üdvösségre fognak jutni, akkor nem lenne valódi veszélye a hitehagyásuknak. 2) Ekkor viszont Isten erre vonatkozó figyelmeztetése értelmetlenek és fölöslegesek lennének. 3) A Bibliában vannak figyelmeztetések hívőknek szóló felszólítások és figyelmeztetések, hogy vigyáznunk kell, nehogy elsodródjunk a hittől, mert aki nem tart ki mindvégig, az elkárhozik. 4) Ebből következik, hogy az üdvösségre jutott emberek nem biztos, hogy a teljes üdvösségre fognak jutni, és a teljes üdvösségük végső soron az ő kitartásuktól függ.³¹⁶

Ez az érvelés nagymértékben alapszik azon az előfeltételezésen, hogy ha Isten elrendelte, hogy minden üdvösségre jutott ember teljes üdvösségre jusson, akkor a hívők kitartása nem lehet egy szükséges eszköz a teljes üdvösségük eléréséhez. Ha igaz ez a feltételezés, valamint az is igaz, hogy Isten elrendelte minden üdvösségre jutott ember teljes üdvösségét, akkor Isten figyelmeztetése valóban értelmetlenek és fölöslegesek, hiszen értelmetlen figyelmeztetni valakit, hogy „vigyázz, mert ha nem tartasz ki mindvégig, akkor nem fogsz üdvözülni”, miközben valójában abszolút mindegy, hogy mit csinál, úgymint üdvözülni fog.

6.4.4. A kitartás szükséges, ezért jogos a figyelmeztetés

Az érvelésnek az említett előfeltételezése azonban téves. Isten elrendelte, hogy minden üdvösségre jutott ember teljes üdvösségre jusson, és emellett azt is elrendelte, hogy a hívők teljes üdvösségre jutásának szükséges eszköze legyen az ő hitben való kitartásuk. Ebből következik, hogy Isten teljes komolysággal és őszinteséggel figyelmeztethet bárkit, valódi és felszínes hívőket, igaz és hamis testvéreket egyaránt, hogy csak akkor fognak teljes üdvösségre jutni, ha valóban hisznek és megmaradnak a hitben.

6.4.5. Van valódi veszély

A szentek megtartatásának tanításával kapcsolatos vitákban valószínűleg gyakran zavart okoz az, hogy többféleképpen is lehet érteni azt az állítást, hogy „az üdvösség elveszíthetetlen”. Mikor nem kálvinisták hallják ezt, akkor sokszor úgy értik, hogy az üdvösségre jutott ember „be van betonozva” az üdvösségbe, ez egy minden mástól függetlenül megmásíthatatlan

³¹⁵ (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, p. 793)

³¹⁶ (Dale Moody: The word of truth, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1981, Reprinted 1983, pp. 350, 357)

valóság, ezért abszolút nincs meg a veszélye az elbukásnak és a hitehagyásnak, és érthetetlennek tartják, hogy hogyan lehet ezt összeegyeztetni a Biblia figyelmeztetéseivel.

A kálvinizmus nézete szerint azonban a valódi hívő nem abban az értelemben nem veszítheti el az üdvösségét, hogy Isten abszolút megsemmisíti az elbukás veszélyét a hívő ember életében, hanem abban az értelemben, hogy Isten megóvja őt a végleges elbukás veszélyétől. A szentek megtartatásának a tanításából nem következik az, hogy nincsen valódi veszély, amelytől meg kellene őrizni a szenteket. Sőt, éppen azért van szükség a szentek megtartatására, hogy megmeneküljünk ettől a veszélytől. Az Atya megőrző hatalma, Krisztus közbenjárása, a Szentlélek megszentelő munkája és a Biblia figyelmeztetései mind Isten által elrendelt szükséges eszközök annak az Isten által elrendelt célnak az érdekében, hogy az üdvösségre jutott emberek elérjék a teljes üdvösséget. A szentek megtartatásának a tanítása szerint ezek az eszközök együttesen végül hatékonyan fognak bizonyulni a cél érdekében.

A korábbi illusztrációhoz visszatérve: Isten egy olyan édesapához hasonló, aki a szakadék szélén sétál a gyermekével, fogja a kezét és figyelmezteti a halálos veszélyre. Isten számtalan gyermekét vezeti keresztül ilyen módon a veszélyes ösvényen a teljes üdvösségre, és többek között figyelmeztetések által óvja meg őket attól, hogy lezuhanjanak. Vajon ebből feltétlenül az következik, hogy volt néhány gyermeke az apának, akik lezuhantak, vagy lesznek néhányan, akik le fognak zuhanni? Vajon az apának a figyelmeztetéseit feltétlenül értelmetlennek és fölöslegesnek kell tartanunk, hacsak nem zuhan le néhány gyermeke? Egyáltalán nem. Ehhez hasonlóan Isten figyelmeztetésiből nem következik feltétlenül az, hogy az Ő gyermekei közül bárki is elveszik. Lehetséges, hogy valaki implicit módon erre következtet a Biblia figyelmeztetései alapján, azonban az implicit következtetéseinket mindig alá kell rendelnünk a Biblia explicit tanításainak, Isten pedig világosan kijelentette, hogy az Ő választottai közül végül egyetlen egy sem fog elveszni.

6.5. A hit elhagyása

A Biblia sok helyen beszél a hittől való elfordulás veszélyéről, és arról, hogy sokan ténylegesen elfordulnak a hittől (Lk 8:4-15; 1Tim 4:1; vö. Mt 24:10; Jn 6:66; 2Thessz 2:3; 1Tim 1:19-20; 2Tim 1:15; 2Tim 4:10). Ezek a részek azt mutatják, hogy lehetséges az, hogy egy embernek valamilyen hite legyen, valamilyen megtérésre jusson, de aztán akár végleg elforduljon a korábbi hitétől.

Vajon a hitehagyás jelensége ellentétben áll a szentek megtartatásának tanításával? Mielőtt válaszolnánk erre a kérdésre, tekintetbe kell vennünk, hogy a Biblia szerint nem csak üdvözítő hit, és nem csak üdvösségre való megtérés létezik.

6.5.1. Létezik nem üdvözítő hit, és nem üdvösségre való megtérés is

Világ szerinti megszorodás

Pál beszélt arról, hogy nemcsak Isten szerinti, hanem világ szerinti megszorodás is létezik: „az Isten szerinti szomorúság megbánhatatlan megtérést szerez az üdvösségre, a világ szerinti szomorúság pedig halált szerez.” (2Kor 7:10)

Júdás, Jézus árulója „megbánta tettét, visszavitte a harminc ezüstöt a főpapoknak és a véneknek, és ezt mondta: Vétkeztem, mert ártatlan vért árultam el.” (Mt 27:3-4) Júdás ezután

azonban „elment, és felakasztotta magát” (Mt 27:5), és végül elkárhozott (Mt 26:24; Jn 17:12). Ez azt mutatja, hogy az ő megbánása világ szerinti szomorúság volt, mely halált szerzett neki.

Ézsau bánkódott az ostobaságának a következményei miatt, de ez nem volt igazi megtérés. „A megtérés útját nem találta meg, noha könnyek között kereste.” (Zsid 12:17).

Nem üdvözítő hit

Jakab beszél arról, hogy létezik halott hit, melynek a halott voltát bizonyítja, hogy nem fakadnak belőle az üdvözítő hit gyümölcsei (Jak 2:17). Az ördögöknek is van bizonyos fajta hite, de ez nem üdvözítő hit: „Te hiszed, hogy egy az Isten. Jól teszed. Az ördögök is hiszik és rettegnék.” (Jak 2:19)

„Amikor Jeruzsálemben volt a páska ünnepén, sokan hittek az ő nevében, mert látták a jeleket, amelyeket tett. Jézus azonban nem bízta magát rájuk, mert ismerte mindnyájukat, és nem volt szüksége arra, hogy bárki tanúskodjék az emberről, mert ő maga is tudta, hogy mi lakik az emberben.” (Jn 2:23-25)

A Jn 2:23 szerint sokan hittek Jézusban, ugyanakkor János megjegyzései, hogy 1) azért hittek, mert látták a csodás jeleket, és 2) Jézus nem bízta magát rájuk, mert ismerte őket, arra utalnak, hogy ezeknek az embereknek a „hite” inkább látványosság iránti lelkesedés vagy valamilyen fajta intellektuális jóváhagyás volt, mint üdvözítő hit, amely szereteten és bizalmon alapuló valódi elköteleződéssel járt volna.

6.5.2. Ha valaki végleg elhagyja a hitet, akkor soha nem volt üdvözítő hite

Az eddigiek alapján lehetséges tehát, hogy valaki vallást tegyen a hitéről, és a megtérés valamilyen külső, látszólagos bizonyítékai mutatkozzanak az életében, és úgy tűnjön, hogy valódi testvér, miközben valójában nem született újjá, nincs valódi, üdvözítő hite. Mindezek fényében tehát a kálvinizmus szerint ha valaki elhagyja a hitét, akkor vagy soha nem volt üdvözítő hite, vagy pedig a hitehagyása csak átmeneti és nem végleges állapot.

6.6. Aki végleg elhagyja a hitet, az soha nem született újjá

A kálvinizmus szerint ha valaki végleg és teljesen elhagyja a hitet, akkor az azt bizonyítja, hogy a látszat ellenére valójában soha nem született újjá, és soha nem volt üdvössége.

6.6.1. Máté 7:22-23

„Sokan mondják majd nekem azon a napon: Uram, Uram, nem a te nevedben profétáltunk-e, nem a te nevedben úztünk-e ördögöket, és nem a te nevedben tettünk-e sok csodát? És akkor kijelentem nekik: Sohasem ismertelek titeket, távozzatok tőlem, ti gonosztevők!” (Mt 7:22-23)

Sokan vannak, akikről a Jézus nevében tett cselekedeteik miatt úgy tűnhet, mintha ők valódi hívő emberek lennének, végül azonban Jézus ki fogja jelenteni nekik, hogy soha nem ismerte őket, azaz soha nem vállalt velük közösséget elfogadó, üdvözítő módon. Jézus nem azt mondja ezekről az emberekről, hogy egy ideig ismerte őket, de aztán már nem, hanem azt, hogy soha nem ismerte őket, azaz soha nem volt üdvösségük.

6.6.2. Zsidók 3:14

„Mert részeseivé lettünk Krisztusnak, ha azt a bizalmat, amely kezdetben élt bennünk, mindvégig szilárdan megtartjuk.” (Zsid 3:14)

Az igevers azt állítja, hogy a jelenben igaz ránk, hogy részeseivé lettünk Krisztusnak, azaz üdvösségünk lett, ha az elkezdett bizalmat mindvégig szilárdan megtartjuk, azaz az életünk végéig kitartunk a hitben. Az igevers azt tanítja, hogy a mindvégig való kitartásunk szükséges, mivel anélkül senkire nem igaz, hogy részesévé lett Krisztusnak. Viszont azt is tanítja, hogy ha nem tartunk ki mindvégig, akkor a jelenben nem igaz, hogy részesei lettünk Krisztusnak. Tehát nem a mindvégig való kitartásunk által leszünk majd részeseivé Krisztusnak a jövőben, hanem már most azok lettünk, és ennek a szükségszerű gyümölcse, hogy mindvégig ki fogunk tartani. A mindvégig való kitartásunk nem eredményezi, hanem bizonyítja, hogy valóban részeseivé lettünk Krisztusnak. Emiatt viszont a mindvégig való kitartásunk hiánya azt bizonyítja, hogy soha nem volt ránk igaz, hogy valóban részesévé lettünk Krisztusnak.³¹⁷

6.6.3. 1 János 2:19

„Közülünk indultak el, de nem voltak közülünk valók; mert ha közülünk valók lettek volna, megmaradtak volna közöttünk. De nyilvánvalóvá kellett lennie, hogy nem mind közülünk valók.”
(1Jn 2:19)

A hitehagyó emberek „közülünk mentek ki”, vagyis egy ideig a gyülekezet közösségében voltak. Azonban „nem voltak közülünk valók”, mert valójában nem voltak újjászületett emberekként Krisztus testének a tagjai. „Ha közülünk valók lettek volna, megmaradtak volna közöttünk”, azaz ha igaz hívők lettek volna, akkor megmaradtak volna a hívők közösségében. Végül elhagyták a gyülekezetet, és a távozásukkal nyilvánvalóvá tették a valódi állapotukat. Ennek megfelelően ha valaki végleg elhagyja a hitét, azzal azt mutatja meg, hogy valójában soha nem tartozott az újjászületett keresztyének csoportjába.

Moody az eddigiekkel szemben ezt írja:

„Az 1Jn 2:19-et is használják biztonsági takaróként, hogy lefedjenek vele minden esetet, amikor valaki eltávolodik Jézus követésétől és a keresztyén közösségtől. Gyakran úgy olvassák, mintha azt mondaná, hogy az antikrisztusok »kimentek közülünk«, mert »soha nem voltak közülünk valók«, de a görög nyelv azt az értelmezést és fordítást is megengedné, hogy ők »kimentek közülünk, mert többé már nem voltak közülünk valók.«³¹⁸

Ezen értelmezés szerint János mikor azt írta, hogy „nem voltak közülünk valók”, akkor valójában arra gondolt, hogy ezek az emberek egy ideig valóban közülünk valók voltak, és csak az ezt követő időszakra igaz, hogy nem voltak közülünk valók.

János azonban azt írta, hogy „ha közülünk valók lettek volna, megmaradtak volna közöttünk.” János azt fejezi ki, hogy valaki igaz hívő, akkor meg fog maradni az igaz hívők közösségében. Vagyis nincs olyan, hogy némelyek egy ideig „valóban közülünk valók”, de aztán ez megváltozik, és ők nem maradnak meg közöttünk. Ha némelyek végül nem maradnak meg közöttünk, akkor – bármilyen előzménye is legyen ennek – valójában már eleve nem voltak közülünk valók, mert ha lett volna olyan szakasz az életükben, amikor tényleg igaz lett volna rájuk, hogy közülünk valók, akkor „megmaradtak volna közöttünk.”

³¹⁷ Mondhatja valaki, hogy egy feltételes állításban a következmény a feltétel ellenkezője esetében nem feltétlenül lesz hamis (vö. 1Tim 3:1; Jak 2:9), és ennek megfelelően bár a kitartásunk bizonyítja, hogy Krisztushoz tartozunk, de ebből nem feltétlenül következik az, hogy ha nem tartunk ki mindvégig, akkor nem tartozunk Krisztushoz.

Ez az értelem azonban nem illeszkedik a kontextusba (a párhuzamos értelmű Zsid 3:6 kontextusába sem). Mi értelme lenne a hitehagyás elleni erős figyelmeztetések kontextusában azzal inteni hitben való kitartásra, hogy „ha kitartunk, akkor Krisztushoz tartozunk, de ha nem tartunk ki, akkor is tartozhatunk Krisztushoz”?

³¹⁸ (Dale Moody: *The word of truth*, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1981, Reprinted 1983, p. 357)

6.6.4. 1 János 4:8

„aki pedig nem szeret, az nem ismerte meg Istent, mert Isten szeretet.” (1Jn 4:8)

Ha valaki nem tükrözi vissza Isten szeretetét, és megmarad a szeretetlenség állapotában, az nem ismerte meg Istent. Lehetséges, hogy valaki újjászületett és valóban megismerte Istent, de ennek a hatása elmúlt az életében, és végül véglegesen kudarcot vall Isten szeretetének a visszatükrözésében? Nem, hiszen „aki pedig nem szeret, az nem ismerte meg [οὐκ ἔγνω] Istent”. Arra következtethetünk, hogy az ἔγνω aoristos alak tagadásával János azt fejezi ki, hogy az ilyen ember soha nem ismerte meg valójában, üdvözítő módon Istent. A. T. Robertson ezt írta az „οὐκ ἔγνω” (1Jn 4:8) magyarázatában: „Időtlen aoristos aktív indicativusa a γινώσκω-nak, nem áll ismeretségben Istennel, soha nem került ismeretségbe vele.”³¹⁹

6.6.5. 1 János 5:18

„Tudjuk, hogy aki Istentől született, nem vétkezik, sőt aki Istentől született, az megőrzi önmagát, és a gonosz meg sem érinti.” (1Jn 5:18)

Mindenki, aki Istentől született, az nem vétkezik, azaz nem fog megrögzötten, megtérés nélkül megmaradni a bűnben. „Aki Istentől született [γεννηθεῖς], az megőrzi önmagát”, azaz vigyáz, hogy megmaradjon a hitben és Istennek tetsző életben. A γεννηθεῖς aoristos participium azt fejezi ki, az ember Istentől való születését követi az, hogy az megőrzi magát. Ha valakiről úgy tűnt, hogy újjászületett, de végül nem őrzi meg magát, véglegesen elbukik és megmarad a bűnben, akkor az azt mutatja, hogy nem valójában nem igaz az, hogy a múltban újjászületett, azaz soha nem született újjá.

6.7. A hitehagyók a megtérés sok külső jelét mutathatják

6.7.1. Zsidók 6:4-6

„Lehetetlen ugyanis, hogy akik egyszer megvilágosítottak, és megízlelték a mennyei ajándékot, és részeseivé lettek a Szentléleknek, akik megízlelték Isten felséges beszédét és az eljövendő világ erőit, de elestek, hogy azok ismét megújuljanak és megtérjenek; hiszen újra megfeszítik önmaguknak az Isten Fiát, és meggyalázzák őt.” (Zsid 6:4-6)

A Zsid 6:4-6 szerint bizonyos emberek számára lehetetlen, hogy megújuljanak megtérésre. Ezek az emberek sok olyan dolgot tapasztaltak, amik jellemzően keresztyén emberekkel történnek. Emiatt kézenfekvőnek tűnhet, hogy úgy értelmezzük ezt a részt, mint ami azt tanítja, hogy újjászületett keresztyének eleshetnek, és lehetetlenné válhat számukra a megtérés. Ennek megfelelően nem kálvinisták gyakran hivatkoznak a Zsid 6:4-6-ra úgy, mint ami azt bizonyítja, hogy egy hívő elveszítheti az üdvösségét. A hitehagyók jellemzésére használt kifejezéseket alaposabban megvizsgálva azonban arra következtethetünk, hogy nem biztos, hogy újjászületett emberekről van szó.

A hitehagyók leírása

Ezek az emberek „egyszer megvilágosítottak”, azaz az értelmükkel megismerték és megértették az evangélium igazságait és összefüggéseit. Ez azonban még nem feltétlenül jelenti azt, hogy üdvözítő hittel válaszoltak ezekre az igazságokra.

³¹⁹ (A. T. Robertson: The General Epistles and The Revelation of John, in: Word Pictures in the New Testament, Volume VI, Baker Book, Grand Rapids, 1960, p. 232)

Ezek az emberek „megízlelték a mennyei ajándékot”. Egyesek szerint ez az úrvacsorában való részesedésre utal. Átvitt értelemben utalhat arra, hogy ezeknek az emberek megismertek és tapasztaltak valamit azokból az áldásokból, amiket Isten ajándékoz az egyháznak.

„Megízlelték Isten felséges beszédét”, azaz valamit megértettek Isten Igéjéből, annak kiválóságából, dicsőségéből.

Az „eljövendő világ erői” az apostoli korban kézenfekvő módon utalhattak azokra a csodákra és jelekre, melyek az evangélium hirdetését kísérték (Zsid 2:4). Isten természetfeletti módon munkálkodik az egyházában, ahogy meggyógyít betegeket, megtérít bűnösöket, megválaszol imádságokat, egységet, békességet munkál. Ezek az áldások az „eljövendő világ erőit” vetítik előre. Akik csatlakoznak a gyülekezethez, anélkül, hogy valódi, üdvözítő hitük lenne, ők is láthatják, tapasztalhatják ezeknek az erőknek a működését az egyházban.

Ezek az emberek „részeséivé lettek a Szentléleknek”. Mit fejez ki pontosan az, hogy részeséivé lettek (μετόχους γεννηθέντας)? A μέτοχος jelenthet nagyon közeli, teljes életváltással járó kapcsolódást és részséget, de utalhat egy lazább, felszínebb értelmű társulásra is egy másik személlyel. A Zsid 3:14-ben az, hogy „részeséivé [μέτοχοι] lettünk Krisztusnak” üdvözítő kapcsolatra utal Krisztussal. A Lk 5:7-ben a μέτοχος egy sokkal lazább értelemben vett kötődést fejez ki: „ezért intettek társaiknak [μετόχοις], akik a másik hajóban voltak, hogy jöjjenek, és segítsenek nekik.” Pál az Ef 5:7-ben az etimológiailag nagyon hasonló συμμέτοχος kifejezést használja, mikor felszólítja a hívőket, hogy ne társuljanak a hitetlenek bűnös cselekedeteiben: „Ne vegyetek tehát részt ezekben!” A μέτοχος szó tehát azt fejezi ki, hogy valaki részt vesz, részesedik, társul valakivel valamilyen tevékenységben, de hogy ez pontosan milyen jellegű és mélységű kapcsolat, arra a kontextus alapján következtethetünk. Lehetséges tehát, hogy a Zsid 6:4-6 olyan emberekről beszél, akik bizonyos értelemben „társultak a Szentlélekkel”, aminek eredményeképpen hatással volt az életükre a Szentlélek, és valamit tapasztaltak a Szentlélek munkájából, de ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a Szentlélek az üdvözítő munkája által újjászülte őket.³²⁰

Lehetetlen, hogy ismét megújuljanak megtérésre

A Zsid 6:6 szerint lehetetlen, hogy akik ilyen dolgokat tapasztaltak, de elestek, azok „ismét megújuljanak a megtérésre” (Károli). Az „ismét” arra utal, hogy ezeknek az embereknek az életében korábban már volt megtérés. A Biblia azonban nem csak üdvösségre való megtérésről beszél, ezért önmagában valamilyen múltbeli megtérésre való utalás nem feltétlenül bizonyítja, hogy ők újjászületett emberek voltak. A szerző nem határozza meg konkrétan, hogy üdvösségre való megtérésre utal, vagy nem, egyszerűen azt állítja, az adott emberek nem tudnak helyreállni és újra bűnbánatra jutni.³²¹

Figyelmeztetés a hitehagyással szemben

A Zsid 6:4-6-ban leírt jellemzés a látható egyház bármely tagjára igaz lehet, tehát azokra is, akik vallást tettek a hitükről, de valójában nincs üdvözítő hitük. Ennek megfelelően a

³²⁰ (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, p. 798)

³²¹ R. C. Sproul ezt írja: „Hamis bűnbánat aligha lehet tekintetben, mert nem lenne érték egy ilyen bűnbánat megújításában.” (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, p. 250) Azonban a Zsid 6:6 szövegében az „ismét megújuljanak megtérésre” nem feltétlenül hordoz magában egy utalást arra, hogy az újonnan szükséges és a régi megtérés azonos jellegű; egyszerűen arra utal ez a rész, hogy ezeknek az embereknek az életében korábban volt bűnbánat és Istenhez fordulás, és most is bűnbánatra van szükségük.

figyelmeztetés is válogatás nélkül szól valódi és nem valódi hívőknek egyaránt, akik közel kerültek a hitehagyáshoz. Arra figyelmezteti őket a szerző, hogy vigyázzanak, mert ha valaki világosan megismerte Isten igazságát, és megtapasztalta az Ő jóságát és erejét, de mégis elutasítja az evangéliumot, akkor az Istennel szembeni megkeményedés folyamatában egyre távolabb sodródva eljuthat egy olyan pontra, ahonnan már nem fog tudni visszatérni és bűnbánatra jutni. Újjászületett, hívő emberek Isten kegyelméből komolyan fogják venni a figyelmeztetést, a figyelmeztetés az ő hitben való megtartatásuk eszköze lesz, és így ők nem fognak véglegesen elbukni.

6.7.2. Róma 11:17-22

„Ha azonban az ágak közül egyesek kitörettek, te pedig vad olajfa létedre beoltattál közéjük, és az olajfa gyökerének éltető nedvéből részesültél, ne dicsekedj az ágakkal szemben. Ha mégis dicsekszel: nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged. Azt mondod erre: »Azért törettek ki ágak, hogy én beoltassam.« Úgy van: azok hitetlenség miatt törettek ki, te pedig a hit által állsz. Ne légy elbizakodott, hanem félj! Mert ha Isten a természet szerinti ágakat nem kímélte, téged sem fog kímélni. Lásd meg tehát Isten jóságát és szigorúságát: az elbukottakkal szigorú, veled pedig jóságos, ha megmaradsz jóságában, mert különben te is kivágatsz.» (Róm 11:17-22)

Az olajfa Isten szövetségi áldásainak a helyét jelképezi, melyeket elsősorban Izraelnek adott. Az olajfa természetes ágai tehát Izrael népe, a pogányokból lett hívők pedig az olajfába beoltott ágak. Hogyan értelmezzük azt, hogy ha a pogány hívők, akik bár beoltattak az olajfába, de elbizakodottá válnak és nem maradnak meg Isten jóságában, akkor kivágnak? Vajon ez arra utal, hogy újjászületett emberek elveszítik az üdvösségüket?

Az olajfa ágai közül való kitöretés értelmezésében döntő jelentőségű, hogy a kiválasztás tanítását a Róm 9-ben hogyan értelmezzük. Pál arról beszél a Róm 9-ben, hogy Isten számos szövetségi áldást és kiváltságot adott Izraelnek, de a testi Izrael nagyrésze hitetlen és átkozott. Isten szava azonban mégsem bukott el (Róm 9:6). Miért? Mert Isten ígérete soha nem garantálta az egész testi Izrael üdvösségét, és Neki mindig is az volt a szuverén elhatározása, hogy a testi Izraelen belül kiválaszt egy maradékot. Ennek megfelelően tehát Izrael szövetségi áldásaihoz, az olajfához külsőleg sokan kapcsolódtak, akik végül letörettek, és a testi Izraelen belül csak egy szűkebb csoport alkotta a lelki Izraelt, akikre Isten üdvösséggel is járó ígéretei valójában vonatkoztak.

Ennek megfelelően úgy tűnik, hogy önmagában az a tény, hogy valaki kapcsolódik az olajfához, még nem garantálja az üdvösségét, mivel az olajfához többféleképpen is lehet kapcsolódni. A lelki Izrael oly módon kapcsolódik az olajfához, ami üdvösséget jelent a számára. Lehetséges azonban, hogy valaki felszínesen, külsőleg kapcsolódjon Isten szövetségi áldásaihoz a testi Izrael vagy a látható egyház részeként. Az ilyen ember átmenetileg részesül az Isten népéhez való kapcsolódásából származó áldásokból, ez azonban nem jelenti feltétlenül azt, hogy ő része a lelki Izraelnek. Ha valaki felfuvalkodik, nem marad meg Isten jóságában, és így letöretik az olajfáról, az nyilvánvalóvá teszi, hogy csak külső módon kapcsolódott az olajfához, soha nem tartozott a lelki Izraelhez.

6.7.3. János 15:1-6

„Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlősgazda. Azt a szőlővesszőt, amely nem terem gyümölcsöt énbennem, lemetszi, és amely gyümölcsöt terem, azt megtisztítja, hogy még több

gyümölcsöt teremjen. Ti már tiszták vagytok az ige által, amelyet szóltam nektek. Maradjatok énbennem, és én tibennetek. Ahogyan a szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt magától, ha nem marad a szőlőtőn, úgy ti sem, ha nem maradtok énbennem. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: aki énbennem marad, és én őbenne, az terem sok gyümölcsöt, mert nélkülem semmit sem tudtok cselekedni. Ha valaki nem marad énbennem, kivetik, mint a lemetszett vesszőt, és megszárad; ezeket összegyűjtik, tűzre vetik és elégetik.” (Jn 15:1-6)

Krisztus az egyházával való kapcsolatát a szőlőtő és a szőlővessző kapcsolatához hasonlította. Hívóként felelősségünk, hogy Krisztusban maradjunk. Ha valaki nem marad Krisztusban, és nem terem gyümölcsöt azt a szőlősgazda eltávolítja (Jn 15:2), az kivettetik, és azt tűzre vetik (15:6). Akik nem maradnak meg Krisztusban, ők átmenetileg kapcsolódnak hozzá valamilyen módon. Hogyan értelmezzük ezt az átmeneti kapcsolódást? Vajon ez arra utal, hogy akik átmenetileg kapcsolódtak Krisztushoz, ők újjászülettek, de végül elveszítették az üdvösségüket? A Jn 15:1-6-ot önmagában tekintve ez egy lehetséges következtetés.

Ugyanakkor a Biblia szerint létezik nem üdvözítő hit és nem üdvösségre való megtérés, léteznek álteztvérek (2Kor 11:26; Gal 2:4), és olyanok, akik csak átmenetileg és felszínesen kapcsolódnak a hívők közösségéhez (1Jn 2:19). „Nem tartoznak mind [a lelki] Izráelhez, akik Izráeltől származnak” (Róm 9:6), és nem tartoznak mind a láthatatlan egyházhoz, akik a látható egyházhoz tartoznak. Ha helyes volt a Róm 11:17-22-re vonatkozó érvelésünk, akkor lehetséges, hogy az olajfához, Isten szövetségi áldásaihoz külsőleg, felszínesen kapcsolódjanak emberek, akiknek azonban soha nem volt üdvössége. Mindezeket tekintetbe véve lehetséges, hogy a Jn 15:1-6-ban a gyümölcstelen, kivetett ágakat úgy értelmezzük, hogy azok olyan hitehagyókat jelképeznek, akik külsőleg kapcsolódtak Jézushoz, vallást tettek a hitükről, de valójában halott ágak, és soha nem volt üdvözítő kapcsolatuk Krisztussal.

6.7.4. 2 Péter 2:20-22

„Mert ha az Úrnak és az Üdvözítő Jézus Krisztusnak megismerése által megszabadultak a világ förtelmeitől, de ismét belekeveredve azokba elbuknak; ez az utóbbi állapotuk rosszabb lesz az elsőnél. Mert jobb lett volna nekik, ha meg sem ismerik az igazság útját, minthogy azt megismerve elforduljanak a nekik adott szent parancsolattól. De betelt rajtuk az igaz példabeszéd: »A kutya visszatér a maga okádására«, és »A megfürdött disznó sárban hempereg.«” (2Pt 2:20-22)

Vajon a hitehagyó emberek, akikről Péter beszél, újjászületett keresztyének, vagy nem? Krisztus megismerése, az igazság útjának megismerése, a világ förtelmeitől való elfordulás olyan dolgok, amik jellemzőek újjászületett emberekre, ugyanakkor ezek mindegyike a látható egyház bármely tagjára igazak lehetnek. Krisztus és az igazság útjának megismerése arra utal, hogy megismerték az evangélium igazságait, de nem biztos, hogy üdvözítő hitre jutottak ezáltal. Ezeket az embereket az evangélium megismerése valamilyen módon arra indította, hogy legalábbis átmenetileg hagyjanak fel az erkölcstelen életvitelükkel. Ez azonban nem feltétlenül bizonyítja, hogy újjászületett keresztyének, hiszen hitetlen emberek közül is sokan igyekeznek erkölcsös életvitelre.

Azokra az emberekre vonatkozóan, akik ismét belekeverednek a világ förtelmeibe és elutasítják az evangéliumot, beteljesedett a példabeszéd: „Az eb visszatért a saját okádására, és a megmosódott disznó a sárnak fertőjébe.” (2Pt 2:22, Károli). Egy disznót meg lehet fürdetni, és akkor átmenetileg tiszta lesz, de a disznó természete ezáltal még nem változik meg, amiből fakadóan továbbra is szeret a sárban hemperegni. Ha a disznó végül visszatér a sárba, vagy a

kutya visszatér az okadására, az azt mutatja, hogy a disznó „disznó természete” vagy a kutya „kutya természete” soha nem változott meg. Ennek megfelelően Péter mondanivalója az, hogy pusztán a külső hitvallás vagy a viselkedés átmeneti megváltozása nem változtatja meg az ember szívét. A végleges hitehagyás csak nyilvánvalóvá teszi, nem pedig eredményezi az ember újjá nem született, testi természetét.

6.8. Az élet könyve és az élet fája

Az élet könyve egy olyan könyv, amelyben azoknak a nevei vannak felírva, akik üdvözülnek (Lk 10:20; Fil 4:3; Jel 21:27). A végső ítéletkor aki nincs beírva az élet könyvébe, az elkárhozik (Jel 20:12,15; 21:10).

6.8.1. Jelenések 3:5

„De vannak nálad néhányan Szárdiszban, akik nem szennyezték be a ruhájukat, és fehér ruhában fognak járni velem együtt, mert méltók rá. Aki győz, azt öltöztetik fehér ruhába, annak a nevét nem törölöm ki az élet könyvéből, hanem vallást teszek nevével az én Atyám előtt és angyalai előtt.” (Jel 3:4-5)

Aki győz, az fehér ruhába öltöztetik, és Krisztus nem fogja kitörölni a nevét az élet könyvéből. Vajon ez azt jelenti, hogy lesz olyan, aki nem fog győzni, és az ő nevét ki fogja törölni az élet könyvéből? A Jel 3:5 nem mondja ezt, és nem beszél arról, hogy Krisztus bárkinek a nevét is ki fogja törölni, hanem ennek épp ellenkezőjét hangsúlyozza. Azt állítja, hogy aki győz, annak a nevét semmiképpen nem fogja kitörölni az élet könyvéből. Ha Jézus nyomatékosan állítja, hogy nem fog megtenni valamit, akkor tévedés lenne ezt úgy érteni, mint ami azt tanítja, hogy azt meg fogja tenni más esetekben.

Jézus például azt állította, hogy „aki a Szentlélek ellen szól, annak nem bocsáttatik meg sem ebben a világban, sem az eljövendőben” (Mt 12:32), de ezzel nem arra utalt, hogy némely egyéb bűnök viszont meg fognak bocsáttatni az eljövendő korban. Ehhez hasonlóan A Jel 3:5 egyszerűen azt állítja, hogy a Krisztushoz hűséges emberek nevei nem lesznek kitörölve az élet könyvéből.³²²

6.8.2. 2Mózes 33:32-33

Miután Izrael népe aranyborjút készített és vétkezett Isten ellen, Mózes így könyörgött a népért: „Mégis, bocsásd meg vétküket! Mert ha nem, akkor törölj ki engem könyvedből, amelyet írtál! Az ÚR így felelt Mózesnek: Csak azt törölöm ki könyvedből, aki vétkezett ellenem.” (2Móz 32:32-33) Ehhez hasonlóan az élők könyvéből való kitörölés gondolata jelenik meg Dávid zsoltárában: „Töröltessenek ki az élők könyvéből, az igazak közé ne írássanak be!” (Zsolt 69:29) Vajon ez arra utal, hogy Isten némelyeket ténylegesen kitöröl az élet könyvéből, és ők elveszítik az üdvösségüket? Mielőtt válaszolnánk erre a kérdésre, tekintetbe kell venni, hogy a Biblia többféle olyan könyvre is utal, amelyekben valamilyen módon isteni feljegyzések vannak emberekről.

Különböző könyvek

Istennek van olyan könyve, amelyben benne vannak az emberek tettei (Neh 13:14), az életük eseményei (Zsolt 56:8), napjai (Zsolt 139:16). A Dániel 7:10 valószínűleg olyan

³²² (Wayne Grudem: Systematic Theology, Zondervan, Grand Rapids, 2000, p. 802)

könyvekre utal, ami alapján az emberek megítéltetnek. A Jel 20:12 nem csak egy könyvről, az élet könyvéről beszél, hanem több könyvről, és a halottak a cselekedeteik szerint ítéltettek meg, a könyvekben leírtak alapján. Istennek van egy jegyzéke, amelybe beírja a népeket (Zsolt 87:6) Van egy jegyzék, ahová föl vannak írva az élők közé bizonyos emberek, és ők életben maradnak (Ézs 4:3). Izrael házának a könyvébe azokat írják be, akik Isten népe körében maradnak, és eljutnak Izrael földjére (Ez 13:9). Van egy könyv, ahová az istenfélő maradék van feljegyezve (Mal 3:16). A Dán 12:1 egy olyan könyvre utal, amelybe azok vannak beírva, akik megszabadulnak a nyomorúságban, a végső időkben.

Isten könyve tehát nem kizárólag az élet könyvére vonatkozhat, melyben az üdvözülők nevei vannak felírva. Ennek fényében lehetségesnek tűnik az, hogy a 2Móz 32:33-ban nem az élet könyve, hanem egy más fajta könyv van tekintetben, amelyből a kitörlés nem az üdvösségből való kizárást jelent. Ha a 2Móz 32:33-ban a könyv az élet könyvére utal, akkor azt a Jel 22:19-hez hasonló figyelmeztetésként érthetjük.

6.8.3. Jelenések 22:19

„...ha pedig valaki elvesz e prófétai könyv igéiből, attól Isten elveszi az osztályrészét az élet fájából, a szent városból és mindabból, ami meg van írva ebben a könyvben.” (Jel 22:19)

Isten arra figyelmeztet, hogy ha valaki tudatosan, megátalkodottan megváltoztatja vagy meghamisítja az Ő Igéjét, az elveszti a részét az élet fájából. Ez a figyelmeztetés mindenkinek szól. Ha valaki ezt tenné, legyen az bárki, az nem üdvözülhetne, még akkor sem, ha már része volt az élet fájában. Ugyanakkor Isten megőrzi az övéit attól a valós veszélytől, hogy végleg elbukjanak, és végleg megmaradjanak a bűneikben. A szentek megtartatásának megvalósítása érdekében pedig Isten többek között ilyen figyelmeztetéseket is használ eszközként.

6.9. A Galatához írt levél figyelmeztetései

A galáciabeli gyülekezeteket megzavarták tévtanítók, akik hamis „evangéliumot” hirdettek. Pál apostol megdöbbenve azon, hogy a galaták mennyire nyitottak a tévtanítók eretnokségére, azért írta nekik a levelét, hogy figyelmeztesse őket a végzetes következményeire annak, ha elfordulnak az igaz evangéliumtól. Az egész levélen átívelő módon megjelenik Pál szenvedélyes aggodalma és szeretetteljes féltése a gyülekezetekért, azzal a céllal, hogy megakadályozza a végleges bukásukat, és visszafordítsa őket az igaz evangéliumhoz.

6.9.1. Galata 1:6

„Csodálkozom, hogy attól, aki Krisztus kegyelme által elhívott titeket, ilyen hamar más evangéliumhoz pártoltok [μετατίθεσθε]” (Gal 1:6)

A galaták korábban elfogadták az igaz evangéliumot, amelyet Pál apostol hirdetett nekik (1:8-9), de a tévtanítók hatására hamis evangéliumhoz kezdtek áttérni. Balla Péter ezt írja: „Az »áttérni [μετατίθεσθε]« ige jelen időben áll (praes. imperf.), ami arra utal, hogy a galatáknak ez még nem végleges döntése, nem is történt meg teljesen, hanem csak »folyamatban« van. Éppen ezért van értelme Pálnak megírnia e levelet, hogy óvja őket a kísértésektől. Természetesen lehetséges, hogy a galaták között már többen elfogadták a »zavarkeltők« tévtanítását, de Pál

szerint még van lehetőség az egyetlen igaz evangéliumhoz való visszatérésre. Az egész levél ezt akarja elérni.”³²³

6.9.2. Galata 3:3-4

„Ennyire esztelenek vagytok? A mit Lélekben kezdtetek el, most testben fejeznétek be? Annyit szenvedtetek hiába? ha ugyan hiába.” (Gal 3:3-4, Károli)

Pál szembesíti a galatákat az esztelenségükkel, mintha csak ezt mondaná: „A Szentlélek által elindultatok a hívő élet útján, de ha elfogadjátok a tévtanítók hamis evangéliumát, az gyakorlatilag azt jelenti, hogy ezt most a testben akarjátok teljességre juttatni. Valóban ez az, amit tenni akartok? Ha igen, akkor ez valóban nagy esztelenség, mert testben nem lehet teljességre juttatni a Lélek munkáját. Ebben az esetben hiábavalónak bizonyulna az eddigi szenvedésük, amit a hitükért vállaltak.”³²⁴

Pál szavaiban a figyelmeztetés mellett ugyanakkor annak a lehetősége és reménysége is megjelenik, hogy ténylegesen nem fog hiábavalónak bizonyulni a szenvedésük: „Annyit szenvedtetek hiába? ha ugyan hiába.” (Gal 3:4, Károli). Pál azt fejezi ki, hogy *ha ugyan* így volna (azaz: ha megmaradnak a „test” és a „törvény” útján), *akkor* hiába, de *csak akkor*, ha tényleg így volna, egyébként viszont nem. Balla Péter ezt írja: „Pál azonban a »ha ugyan hiába« kifejezés hozzátételével már itt jelzi – amiért az egész levelet is írja –, hogy szerinte a galaták még nem engedtek annyira (vagy közülük a gyülekezetben még nem engedtek olyan sokan) a tévtanítóknak, hogy ne lehetne visszatérniük az evangéliumhoz. Nem lehetett hiába a megtérésük, és nem lehetett hiába a Krisztusért vállalt szenvedés sem!”³²⁵

6.9.3. Galata 4:8-11

„Amikor pedig még nem ismertétek Istent, olyan isteneknek szolgáltatok, amelyek valójában nem azok. Most azonban, miután megismertétek Istent, vagy még inkább: Isten ismert meg titeket, hogyan lehetséges az, hogy ismét visszatértek az erőtlen és szegény elemekhez, akiknek ismét szolgálni akartok? Aggódva figyeltek a napokra, a hónapokra, az évszakokra és az esztendőkre. Attól félek, hogy talán hiába fáradoztam értetek.” (Gal 4:8-11)

A Gal 4:9-11-ben Pál gondolatmenetének logikája hasonló a Gal 3:3-4-hez: emlékezteti a galatákat a megtérésükre, majd szembesíti őket az igaz evangéliumtól való elfordulásra irányuló szándékuk esztelenségével. Pál megrökönyödve kérdezi: Hogy lehet, hogy vissza akartok térni az erőtlen és szegény elemekhez. Pál szavai súlyos figyelmeztetést jelentenek a galatáknak: az az út, amin járnak akarnak nem az üdvösség, hanem a szolgaság útja. Ugyanakkor Pál reméli, hogy a figyelmeztetése eszköz lesz a galaták visszatérésében az evangéliumhoz. Balla Péter ezt írja a Gal 4:9 magyarázatában:

„Pál negatívan szól az ószövetségi rituális törvényekről mint üdvösség-útról: ez az út nem különbözik a pogány elemek hitvilágától. Azért ne térjenek vissza ehhez a galaták, mert az olyan lenne, mintha a régi pogány hitvilágukba térnének »ismét« vissza. Pál ennek lehetetlenségét egy hatásos »hogyan« kérdéssel érzékelteti. A magyar nyelvben ez a mondat szinte egyszerre megrovó kérdés és felháborodott felkiáltás. Fontos a görög szöveg utolsó szava e versben: *thelete*, »akartok«. Ez is jelzi

³²³ (Balla Péter: Pál apostol levele a Galáciabeliekhez, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2009, p. 38)

³²⁴ A Gal 3:4-ben használt *πάσχω* ige az Újszövetségben leggyakrabban azt jelenti, hogy „szerved”, de jelentheti azt is hogy „megtapasztal”. Tehát utalhat a galaták szenvedésére, vagy valamilyen megtéréshez kapcsolódó tapasztalatukra. (Varga Zsigmond J.: Újszövetségi görög-magyar szótár, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996, p. 753)

³²⁵ (Balla Péter: Pál apostol levele a Galáciabeliekhez, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2009, p. 137)

(amit az egész levél sugall, lásd pl. 1,7; 4,21), hogy a galatáknak még nem végső döntése a tévtanítás elfogadása. Pál levele még időben érkezik, és Pál – reménysége szerint – meg tudja győzni őket, hogy maradjanak meg az egyedül Krisztus kegyelme általi üdvösség hitében. Azok pedig, akiknek gondolatait már »megzavarták« a »zavarkeltők« (lásd 1,7 és 5:10), a kezdeti bizonytalanodás után térjenek vissza ehhez a hithez.”³²⁶

Féltelek titeket...

Pál ezt írja a Gal 4:11-ben: „Attól félek, hogy talán hiába fáradoztam értetek.” (Gal 4:11) Lehetséges, hogy valaki a következőképpen érvel ennek alapján: „Pál attól tartott, hogy az olyanokért végzett fáradozása, akikről úgy gondolta, hogy üdvösségre jutottak (ahogy ezt a 4:9-ben kifejezte), hiábavaló lehet. Pál nyilván úgy gondolta, hogy a fáradozása akkor hiábavaló valakikért, ha végül ők végül nem üdvözülnek. Pál tehát attól félt, hogy olyanok, akikről úgy gondolta, hogy üdvösségre jutottak, elveszítik az üdvösségüket. Erre azonban semmi oka nem lett volna, ha abban hitt volna, hogy ez biztosan nem fog megtörténni.”

Ez az érvelés a Gal 4:11-et önmagában tekintve meggyőzőnek tűnhet, azonban figyelembe véve a Biblia egészének a tanítását, a világos tanítását a szentek megtartatására vonatkozóan, a következő értelmezését lehetségesnek tartom a Gal 4:11-nek: Pál olyan féltő szeretettel törődik a galatákkal, ahogy egy szülő törődik a gyermekével (Gal 4:19). Pál úgy gondolja, hogy a galaták Krisztusban hitre jutottak, de most azt látja, hogy a pusztulás felé rohannak. Bár Pál meg van győződve róla, arról, hogy Isten választottai közül senki nem fog elveszni (Róm 8:30), ugyanakkor azt is tudja, hogy ez nem egy olyan ígélet, ami függetlenül attól, hogy a galaták visszafordulnak-e, vagy sem, úgymint megvalósul. A galaták veszélyben vannak, és ha a nem fordulnak vissza, akkor nem fognak üdvözülni. Milyen érzelmeket várnánk egy ilyen helyzetben Pál apostoltól? Mi mást várnánk, mint hogy aggódjon a „gyermekéiért”? Balla Péter szerint Pál „az egész levél megírásának érzelmi hátterét nevezi meg itt [Gal 4:11-ben]: fobúmai hymas, »féltelek titeket«.”³²⁷

...nehogy hiábavaló legyen a fáradozásom

A Gal 4:11 alternatív fordítási lehetősége: „Aggódok értetek, nehogy [μή πως] az eddigi fáradozásom értetek hiába legyen.” (saját fordítás) A „μή πως” szókapcsolat a Gal 2:2-ben is megjelenik:

„Kinyilatkoztatástól indítatva mentem fel, és eléjük tártam az evangéliumot, amelyet a népek között hirdetek, mégpedig külön a tekintélyesek elé, nehogy [μή πως] hiába fáradjak, és hogy eddigi fáradozásom se legyen hiábavaló.” (Gal 2:2)

Pál apostol személyesen Krisztustól kapta a megbízatását a szolgálatára (ApCsel 26:16-18). Az evangéliumot nem emberektől vette át, hanem kinyilatkoztatásból kapta (Gal 1:12). Pál tehát egyfelől biztos lehetett abban, hogy Krisztus parancsára hirdeti Krisztus evangéliumát, ezért nem hiábavaló a szolgálata. Másfelől úgy gondolta Pál, hogy a többi apostollal egyetértésben kell lennie, nehogy hiábavalónak bizonyuljon a szolgálata. Pál féltő szeretettel törődött azzal, hogy megőrizze az evangélium tisztaságát az egyházban, és így az evangélium szolgálata ne legyen hiábavaló, és ezen célok érdekében Isten eszközként használta azt, hogy Pál a többi apostol elé tárta az evangéliumot, amelyet hirdetett.

³²⁶ (Balla Péter: Pál apostol levele a Galáciabeliekhez, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2009, p. 175)

³²⁷ (Balla Péter: Pál apostol levele a Galáciabeliekhez, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2009, p. 176)

Ehhez hasonlóan érthetjük Pál aggodását a galatákért. Félti őket, nehogy hiábavaló legyen a köztük végzett szolgálata. Pál aggodása a figyelmeztetések megírására indítja őt, és reméli, hogy ez Isten eszköze lesz annak érdekében, hogy a szolgálata a galaták között valóban nem fog hiábavalónak bizonyulni, ahogy ezt kifejezi a Gal 5:10-ben:

„Én bizalommal vagyok irántatok az Úrban, hogy egyáltalán nem fogtok másképp gondolkodni; de aki megzavar titeket, el fogja venni büntetését, bárki legyen is az.” (Gal 5:10)

6.9.4. Galata 5:1-4

„Krisztus szabadságra szabadított meg minket, álljatok meg tehát szilárdan, és ne engedjétek magatokat újra a szolgaság igájába fogni. Íme, én, Pál mondom nektek, hogy ha körülmetélkedtek, Krisztus semmit sem használ nektek. De ismét bizonyosságot teszek minden embernek, hogy aki körülmetélkedik, köteles az egész törvényt megtartani.” (Gal 5:1-3)

Pál figyelmezteti a galatákat, hogy ha a megigazulásuk érdekében körülmetélkednek, akkor Krisztus nem használ nekik, tehát nem üdvözülnek általa. Akik szabaddá lettek Krisztusban, számukra a körülmetélkedés a törvény átkához való visszatérést jelentené.

„Elszakadtatok Krisztustól, a kik a törvény által akartok megigazulni, a kegyelemből kiestetek.” (Gal 5:4, Károli)

Akik törvény által akarnak megigazulni, ők elszakadtak Krisztustól, vagyis elválasztották magukat az örök élet egyetlen igaz forrásától. A Krisztusban felkínált kegyelem az Isten számára elfogadhatóvá válás egyetlen működőképes útja, melyen egyedül hit által lehet járni. A „kegyelemből kiestetek” vagy „kegyelemtől elestetek” azt jelenti, hogy elhagyták ezt az utat.

Vajon ez arra utal, hogy az ilyen emberek az üdvösség állapotából estek ki, azaz elveszítették az üdvösségüket? Nem feltétlenül. Krisztushoz és a Benne felkínált a kegyelemhez a látható egyházban nem csak üdvözítő, hanem felszínes módon is lehet kapcsolódni (vö. Jn 15:1-6; Róm 11:17-22). Vannak olyanok, akik bár nem születtek újjá, de egy ideig van valamilyen hitük Krisztusban, és valamilyen módon bíznak az Ő kegyelmében.

Pál figyelmeztetése válogatás nélkül szól a gyülekezeteknek: Akik a törvény által akarnak megigazulni, olyan útra álltak rá, amely nem az üdvösség útja, és aki megmarad ezen az úton, az nem fog üdvözülni. Ugyanakkor akkor az evangélium igazságától eltévelyedett valódi hívőket Pál figyelmeztetése vissza fogja terelni a helyes útra. John MacArthur ezt írja a Gal 5:4 magyarázatában:

„Pál [szavainak] világos értelme az, hogy bármilyen próbálkozás a törvény általi megigazulásra az egyedül kegyelemből, egyedül hit általi üdvösség elutasítása. Azok, akik egyszer ki voltak téve az evangélium kegyelmes igazságának, akik aztán hátat fordítanak Krisztusnak (Zsid 6:4-6), és a törvény által törekednek a megigazulásra, azok el vannak választva Krisztustól, és elveszítik Isten kegyelmes üdvösségének minden kilátását. Az, hogy elhagyják Krisztust és az evangéliumot csak azt bizonyítja, hogy a hitük soha nem volt valódi”.³²⁸

³²⁸ (The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Crossway, Wheaton, 2010, p. 1750)

7. Néhány összefoglaló gondolat a kálvinista szemléletről

7.1. Bibliai igazságok kálvinista és nem kálvinista megközelítései

A kálvinista és nem kálvinista teológiák közti különbségek nagy mértékben fakadnak a Biblia tanításainak eltérő megközelítéséből. A nem kálvinista megközelítés eleve feltételezi bizonyos tanításokról, hogy azok összeegyeztethetetlenek, ezért eleve kizárja, hogy a Biblia azokat egyszerre tanítsa. A kálvinista megközelítés viszont kész igaznak elfogadni ezeket a tanításokat, ha megalapozottnak látja azokat a Bibliában, még akkor is, ha egyelőre nem látja, hogy pontosan hogyan lehet ezeket összeegyeztetni. John Piper így ír erről:

„A célom az, hogy engedjem a Szentírást megállni – hogy engedjem neki azt tanítani, amit akar, és hogy ne mondjam meg neki, hogy mi az, amit nem mondhat. Néha hallom, hogy emberek azt mondják, hogy minket, akik hiszünk a feltétel nélküli kiválasztásban, nagyobb mértékben irányítanak a logika követelményei, mint a Szentírás követelményei. Amennyire ismerem a szívemet, úgy hiszem, hogy ez nem így van. Épp ellenkezőleg, úgy tűnik számomra, hogy filozófiai feltételezések gyakrabban a kiválasztás elutasítását okozzák.

Például, az az állítás, hogy »Isten nem tud kiválasztani egyéneket feltétel nélkül és mégis irgalmas lenni minden emberhez«, egy bizonyos fajta filozófiai feltételezésen alapszik, nem a Szentíráson. A Szentírás pontosan ehhez a paradox állásponthoz vezet minket. Én hajlandó vagyok arra, hogy engedjem a paradoxont megállni, még ha nem is tudom megmagyarázni azt. Úgy tűnik számomra, hogy azokat, akik a feltétel nélküli kiválasztással szemben tanítanak, gyakran nem biblikus logika irányít. Fogják az éppen említett textusokat [Jn 3:16; Lk 19:41-42; Ez 18:32; 33:11; 1Tim 2:4; 2Pt 3:9], és azt mondják (bizonyos filozófiai feltételezések miatt), hogy ezek a textusok nem létezhetnek együtt a kiválasztásról szóló tanítással, amit kifejtettem itt. Tehát tagadják, hogy a Biblia feltétel nélküli kiválasztást tanít, mert olyan dolgokat tanít, amiket nem tudnak összeilleszteni a kiválasztással. Ez, mindazonáltal, nem az a módszer, amit én követek.

Én nem tagadom, hogy Jézus sírt Jeruzsálem felett. Én nem tagadom, hogy valódi szánalmat érzett az elkárhozó emberek iránt. Én nem tagadom, hogy Isten szereti az elveszett emberek – választottak és nem választottak – világát. Épp ellenkezőleg, mindössze próbálok magyarázatot adni arra, hogy hogyan lehet mindkettő ezen bibliai tanítások közül igaz – a Biblia világos tanítása a kiválasztásról, és a világos tanítás arról, hogy Istennek őszinte szánakozása van a nem választottak iránt, amit különféle módokon kifejez a Bibliában. Nem engedem, hogy valamilyen idegen logika választásra kényszerítsen a Szentírás ezen két tanítása között.”³²⁹

7.2. Az újjászületett ember szívbe írt teológiája

7.2.1. Miért fogadják el némelyek Isten hívását, mások viszont nem?

Általánosságban nem kálvinista teológiák szerint Isten minden embert ugyanúgy üdvözíteni akar. Akkor viszont mi az, ami miatt egyesek elfogadják Isten hívását, mások viszont elutasítják azt? Talán azért, mert bölcsebbek vagy erényesebbek másoknál, akik rosszul döntöttek? Lehet, hogy azt válaszolják erre, hogy nem valamilyen bennük rejlő erény vagy különleges ítélőképesség miatt teszik ezt, hanem azért, mert világosabban látják másoknál, hogy szükségük van Jézusra. De miért van az, hogy egyes emberek világosabban látják, hogy szükségük van Krisztusra, mint mások? Talán azért, mert természetük szerint alázatosabbak, és eleve nyitottabbak Krisztus hívására? Ez az alázat vagy nyitottság már önmagában erényes tulajdonság. Függetlenül attól, hogy a kérdést meddig görgetjük, ha az ember üdvösségre

³²⁹ (John Piper: *The Pleasures of God*, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, pp. 130-131) (kiemelések a szerzőtől)

jutásában végső soron a döntő tényező nem Isten kegyelmes beavatkozása, akkor kell hogy legyen a hívő emberekben valamilyen magukból fakadó, megkülönböztető erényes tulajdonság, ami nincs meg azokban, akik elkárhoznak.³³⁰

Nem kálvinista keresztyének valószínűleg tiltakozni fognak, mert a szívük mélyén tudják, hogy az üdvösségre jutásukért teljes egészében Istennek köszönhető. Ösztönösen tudják, hogy a megtérésükben nem ők játszották a döntő szerepet. Sosem mondanák Istennek, hogy bár hálásak a felkínált kegyelemért, de tudják, hogy nem Neki, hanem maguknak kell megköszönniük azt, hogy végül elfogadták a hívását. Istennek adnak minden dicsőséget a megtérésükért, és tudják, hogy istenkáromlás lenne, ha nem lennének hajlandók megköszönni, hogy Isten hitre juttatta őket.³³¹ John Piper ezt írta:

„Ritkán találkozom olyan keresztyénekkal, akik maguknak akarnak adni elismerést a megtérésükért. Van valami a hívő ember szívében levő valódi kegyelemben, ami arra indít, hogy minden dicsőséget Istennek adjunk. Így, például, ha megkérdezek egy hívőt, hogy hogyan fog válaszolni Jézus kérdésére az utolsó ítéletkor: »Miért van az, hogy hittél bennem, mikor hallottad az evangéliumot, de a barátaid nem hittek, mikor ők hallották?«, nagyon kevés hívő válaszolja meg ezt a kérdést úgy, hogy azt mondja, hogy »Azért, mert én bölcsőbb vagy okosabb vagy lelkiibb vagy képzetebb vagy alázatosabb voltam.« A legtöbbünk ösztönösen érzi, hogy Isten kegyelmét kellene dicsőítenünk, azáltal, hogy ezt mondjuk: »Semmi más miatt, csak Isten kegyelméből.« Más szavakkal, ösztönösen tudjuk, hogy Isten kegyelme volt a döntő a megtérésünkben. Ez az, amit ellenállhatatlan kegyelem alatt értünk.”³³²

7.2.2. Hogyan imádkozol nem hívők megtéréseért?

Amikor nem kálvinista keresztyének is mások hitre jutásáért imádkoznak, akkor ezzel is elismerik, hogy Isten ténylegesen képes hitre juttatni őket. J. I. Packer ezt írta:

„Milyen szavakkal jársz közben értük? Csak annyit kérsz Istentől, hogy juttassa el őket egy pontra, ahol tőle függetlenül üdvözítik magukat? Nem hiszem. Szerintem félreérthetetlenül azért imádkozol, hogy Isten egészen egyszerűen és határozottan üdvözítse őket: megnyissa a szemüket és értelmüket, megpuhítsa kemény szívüket, megújítsa természetüket, és arra indítsa akaratukat, hogy befogadják a Megváltót. Arra kéred Istent, hogy munkálja ki bennük mindazt, ami a megtérésükhöz szükséges. Álmodban sem jutna eszedbe imádságodban azt mondani, hogy nem kéred Istentől, hogy ténylegesen hitre juttassa őket, mert tudod, hogy ilyesmit ő nem tehet. Szó sincs róla! Amikor meg nem tért emberekért imádkozol, azzal a feltevessel teszed ezt, hogy Istennek hatalmában áll hitre juttatni őket. Éppen ezért esedezel hozzá, s kéreled arra a bizonyosságra épül, hogy ő képes megtenni, amit kérsz. S ő valóban képes rá: ez a meggyőződés, amely közbenjárásodat élteti, Isten igazsága, melyet a Szentlélek írt a szívedbe.”³³³

7.2.3. A szívbe írt és a rendszerezett teológia

Újjászületett kálvinistáknak és nem kálvinistáknak a Szentlélek által „szívbe írt teológiája” között nincs olyan jelentős különbség, mint amekkora ellentét akkor mutatkozik, mikor következetes rendszerként igyekeznek képviselni álláspontjukat egymással szemben. Luther ezt írta:

„Néha ugyanazok az emberek viták alkalmával másként vélekednek a szabad akaratról, mert nekem úgy tűnik, s az emberekkel ez gyakran előfordul, hogy mást mondanak akkor, amikor minden igyekezetüket a szavaknak szentelik, és figyelmüket a vitára fordítják, és mást akkor, amikor

³³⁰ (R. C. Sproul: What is Reformed Theology?, Baker Books, Grand Rapids, 2016, pp. 182-183)

³³¹ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 14-15)

³³² (John Piper: Five points, Christian Focus, Geanies House, 2013, pp. 25-26)

³³³ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 16-17)

szenvedélyeikkel és cselekedeteikkel érvelnek. [...] De indulatukból mindig jobban megérthetőek az emberek, mint szavuk alapján, s ez a kegyesekre és istentelenekre is érvényes.”³³⁴

J. I. Packer szerint a kálvinista keresztyén az, akinek a „szívbe írt teológiája” és a szavaival képviselt rendszeres teológiája ugyanaz:

„Kálvinista az a keresztyén, aki az embereknek szóló teológiájában azt vallja, amit a szívében hisz, midőn Isten előtt imádkozik. Isten szuverén kegyelméről gondolkodik és beszél mindig, miként minden keresztyén, mikor mások lelkéért könyörög, mikor a benne önkéntelenül feltámadó imádat ösztönének engedelmeskedik, mely arra készíti, hogy elutasítson minden öndicséretet és megváltásáért minden dicsőséget Megváltónak tulajdonítson. A kálvinizmus nem más, mint a Krisztusban újjászületett ember szívébe íródott legtermészetesebb teológia [...] A kálvinista gondolkodás azt jelenti, hogy a keresztyén ember intellektuális szinten is önmaga marad”.³³⁵

A kálvinizmus azért az „újjászületett ember szívébe íródott legtermészetesebb teológia”, mert minden tanításában a Szentléleknek azt a szívünkbe írt igazságát akarja következetesen bemutatni és alkalmazni, hogy az „üdvösség az Úrtól van”, vagyis hogy „a bűnösök semmilyen értelemben nem váltják meg magukat, a szabadítás az Úré, az első és az utolsó, a teljes és a mindent magában foglaló, a valamikori, a mostani és az eljövendő mind az Úré, mindörökké dicsőség legyen neki, ámen!”³³⁶

³³⁴ (Luther Márton: A szolgálai akarat, Magyarországi Luther szövetség, Győr-Budapest, 2006, p. 66)

³³⁵ (James I. Packer: A Megújulás Teológiája, Koinónia, Kolozsvár, 2000, pp. 172-173)

³³⁶ (James I. Packer: A Megújulás Teológiája, Koinónia, Kolozsvár, 2000, p. 168)

Függelék

7.3. Az evangélizáció és Isten szuverenitása

Ha Isten eleve elrendelte, hogy üdvözíti mindazokat, akiket szuverén módon öröktől fogva kiválasztott, és akiket nem választott ki, ők nem fognak üdvözülni, akkor mi értelme van az evangélizációnak, és miért kellene sürgető felelősségünknek tartani azt? J. I. Packer „Az Evangélizáció és Isten szuverenitása” című könyvének bevezetésében ezt írja:

„Ma széles körben elterjedt az a vélekedés, hogy ha valaki eltökélten hisz Isten abszolút szuverenitásában, könnyen elveszítheti helyénvaló emberi felelősségtudatát. Az ilyen hit állítólag veszélyes a lelki egészségre nézve, mert az öntelt tétlenség szokásához vezet. Sőt, egyesek szerint éppen az evangélizációt bénítja meg, mivel egyszerre fosztja meg az embert az evangélizáció szükségességének érzetétől és az evangélizáció során hirdetett üzenettől. Úgy tűnik, sokan feltételezik, hogy csak akkor evangélizálhatunk hatékonyan, ha közben úgy teszünk, mintha az Isten szuverenitásáról szóló tanítás nem volna igaz. Igyekszem világossá tenni, hogy ez képtelenség. Épp ellenkezőleg: egyedül a szuverén Isten irányításába és kegyelmébe vetett hit tarthatja fenn az evangélizációt, mivel ez adhatja meg a kellő lendületet ahhoz, hogy bátran és kitartóan evangélizáljunk, és ne csüggedjünk el az átmeneti kudarcok.”³³⁷

7.3.1. Mi az evangélizálás indítéka?

Isten dicsősége

Az evangélizáció és a misszió elsődleges, legalapvetőbb és végső indítéka és célja Isten dicsősége. Azért akarjuk hirdetni az evangéliumot, mert az a vágyunk, hogy Isten megdicsőüljön azon keresztül, hogy az emberek az egész világon megismerik Őt, imádják Őt, és ők is Benne gyönyörködnek örökké: „Ismerjék meg utadat a földön, szabadításodat a népek között! Magasztaljanak a népek, ó, Isten, magasztaljon minden nép! Örüljenek, ujjongjanak a nemzetek” (Zsolt 67:3-5). John Piper ezt írja Isten dicsőítésének, imádatának és a misszióknak a kapcsolatáról:

„A misszió nem a végső célja az egyháznak. Az imádat az. A misszió azért létezik, mert az imádat nem. Az imádat a végső, nem a misszió, mert Isten a végső, nem az ember. Mikor ennek a korszaknak vége lesz, és a megváltottak megszámlálhatatlan milliói arcra borulnak Isten trónja előtt, nem lesz többé misszió. Az egy átmeneti szükségesség. De az imádat örökre megmarad.”³³⁸

Isten iránti szeretetből fakadó engedelmség

Az Úr Jézus iránti szeretetünkől fakadóan hívő emberként szeretnénk engedelmeskedni Neki (Jn 14:21; 1Jn 5:3). Krisztus ezt parancsolta a tanítványainak: „Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet” (Mt 28:19). J. I. Packer ezt írja: „Az evangélizáció minden keresztyén közösség és minden keresztyén ember elidegeníthetetlen kötelessége. Mindnyájan azt a parancsot kaptuk, hogy szánjuk oda magunkat a jó hír terjesztésére, s minden találékonyságunkat és bátorságunkat latba vetve hívjuk föl erre az egész világ figyelmét.”³³⁹

Emberek szeretete

Packer ezt írta: „Bármely ember esetében mi lehetne nagyobb szükség annál, hogy az illető megismerje Krisztust? Ha valóban szeretjük felebarátunkat, mint magunkat, szükségképpen azt

³³⁷ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 12)

³³⁸ (John Piper: Let The Nations Be Glad, Third Edition, Inter-Varsity Press, Nottingham, 2010, p. 35)

³³⁹ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 27)

akarjuk, hogy ő is élvezze azt az üdvösséget, amely oly drága nekünk.”³⁴⁰ Az emberek az evangélium megismerése által menekülhetnek meg a kárhozattól, ezért az evangélium hirdetése természetes módon kell, hogy fakadjon az embertársaink iránti szeretetből. „Nagyszerű kiváltság evangélizálni, csodálatos dolog, hogy beszélhetünk másoknak Krisztus szeretetéről, tudva, hogy a világon semmi sincs, amit sürgősebben tudniuk kellene, és semmiféle ismeret sem válhat annyira a javukra.”³⁴¹ Spurgeon így buzdított erre az egyik prédikációjában:

„Ha bűnösök el fognak kárhozni, legalább a testünkön át jussanak a pokolba; és ha el fognak veszni, akkor vesszenek el úgy, hogy a karjainkkal átöleljük a térdeiket, kérlelve őket, hogy maradjanak, és ne tegyék tönkre magukat örült módon. Ha a pokolnak meg kell telnie, akkor legalább minden erőfeszítésünk ellenére teljen meg, és senki ne juthasson oda úgy, hogy nem figyelmeztettük, és nem imádkoztunk érte.”³⁴²

7.3.2. Hogyan (nem) befolyásolja az evangélizáció indítékait az Isten szuverenitásába vetett hitünk?

Az eddigiekben igyekeztem tömören összefoglalni az evangélizáció alapvető indítékait. A továbbiakban azzal a kérdéssel fogok foglalkozni, hogy „hogyan befolyásolja mindezt az Isten szuverenitásába vetett hitünk?”³⁴³

Isten szuverenitása és az evangélizáció kötelessége

Istennek a kegyelemben gyakorolt szuverenitása semmilyen módon nem befolyásolja azt, hogy az evangélizáció kötelességünk. A kötelességünket Isten előíró akarata, törvénye határozza meg, nem pedig az Ő titkos, szuverén akarata. A világmindenség Ura azt parancsolja nekünk, hogy hirdessük az evangéliumot, tehát ha nem engedelmességek ennek a parancsnak, akkor engedetlenek vagyunk, függetlenül attól, hogy mit hiszünk Istennek a kiválasztásban gyakorolt szuverenitásáról.

Isten szuverenitása és az evangélizáció szükségessége

Isten kegyelemben gyakorolt szuverenitása nem befolyásolja az evangélizáció szükségességét. „Bármit is hiszünk a kiválasztásról, tény marad, hogy szükség van az evangélizációra, mivel az evangélium nélkül senki nem üdvözülhet.”³⁴⁴ Hirdetnünk kell az evangéliumot, mert Isten nemcsak azt rendelte el, hogy a választottai üdvözüljenek, hanem azt is elrendelte, hogy az emberek az evangélium hirdetése által jussanak üdvösségre: „tetszett Istennek, hogy az igehirdetés bolondsága által üdvözítse a hívőket” (1Kor 1:21).

„...nincsen üdvösség senki másban, mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név, amely által üdvözülhetnének.” (ApCsel 4:12)

Péter nem csupán azt állította, hogy Krisztuson kívül nincs más forrása az üdvözítő erőnek, hanem azt hangsúlyozta, hogy nincsen „más név”, amely által üdvözülhetnének. Ennek az az értelme, hogy egyedül az Úr Jézus nevének a segítségül hívása által üdvözülhetünk. Péter ezt mondta az ApCsel 10:43-ban: „aki hisz őbenne, az ő neve által bűnbocsánatot nyer”. John Piper ezt írja ehhez kapcsolódóan: „Jézus neve áll a hit és megtérés fókuszában. Ahhoz, hogy higgy

³⁴⁰ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 74)

³⁴¹ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 75-76)

³⁴² (C. H. Spurgeon: „The wailing of rissa”, Delivered on December 9th, 1860, in: The New Park Street and Metropolitan Tabernacle Pulpit, 1861, Vol. VII., Pilgrim Publications, Pasadena, Texas, 1969, p. 11)

³⁴³ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 92)

³⁴⁴ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 96)

Jézusban a bűnök bocsánatára, hinned kell az ő nevében, ami azt jelenti, hogy hallanod kellett róla, és tudnod kell, hogy kicsoda ő mint egy adott ember, aki elvégzett egy adott megváltó munkát, és feltámadt a halálból.”³⁴⁵

„...mert »aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözül«. De hogyan hívják segítségül azt, akiben nem hisznek? Hogyan is higgyenek abban, akiről nem hallottak? Hogyan hallják meg igehirdető nélkül? És hogyan hirdessék, ha nem küldettek el?» (Róm 10:13-15)

A Róm 10:14-15 kérdései világossá teszik, hogy az emberek üdvösségre jutásához az evangélium hirdetése elengedhetetlenül fontos eszköz: „Hogyan hívják segítségül azt, akiben nem hisznek?” Ahhoz, hogy valaki üdvözítő módon segítségül hívja az Urat, hinnie kell Benne. „Hogyan is higgyenek abban, akiről nem hallottak?” Ahhoz, hogy valaki higgyen, előbb hallania kell Krisztusról az evangélium üzenetében. „Hogyan hallják meg igehirdető nélkül?” Az evangélium meghallásához szükség van arra, hogy valaki hirdesse az evangéliumot.

J. I. Packer ezt írja: „Isten oly módon üdvözíti a bűnösöket, hogy hitre juttatja őket azáltal, hogy eljuttatja hozzájuk az evangéliumot. A dolgok Isten által meghatározott rendjében tehát szükség van az evangélizációra ahhoz, hogy bárki is megtérhessen. Ezért föl kell ismernünk, hogy amikor Isten evangélizálni küld minket, akkor létfontosságú láncszemként kell közreműködnünk az ő választottainak üdvözülését célzó láncban.”³⁴⁶

Isten szuverenitása és az evangélizáció sürgető volta

„Az a meggyőződés, hogy Isten szuverén a kegyelem területén, nem befolyásolja az evangélizáció égető voltát. Bármit is hiszünk a kiválasztásról, tény marad, hogy az emberek Krisztus nélkül elveszettek és a pokolba mennek [...] S minket, akik Krisztuséi vagyunk, azért küldött Isten, hogy beszéljünk nekik a Személyről – az egyetlen Személyről –, aki megmentheti őket az elveszéstől. Talán nem égetően fontos a szükségletük? Ha pedig az, akkor ez nem teszi számunkra égető kérdéssé az evangélizációt?”³⁴⁷

Lehetséges, hogy valaki úgy gondolja, hogy akik nem választottak, ők úgysem fognak hinni, függetlenül attól, hogy mennyi igyekezet van bennünk arra, hogy beszéljünk nekik Krisztusról, ezért semmi sürgető nincs abban, hogy hirdessük nekik az evangéliumot. Azonban egyrészt mi nem tudjuk, hogy kik a nem választottak, és nem mi dolgozunk, hogy ezt kitaláljuk, másrészt „minket, keresztyéneket nem arra hív Isten, hogy szeressük az ő választottait, és senki mást, hanem arra, hogy szeressük felebarátainkat, tekintet nélkül arra, hogy választott-e vagy sem. A szeretet természetéből pedig az következik, hogy jót teszünk, és betöltjük a szükségleteket. Ha felebarátunk még nem tért meg, tőlünk telhetően szeretetet kell tanúsítanunk azáltal, hogy igyekszünk megosztani vele a jó hírt, ami nélkül el kell vesznie. [...] evangélizációs feladatunk sürgősségét embertársunk szükségletének nagysága és a rá leselkedő veszély közvetlensége határozza meg.”³⁴⁸

³⁴⁵ (John Piper: Let The Nations Be Glad, Third Edition, Inter-Varsity Press, Nottingham, 2010, pp. 163-164)

³⁴⁶ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 96)
Az üdvösségre jutás szokásos útja mellett úgy tűnik, hogy csecsemőkorban meghalt vagy értelmi fogyatékos emberek számára van valamilyen nem szokványos útja annak, hogy megismerjék Krisztust.

³⁴⁷ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 97)

³⁴⁸ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 97-98)

7.3.3. Milyen módon van mégis nagy hatással az evangélizálásra az Isten szuverenitásáról való meggyőződésünk?

Isten kegyelemben gyakorolt szuverenitása tehát nem befolyásolja azt, hogy az evangélizáció kötelességünk, valamint nem befolyásolja az evangélizáció szükségességét és égető voltát,³⁴⁹ ugyanakkor viszont több más, fontos területen nagy mértékben befolyásolja az evangélizációról való gondolkodásunkat.

A siker egyetlen reménye

„Isten kegyelemben gyakorolt szuverenitása nyújtja számunkra a siker egyetlen reményét az evangélizációban.”³⁵⁰ Mi ennek az oka? Mivel az újjá nem született emberek halottak a bűneikben, Istennel szemben ellenséges a természetük, így állapotukban elutasítják az evangéliumot. Ez azt jelenti, hogy semmi reményünk nem lehet arra, hogy az evangélizációs törekvésünk által akár csak egy lélek is megmenekül, hacsak nem avatkozik be Isten a természetfeletti, életet adó, szuverén kegyelmével.

Amikor hirdetjük az evangéliumot, akkor olyanok vagyunk, mint Ezékiel, akinek Isten azt parancsolta, hogy prófétáljon a száraz csontoknak:

„Végigvezetett köztük körös-körül, és láttam, hogy nagyon sok csont volt a völgyben, és már nagyon szárazak voltak. Megkérdezte tőlem: Emberfia! Életre kelnek-e még ezek a csontok? Én így feleltem: Ó, Uram, URam, te tudod! Akkor ezt mondta nekem: Prófétálj e csontokról! Mondd nekik: Ti, száraz csontok, halljátok az ÚR igéjét! Így szól az én Uram, az ÚR ezekhez a csontokhoz: Én lelket adok belétek, és életre keltek. Inakat adok rátok, húst rakok rátok, és beborítlak benneteket bőrrel, azután lelket adok belétek, hogy életre keljeteek.” (Ez 37:2-6)

Ezékiel emberi megítélés szerint reménytelennek látta a helyzetet, de bízott abban, hogy Isten képes csodát tenni és életre kelteni a csontokat. Ehhez hasonlóan, amikor hirdetjük az evangéliumot, mi is egyedül Istenben bízhatunk, hogy Ő megteszi azt, amit pusztán a szavainkkal mi nem érhetünk el: életre kelti az élettelen, lelkileg halott embereket, és így üdvözítő hitre juttatja őket. Isten szuverén, hatékony kegyelme nélkül az evangélizáció nem lehetne gyümölcsöző. Isten szuverenitása tehát nemhogy nem teszi értelmetlenné az evangélizációt, hanem éppen, hogy megakadályozza, hogy értelmetlen legyen.³⁵¹ Ezért írja John Piper:

„Mindig lesznek emberek, akik amellet érvelnek, hogy a kiválasztás tanítása szükségtelenné teszi a missziót. De tévednek. Nem teszi szükségtelenné a missziót; reményteljessé teszi a missziót. John Alexander, az InterVarsity Christian Fellowship egy korábbi elnöke ezt mondta [...]: »A missziós karrierem kezdetén azt mondtam, hogy ha a predesztináció igaz lenne, akkor nem tudnék misszionárius lenni. Most, az emberi szív keménységével való huszonnéhány évnyi küzdelem után azt mondom: soha nem tudnék misszionárius lenni, ha nem hinnék a predesztináció tanításában.«”³⁵²

Kitartás, bizakodás, bátorság

Az Isten szuverenitásáról való meggyőződésünk kitartóvá, bizakodóvá és bátorra kell, hogy tegyen tenni minket az evangélizációban. Az egyik fő tényező, ami gyengíti az evangélizációra irányuló lelkesedésünket, az lehet, hogy csalódottá válunk és elcsüggedünk, amikor azt látjuk,

³⁴⁹ Az igaz, hogy Isten kegyelemben gyakorolt szuverenitásának valósága lerombolja azt a hamis elképzelést, mely szerint azért kell evangélizálnunk, mert ha engedetlenek vagyunk, akkor csak Isten kevesebb embert fog tudni üdvözíteni.

³⁵⁰ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 104)

³⁵¹ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 105)

³⁵² (John Piper: Let The Nations Be Glad, Third Edition, Inter-Varsity Press, Nottingham, 2010, pp. 75-76)

hogy az evangélizációs törekvéseink kudarcot vallanak. Gyakran előfordul, hogy az emberek megvetően vagy közömbösen elutasítják az evangéliumot. Ennek hatására elbátortalanodunk, és kételyek támadnak bennünk, hogy megéri-e folytatni az evangélizációt. Hogyan orvosolhatjuk csalódottságunkat és elbátortalanodásunkat?

a) „Föl kell ismernünk, hogy mivel az ember szíve érzéketlen Isten igéje iránt, nem meglepő, ha evangélizációnk bármely alkalommal nem eredményez megtéréseket.”³⁵³ Nem szabad meglepődnünk vagy csalódottá válnunk, ha lelkileg halott emberek elutasítják az evangéliumot, hiszen „mi mást várhatnánk a bűn és a Sátán rabszolgáitól?”³⁵⁴

b) Elcsüggednünk sem szabad az evangélium hirdetésében az elutasítások miatt, „ugyanis egyetlen szív sem túl kemény Isten kegyelmének.” Isten szuverén kegyelmének valósága miatt a legreménytelenebbnek tűnő emberek esetében sem veszíthetjük el annak a reményét, hogy ők még az életükben valaha megmenekülhetnek. Mivel Isten bárkit megmenthet, és ezt az evangélium hirdetésén keresztül teszi, ezért bátrak és állhatatosak lehetünk az evangélium hirdetésében akkor is, ha sok ellenállást tapasztalunk. J. I. Packer ezt írja:

„Tehát állhatatosan mutasd be Krisztust meg nem tért embereknek, amint alkalmat találsz rá. Nem hiábavalóan fáradozol. Nem vesztegeted az idődet, sem az övéket. Nincs okod szégyellni vagy kedvetlenül, védekezően továbbadni üzenetedet. Minden okod megvan arra, hogy bátor, felszabadult és természetes légy, s reménykedj a sikerben. Isten ugyanis olyan hatékonyságot adhat igazságának, amivel mi nem láthatjuk el azt. Isten diadalmasan megtérítheti igazsága által a látszólag legkeményebb hitetlent is. Sosem fogunk valakit reménytelennek és Isten hatókörén kívül levőnek tartani, ha hiszünk Isten kegyelmének szuverenitálásában.”³⁵⁵

c) Az evangélizáció eredményességére vonatkozóan egyedül Istenben bízhatunk. Az emberek megtérése végső soron nem rajtunk, a mi képességeinken vagy módszereinken múlik, hanem Isten szuverén kegyelmén. Az evangélizáció eredményességéért tehát nem mi vagyunk a felelősek. Az Istentől kapott elhívásunknak megfelelően az evangélium hirdetésében nem sikeresnek, hanem hűségesnek kell lennünk (1Kor 4:2). Az evangélizációkat tehát végső soron nem a látható eredmények, hanem az elhívásunkhoz való hűségünk alapján kell értékelnünk.³⁵⁶

d) Isten szuverén kiválasztásának a valósága miatt bizonyosak lehetünk abban, hogy lesznek, akik hittel fognak válaszolni az evangélium hívására. Tudjuk, hogy Isten kiválasztott embereket „minden törzsből és nyelvből, minden nemzetből és népből” (Jel 5:9). Amikor tehát hirdetjük az evangéliumot, akkor ezt annak tudatában tehetjük, hogy Istennek vannak választottai a világban, és ha ők hallják az evangéliumot, akkor hinni fognak benne (Jn 10:16).

Pál esete Korinthusban

Mikor Pál Korinthusban elbizonytalanodott abban, hogy érdemes-e kitartania az ottani szolgálatában, az Úr megjelent neki, hogy bátorítsa:

„Az Úr egy éjjel látomásban ezt mondta Pálnak: Ne félj, hanem szólj, és ne hallgass: mert én veled vagyok, és senki sem fog rád támadni és ártani neked, mert nekem sok népem van ebben a városban.” (ApCsel 18:9-10)

³⁵³ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 110-111)

³⁵⁴ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 116)

³⁵⁵ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, pp. 116-117)

³⁵⁶ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 111)

Mintha csak ezt mondta volna az Úr Pálnak: „Ne félj, ne hagyj abba a tanítást, hanem bátran hirdesd az evangéliumot, mert sok ember van ebben a városban, akik az én népem, akiket kiválasztottam üdvösségre, akik még nem hisznek, de a te igehirdetésed által hinni fognak.” Pál apostolnak tehát, az jelentette a bátorítást az evangélizációban való kitartásra, hogy tudta, hogy Istennek vannak választottai Korinthusban, akiket a szuverén hatalmából üdvözíteni fog, akik hinni fognak, mikor hallják az evangéliumot.

Türellem

„De az Úr szolgálja ne viszálykodjék, hanem legyen barátságos mindenkihez, tanításra alkalmas és türelmes, aki szelídséggel neveli az ellenszegülőket, hátha az Isten megadja nekik egyszer, hogy megtérve megismerjék az igazságot, és felocsúdjanak az ördög csapdájából, aki foglyul ejtette őket, hogy akarataát teljesítsék.” (2Tim 2:24-26)

Az Úr szolgálja türelmes kell, hogy legyen a szolgálatában az evangéliummal szemben ellenszegülőkkal, „hátha az Isten megadja nekik egyszer”, hogy megtérjenek. Isten a szuverén kegyelméből képes megtérést adni az embereknek, és Ő az Ő akarata szerint, az általa meghatározott időben ezt megteszi. Bízhatunk abban, hogy Isten időzítése tökéletes, Ő nem kapkod és nem késik, hanem mindent az általa eltervezett időben cselekszik. Így Isten szuverenitásában megnyugodva türelmesek lehetünk, akkor is, ha sok idő óta nagyon kevés gyümölcsöt látunk az evangélizációnkban. Packer ezt írja:

„Honnan származik az evangélizáló munkában oly nélkülözhetetlen türellem? Onnan, hogy kitartunk a mellett a tény mellett, hogy Isten szuverén a kegyelem terén, és az ő igéje nem tér vissza hozzá üresen; hogy ő ad nekünk lehetőségeket, amikor megoszthatjuk másokkal Krisztussal kapcsolatos ismeretünket, s ő képes rá, hogy a saját megfelelő idejében megvilágosítsa és hitre juttassa őket”³⁵⁷

Imádság

Az Isten szuverenitásáról való meggyőződésünk „imádkozó emberré kell, hogy tegyen minket.”³⁵⁸ Az evangélizációnk eredményességében teljes mértékben Istentől függünk. Az imádságunkban segítségül hívjuk Isten erejét, hogy tegye meg azt, amire mi képtelenek vagyunk. Isten azt akarja, hogy felismerjük és megvalljuk tehetetlenségünket, és kérjük őt, hogy dicsőítse meg nevét azon keresztül, hogy megnyitja a szívét azoknak, akiknek hirdetjük az evangéliumot, és üdvözít őket. Isten úgy döntött, hogy a mi imádságainkra válaszként fog cselekedni (vö. Mt 7:7-8), és jellemzően visszatartja az áldásait, amíg el nem kezdünk imádkozni, ahogy Jakab is írja: „...de nem kapjátok meg, mert nem kéritek.” (Jak 4:2) „Isten imádságra készítet minket, mielőtt megáldaná fáradozásainkat, hogy újra és újra megtanuljunk, mindenben Istentől függünk.”³⁵⁹

7.3.4. A kálvinista szemlélet sokszor volt a misszió hajtóereje

Ha megvizsgáljuk az egyháztörténelmet, láthatjuk, hogy az Isten szuverén kegyelméről szóló tanítások helyes megértése valóban bátorra, kitartóvá, elkötelezetté tette Isten népét az evangélium hirdetésében. A keresztyénség történelmében a kálvinista szemlélet gyakran volt a misszió hajtóereje. A legnagyobb evangélisták és misszionáriusok közül, valamint a misszió

³⁵⁷ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 119)

³⁵⁸ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 119)

³⁵⁹ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001, p. 120)

legelkötelezettebb támogatói közül nagyon sokan kálvinisták voltak. Az alábbiakban felsorolok közülük néhányat.

Kálvin János (1509-1564) misszionáriusokat küldött Franciaországba és Brazíliába. John Eliot (1604-1690) az amerikai indiánok között szolgált misszionáriusként. David Brainerd (1718-1747) szintén az amerikai indiánok között volt misszionárius. Jonathan Edwards (1703-1758) igehirdetőként szolgált az indiánok között. George Whitefield (1714-1770) a 18. század egyik legnagyobb evangélista igehirdetője volt. William Carey (1761–1834) Indiában végzett missziós munkát, a modern külmisszió atyjaként is szokták őt emlegetni. Adoniram Judson (1788-1850) Burmában volt misszionárius. David Livingstone (1813-1873) az egyik legnagyobb afrikai misszionárius volt. Charles Spurgeon (1834-1892) elkötelezetten és szenvedélyesen hirdette az evangéliumot. George Müller (1805-1898) a misszió elkötelezett támogatója volt, és maga is szolgált misszionáriusként. John Pipert (1946-) Isten nagy mértékben használt az elmúlt évtizedekben, hogy missziós munkára bátorítson keresztyéneket az egész világon. Paul Washer (1961-) Dél-Amerikában volt misszionárius, jelenleg egy missziós társaság vezetőjeként szolgál.

Ezek után mit mondhatunk arra a feltevésre, hogy az Isten kegyelemben gyakorolt szuverenitásáról való meggyőződés gyengíti az evangélizációt? Azt kell mondanunk, hogy ha valaki ezt feltételezi, az azt mutatja, hogy nem értette meg, hogy mit jelent Isten szuverenitása a kegyelemben. J. I. Packer ezt írta: „Nem kívánjuk azt mondani, hogy az ember egyáltalán nem evangélizálhat anélkül, hogy meg ne békélne ezzel a hittétellel, de bátorkodunk úgy gondolni, hogy ha minden egyéb azonos, akkor ennek birtokában jobban tud evangélizálni.”³⁶⁰

7.4. A „mindenki” jelentései az Újszövetségben

A „πᾶς” szó (jelentései: minden, mindenki, teljes, egész, mindenféle) a Bibliában sokféle értelemben fordul elő. Vonatkozhat kivétel nélkül mindenre vagy mindenkire, vonatkozhat egy bizonyos csoporton, kategórián belül mindenkire, vagy általánosságban, megkülönböztetés nélkül mindenfélére. Azt, hogy egy adott helyen a lehetséges jelentések közül melyik értelemben áll a „mindenki” szó, a kontextus alapján kell eldönteni.

7.4.1. Általánosságban mindenki vagy megkülönböztetés nélkül mindenféle

A következő példákban a πᾶς jelentése nem „kivétel nélkül mindenki”, hanem „általánosságban mindenkire” vagy „megkülönböztetés nélkül mindenféle emberre” utal:

„Akkor kiment hozzá Júdea egész vidéke és a jeruzsálemiek is mind [πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται πάντες], és amikor megvallották bűneiket, megkeresztelte őket a Jordán folyóban.” (Mk 1:5)

„Odamentek Jánoshoz, és ezt mondták neki: Mester, aki veled volt a Jordánon túl, akiről te bizonyoságot tettél, íme, az keresztel, és mindenki [πάντες] őhöz megy.” (Jn 3:26)

„Azok pedig, miután megfenyegették, elbocsátották őket, mivel semmi lehetőséget nem találtak arra, hogy megbüntessék őket, a nép miatt, mivel mindenki [πάντες] dicsőítette az Istent a történekeért” (ApCsel 4:21)

³⁶⁰ (J. I. Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Keresztény Ismeretterjesztő alapítvány, Budapest, 2001, p. 123)

„Ha ugyan megmaradtok a hitben szilárdan és egyenesen, el nem tántorodva az evangélium reménységétől, amelyet hallottatok, amely hirdettetett minden teremtménynek [πάση κτίσει] az ég alatt, és amelynek én, Pál, szolgájává lettem.” (Kol 1:23)

„A kit mi prédikálunk, intvén minden embert [πάντα ἄνθρωπον], és tanítván minden embert [πάντα ἄνθρωπον] minden bölcseséggel, hogy minden embert tökéletesnek állassunk elő a Krisztus Jézusban” (Kol 1:28, Károli)

További bibliai részek, amiben a πᾶς hasonló jelentéssel fordul elő: Mt 3:5-6; Mt 2:3; Mt 4:24; Mt 8:34; Mt 10:22; Mt 14:35; Mt 21:10; Mt 21:26; Mk 1:32-33; Mk 1:37; Mk 5:20; Mk 7:3; Mk 13:13; Lk 3:15-16; Lk 4:15; Lk 4:40; Lk 6:26; Lk 7:29-30; Lk 15:1; Lk 20:6; Lk 21:17; Lk 21:24; Lk 21:38; Jn 8:2; Jn 11:48; ApCsel 2:5; ApCsel 2:17; ApCsel 2:43; ApCsel 3:9; ApCsel 3:11; ApCsel 13:24; ApCsel 17:21; ApCsel 19:10; ApCsel 19:19; ApCsel 21:21; ApCsel 21:28; ApCsel 22:15; ApCsel 24:5; ApCsel 26:4; Róm 5:18; Róm 16:19; 1Kor 9:22; 1Kor 10:33; 2Kor 3:2; 2Kor 9:13; 2Kor 13:12; Ef 1:15; Fil 1:13; Fil 2:21; Fil 4:5; Fil 4:21-22; Kol 1:4; Kol 3:11; 1Tim 2:1-2; 1Tim 4:15; 2Tim 1:15; 2Tim 2:24; 2Tim 3:9; 2Tim 4:17; Tit 3:2; Filem 5; Zsid 12:14; Zsid 13:24; 3Jn 12.

7.4.2. Mindenki egy adott csoporton belül

A következő példákban a „πᾶς” nem bármilyen korlátozás nélkül jelent mindent vagy mindenkit, hanem egy meghatározott csoporton belül utal mindenkire vagy mindenféle emberre:

„Az egész sokaság igyekezett megérinteni őt, mert erő áradt ki belőle, és mindenkit [πάντας] meggyógyított.” (Lk 6:19)

„Vagyonukat és javaikat eladták, szétosztották mindenkinek [πᾶσιν]: ahogyan éppen szükség volt rá.” (ApCsel 2:45)

„Mert ahogyan Ádámban mindnyájan meghalnak, úgy Krisztusban is mindnyájan [πάντες] életre kelnek. Mindenki a maga rendje szerint: első zsengeként támadt fel Krisztus, azután az ő eljövetelekor következnek azok, akik a Krisztuséi.” (1Kor 15:22-23)

„Akkor senki sem tanítja többé így a társát és testvérét: Ismerd meg az Urat! Mivel mindenki [πάντες] ismerni fog engem, a kicsinyek és a nagyok egyaránt.” (Zsid 8:11)

„Ha pedig fenyítés nélkül maradtok, amelyben mindenki [πάντες] részesül, fattyak vagytok, nem pedig fiak.” (Zsid 12:8)

További bibliai részek, amiben a πᾶς hasonló jelentéssel fordul elő: Mk 6:39; Mt 8:16; Mk 1:27; Lk 1:63; Lk 2:3; Lk 4:22; Lk 4:36; Jn 17:21; ApCsel 15:3; 1Thessz 5:26-27; 1Tim 5:20; 2Tim 4:16.

7.4.3. Isten mindenkit üdvözíteni akar

A Biblia több helyen mondja azt, vagy utal arra, hogy Isten mindenkit üdvözíteni akar, vagy Krisztus mindenkinek a Megváltója. A fenti példák alapján ezekben a részekben a „mindenkit” érthetjük úgy, hogy az kivétel nélkül minden emberre vonatkozik, de úgy is, hogy az nem kivétel nélkül mindenkit, hanem általánosságban, megkülönböztetés nélkül mindenféle embert jelent, vagy akár egy adott csoporton belül minden emberre utal, ha a kontextus ezt megengedi.

7.5. A „világ” jelentései az Újszövetségben

A κόσμος szó (jelentései többek között: világmindenség, teremtett világ, az emberiség általánosságban, világrend, Istennel ellenséges hozzáállás székhelye) a Bibliában többféle értelemben fordul elő, és gyakran nem utal kivétel nélkül minden egyes emberre.

„Az Ige volt az igazi világosság, amely megvilágosít minden embert: ő jött el a világba [κόσμον]. A világban [κόσμῳ] volt, és a világ [κόσμος] általa lett, de a világ [κόσμος] nem ismerte meg őt” (Jn 1:9-10)

„Titeket nem gyűlölhét a világ [κόσμος], de engem gyűlöl, mert én arról tanúskodom, hogy a cselekedetei gonoszak.” (Jn 7:7)

„A farizeusok pedig így szóltak egymáshoz: Látjátok, hogy semmit sem tudtok elérni: íme, a világ [κόσμος] őt követi!” (Jn 12:19)

„És amikor eljön, leleplezi a világ [κόσμον] előtt, hogy mi a bűn, mi az igazság, és mi az ítélet.” (Jn 16:8)

„Ha pedig az ő bukásuk a világ [κόσμου] gazdagságává lett, veszteségük pedig a népek gazdagságává, akkor mennyivel inkább az lesz, ha teljes számban megtérnek.” (Róm 11:12)

További hasonló példák: Jn 3:19; Jn 6:14; Jn 8:26; Jn 14:17; Jn 14:19; Jn 14:22; Jn 14:27; Jn 14:30; Jn 15:18-19; Jn 16:20; Jn 17:9; Jn 17:13; Jn 17:14; 1Jn 3:13; 1Jn 5:19; Jn 18:20; Róm 1:8; 1Kor 2:12; 2Kor 1:12; Gal 6:14; Kol 1:6; Zsid 11:7; Jak 4:4; 2Pt 3:6.

Az οἰκουμένη sokszor szinonimája a κόσμος-nak, és hasonlóan a κόσμος-hoz hasonlóan többször nem foglal magában kivétel nélkül minden embert (Lk 2:1; ApCsel 19:27).

7.5.1. Krisztus az egész világ megváltója

A Biblia több helyen mondja, vagy utal arra, hogy Krisztus az egész világ megváltója. Ezekben a részekben a „világ” sokszor kivétel nélkül minden emberre vonatkozó jelentéssel is értelmezhető. Ugyanakkor a fenti példák alapján ezeket a részeket lehet úgy is értelmezni, hogy a „világ” nem kivétel nélkül mindenkire utal, hanem az egész világon megkülönböztetés nélkül mindenféle emberre, vagy az Istennel szembenálló bűnös emberekre általánosságban.

7.6. A perfectum tagadása János első levelében

7.6.1. Almási Tibor: A perfectum tagadása csak a múltbeli esemény jelen hatását tagadja

„Aki őbenne marad, az nem vétkezik: aki vétkezik, az nem látja és nem ismeri őt.” (1Jn 3:6)

Az 1Jn 3:6 szerint aki életvitelszerűen és megrögzötten megmarad a bűnében, az nem látja (οὐχ εἶώρακεν) Istent és nem ismerte meg (οὐδὲ ἔγνωκεν) Őt. A εἶώρακεν és az ἔγνωκεν praesens perfectumban álló igék. A praesens perfectum „a jelenre nézve állapítja meg azt, hogy a cselekvés befejeződött, eredménye pedig előttünk áll. A görögben a hangsúly az eredményen van, a logikus következményen”.³⁶¹ A kérdés az, hogy pontosan mit fejez ki a perfectum tagadása? Almási Tibor szerint a perfectum tagadása csak a múltbeli esemény jelenbeli hatását tagadja. Ennek megfelelően az 1Jn 3:6 azt fejezi ki, hogy aki megmarad a bűnben, az korábban megismerte őt, de ennek már nincs hatása, vagyis az illető kilépett az üdvösséggel járó állapotból:

³⁶¹ (Varga Zsigmond J.: Újszövetségi görög-magyar szótár, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1996, p. 36)

„Valójában az οὐχ ἑώρακεν arra utal, hogy a korábbi látás jelenlegi hatása nincs érvényben. Tehát ha valamit ingressiv aoristosban fejeznénk ki, akkor magát a cselekvést tagadnánk. Perfectumban viszont a cselekvés hatása kerül tagadás alá, nem a cselekmény múltbeli megtörténte. Ugyanis a jelenlegi cselekvés tagadásával indirekte állítom, hogy a cselekvés megtörtént.”³⁶²

7.6.2. Az Újszövetségben a perfectum tagadása sokszor nem csak a jelen hatást tagadja

Az Újszövetségben a perfectumban álló ige tagadása sok esetben nem csak egy múltbeli esemény jelen hatását tagadja, hanem teljes egészében tagadja a perfectumban kifejezett eseményt, mind a megtörténtét, mind az esetleges következményét.

„Istent soha senki sem látta [Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε]: az egyszülött Isten, aki az Atya kebelén van, az jelentette ki őt.” (Jn 1:18)

„Az Atya, aki elküldött engem, ő tett bizonyosságot rólam. Az ő hangját nem hallottátok soha, arcát sem láttátok [οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑώρακατε]” (Jn 5:37)

„Emberi erőt meghaladó kísértés még nem ért titeket [πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος]. Isten pedig hűséges, és nem hagy titeket erőtökön felül kísérteni” (1Kor 10:13)

„Istent soha senki nem látta [θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται]: ha szeretjük egymást, Isten lakik bennünk, és az ő szeretete lett teljessé bennünk.” (1Jn 4:12)

„...hogy imádja őt mindenki, aki a földön lakik, akinek nincs beírva [οὐ γέγραπται] a neve a megöletett Bárány életkönyvébe a világ kezdete óta [ἀπὸ καταβολῆς κόσμου].” (Jel 13:8)

További hasonló példák: Mt 11:11; Mt 19:8; Mt 22:11; Mt 24:21; Mk 13:19; Lk 5:32; Lk 23:50-51; Jn 6:32; Jn 7:28; Jn 8:33; Jn 8:41; Jn 20:30; ApCsel 26:26; Róm 9:6; Róm 15:21; Kor 2:11; 1Kor 15:13-16; Fil 3:12-13; 2Tim 2:9; Zsid 12:18; 1Jn 4:20; Jel 17:8.

Néhány esetben viszont világos, hogy a perfectumi ige tagadását lehet úgy érteni, hogy az a múltban megtörtént eseménynek csupán a jelen hatását tagadja (1Kor 7:15; 2Kor 3:10).

7.6.3. Konklúzió

A fenti példák azt mutatják, hogy egy perfectumban álló ige tagadása nem kivétel nélkül minden esetben, de nagyon gyakran nemcsak a múltbeli esemény jelen hatását, hanem magát az eseményt is tagadja. Ennek megfelelően az 1Jn 3:6 és más, hasonló szerkezetű és tartalmú igeversek azt tanítják, hogy aki megmarad a bűnben, az valójában soha nem ismerte meg Istent üdvözítő módon.

Ennek az értelmezésnek a helyességét megerősíti, hogy az 1Jn 4:8 nem perfectum, hanem aoristos tagadásával (οὐκ ἔγνω) fejezi ki, hogy aki megmarad a szeretetlenségben, az soha nem ismerte meg Istent. Az 1Jn 5:18 nem perfectum, hanem aoristos participiummal (γεννηθεὶς) fejezi ki, hogy aki Istentől született, az nem marad meg a bűnben, tehát, ha valaki megmarad a bűnben, az soha nem született Istentől.

7.7. Az imperfectum participium János első levelében

7.7.1. Almási Tibor: Az imperfectum participium „addig, amíg” értelmű

„Aki őbenne marad [μένων], az nem vétkezik [οὐχ ἁμαρτάνει]: aki vétkezik, az nem látja és nem ismeri őt.” (1Jn 3:6)

³⁶² (Almási Tibor: János első levelének exegézise, Második kiadás, Felelős kiadó: Dr. Almási Tibor, Budapest, 2014, p. 138) Lásd még (Almási Tibor: János első levelének exegézise, Második kiadás, Felelős kiadó: Dr. Almási Tibor, Budapest, 2014, pp. 110, 149-150, 159, 255).

Az 1Jn 3:6-ban a μένων imperfectum participium egy befejezetlen, folyamatos Krisztusban maradást fejez ki. Az „οὐχ ἁμαρτάνει” praesens imperfectum tagadása a Krisztusban maradással együtt, egyidőben megvalósuló állapotot fejez ki. A kérdés az, hogy pontosan mit fejez ki a μένων imperfectum participium? Almási Tibor szerint az 1Jn 3:6-ban a μένων egyidejűségben áll a ἁμαρτάνει igével, és a μένων-t „addig, amíg” szerkezettel fordítandó időhatározói participiumként értelmezi, ami kifejezetten a Krisztusban megmaradó, üdvösséggel járó állapot esetleges ideiglenességére utal:

„A ἁμαρτάνει durativ imperfectumi formában az első taggal [μένων] való egyidejűséget egyfajta átfedést fejez ki. Jelentéstartalma a következő: Amíg valaki Őbenne marad, addig nem élhet folyamatosan Istentől eltérő életmódon. Mindenki, aki ameddig Őbenne marad, addig folyamatosan nincs benne a bűnben. Mert ha benne van a bűnben, akkor éppen nincs Őbenne, ha meg Őbenne van, akkor meg éppen nincs benne a bűnben. A kettő egyidejűleg létezik.”³⁶³

7.7.2. Az Újszövetségben az imperfectum participium sokszor nem „addig, amíg” értelmű

A participiumoknak sokféle fajtája fordul elő az Újszövetségben. Daniel Wallace többek között beszél melléknévi (jelzői) használatú participiumról, időhatározói, módhatározói, okhatározói, feltételes participiumról.³⁶⁴ Az Újszövetségben az imperfectum participium többféle értelemben fordul elő, és sokszor nem „addig, amíg” szerkezettel értelmezendő időhatározói jelentése van.

„Azokat a beszédeket, amelyeket én mondok nektek, nem önmagamtól mondom; az Atya, aki énbenem van, ő viszi végbe [ὁ δὲ πατήρ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ] a maga cselekedeteit.” (Jn 14:10)

„Mivel Lidda [οὐσσης Λύδδας] közel volt Joppéhez, a tanítványok, akik meghallották, hogy Péter ott van, elküldtek hozzá két férfit, és kérték: Jöjj át hozzánk mielőbb!” (ApCsel 9:38)

„Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van, aki mennynek és földnek Ura [ὑπάρχων κύριος], nem lakik [κατοκεῖ] emberkéz alkotta templomokban” (ApCsel 17:24)

„Mivel tehát az Isten nemzetsége vagyunk, nem szabad azt hinnünk [γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζεῖν], hogy aranyhoz vagy ezüsthöz vagy kőhöz, művészi alkotáshoz vagy emberi elképzeléshez hasonló az istenség.” (ApCsel 17:29)

„Mivel tehát nagy főpapunk van [ἔχοντες], aki áthatolt az egeken, Jézus, az Isten Fia, ragaszkodjunk [κρατῶμεν] hitvallásunkhoz.” (Zsid 4:14)

„...leborul a huszonnégy vén a trónon ülő előtt, és imádja az örökkön-örökké élőt [καὶ προσκυνήσουσιν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων]” (Jel 4:10)

További hasonló példák: Mt 3:11; Mt 5:14; Mt 5:44; Mt 13:37; Mt 15:11; Mt 15:17; Mt 15:18; Mk 7:15; Mk 7:18; Lk 6:27-28; Jn 3:31; Jn 4:9; Jn 4:26; Jn 4:36; Jn 6:33; Jn 7:18; Jn 9:37; Jn 21:24; ApCsel 16:20-21; ApCsel 27:12; Róm 12:14; Róm 14:3; 1Kor 3:7; 1Kor 7:38; 1Kor 11:20-21; 2Kor 3:2; 2Kor 3:12; 2Kor 4:13; Gal 2:14; Gal 6:13; 1Tim 6:2; Zsid 7:12; Zsid 12:5; 1Pt 5:8; 2Pt 2:11; 2Pt 3:11; 2Pt 3:17.

³⁶³ (Almási Tibor: János első levelének exegézise, Második kiadás, Felelős kiadó: Dr. Almási Tibor, Budapest, 2014, p. 137). Lásd még: (Almási Tibor: János első levelének exegézise, Második kiadás, Felelős kiadó: Dr. Almási Tibor, Budapest, 2014, pp. 83, 151-153, 179, 199, 235, 254, 258, 274).

³⁶⁴ (Daniel B. Wallace: Greek Grammar Beyond the Basics, Zondervan, Grand Rapids, 1996, pp. 612-655)

Vannak viszont olyan esetek az Újszövetségben, amelyekben világos, hogy az imperfectum participium értelmezhető és fordítható „addig, amíg” szerkezettel (Róm 7:2-3; 2Kor 5:6; Zsid 9:8; 1Pt 3:20; Jel 12:2).

7.7.3. Konklúzió

A fenti példák azt mutatják, hogy imperfectum participiumok esetében sokszor tévedés lenne az „addig, amíg” szerkezettel való fordítás, vagy az ennek megfelelő értelmezés, mely az adott esemény vagy cselekvés esetlegesen ideiglenes voltát sugallná kifejezetten. Vagyis az 1Jn 3:6 és más hasonló igeversek nyelvtani szerkezete önmagában egyáltalán nem feltétlenül utal arra, hogy a Krisztusban megmaradó, üdvösséggel járó állapot esetleg átmeneti lenne csupán bizonyos hívő emberek életében.

Bibliográfia

- A Heidelbergi Káté, II. A Második Helvét Hitvallás, Kiadja a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 2010
- A Katolikus Egyház Katekizmusa, A latin mintakiadás fordítása, 2. kiadás, Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2009
- Almási Mihály: Ő a feje az egyháznak, Sunshine Publishing House, Budapest, 2000
- Almási Mihály: Theologia popularis brevis, Népszerű teológia röviden, Jó Pásztor Alapítvány, Budapest, 2003
- Almási Tibor: János első levelének exegézise, Bővített, második kiadás, Második átdolgozott kiadás, Felelős kiadó: Dr. Almási Tibor, Baptista Teológiai Akadémia, Budapest, 2014
- Almási Tibor: Választott szakaszok exegézise, Felelős kiadó: Dr. Almási Tibor, Budapest, 2013
- Balla Péter: Pál apostol levele a Galáciabeliekhez, Kommentár bevezetéssel és exkurzusokkal, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2009
- Brunner, Emil: Our Faith, SCM PRESS LTD, London, First British edition 1936, Reprinted 1954
- Carson, D. A.: Exegetikai tévedések, Keresztény Ismeretterjesztő alapítvány, Budapest, 2003
- Cranfield, C. E. B.: The Epistle to the Romans, Volume I, The International Critical Commentary on the Holy Scriptures, T&T Clark, Edinburgh, 1994
- Cranfield, C. E. B.: The Epistle to the Romans, Volume II, The International Critical Commentary on the Holy Scriptures, T&T Clark, Edinburgh, 1994
- Dordrehti Kánonok, A fordítás alapjául szolgáló mű: The Creeds of Christendom. With History and Critical Notes, First published by Harper and Row in 1931, Reprinted in 1996 by Baker Books, Koinónia, Kolozsvár, 2000
- Edwards, Jonathan, The Works of Jonathan Edwards, with a memoir by Sereno E. Dwight, revised and corrected by Edward Hockman, Volume One, The Banner of Truth Trust, Edinburgh, Carlisle, First published 1834, This edition published 1974
- Edwards, Jonathan, The Works of Jonathan Edwards, with a memoir by Sereno E. Dwight, revised and corrected by Edward Hockman, Volume Two, The Banner of Truth Trust, Edinburgh, Carlisle, First published 1834, This edition published 1974
- Edwards, Jonathan: Freedom of the Will, Digireads.com Publishing, Lightning Source UK Ltd. Milton Keynes UK, 2013
- Egeresi László Sándor: A bibliai héber nyelv tankönyve, 3. kiadás, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, felelős kiadó: Dr. Zsengellér József dékán, Budapest, 2015
- Geisler, Norman L.: Chosen But Free, A Balanced View of God's Sovereignty and Free Will, Third Edition, Bethany House Publishers, Minnesota, 2010
- Gibson, Jonathan: „For Whom Did Christ Die? Particularism and Universalism in the Pauline Epistles”, in: From Heaven He Came and Sought Her: Definite Atonement in Historical, Biblical, Theological, and Pastoral Perspective, Edited by David Gibson & Jonathan Gibson, Crossway, Wheaton, Illinois, 2013
- Grudem, Wayne: Systematic Theology, An Introduction to Biblical Doctrine, Zondervan, Grand Rapids, 1994, Appendix 6 and glossary 2000
- Kálvin János: Institutio Christianae Religionis, A keresztény vallás rendszere 1559 I., A fordítás a Corpus Reformatorum 30. kötete (Ioannis Calvini Opera Omnia 2.) alapján készült, Kiadja a Magyar Bibliatársulat megbízásából a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 2014
- Kálvin János: Institutio Christianae Religionis, A keresztény vallás rendszere 1559 II., A fordítás a Corpus Reformatorum 30. kötete (Ioannis Calvini Opera Omnia 2.) alapján készült, Kiadja a Magyar Bibliatársulat megbízásából a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 2014
- Kálvin János: János Evangéliuma magyarázata I. kötet, Kiadja A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 2011
- Kálvin János: János Evangéliuma magyarázata II. kötet, Kiadja A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 2011

Bibliográfia

- Luther Márton: A szolgálai akarat, De servo arbitrio, 1525, Második, javított kiadás, Magyarországi Luther szövetség, (kiadás helye a könyvben nincs egyértelműen feltüntetve, a Magyarországi Luther szövetség tájékoztatása alapján: Győr-Budapest), 2006
- Luther, Martin: The Bondage of the Will, Amazon Legacy Publications, Great Britain, 2011
- MacArthur, John: Galatians, The MacArthur New Testament Commentary, Moody Publishers, Chicago, 1987
- McGrath, Alister E.: Christian Theology, an Introduction, Fifth Edition, Wiley-Blackwell, Chichester, 2011
- Moo, Douglas J.: Galatians, Baker Exegetical Commentary on the New Testament, Baker Academic, a division of Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, 2013
- Moody, Dale: The word of truth, A summary of christian doctrine based on biblical revelation, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1981, Reprinted March 1983
- Murray, John: The Epistle to the Romans, The English Text with Introduction, Exposition and Notes, In Two Volumes, Volume I: Chapters 1-8, Volume II: Chapters 9-16, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, First published: 1959 (vol.1), 1965 (vol.2), 1997
- NIV Zondervan Study Bible, New International Version, D. A. Carson General Editor, Zondervan, Grand Rapids, 2015
- Olson, Roger E.: Arminian Theology, Myths and Realities, InterVarsity Press, P. O. Box 1400, Downers Grove, IL, 2006
- Owen, John, The Glory of Christ, The Works of John Owen, Volume I, Banner of Truth, Edinburgh, Carlisle, 1965, Eighth printing 2008
- Owen, John: „The Death of Death in the Death of Christ” in: The Death of Christ, The Works of John Owen, Volume X, Edited by William H. Goold, The Banner of Truth Trust, Edinburgh, UK, Carlisle, USA, 1967, Printed in the USA, 2009
- Packer, J. I.: A Megújulás Teológiája, Bevezetés az angol puritanizmus világába, A fordítás alapjául szolgáló mű: Among God’s Giants: the Puritan Vision of the Christian Life, Kingsway Publications, Eastbourne, 1997, Koinónia, Kolozsvár, 2000
- Packer, J. I.: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, A fordítás alapjául szolgáló mű: J. I. Packer: Evangelism and the Sovereignty of God, 1961, 1991, Published by InterVarsity Press, England, Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001
- Packer, J. I.: Igaz istenismeret, Originally published in English by Hodder and Stoughton limited under the title Knowing God, Harmat Kiadó Alapítvány, Budapest, 1994
- Pink, Arthur W.: Isten szuverenitása, A könyv eredeti címe: The Sovereignty of God, Kiadta: The Banner of Truth Trust, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2013
- Pink, Arthur W.: The Sovereignty of God, Baker books, A Division of Baker Book House Co., Grand Rapids, Michigan, 1984
- Piper, John: „»My Glory I Will Not Give to Another«: Preaching the Fullness of Definite Atonement to the glory of God”, in: From Heaven He Came and Sought Her: Definite Atonement in Historical, Biblical, Theological, and Pastoral Perspective, Edited by David Gibson & Jonathan Gibson, Crossway, Wheaton, Illinois, 2013
- Piper, John: Desiring God, Meditations of a Christian Hedonist, Multnomah Books, Published in the United States, 2011, Printed in the United States of America 2017 –Revised Edition
- Piper, John: Five points, Towards a greater experience of God’s grace, Christian Focus Publications Ltd., Geanies House, Fearn, 2013
- Piper, John: Let The Nations Be Glad, The supremacy of God in missions, Third Edition, Inter-Varsity Press, Nottingham, 2010
- Piper, John: The Justification of God, An Exegetical and Theological Study of Romans 9:1-23, Second Edition, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, 1993, Twelfth printing, 2007
- Piper, John: The Pleasures of God, Meditations on God’s Delight in Being God, Multnomah Books, Colorado Springs, 2012, Printed in the United States of America 2017 –Revised Edition
- Robertson, A. T., The Forth Gospel, The Epistle to the Hebrews, Word Pictures in the New Testament, Volume V, Baker Book House, Grand Rapids, 1932, Renewal 1960

Bibliográfia

- Robertson, A. T., *The General Epistles and The Revelation of John, Word Pictures in the New Testament, Volume VI*, Baker Book House, Grand Rapids, 1933, Renewal 1960
- Robertson, A. T.: *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research*, Broadman Press, Nashville, Tennessee, 1934, Seventh Printing, 2010
- Robertson, A. T.: *The Acts of the Apostles, Word Pictures in the New Testament, Volume III*, Baker Book House, Grand Rapids, 1930
- Robertson, A. T.: *The Epistles of Paul, Word Pictures in the New Testament, Volume IV*, Baker Book House, Grand Rapids, 1931
- Sproul, R. C.: *Chosen by God*, Tyndale House Publishers, INC. Carol Stream, Illinois, 1986
- Sproul, R. C.: *Isten szentsége, A könyv eredeti címe: The Holiness of God*, Tyndale House Publishers, Carol Stream, USA, Presbiteriánus kiadó, Debrecen, 2017
- Sproul, R. C.: *What is Reformed Theology? Understanding the Basics*, Baker Books, a division of Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, 1997, Repackaged edition published 2016
- Sproul, R. C.: *Willing to believe, Understanding the Role of the Human Will in Salvation*, Baker Books, a division of Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, 1997, Repackaged edition published 2018
- Spurgeon, C. H., „A Defense of Calvinism” in: *C. H. Spurgeon’s Autobiography Volume 1: The Early Years*, A revised edition originally compiled by Susannah Spurgeon and Joseph Harrald, The Banner of the Truth Trust, Edinburgh, UK, Carlisle, USA, Volume I first published 1962, Reprinted 2011
- Spurgeon, C. H.: „Christ’s one Sacrifice for sin”, A Sermon intended for reading on November 20th, 1892, delivered on June 29th, 1890, in: *The Metropolitan Tabernacle Pulpit, Sermons preached and revised in 1892, Volume 38*, The Banner of Truth Trust, Edinburgh, 1991
- Spurgeon, C. H.: „Faith and Regeneration”, A Sermon delivered on March 5th, 1871, in: *The Metropolitan Tabernacle Pulpit, Sermons preached and revised by C. H. Spurgeon, During the year 1871, Vol. XVII.*, Pilgrim Publications, Pasadena, Texas, 1971
- Spurgeon, C. H.: „Particular Redemption”, A Sermon, Delivered on February 28, 1858 in: *The New Park Street Pulpit Sermons, Preached and revised by the Rev. C. H. Spurgeon, During the year 1858. Vol IV.*, The Banner of Truth Trust, London, 1964
- Spurgeon, C. H.: „The wailing of risca”, A Sermon, Delivered on December 9th, 1860, in: *The New Park Street and Metropolitan Tabernacle Pulpit containing Sermons preached and revised by the Rev. C. H. Spurgeon, During the year 1861. Vol. VII.*, Pilgrim Publications, Pasadena, Texas, 1969
- Stott, John: *Pál levele a rómaiakhoz, Isten örömhíre a világnak*, Harmat, Budapest, 2006
- The Baptist Confession of Faith 1689, A Confession of Faith, Put forth by the elders and brethren of many congregations of Christians (baptized upon profession of their beliefs) in London and the country*, The Banner of Truth Trust, Edinburgh, UK, Carlisle, USA, 2012
- The MacArthur Study Bible, John MacArthur Author and General Editor, Personal size, English Standard Version (ESV)*, Published by Crossway, Wheaton, 2010
- The Reformation Study Bible, English Standard Version, R. C. Sproul General Editor, Reformation Trust, a division of Ligonier Ministries, Orlando, Florida, 2015*
- Varga Zsigmond J.: *Bibliai görög olvasó- és gyakorlókönyv, Negyedik kiadás, Átdolgozta és szerkesztette: Győri István, Jaap Doedens közreműködésével, Kiadja: Tiszáninneni Református egyházkerület Hernád Kiadó, Sárospatak, 2015*
- Varga Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár, Kiadja a Magyar Bibliatársulat megbízásából a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 1996*
- Waldron, Samuel E.: *A modern exposition of the 1689 Baptist Confession of Faith, 5th Edition*, EP Books, Welwyn Garden City, 2016
- Wallace, Daniel B.: *Greek Grammar Beyond the Basics, an Exegetical Syntax of the New Testament, With Scripture, Subject, and Greek Word Indexes*, Zondervan, Grand Rapids, Michigan, 1996
- Washer, Paul: *The gospel’s power and message*, Reformation Heritage Books, Grand Rapids, Michigan, 2012
- Westminsteri hitvallás, A fordítás alapjául szolgáló mű: Westminster Confession of Faith, Free Presbyterian Publications, 1994, Fordította: Nagy Albert, Koinónia, Kolozsvár, 1999*

Bibliográfia

White, James R.: *The Potter's Freedom, A Defense of the Reformation and a Rebuttal of Norman Geisler's Chosen but free*, Calvary Press Publishing, Manufactured in the United States, 2009

A Bibliából vett idézetek forrásai:

Biblia Istennek az Ószövetségben és Újszövetségben adott kijelentése, Magyar nyelvre fordította és revideálta a Magyar Bibliatársulat Szöveggondozó Bizottsága, Revideált új fordítás (RÚF 2014), Kiadja a Magyar Bibliatársulat megbízásából a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 2014. A Bibliából vett magyar nyelvű idézetek forrása ez, ha máshogyan nincs jelölve. A Biblia könyveire való rövidített hivatkozásokban a Revideált új fordítás rövidítéseit használom.

Szent Biblia azaz Istennek Ó és Új Testamentomában foglaltatott egész Szentírás, magyar nyelvre fordította Károli Gáspár, Magyar Bibliatársulat, Budapest, 2000

Újonnan Revideált Károli Biblia (ÚRK)

Nestle-Aland Novum Testamentum Graece, Based on the work of Eberhard and Erwin Nestle, 28th Revised Edition, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2012, 5th Corrected Printing 2016

Biblia Hebraica Stuttgartensia, Fünfte, verbesserte Auflage, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1997

Septuaginta, Rahlfs – Hanhart, Editio altera / Revised Edition, Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes adidit Alfred Rahlfs, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2006